ספר

בית לחם יהודה

מפתח של זהב קטנ' למצא כל מאמרי רז"ל
מה"שם אשר באו בספר עי"ן ישר"אל ע"פ
ערכים וראשים בסדר נפלא על דרך ספר
זכרון תורת משה :
אשר קצר נקל וטוב ממנו למעייני' ובפרט
לדרשנים באשר הנסיון יוכיח :
גם את זה ילדי עשוהו ויכוננוהו ומתנ'
לנבונים נתנוהו :

יהודה אריה ממודינא

בכהר"ר יצחק זצ"ל :

פראג ובק״ק נ״ש ומדינות מעהררין ונשיא בירושלים עיר הקודש תובב״א ציו:

הנה היום הקריבו לפני ה״ה האלוף התורני הר״ר מרדכי בער כהר״ר יעקב יאקירלס ז״ל מפה, בית לחם יהודה שנדפס בשנת שפ״ה לפ״ק והגיע לגבורות כי זה שמנים שנה שיצא לאור ואיידי דחביבי הקוני׳ היה מעטים קטיף פקח בתים מלאו בעלי אגדה לראות מקור הנובע ממעיין החכמ׳ מים התלמוד ונקדרין דופסי׳ אותו כדי להקל האסף בליחוד קיפום מחיפוש בנירות ועי״י כן ספר בית לחם יהודה אינו בנמצא כי אם אחד מעיר ושנים ממשפחה ודנוני לה יתן רצוי לרוב אחיו ולדבר בלשון עמו ולהביא שכיות מדברי סופרים לבית הדפוס גם נאמרו שים לו רשיון מהסדר יר״ה ומדאגה ידבר פן ידפיס אדם אחר פעם שלישית ועי״ז יהא ביאה הזיקו והזיק ניכר ע״כ אמרתי שלא יהא יהי׳ שלום׳ מנוה נזיקין בכן קוקף גזירתי שלא להדפים שום אדם ספר זה מהיום תוך עשרה שנים והעובר יהיה בשונם מסיג גבול רעהו והשומע יונעם ויבא עליו ברכת ויהי נועם הכ״ד המדבר על התורה ועל העבודה היום יום ו׳ עש״ק שבעה ועשרי׳ יום לחודש סיון תס״ה לפ״ק: נאם דוד הקטן אופנהיים החונה בק״ק פראג ומ״מ על ק״ק כ״ש ובכל המדינה:

הסכמות הרב המופלג האברך מהור״ר ברוך אב״ד ור״מ דקקקעלין ודרשן ער״ת פה ק״ק פראג בן הקצין הר״ר זלמן אויסטרליץ מאיזן שטאט התן הראש והקצין השתדלין פרימוס דקהילתינו הר״ר שמואל טויסק:

בית יהודה דינו לבקר משפט הספר ומעשיהו זכרון תחלת מעשיו חק וזכרון להפקד כל נפש והמון תורה לאין תכלית מבראשית ועד לעיני כל ישראל ובנביאים ובכתובים את פועל ה׳ יביטו אלו דברי אגדה ירושלמית ובבלית ומדרש בכולה לאישים פכמי חרשים הרב׳ בעל זכרון תורת משה והניף המקנ׳ על המאריך ערך לחם בית לחם יהודה לתורה ולתעודה והוא תועלת גדול לכת׳ הדרשנים והפרשני׳ וזה יותר מימי שנותינו שבעי׳ שנים היה מונח בקרן זוית ולא נדפס והראשונים כלו במשמש היד עד שלא נמצא כ״א אחד מעיר ושנים ממשפחה ועתה איש יהודי היה בשושן כודות יקר״א ושמו מרדכי הוא האלוף התורני הר״ר מרדכי בער יאקירלס מתושבי עירנו נדבה רוחו להדפי׳ את הספר לזכות את הרבים ופן יזרע ואומר יאכל ח״ו חלקו אשר ע״כ הגאון הגדול מופ׳ הדור אב״ד דקהילתינו הניף במעלה ומורד ירד המסיג גבולו להדפים ספר זה או ספר זכרון תורת משה מה שזה הספר נכלל בתוכו וסר ללו עשר מעלו׳ בכן הנני מניף לאחרי לגזור גזירה שוה וכל הומה נחש תויא רבנן על המסיג גבולו תוך עשר שנים זה שגבל הגאון הנ״ל בין ע״י עצמו או שלוחו כמותו והשומע לדברינו ישכון בטח יום ב׳ לסדר זאת חקת התורה ז׳ תמוז אהד מפ׳ תס״ה לפ״ק הקטן ברוך בן הקצין הר״ר זלמן מג״ל אויסטרליץ תוך עמי פה פראג ומ״מ לק״ק קעלין יע״א

הקדמה

קורא נעים שלום

מקדם דבר ה׳ לאבינו הראשון על חטאתו בזעת אפיך תאכל לחם הן עוד היום גדול העמל והטורח לכל בן אדם לאכול לקמה של תורה כלהם אשר הוא אוכל צפיו ועלינו לשבח לבמה קדמו וני׳ יגעו בעדם ובעדנו להקל עול התושיה שמתשש כחו של אדם המעיין הן במקרא כבעלי המסורת והקונקורדנציא הן בדינים ופסקים כהרב הגדול מהר״רי קא״רו ז״ל הן במדרשי׳ ואגדות כבעל הילקוט ועין ישראל: ובעל זכרון תורת משה ודומיהן. לזאת כאשר הפלותי בימי חרפי להראו׳ העפ׳ והסרי׳ אשר חנן לי אלקי׳ במלאכ׳ סדרש בק״ק ויניצ״יאה ויתן חני בעיני כל שומעי עד אשר הוכרחתי לקבוע מדרש בכמה כנסיו׳ ומדרשות שמה ובקהלות אחרו׳ מאיטלי״אה אשר הייתי מכביד עלי יום יום מנוח דברי חפץ קדשי׳ ובפרט במאמרי חז״ל לפרק שאם הדרוש אשר הם לו מקנ״ב

ואנכי

בכינוית. ולמנה לבי לעשות לי כוונים ע"פ ערכי' ורמזי' כאשר עשה בעל ז"ת הנז' להביא לידי קל חוש המגיעך
ונהפרטי אשר עזרני ה' להשלימו הן ממדרש רבה אשר התחלתי להיותם מבחר המאמרי' אשר נימנו לידרש :

אולם בעבור זאת העמדתיך בהקדמתי זאת כי ידעתי תשאלני כפשך מה הוספתי ומה הטיבותי על ספרת ז"תם הנז' . אף אני אשיב אמרי לך מה אשכון מיגיעתי לא לבד נגדרכו' אשר לא באו בו ע"פ ערכי' רק מעלות מעלו' כבונים אחד כי גם ממאמרי ע"י הגם שכבר חלק אותם בסדר ראשית וערכים . אמנם היא כי הוא ז"ל מורה מקום המאמרי ויפה הם בנמצא . ולנו בני אישליהה אשר חטאקינו מכעוה מתגו או לאשר איננה כלה אגלויהוא מספך והמטריד שכבל למצוא אותן בעי' . שנית והיא ענם מה שהיה מבוגני' כי הספר ההוא ואיננו אלא מפתח בעצמא למי שידע המאמר ורק לא יזכור מקומו או . אמנם חבורי זה מלבד היותו שזה לכך הוא ג"כ שלחן ערוך למי שירצה לחבר דרש או דרוש . או חבור למצוא כל מאמר שבלותו כושא . כמו שתקינקו' רדאכני' לא לבד היא מורה מקו' הפסוקי' כי גם ימצא שם כל התבן כל פסוקי' שלו' כדקה אמונה וכיוצא ויהיה נלה דורש כמו שאומר עוד : שלישית כי הוא שם שם לו כמו ת"קק ערכים פי דבר כאשר במלות שיכות כמו שמח' בדי קותא שחוק גילה ישידם כל אחת לבדה . והתבקש מאמר לענין שמחה ואולי לא ידע בכמה פני יאמר ולא ימצאהו אולם ידע יטרח יותר ואני כללתי אותם במאמרי' בקירוב כי שמתי כל הדומי' יחד וגם לפעמים הספכים אשר ידיעתם אחת כמו גאוה וענוה וכדומה כי מלבד היות זה מוליד הקנור הנלהב לכל יקל מאד הספוש והמציאה לבונת המבקש . רביעית כי יען לא היתה כונת המחבר' הנז' בעשות אותו חבור אלא למפתח למצוא המאמרי' כאמור ולא להכנה למי שירצה לחבר דרוש לא השגיח על ענם כושא המאמר וחלקיו כ"א על מלותיו לבד והמשל בזה מ"א מאמ' ראשון מע"י ג' משמרו' הוי הליל' וע"כ משמו משמ' שבב הקב"ה ושואג כארי ואוי אוי שהרבתי את ביתי וכו' ישימנו בערך משמרה או שאגה או ליל לא . בערך חרבן הבית אשר הוא יסודתו וכונתו העצמית . ואני תחלת מחשבתי היתה לכוונתו ולהבין בא' זה דרוש יפול ויתוקן אותו מאמר ושתקיהו שם גם שהמלות לא יורו בן . כי המאמר המנוי נכון לענין חרבן הדרשן הוא מביו מבואר ומה יקן לו : חמישית כי הוא ז"ל הצריך לשום לשון המאמר כאשר הוא ולפעמי' ירבה המעיין להשתמש בו בלי ראות אותו במקומו ויטעה בפירושו ואני נתכונתי לשום רק קצת מלות המאמר בלתי מורדפי' אך שיהיה המתיקהים לאותו דרוש וכשתמצא רשום בדפוס נקודה כזאת ר"ל כו' . בי ימשך מזה ב' תועלות הא' לאחוז דרך קצרה שיוכרח לראותו במקומו ולא יסמוך על זה . הב' לספוק עין שכל המעיין במקומות המאמר הסכוכים למכוונו : ששית כי חלוקת הערכים מהראשים הרא"יים מסדרונים יוכל א זה מעיין להעתיקם לו בספר לבן ולפי' יום יום תקתיהם אשר יתקדם אגלו מעיינותיו וברבות השנים ימצא שם קבורי' ארונים בתכמות שונות ויסיק לו לשים שערב בשתי ובלי עמל ישלימם
כאשר הוכים הנשיון לי ולרבים אשר היו עמדי :

הנה כי כן כי תשיב שלבך ששת קני מנורה אלו יתאלא שבלך אורה מה נשתנה עמלי זה לשבח מספר ז"תם ואין נ"ל מפתחות ע"י אשר שמם מחברו ע"ד תורה תשובה ג"ע כו' אשר אצי' למצוא מאמ' לא יועילו . והיותו' מפתח זהב לא כמפתחו' הנהוגו' רק חבו' מיוחד : הנה הוא קורא בשמי **בית לחם יהודה** כי ממנו אכלתי לחם גופני ורוחני עד היום ומיניה יקוץ כל בישיא גם כי התבן במאמרי חכמינו ז"ל . ולהיותו בר"ת ב"ן י"הודי
ק"מנא למודי' חכמים מ"ורים : יאכל ישבע ויותיר לנפשו :

ועתה הא לך הסדר להשתמש בחבורי זה . כאשר תרצה למצוא מאמ' לראותו לבד תחשוב לא על מלותיו לא על ענייותו בספר אמרתי לעיל ממאמר ראשון ג' משמרות הוי הלילה כו' . ושם תמצאהו וג"כ בהפכו כמו שאומר עוד . ואם תחפוץ לחבר דרוש ודרוש על אופניו . כבר העירותי בתשה"י הודה . והוא הישרה אשר חברתי לחבר דרש מיוחד . כי א"א בלי שעתשו תחלה ענין או נושא כללי אשר בו תדבר . ואם דרך משל תרצה לדבר בנושא של שמחה תבקש דרך אב"ג ערך שמחה ובדיחותא ושחוק ותמצא שם דבר נאות למבוקשך . ולפעמים תמצא מעורב בו דבר והפכו או יוגד לך שהוא בערך אחר ויאמר ע"ע דאגה . וגם אם לא יהיה כתוב עליך לבקשו כי כמו שאמרתי ידיעת ההפכי' אחת ואם לא תמצאנו מבואר שם יהיה בכלל באיזה דומה לו ושם תמצאנו . או יהיה כתוב שם ברמז

כמו מצות ע' עוסר סעודת ע' אכילה וכיוצא או תבקש בחג ראשי לו או החג בדבר דאשי' וכמו גלות מצרים ע' פסח וסבועו' ע' מ"ת. וט' באב ע' חרבן' לולב וקהלת ע' סוכה. או מר"עה ע' נבואה. בלעם ע' קללה. איוב ע' ייסורין דבר מעשה על דרך זה ביחס הנושאי' זה לזה ותפיק רצונך ורצון מאת ה'. **וכזאת** וכזאת עשיתי ג"כ בסדר הז' מפתחו' ספר **בית יהודה** אשר חברתי והשלמתי ש"ל ובעת הזאת הוא ביד האומני' המדפיסי' אותו. והוא תוספת על ס' עין ישראל מכמה וכמה מאמרי' כבוד' וטובי' להגדה ומדרש אשר הניח מחבר ס' ע"י הנז' ואני לקטתי בשבילי' אחריו וע"פ דרכו ונתיבו שמתי' עם פי' רש"י ותוספות ובסופו מפתח על דרך זה. ידעתי יאורו עיני כל רואיו וישמחו לקראתו שמחה רבה לחבר את האהל להיות אחד עם ע"י זה ויקר המודפסים. ודע כי בחלק ראשון מע"י אשר נתן בו מחברו סימנים תמצא פה המסכתא והפרק והסימן למען ישמש לך לכל הדפוסי' אך בחלק שני שלא באו בו סימנים בדפוסי' האחרי' תמצא המסכתא והפרק והדף והעמוד. ובתחלה הם מהחלק הראשון ובסתמא רשום ס"ב משמע והלאה הם חלק שני. והדפים והעמודים הנ"ל הם מכוונים לדפוס ויניציאה והרא"קה ורוב הע"י הנדפסים :

אתה עתה בין תבין את אשר לפניך ותראה כי לא כאשר יעלה על הדעת בתחלה היתה יגיעתי זו מלאכה ולא חכמה מפוארה וכלי מפואר ותועלת גדולה לבעלי הגדה. ולכל אשר חביבים עליו דברי סופרים מוניאי' ייגה של תורה' והעתיר בעדי לאל חי גם עד זקנה ושיבה אל יעזבני בעלבת בני הנפטרי' ז"ל ויתן לי עוז ותעצומות להשלי' על סדר זה מאמרי מדרש רבה ג"כ אשר הבלותי. וספרים הרבה מסגולות תורתו אשר מלבד המודפסי' עדין נתונא' אצלי קצת בהתחלה קצת באמצעיתם וקצת באו עד תכליתם. להועיל באשר שיה מפני כל היפים לנפוצות יהודה ונדחי ישראל יקבצם ויבנסם אלקינו מהרה אמן :

לוח הערכים

(זה השייך לסוף הספר)

שם ג) פייום ורצוי שם
פסק והשייך לחג זה וגלות מצרים
ומכותיהם (שם) פרהסיא ופומבי
ופרסום וגלוי והכרזה שם ד
פריה ורביה ערך בנים : פרנסות ערך
בכוד : פרישות ערך צניעות
פירוש וביאור שם
צדיקים ושכחן (שם) צדקה ושכרה
ונבאות והקדם (שם ה) צוואה ערך
מיתה : ציצית ותפלין וס"ת שם ו
צניעות ובית הכסא וזקנים והשענה
ונקיות ופרישות : דף כא א) צעקה
וצוחה קול ובת קול וקריאה ומענה
(שם ב) צרה שם
קבורה ומצבה והלוית מת דף כא ג
קבלה ערך מרכבה: קדושה וקדש
(שם ד קהל וצבור ורבוי אנשים שם
קדוש וקדוש ה' והריגה ומיתה וגזרה
(שם) קדוש החדש ערך בכבים

קיום והעמדה והבטחה וכנקיות
והפסד (שם ה) קין וקודף וקור וחום
(שם) קנאה וסוטה (שם) קורבה
ודבוק וריחוק וקלוות והבנסה שם ו
קץ וסוף ותכלית ותקיתה וראשית שם
קרבן וזבחים וקמיצה ונסוך וקטורת
(שם) קרית שמע דף כב א
ראיית העין ועורון וסומא - שם ב
רבנות ות"ח והוראה ורב ותלמיד שם
ראש השנה ערך שופר : ראש חדש
ערך בכבים : רגל והליכה ופסיעה
זכם ובורח (שם ג) רחיצה ומרחץ
ותספורת (שם ד) רוחות העולם ערך
ארצו' רוח הקדש (שם) רחמי' ורחמנות
ואכזריות ומה"ד ומה"ד שם ו ריות
ונכסון ומציאה (שם) רפואה והקזה
(שם ה) רשעי' ודין ושדוס ופלגה
(שם) שאלה ותשובה ותשוב' ושאלת
שלום ומענה שם

שבת ושבות קדוש והבדלה (שם ב)
שחיט' ערך קרבן שכינ' ערך עליי' שטן
(שם ג שינה ויקיצה ושכיבה ומטה
(שם) שירה ערך שבח שכר ועונש
ושורעטת זקנה (שם שלום ופשרה
ונבא (שם ד) שם ושם טוב ושמות
(שם) ה שמחה וצדיקותא ושמיק
ומשתה (שם) ושמטה ושביעית (שם
שמ"ע והקשב' ושמוע' ונשור' דף בד
שמיר (שם) שנא' ואיבה ורדיפ' (שם
שנוי וחליף שווי ושיקול (שם שופר
וקרן ותקיעה ור"ה שם ב שקר וכזב
ובדאות והכחשה (שם) שריפה (שם)
תור' ותוספ' (שם ג תקח"ם (שם) ד
ת"ח וכבוד ערך כיבו' שמי' תעני' ושנו'
(שם) ה תפל' ובקש' ושמוע וש"ג (שם
תפלין ערך ציצי' תרנו' מבוד' וטעמי'
(שם כה תרעומ' והטח' דברי' וגדו
שם, תשמי' המט' (שם) ב תשובה (ש

אבות

אב ובנים ושאבהם יצחק ויעקב ואמהות ושבטים :
בתחלה נעשה אב לארם ולבסוף לכל העולם כלו · שרי היא שרה מתחלה · כל הקורא לאברהם אברם לשרה שרי · יעקב ישראל : (ברכות פ"ק יג) לכו נא ונוכחה · לכו אצל אבותיכם ויוכיחו · מ"ד כי אתה אבינו · ובאו"רך בכירקתא דינחק אמ"ר ל מיכייהו (שבת פט פט) בתשרי נולדו אבות בתשרי מתו · ומדלג על ההרים בזכות האבות (ר"ה פ"ק יב) מח' וק'אם בניסן נולדו האבות או בתשרי (שם ג) כמו"ר בשנו האבות ושנים שהי' יעקב בבי' עבר · (מגלה פ"ק כז) מנין שקראו הב"ה ליעקב אל · (פב כב) הב מנינו שעשה אברהם כל התורה עד שלא ניתנה : (קדושין פר נח ד) אליהו כנה ולא אתא א"ל מ"ט אמ' אדאוקימנא לאברהם ומשי ידיה · וכן ליצחק · וכן ליעקב ולוקמי' כהו : (מגיע' פז סט ד) משוט בארץ · לא מצאתי נאמן כאברהם בקש לקבור את שרה ולא מצא (בתרא פ"ק טז ב) ג' הטעימן הב"ה מעין עה"ב א"ו · לא שלט בהם מ"ה · לא שלטה בהם רעה (שם עח ג) אימיה דאברהם · י' שנים נחבש אברהם · היום שנפטר אברהם · (שם פח א) נביעות רחל ולאה (פח נד ג) אתה מוצא ע' נפרטו וז יוכבד · (שם נד ד) אין זרעו של עשו נמסר אלא בזרעו של יוסף (שם) בן שמכר בנכסי אביו תחת אבותיך יהיו בניך · (פט נו א) לא כאמר בונע אלא כנגד יהודה שנ' מה בצע (סנהדרין פ"ק נו ד) בית יעקב אשר פדה את אברהם מנער גדול בנים : (פב ק א) האב זוכה לבן בנוי ובעושר ובחכמה ובשנים : (עדיות פב קמו ד) ויזרח לו השמש קמכה ליה ארעא : תאבני' והקלו' : (חולין פו קעה ג)

אבידה והריסה ומציאה

תנהו תרי תלמידי ואשכח ארנקא · ואשכח יונה דדהבא (ברכו' פח קד) ב"ו מעשי ידיו מבלין אותו והב"ה מבלה (מגילה פ"ק ב) הב מי שהניח לו אביו מעו' ורוצ' לאבדן ילבש · ויפתחם וישכור (מגיעא פב סד ב)

אבילות והנשיאה וקריעה

לא הכל בנפילה ולא הכל בקריעה : (תענית פ"ק לו) ואלו קרעין שאין מתאחין · באו"רך (מ"ק פג טו) שקלא לטוטפתא אנחא · אתאי בעמיקא · אי חייבנא ב' קריעות א"ל : (שם) מעשה רב המנונא שכבא בעת' ועבדי עבידתא אל קבורתא' כא : (שם)

הב מאן יתיב בי מרזחא בריש' מאי מרזחא · כתיבות פו יב ד לעזר זעיר' הוה סיים מסאני אוכמי ' מתאבילנא אירושלי' א"ל את חשיב לאתאבולי אירושל' : קמא פו ס ד מתשתע שנ' והיו נשיכם אלמנות אימי יודע : אלא אין מניחין לינשא : ולירד לנכסי אביהם : מציעא פב סה א ויזד יעקב תבשיל של עדשים תבילגל : אין לה פה איכא פיכייהו לנחומי נביעי : בתרא פ"ק עח ב מקו' שנהגו נשים לצאת אחר המטה · שכן מצינו בדוד שיצא אחר אבנר · בתחלה להברותו ולבסוף להבריותו : סנהדרין פב ק ב) מנין שאין מברין על הרוגי ב"ד ; פז קיב א)

אבנים ושחבות ואיצרות ומרגליות וכסף וזהב ;
(עיין ע' עושר)

כל כסף וזהב שבעולם יוסף ליקטו · ישראל העלוהו רחבעם לשישק · עד באו רומיים ונטלוהו מיונים : ועדיין מונח : (פסחי' פי סב) ג' מטמוניות הטמין יוסף א' נתגלה : (שם סג) (גם סנהדרין פיא קלא ג) בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישר' עשו אלהי זהב : (יומא פח עו) ני אדיר עוקרת אלמוגי' : דבי רומאי חסקן כיספא דבי פרסאי מסקן מרגליתא : (ר"ה פב כב) חול ברפס הראוי לכס' הראוי לזהב · מאי בהט · אבני' המתחשטו' ודר וסוחרת : (מגילה פב יב)
הב אבני הירדן משאוי מ' סאה : (סוטה פז מד ב) ג' מיני אבנים היו : (שם ג) כתבו התורה על גבי אבנים : (שם) ושמתי כדכוד חד אמ' שהם וחד ישפה : עתיד הב"ה להבי' אבני' טובו' ומרגליו' שהם ל' על ל' לגלג עליו יחזא מ"ה : בתרא פה פד ד) אלק הבא בשבי' כסף והבא בשביל זהב : (סנהדרין פ"ק נח ד) מיגרס לים' לעשות אלהי זהב כסף וזהב שהשפעת להם : (פיא קלא כי אתא יהויקים : יש לנו זהב פרוים יטיל אורו : (שם קלד ד) עטרת מלך אדום משקלה ככר והב אבן שוהם אבן יקרה : (עז פב קנח ד)

אגדה ומדרש (ועיין ע' דרשה)

הוה ר' זעירא מקנטר לאלין דאגדתא וגוות עלון : (ירושלמי דמעשרות פג כט)

הב מר א"ל ליתא מר שמעתא ומר א"ל לימא מר אגדתא א"ל אמשול לכם משל : כי תנא אב . (קמא עו סא ב) וי"ל כתוב קטיני ובלסטרי באגדתיך ופרשה בתיב אדוניקו באגדתיך : (חולין פב קשבד) כל מקום שאתה מוצא דברי ר"א בגדה עשה אזנך כאפרכסת : (פד קעד ד)

אדמות (קרקע ומלאכותיה ע' זרעים)

אדנות וסלכות וממשלה וכתר (עיין ע' כבוד)

לא היה אדם שקראו אדון עד שבא אברהם : אף דניאל לא נענה אלא בשביל אברהם שקראו אדון ; ברכות פ"ק כח) אלופינו מסובלי' חד אמר אלופינו בתורה ומסובלים במצות וחד אמר ביסורין:(פב נט) אין מלכות נוגע בחברתה אפי' כמלא נימא : (פח קא) הרואה מלכי ישראל אומר לעול' ישתדל אדם לצאת לקראת מלכים: מעשה דרב ששת סגי נהור וידע כא המלך : מתראת אליהו: פט קכח) בריך רחמנא דיהיב מלכות דארעא כעין : וכ"ל מעשה ד"ר שילא : דרש לך ה' הגדולה והגבורה: (שם קכט) אפי' ריש גרגותא משמיא מוקמי ליה:(שם) אם יהיו כל הימים דיו: אינם מספיקי' לכתוב הללה של רשות : שבת פ"ק ד) ג' זרים הם של מזבח אהרן של שלחן דוד של ארון עדין מונח : (יומא כז ס) כורש מלך כשר היה: כאן קודם שהחמיץ ; (ר"ה פ"ק א) המולך שמלך מעצמו אמרי לה לגנאי ; מגלה פ"ק ד) ג' הם שמלכו בכפה: והאיכא שלמה בנחריב דריוש כורשו: שם) וכי כורש אחשורוש חיל פרס אי מינייהו מלכי מינן אפרכי : (שם יא)

הב ד' מאות ילדים היו לדוד . באורך עיין (סנהדרין פב קא א) מלך כותב לו ס"ת ותמיד עמו . (שם) אבישג מותרת לשלמה דמלך היה ואסורה לאדוניהו דהדיוט . (שם ד) עטרת מלך אדום וזאת היתה לי ; שאי עדותה במקום תפילין והולמתו ; (עו מא קנח ד)

אדם ויצירתו ואיבריו ואדם הראשון וחטאו : (ועיין ע' בריאה)

וייצר חד אמר פרצוף וחד אמר זנב . זכר ונקבה עלה במחשב' לבראת שנים ולבסוף נברא יחידי . (ברכות פט קב) ק"ר לב מבין כליות יועצות קנה ושט ריאה לשון פה : שם קכב) עד אשר לא ירחק זה חוט השדרה . אמה ברם . (שבת פכב קד) עד אשר לא יקסך השמש זו פדחת והחוטם: (שם) שומרי הבית אלו סכבלים: (שם) אלו מומרים כוש לו לאדם שלא נברא ואליו. נמנו וגמרו ועכשו שנברא יפשפש במעשיו ואמרו לה . (ערובין פ"ר א) דו פרצופין היו לו לאמר הוליד רוחין ושדין אמר חסיד גדול היה : (שם ג) אמר מן הארץ עד לרקיע היה . מסוף העולם ועד סופו . (חגיגה פב ו) אמר אלה עבודה היה לעולם: כאשה שמקשקשת ציבתה דשו של עולם היה . נרו של עולם היה לפי' . (ירושלמי דשבת ג)

הב אברהם אדם בתחלה על רמ"ג ולבסוף על רמ"ח . (נדרים פג יט ג) ואנשי' בה מעט . אלו איברים ; (שם) משנה מאן היו מודרין מקוטאי משבורו . שבר עקר היות באפיה הפס לעני ויגירה ; (סוטה פט מח ב) הרבה נימין בראתי בראשו של אדם שאלמלא ב' יונקו מגומא א' . (בתרא פ"ק עו ד) קומיות ר' אמב כשתי קומות של אה"ר (בתרא פה פה א) ולהגיד גדולתו של הקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אה"ר ואין א' דומה לחברו ; (סנהדרי' פד קד א) (גם שם קה א) אדם נברא בע"ש ומפני מה : דא כדי ר"מ משל למלך (שם ב) בשעה שבקש לבראות מ"ה א"ל רבונכם נעשה אדם . אמרו לפני . א"ל עד זקנה . (שם) אה"ר מין היה מושך בערלתו כופר בעיקר : (שם) קללת אלהים קלוי משל לב' אחי תאומים: (פו קח ד) א"ר מיסב בג"ע היה ומ"ה צולין לו בשר ; פוקיא ד) כיון שראה אה"ר היום שמתמעט והולך . כיון ששקע עליו חמה . עמד והקריב שור (עו פ"ק קנב א) שברא הב"ה כונניו באדם . ההוא רומאה וחייטיה לכרסיה: (חולין פג קעא ג) גידי הנשה שנשה ממקומו ועלה ; (פו קעה ג)

אהבה וחשק ותבה

ואהבת

ולהבת בכל כמשך ים לך אדם שאמונו קבוע עליו מאופן
(פסחי' פב יא)... ג' אוהבים זה את זה גרים עבדים
ועורבים : (פי נא)
חב האוהב אשתו . שאוהב את שכניו ומקרב .
(יבמות פה ד ג) לא עבד איוב המקום אלא מאהבה
מי יגלה עפר מעיניך . שהי' או' מירא' (סוטה פה מב
ג) אלא' בין עושה מאהבה לעושה מיראה . (שם) כי
רחימתי הוה עזיזא אפותיא דספסירא שכבינן שנא' ;
(סנהדרי' פ"ק נח ג) מואב ומדין לשני כלבים שהלבו
שניהם ; (פיא קלג ד)

אומות וא"ה עכו"ם ונכרים וארמיות

אל תשבו על מטת ארמית רב פפא . ומצאו שם תינוק
מת ; (ברכות פ"ק לט) גם פסחי' פי מט) אני צויתי
למקודשי אלו הפרסיים שמקודשים ומזומנים לגיהנם ;
(שם מ') ג' פרוסטגמאו' שלח יהושע גרגשי פנה ל"א
כפלו ; (ירושלמי דשביעית פו כג) תחת ישמעאל ולא
תחת ; (שבת פק ד) כמה נאים מעשיהם של אומה זו
תקנו שוקים : (פב כג) ההוא דהוה קא סליק ואכיל
פסחי' בירושלם . וקטלוה ; (פסחי' פק ה) הללו את ה'
כל גוים מאי עבידתייהו ; וכ"ש אנן עתיד' מצרי' שתבי'
דורון למשיח כוש מלכות אדום (פי' ס) געור חית
שדרה בין הקנים : שכל מעשיה נכתבי' בקולמו' א'
מתרפס; שם) ופרסאי מנ"ל דמיפ אתו יון מקידוניא'
פירש טערקי ; (יומא פח ח) עתיד אומה שתפול ביד
פרס . פרס ביד אדום ;(שם ט) כותיי' שבקשו מאלכסנדר
להחריב ב"ה וגדרוס והחריבו הר גרזי' ; (פז נח) הכי
ע'פרי' כנגד מי'ע'אומות פר יחידי ; אוי להם לבריות
שאין יודעין מה אבדו בזמן שב"ה קיים ; (סוכה פה מד
והברתי לבבל שם וש הכתב ושאר זה הלשון ונין זה
מלכות (מגלה פק ט) עמון ומואב מעשרין מעשר עני
מה טעם הרב' כרכי' כבשו עולי מצרי' שלא כבשום עולי
בבל ; (חגיגה פק ב . אין מוסרין ד"ת לעכו"ם ; ופב
חב ג' שבועות השביע הב"ה לישראל שלא ימרדו באו"ה
כתובות פיג יו ב) דאמנא בטולך או בטולא דבר עשו
למימרא דמעלו מפרסאי והתני: גיטין פב כה ד ; היאך
למדו או"ה תור' ובינה יקרה נתת גזר דינם ; והיו עמי'
פרספו' סיד . ושבית שביו ; סוטה פא מד ג) י' קבין
שבמה ירדו לעולם ט' נטלה א"י . ופיירושל'י וכן
הרבה ; קדושין פ"ב נח א) ותלת גל עין בפומה
לדוב אלו פרסיים . הראני חברי . ישמעאל ק"ח שבבבל ;
(פד נח ג) הומניא איכא בבבל . קסגריא . בירתא ;
שם) מ"ש עובדיה לאדום שדר בין שני רשעי' ולא . גר
אדנמיהיה והיינו דאמרי ; סנהדרין פ"ד קו ג) ויך את
אדום היינו דאמרי ; שם ד) עכום ששבת חייב מיתה
שעוסק בתורה . מנין שאפי' עכום ועוסק בתורה הוא
ככ"ג ; פו קיא ג) בשביל עכום שאכלו על שלחנו גרם
גלות ; קלב ג) ותיכול כל ארעא זו שטבעה יוצא ;
שבועות פק קמד ג) מביא הב"ה ס"ת ומתקבצי' אומו'
העולם . תכנס כל אומה וסופריהם נכנסת מלכות ;
א"ל במה עסקתם שוקים ומרחצאות . נכנסה פרס .
לצורך עצמכם ; עו פק קמט א) וכן כל אומה ואומה .
מ"ש הני קרתי דקא חשיב . מ"ט עיילי אחריני . שם ג)
ל"ב קרבי עבוד רומאי בהדי יוני ולא יכילו עד
דשתפינהו לים' ; קנב ב) הנה קטן שאין מלך בן מלך
בזוי שאין להם כתב ולא לשון ; שם ד) א'לע' שנה
מביאים אדם חגר . קנג ד) (גם ע"א פק קנג ד)
אומה זו מן השמים המליכוה ; קנד ד) לא תחנם
כמה נאה זה מקיבי ; קנו ג) ישר שנטפל לו בדרך
טופלו לימינו ; קנז פב ד)

אומנות ערך מלאכה

אונאה וגניבה ולסטסות ורבית וזיוף

רגיל ליתן לו שלו' . ואם נתן לו ולא החזיר נקרא גזלן
שנא' ; ברכות פק כב) מי שאינו מניח את העניים
ללקוט . הרי זה גוזל את העניים . פאה פה ב) המניח
כלכלה תחת הגפן ; שם) מנה גזולה אסור לברך עליה
(ירושל' דברכות פו יג) בעון גזל הגובאי עולה ; (שבת
פב עג) מעשה בא' שנטל חלקו וחלק חברו והיו קורין
לו בן חמצן ; יומא פד לח) בשביל ד' דברים נכסי ;
על משהי שטרות . מלוי ברבית . ובשביל עושקי שכר
שכיר ; סוכה פב ט) כי ה' אוהב משפט . מנ"הד .
ויבריחו עצמן מן הגזל . גזול פסול דהוי מצוה הבאה
בעבירה ; פא ז) מילוי המדות ובדורי המדות הביאו
לפני הגזברים . דתניא גזל ואינו יודע יעשה בהם צרכי
רבים

רבים. כינה פג:) אין הגשמים נעצרים אלא בעון
גזל: תענית פק יח) אפילו גזל מרים ובנאו מקעקע
כל: פב ע)
חב משנה לא היה סקריקון ביהודה: גטין פה כז א)
מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן. עשה עין
כאלו אינה רואה למ"הד: קמא פז סא ב) הרי שגזל
סאה חטים וטחנ'. ועל זה נאמר ובוצע ברך: פט
כב א) הגזלנין ומלוי ברבית שהחזירו אין מקבלין מהם,
והעושה כאדם אח': שם) גזל הגוי אסור. בזמן שהם
מסורים. שם קד אמר נפשו של נגזל וחד אמר בעלין
יקח הגוזל חברו שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו:
סוף המסכתא) לא תונו איש באונאת דברי' הכתוב
מדבר. גדול אונאת דברים מאונאת ממון: מציעא
פד סט ב) את עמיתו עם שאתך בתורה ומצות. יהא
זהיר באונאת אשתו. שם ג) כל השערים ננעלו חוץ
משערי אונאה. ג' הפרגוד ננעל אונאה וגזל וע"ז:
שם כו א) לטומן משקלותיו במלח אני שהבחנתי במצרי'
בין לטפה עתיד ליפרע ממי שתולה מעותיו: פה סו ד)
כמה סמויין עיניהם של מלוי ברבי'. נכסיו מתמוטטי':
פז א) יותר ממה שמרויחין מפסידין ולא עוד אלא.
שם ב) מעשה בר"א בר"ש שנעשה תופש גנבים. פז
סז ג) ר"י שלמד תורה ור"ל שהיה לסטים וא"ל לסטאה
בליסטאותיה. הכא ד'קרב לי. פח סח א) קשה גזל
הדיוט משל גבוה. בתרא פה פו ג) אוגרי פירות ומלוי
ברבית ומקטיני איפה. פז ג) אבוה דשמואל מזבין
להו לפירי בתרעא קדיפא. שם ג) הרי שגזל סאה
חטים אין זה מברך אלא מנאץ שנ' ובוצע. סנהדרין
פק טו ד) אתרתי קלת גנבא לא מקטל. נז ב) כברא
אדם יחידי מפני הגזלנין והחמסנין. פד קד ד) באו
בני מצרים לדון תנו לנו כסף וזהב שלקחתם ממנו.
וגביהא בן פסיסא נכנס. פיא קיא א) מכאן לצדיקי'
שאין פושטין ידיהם בגזל. קכו ב') ג' באו בעלילה קין
עשו ומנשה. קכט ב) לא נחתם גזר דינם אלא על
הגזל. קלו ג) קיר נטוי וכוש וקותו עליו ונוטלין ממנו
מפקידי' אפרסמון ובאים וחותרים. דרש ר' יוסי אמרן
ג' מאה מחתרת. קלז ג) לא יתרוך רעיה בידו נייר
חרמלי לא יחית. משל לנייר שנד (ע"ז פק קנו א)

ק"א מה בין גנבי בבל ללסטי א"י. פב קנח א) קשה
גזל הגלגל שאפי' צדיקי' גמורים אין יכולים להחזירו.
חולין פב קעד א) ניח' ליה לאיניש דליזבין ברקיה ולא
ולא ליזוף ברבית. ערכין פז קפב ד)

אורה ושמש וירח וגלגל ואור והשך (ועין ע' כוכבים)

חזנהו רגילי בשרג' אמר תרי גברי רברבי נפקי מהכא
מלמד שעמוד הענן משל. לעמו' האש שבת פב יא)
ובאור בקר בע"הז פעין וריחת השמש לצדיקים לע"ל
אך חשך ישופני לע"הב שדומה ליום. פסחים פק ג)
צדיקים לפני השכינה כנר בפני האבוקה (שם) אור
יקרות וקפאון אור שקפוי בע"הז ויקר לע"הב פג טו)
יומא זיהרא דשמשא כשמשא. שברורי דשמשא שלהי
דקייטא כג כד) מה אילה אף שחר מפנ"ע לכאן
ולכאן שם) בזמן שהחמה לוקה סימן רע לא"ה כלו
משל בזמן שמאורות לוקין סימן רע לשונאיהם של ישראל
ת"ר חמה סימן: סוכה פב ח. בשביל ד' דברים חמה
לוקה. ובשביל ד' מאורות לוקין. פב ט) אור שברא
הב"ה ביום ראשון אדם צופה. עמד וגנזו. ומ"א הן הן
מאורות. חגיגה פב ו) ומי איכא חשיכא קמי שמיא.
כאן בבתי גואי: שם נח הכניס עמו אבנים טובות
בשע' שכהות יודע שהוא לילה. ירוש' דפסחי' פ"א)
חב הא שמשא בושקתי היא תדע דקא משקא בבניא
דקלפא אפעתא דגהינם נגפר דג"ע אי אכא:
בתרא פה פו ג) משל לתרנגול ועטלף שהיו מצפים
לאורה. כי קפי עלייהו חשיכא: סנהד' פיא קכו ב) מה
דגים כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים. אף בני
אדם: ע"ז פק קנג ד) הב"ה מוציא חמה מנרתק'
וצדיקים מתרפאין בה. שם ד) לא לאור' אני צריך
שלחן בצפון ומנורה בדרום. חלוני שקופים אטומי'.
במדבר לא הלכו לאור: מנחות כג קסט ב)

אורחים ולויה וגרים המתגיירים

אל תשבו על מטת ארמי' א"ד דלא תנסב גיורת' ו
ברכות פ"ק לט) שהאשה מכרת באורחי' יותר מהאיש.
כל המארח ת"ח בתוך ביתו. שם פט) אשירי לב
ונוכא.

נגובאי שבשתי · תדע דלא אגייר חד מינייהו · והלין בני מקא מסכיא · סוף סי' כט) פתחו כולם בכבוד אכסניא · ומשה יקח את האהל: פט קלב) פתח ר"ג בכבוד אכסניא ודרש · ור' יוסי ור"א : פט קלג) גדולה הכנסת אורחים כהשכמ' ב"ה מהקבל' פני שכינה ו' דברים אדם אוכל פירותיהן בעה"ז וה"א ' ובקור חולים שבת פוח כו) שלא עמדו על הר סיני לא פסק זוהמתן גרי' מאי איכא דאיכא לא הוו : פב כו) גרים שבאו לפני שמאי והלל : פב יו) לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליה גרים : פסחי' פח מא) שמעיה ואבטליון שהשיבו לכ"ג ייתון בני עממין לשלם דעבדי עובדי דאהרן: יומא פו כט) כל המעשה דינו של גר כאלו מטה דין של מעלה : חגיגה פק ה) אנטונינוס גזר ענתיה אם באים גרי צדק לע"ל אנטונינוס יבא בראש כלם : ירושל' דמגלה פ)

חב א'גרי אריות וא'גרי חלומות אין מקבלין גרים לימות המשיח : יבמות פב ג א) גר שבא להתגייר אומר לו מה ראית מרות ונעמי : פד ג ב) מפני מה גרים בזמן הזה מעונין : פד ג ד) ויתחתן שלמה ביורי גיורה והא : פח ו ג) נקמת גרי רנפ'בת איה : שם ו ג) נירון קיסר איגייר : גיטין פה כו ב) אשל פרדס פונדק · ויקרא שם שהקריא שמו של הב"ה : סוטה פק לו א) שלא עטרכוהו בלא לויה : פט מח ב) כופין ללוים בשביל ד' אמות שליוהו פרעה · אלויה לרבא תלמיד לרב י ובאו"רך : פט מח ג) כל שאינו מלוה כאלו שופך דמי' שאלמלא ליווהו לאלישע : שם ד) זו מעלה יתירה בין ישרא' לגרים · קשים גרים לישר' כספחת קדושין פד נו ד) המאנה את הגר עובר בג' לאוין מפני מה הזהיר תורה על הגר ב"לו מקומות : מציעא פד סו ג) כל שעשה אברהם למ"ה בעצמו עשה הב"ה לבניו בעצמו : פז עד) מאי כחום היום ופי' פסוקים: שם) המשה עינה נרה באורחים : פז עא א) ויפד יקדו דודים גיורא עד עשרה דרי : סנהדרין פא קבא ב) נעמן גר תושב היה · נבוזראדן מבני בניו של סיסרא של סנחריב שמעיה ואבטליון · ואף מבני בניו של אותו רשע בקש הב"ה : קכג ד) תמנע בעיא לאגיירי · מושב תמא ספקה : קכו ב) שאלו של מיכה שעברב

בעשן המערכה הניחו שפתו מלוי' לעוברי דרכים : קלא ד) גדולה לגימא · מקרב' הרחוקי' ומרחק' קרובי' ומעלמת עין : קלב א) לעתיד בא"ם א"ה ומקבלי ידים והתניא אין מקבלים גרים · גרים גרורים : ע"ז פק קג ב) גם פב קנו א) אנקלוס בר קולוניקוס איגיי' שדר קיסר איגיור כלהו : קנג ב) גר קודם לעבד · מפני מה הכל רצון ליסא גיורת · שזו היפה בכלל מגור : הוריות פג קסא ד) יקרו קודם מ"ת בא · אחר ת"ת בא: זבחים פיד קסד ד) מה שמועה שמע מלחמת עמלק וקי"ס : שם) מנין שלא ישנה אדם מאכסניא שלו : ערכין פג קפב ג) כגר כאזרחכם · אף הגרים לא יכנסו לברית אלא במילה : כריתות פב קטג ב)

אורך וקוצר ע' סדר

אושר והצלחה

כל האומר תהלה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן הע"הב · מפני מה לא נאמרה נון באשרי : ברכות כק ד) כל הפרשה שהיתה חביבה על דוד פתח וסיים בה באשרי : שם תג)

אחדות ויחוד ומציאות ה' ועקרים

אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם אף אני · ברכות סק ינ) מעשה בר"ע שסרקו בשרו ויצאה נשמתו באחד · פט קכד)

חב א"ל קיסר ידענא אמי עביד · אמר בן אחד יש לי · סנהדרין פד קה ד) א"ל קיסר מי שברא הרים לא ברא רוח · שפלגך לעילא תסורתא הקתאי ראהורמיז א"ל · קו א) א"ל אמריתו כל אתר שכינתא איתא · כמה שכינתא איכא · שם

אחים ע' חברת

אכילה שלחן וסעודה ומזון וברכה ומאכלות אסורות :

כשר אל מתחכן ולא ע"ג כיד · ולד עשום קלקול מבירא · ברכות פק לט) המדיים כשסוקבין את שבשר אין חותכין אלא ע"ג השלחן · שם מ) מנין לברכת המזון מן התורה שנ' · פו קל) מי שאכל ושתה ולא בירך

שנתו תרי תלמידים · פח קד) כל הנהנה מסעוד'
שת"ח שרוי בתוכ' כאילו נהנה מזיו השכינה · פט קלה
שנח שהיה מאכיל נבלות ואכלוהו הכלבים · ירושל'
דתרומה פח כה) ת"ר שעה אח' שאכל לודים · שני'
מאכ' ליסטי' ג' מכאן ואילך כזורק אבן · שבת פק
ב) אסכר' גומרת בפה מפני שאוכלי' בה דברי' טמאים
פב כג) ג' סעודות בשבת · ר' חדקא אמר ד' · כל
המקיימ' נצול מג' פורעניות · פיו נא) יהא חלקי
מאוכלי ג סעודות בשבת · שס עו) תיתי לי דקיימית
ג' סעודות בשבת · שס עט) לא בעניותי אכלי ירק' ולא
בעתירותי הא' מאן דאפשר ליה למיכל נהמ' דשערי
ואכל חיטי עבר משו' בל תשחית · ולא היא · פיט נה
פרס חגיג' לאחר ג' ימים כריסו נבקעת · פכג קא)
דוק בכבי ותשכח בנגרי' עד מ' שנין מיכל מעלי · שס
משירין פאה בקערה ומע"שה דריב"ז · עירובין פה
יא) אם משים אדם עצמו בחיה זו שדורסת ואוכלת
תלמודו מתקיי' בידו ואם עושה כן הקב"ה עושה לו
סעודה · פה כג) המצפ' על שלחן חבירו חייו אינן חיי'
פח לח) כל סעודה שאינה של מצוה אין ת"ח רשאי
ליהנות ממנה כגון · פסחי' פג יב) כל הנהנה מסעוד'
הרשו' לסוף גולה · שס? כל ת"ח המרב' סעודתו בכל
מקו' לסוף מחריב ביתו ויקרו לי' בד · שס) יוחנן בן
פרבאי שהיה אוכל ש' עגלים ש' גרבי יין מ' סאה גוזלי
בקנוח · פד כז) ת' שמגדין לשמים · יש אף שאינו
מיסב בסעודה של מצוה ; פי' נב) אכול בצל ושב
בצל · פתח מתיכלך ומתמתק' · דאכיל אליתא טשי:
שס נד) עתיד הב"ה לעשות סעודה לצדיקים · נותנין
כוס של ברכה לאברהם עד אומר לדוד א"ל אני אברך
פי' שה) לא היו נמנעין לאכול תרפה מפני שהאוכל
שבעה סימני · פק יא) את הקשואים · לא טעמו טעמן
המן כזרע גד · נבא"ה דבלי"ם ב' שון · שם בד) משה
קבע להם זמן סעודה · שס) המצפ' לשלחן חבירו חייו
אינם חיי' עולם חשך בעדו ; בינה פד ט) אין משהין
בסעודה · תענית פקיא) שהאכילה מאכל יהודי
הלי דחזירי ורעונים · מגלה פה יו) המספר בשר
אכילה מותר לאכלו בע"פ והא · חגיגה פק ה)
בזמן שב"ה קיים מזבח מכפר עכשיו שלחנו של

אדם מכפר · פב טו)

חב בכל שעה ינכנס חשפש חק מבשר ויין · חליף
שטו' זגא דמלבא חזייה דחוור אפיה · ההוא רומא
מייקי רבוני פלח קמיה · כתובות פה יב א) שנייס
שספדו בקרנגולת מטומה ויין ישן · פו יג א) היום
פניך נהזבים אכלנו תרדין · נדרים פה כא ד) השכם
ואכול בקין מפני החמ' ובסורף מפני הלסה · והסירותי
מחלה · קמא פק סב ג) כלבא בכפניה גלליה מבלע
שס ד) סעודת אברהם וסעודת שלמה בשעתו · בארך
שני עא מו פ ג) י' דברים נאמר בפת שחרית · שתין
רהוטי רהוטו ולא מטו · פט עא ד) קודם שאכל אדם
שמה יש לו ב' לבבות · הרגיל ביין משקהו · בתרא
פק פה ד) שלחן של ת"ח כיצד מטה · פג פ ב) קוץ
דיחיי' בבורכי שבוע הבן · משנה שם סנהד' פד קנג)
אדם הראשון לא הותר לו בשר באכילה · פז קיא ד
ותי אינא בשר היורד מן השמים ; שם · ומנין
לאכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה · סנהדרין שהדגא
את הנפש שאין טועמין כל אותו היום · פז קיג א ·
כל שאינו משייר פת על שלחנו · והאמר כל המשייר
פתיתין כאלו עע"ז · פיא קיט א · פקח שהיה אוכל
מ' סאה גוזלות · חזקיה לישר' בשר · קכא ד) בשביל
ויש שאכלו על שלחנו ברים גלות · קלב ג) כל האוכל
מלחמו של ישר' טועם טעם לחם · קלג א מטובינוס
ור' שלא פסקו מעל שלחנם לא חדת ולא נונין ולא
קישות · קישואין קשין לגוף · ע"ז פק קכג מפני
מה אכרו גבעית הגוים · השיאו לדי"ת · פב קנח ב)
תרי אבי שתית' סדר ליה ברזלי · שס ג נבלה וטרפה
לא אכלתי בשר כוס כוס · חולין פב קשח א קפס
הב"ה כל מין וא"ל לתשה זאת תאכל ; שם אל בשינא
דאי נבות בהמה לא הייכו · מאי הא א"ל בפשתי ולוחאי
פב קעב ח · למדה תורה דרך א"ז לא יאכל אדם בשר
אלא לתיאבון ודי חלב עזים ללחמך · קמג ג כמא
דפרסין ולא כמא דפיסרין · יאכל אדם ויתה פחות
ממה שיש לו וילבש ; שם · דלא תשוו מתא בקרפי על
ארבא · דלא שקיל מידי מפקורא · וכמה דבר ס ·
בט קע"ז ב בלד דאכי דקמנא ברא בזוקיה · ומא
כברא · ונסרא בקלבא ; שם ד ·

אמת ואמונה ובטחון ותקוה ואמן ·
(ועיין ע' שקר)

כל מי שלא אמר אמת ויציב שחרית אמת ואמונה ערבית לא יצא י"ח : ברכות פק יב) מעשה בהלל · ואמר מובטח אני שאין זה בביתי : שם ס) לפי שאין עונין במקדש אמן שנאמר קומו ברכו · שם סג) אל יהא פסוק זה זו מפי דיה' לבאות עמנו · ומברי ה' לבאות אשריו ירושלמי דברכות פד י) הם מאמינים הם אינה אין סופך להאמין · שבת פי סא כל העונה אי"שר בכל כחו קורעין פותחין לו . מאי אמן אל מלך נאמן : פיו פא · לא חרבה ירושלים אלא שפסקו אנשי אמונה מתוכה אינשי : שם פד) ו' דברים עשה חזקיהו ג' הודו לו גנז ספר רפואות · כקת קלג : פד יח) ישראל מקטני אמנה היו עד שפלט שר של ים מצריים ליבשה ושלם לה הקדוש ב"ה בסיס א הבטחתו ואמרו דגים ואמת ה' לעולם .: פי נט) הא אכילך מן אגנו דומה מי שיש פת בסלו : יומא פח סד) והיה כאשר ירים ידו ובי ידיו · בזמן שישראל מסתכלין ומשעבדין לבן : כיוצא בדבר עשה לך שרף וכי : ר"ה פב כו) אין גשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמנה ומע"שה בו"ר וקול' דה באו"רך תענית פק כח · אפילו בשעת בשלונה של ירושל' לא פסקו אמנה בעלי אינו : חגיגה פב ט)

חב גדול העונה אמן יותר · מהרי גוליירין : נזיר פו כד ד) ופסקו אנשי אמנה מאי · קטנות שהיתה בהם שלא האמינו : סוטה מט כב ב) גבר' דרח נב' עלי' אדייה לגזזיה זקם · סנהדרין פק צו ב) בענם משה הבל על דאבדין אמרתי לחבריהם לינמק ליעקב ולא הרהרו .: פיא קט א) תרי"ג מצות · בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה : מכות קמג ג) ודובר אמת בלבבו כגון רב ספרא · ועיין גפי' : שם כל התולה בטחונו בהב"ה : מנחות פב קסו ב)

אריכות אפים ע' כעס

ארצות · ויישובים וא"י ובבל וד' רוחות העולם :

רב כהנא אלוייה · הני ניניא דבבל איקנהו מאה"ר · ארץ שנאמר עליה אל הראשון ליטוב נקיטב' וכל : ברכות פה עב) אם לא הזכיר תורה בארץ מחזירין אותו מ"ט ויתן להם ארצות גוים מפני מה · ירוש' דברכות פק ה ארצות הקיים שמתיה חיים תקלה · ובש"בת א"י : ירושל' דכלאים כה) ח' ימים סובבים לא"י · שם) לעולם יחזור אדם וישב בעיר שישיבתה קרובה של סדו' נב : שבת פק ד) כל העולה מא"י לבבל עובר בעשה שנא' : עב בג) גם בפקודים פי"ג יו ב) בשעה שנשא שלמה בת פרעה ירד גבריאל · ועליו נבנה כרך גדולי: אותו היום שהכפרים ירבעם · ומה"ג איטלייא של יון : פה לג) כל האוכל מעפר בבל כאלו אוכל שקנים ורמשי' בבל שנכערו שם מתי מבול : פט ע) מפני מה עופו' שבבבל שמנים מועדים שמחים · ק"ח מנויכין מזוהמן פב נז) יושבי צריפים והולכי מדברות חייהם אינם חיים ובניהם אינם שלהם · כל עיר שאין בה ירק אין ת"ח רשאי לדור בתוכה .: עירובין פה כח) אל תדינני כיושבי ברבים אלא כנא השדה · פב י) טעמים למה הגלה הב"ה ישר' לבבל · מלא נגא דדוגשא בבבל ובבלאי לא עסקין באוריתא: פסחים פח מד) גם פ"ק דתענית ל) שיתא אלפי פרסי הוי עלמא · מצרים ס' פרסה : שם מה) אל בדו' בעיר שראש אסיר דלא ; פי מט) שם"ה שוקים יש בכרך גדול של רומי וכל א' וא': שם ש רוב בבליים שלא עלו בימי עזרא : יומא פק ז) ארך זו אדכם · כלך זו פרת דבור שיף ירסן איקונים מן · אקיאן בנה אלוס · תלמי תלבים : שם ח י) חזק' שלא בני מלכים · הלכו לאלכסנדריא. מאי שיר ההרם: פד לט) מי שלא ראה דיופלטין של אלכסנדריא והני בפני עלמן וכלהו קטלינהו אלכסנדרו. אמאי אשכיסו: סוכה פה נה) א"י נבראת תחלה · א"י שותה גשמים. א"י סצ"ה בעצמו : תענית פק לב) לא מקומו של אדם מכבדו · שכן מצינו בסיני : פב ג) המתן זו טבריא קטרון זו צפורי · עקרון תעק' זו קסרי : מגלה עק ד) לשם זו פאמיאש · עקרון זו קסרי · שם ה) ואיסטליא של יון זה כרך גדול וגדולת' · שם ו) מהודו ועד כוש הודו בתחלת העולם וכוש · מתפסה ועד עזה · שם י) אם ירושלמי נתחלקה לשבטים או לאו : פב לב)

חב כל ב"י הדר בח"ל דומה כמי שאין לו אלוה · כאלו

עע"ז · פקודות פ"ג י ב) של הדר בא"י שרוי בלא עון כל הקבור בא"י כאלו קבור תחת המזבח · ארונו בא איכו דומה קולטתו מחיים: כל הארצות עיסה לא"י · (שם דבבל בא"י לא חזיא חבלי משיח · ג' אבי' שפחה בא"י כל המהלך ד"א בא"י · שם לדידי חזי לי זבת חלב ודבש דא"י · יוב) בברכותיה של א"י · ושווי תגרים לא"י · שם למה א"י נמשלה לצבי מאי קמ"ל פשיטותא דא"י · ב' ר"א כי סליק לא"י פלטי לי מקדא · דוכתא דמשה ואהרן לא הוו לה מנשק כיפי דעכו · שם וחברון שבעה שנים נבנתה אלא · וחברון טרשי' הואי : סוטה פו מג ד) היא לוז שצובעין בה תכלת ומ"ה אין לה רשות · פס מח ה) מושב העיר טוב חן מקום על יושביו · שם) ב"ה גבוה מכל א"י וא"י מכל הארצות. קדושין פד נה ד) כל הארצות עיסה לא"י וא"י עיסה לבבל · נז א) יערוף כמטר זו רוח מערבית · זו נפיצית מולס לאכסדרה דומה גרוע · וכמ"ה דברים ברו"שות העולם · בקרא פב עט ד) הרוצה להשכים ידרים · שכינה במערב · אתון דיקביתו לנפונא דא"י · פ ב) תא ואחזי לך היכא דנסקא ארעא · ורקיע' להדדי · פה פב ד) עתידה ירושלים שתגבה ג' פרסאות · בקש הב"ה לתת את ירושל' במדה שנא' · עתיד להוסיף על ירוש' אלף · גפורי בשלוקה היו בה ק"פ אלף מוברי טיקי קדרה · אם ב' ירושלם הם · פה ב) אלימלך ובניו נענשו שיצאו ח"ל : פו ד אלימלך בני נחשון מאי קמ"ל זכו' אבות אינה עומד כשיוצא ח"ל : פפ) לווגאי מנרים נתחלקה הארץ · וכאן מפי' יורשי' את החיים · פס נא ב) קלו"קת א"י צאו"רך · נג ד) הרם פרח ליהושע וכלב · נד ב) כשנשא שלמ' בת פרע' ירד גבריאל · ועליו נבנ' כרך גדול · סנהדרין פה קא ב) גפות הרוח נבל שזכתה ללמוד ולא ללמד. בלילה · במקשים זו תלמודה של בבל · פג קב ב) כשבאו בני אפריקה לדון · וגביהא בן פסיסה נפקס: פיא קית א) זכה אותו רשע שלא סמר בגנותה של א"י אל ארץ כארצכם · לאפריקה · כי שטו קכא ג) מקום מוזמן לפורענות · קכט ד) זכה עמרי במלכות שהוסיף כרך אח' בא"י ז קל ג) בבל ובורסיף סימן רע לתורה · קלז ב) ימי שבת"ל עע"ז בטהרה הן כינד ע"ז פק קנב ב) כל א"י רבוקה סיא · לא ירו מנגל

לא"י · זבחים פ"ג קפד ב) שנער שמנער' עשיר' · האוכל מעפרה · שם) מנוחה זו שילה · נחלה זו ירושל' · בשלמא לת"ד · פיד קפה ר סוף) מלמד שכל א' וא' שא"ה הלך ובנה לו · שאפי' הרי א"י קניבי' על א"ס · חולין פג קעג א) נרשאה נשקין מני כביך נהר פקודאה · פס קע ד ז) אלכסנדרי שהלך להרי חשך · תמיד פז קפד א)

אשה

זווג ונשואין חופה וקדושין ושושבינות ויבמות וגיטין וכל הגלוים וחייה ומיתת' :

כל הסהנה מסעודה סתן ואינו משמחו עובר : ואם משמחו : ברכות פק יב) לעת מנוא זו אשה שנ' מנא מצא אשה · מוצא : שם לו) גדולה הבטחה שהבטיחן הב"ה לנשים : במאי זכיין : פב נט) נשים דכרכיות הן כדי להסתכל ביופיו של שאולי · אין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש · ומעשה ילתא שכעסה שלא שלחו לה כוס של ברכה · פו קא) ויבן ה' · מלמד שקלע' הב"ה לחוה · פט קב) עשה הב"ה אה"ר שושבינות מכאן למדה תורה · שם מסתברא דזכר בגי בריטא שם מי שאשתו מקללתו בפניו על שבקי תכשיטיה : שבת פו לד) ליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא : פית פה) כי הוא אומר ויהי זו אשה · אשה מתת מלא נואה ופיה מלא דם · פכג קה) מי שיש לו אשה רעה ובתובתה מרובה · עירובין פד סו) עשרה קללות נתקללה חוה : ואל אישך שמשתוקקת · מלמד שתובעת בלב · עטופ' כאבל ומנוד' ומנוד' : פי לד) בת כהן לישראל ובת ת"ח לע"ה אין זווגן עולה יפה · ומעשה ששי · פסחים פג יב) ימכור אדם כל מה שיש לו וישיא בתו לת"ח · ימכור וישא בת ת"ח · שם יג) ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה · ככלה שנמנאת שלמה והיא רדופה · פו לו · אל תבעל בקדרה שבשל בה חבירך · גרושה אלמנה · פי' מי המגרש אשתו פעם ראשונה ושניה ומחזירה : שם נב למד תורה בטהרה נושא אשה ואח"כ לומד תורה · יומא פם סא אתתא בהדי שותא פלכ' : מגלה פק ב חולד' קדושם יתיה' מפני ששנאי' רחמנין' · לא יהי' יהרא לנשים פרקי : כרבוצאם ואיבוהא דנורא גמולדה · שם כה)

שם קול יוצאת בת פלו' לפלוני פי הא דרבא · מן קנ"ב
פה' אשה לאיש : מ"ק פג יא

חב לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה: יבמות עד ג ב) אין בתולה אלא נערה · אפי' יש לו בנים אסור לעמוד בלא אשה : פה ד ב) נשא אדם בילדותו ישא בזקנותו שם : שאין לו אשה שרוי בלא טובה שמחה ברכה תורה חומה שלום · האוהב אשתו והנושא בת אחותו : פה דג) שאין לו אשה אינו אדם · זכה עוזרתו · זכה לא חייו ואין בא אדם על כל ולא כמקררה דעתו : שם) חות דרגא ושב אפתא: שם ד) רהמשא ינלך מתידי דקשה ממוקא רב הוה מצערא ליה דביתהו · דיינו שמגדלות את בנינו אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה · היכי דמי אשה רעה : פה ה א) כיון שנשא אדם אשה עונותיו מתפקפקין · אשה רעה מצוה לגרשה · קשה כיום סגריר כמה טובה אשה שנה וכמה רעה : שם ב) בבן סירא אשה טובה מתנה · אשה יפה אשרי בעלה : שם ג) הכונס יבימתו כאילו פוגע בערוה : פ"ג ט ב) מנין לברכת חתנים בעשרה: כתובות פק ז ב) כלה היוצאת למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו : פק יג) בלם כמות שהיא · כלה נאה וחסודה לא כחל ולא שרק: פב י ד) היה מרקד לפני הכלה · מרכיב לה אכתפיה · מותר להסתכל בפני הכלה כל ז' : פב יא א) בנר' ברג' לקנר זמן נשואיו וא"ל מדעת קונך יש בך · פה יב ב : כ' מה שנ"שאו וה"לכו לל"מוד ומשם ר"ע עם בת כלבא שבוע : שם) ככלה שנתנה שלימה בבית אביה בו יג ד) בנתיה דרב חסדא בחסן קידר' בידייהו: גיטין פד כו ד) יש אדם שזוכ ניפל · ערוק דבר יוצאת מביתו כל המגרש אשתו ראשונה אפי' מזבח מוריד עליו דמעות · פט לב ד סוף) אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו וקשה לזווגן כק"ים · מ'יום בת פלו' לפלו' · כאן בזווג ראשון : סוטה פק לג א) כשכר נשים בדקניות נגאלו אבותינו ממצרים : לו ב) שבפי בת פרעה : לח ב) ותלך השלמה בזרעות ד) אחות אהרן שהיתה מקבלתה: לט א) איש ואשה זכו שכינה ולא זכו אש : פכ מ ב) חייב אדם ללמד בתו תורה כאילו מלמדה תפלות · רוצה אשה בקב תפלות: פג מ ב) לתרה עורם ד"א ביבנה · ואמ"ב ישא אשה: פה

מח א) שדרכו של איש לחזור על אשה · משל לשאבד לו אבר' : קדושין פק נא א) : כל שאינו יודע בטי' גיטין וקדושין לא יסא · וקשין לעולם שדור המבול : שם) נושא אדם אשה ואח"כ לומד תורה ר"י אמר ריחים בצוארו ; ב) משתב' ליה · כן כך ולא נשא כל ימיו בעביר' מי"ח עד כד : שם) הנושא אשה שאינה הוגנת לו כאלו הויין לו בנים שאינם מהוגני' · אליהו כופתו וק'ס רוצעו אוי לו : פד כו א) כל ההולך אח' עצת אשתו נופל בגיהנם: מ'ניע' פל סה ד) יהא זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה · סו א) בנות צלפחד חכמות היו דרשניות היו : בתרא פח נא ד) אפי' קטנה שבהן לא נשאת פחות מא' שנה · גם מיוכבד דכתיב · פח נב א) בנות צלפחד שקולות היו · שם) ההוא גט מקושר: פי נו ג) היאך נשא דוד ב' אחיות קדוש' טעות היו לו במרב : סנהדרין פב נט ד) י"ח היו לו' · ותמיכל · נשים ופלגשים · קא א) כמה קשים גירושין · המגרש אשתו ראשונה · אין אשתו של אדם מתה אא"כ : כל שמתה אשתו ראשונה כאלו חרב · עולם חשך בעדו · קשה לזווגן כקי"ם · לכל יש תמורה · אין אדם מוניא קורת רוח · כגון אמך · אינה כורתת אלא לעושה כלי · אין איש מת אלא לאשתו ואין: פב קב א) א"ל קיסר לר"ג אלהיכם גנב הוא דכתי' ויפל ה' האלהים · פד קח ד) להזנות זה המשיא בתו לזקן · זה המשה בתו בוג' · המשי' בתו לקטן : פט קלה ג) און אשתו · תמלתו ואולת בידים : קלח ב) וכמה שנפלה לפני מובה שאין אין חוסמין אותה : מכות פ"ג קמג ג) עבשה שכל הרואה אותה כועס על אשתו · מה חמור אף אשה כיון שאין לה תבואה מיד פוסקת : תמור' פק קמג א) אלכסנד' דאזל לשחווא דנשי' · דלבית ענה תנשייא : תמיד פו קפד א) נקשה בקיים : נדה פג קפח ב) מפני מה איש מחזר על אשה ואין אשה : (ג)

בהמות וחיות ועופות ושקצים ורמשים ובע"ח ושבע

מעשה במקום א' שהיה בו ערוד' : ברכות פה כו) מעשה רח"בד וחברי' ופה עסקי' דהדין חברבר : ירו' דברכו' פג יא) קחם שהיה בימי משה כדיה בפני מנפס היא שור שהקריב אד"הר : שבת פב יב) כל המגדל

שלב בתוך ביתו מונע חסד · ומעשה בשמה דנבח בה
כלבא ואיתעקר ולדה : פו לח) נרא שנלול לכתות זביב
נרעה · פ'איזות כן איזות שמחית על עקרב · מ"ט
עז' מסגן בריסא' מ"ט יתורא אריכא גנובתי' כל זמן
שמזקינין מוסיפין גבורה ואלו הן דג נחש ויאיר מב :
פח) הורג בנה בשפה אם פרה ורבה והא'מר יושב וזן
מקרני ראמים עד ביצי כנים · מינא הוא דמתקרי ביצי
כני'ג' : (פיד כו) מפני מה עופות שבבבל שמנים
כולן פארו חוץ מקולים האספנין : פב נו) יודע הב"ה
בכלב שמזונותיו מועטי' פי' שוהה אכילתו במעיו ג'ימי'
ש"מ אורח ארעא : פכד קי) מלפני מבהמות ארץ זו
פרדה · ומעוף זו תרנגול · אלמלא לא נתנה תורה
למדנו צניעות מהחתול גזל מנמל' · פי' לו' הרכיב שתי
בהמו' ינא מהן פרד · פרד בימי ענה היה שנאמר :
פסחים פד כד) אל תעמוד בפני השור · ריש תורא
בדיקולא' נוהא דתורא הן הן דאריא: פי מט) ה'דברים
נאמרו בסוס : כב) נחש אין דעתו מתקררת עד שיאכל
עפר : יומא פח סד) ד'מיני שלו הן : שם) ח'דברים
נאמרו בכלב סוטה · כשהורגין אותו : (עא) חמרא
דר' יוסי דמן יוקרת דמוקבין לגרא עלויה' ולא טפי או
בצרי לא אתיא יומא חד אכשו : פג סא) ת"ח אין אור
של גיהינם שולטת בהם ק"ו מן שאלמנדרה: פב עו)
ירו'דשבת וקולדה אינה בים מה חולד'זו גוררת ומסתת
(ו ויפתח הגמלים התיר נזמיהם · לא היו גמלים של
אברהם דומים לחמורו של ר"פ בן יאיר דנפסוה לסטאי
יהבין לה שערי · שקלי ל)
הב גברא דהוה ידע בלשנא דצפרי · עורבא שקרא ·
כ"י ביונא מקילא : גיטין פד כו ד) מימי לא
ראיתי צבי קין וארי סבל ושועל חנוני : קדושי' פד כט
א שמיר זה בריאתו כשעורה ומו'ימי בראשי' וכיצד
מצניעין אותו : סוטה פט כ ב) מנין שלא יגדל כלב
רע ו' תניא נבוע לאסר ז' שני' נעשה עטלף סרפ' קימוש
פוח שד שדרו של אדם נחש דלא כרע : רישקת') כלבי'
בוכי' מ"ה בעי'משחקי' אליהו בעיר : פו סא ב) להפרע
תמערב קרבי דגים טמא · שאין מטמאין בשרצי' כשאר
אומות : שני'פ פה מח א) יעלא זו אכזרית על בניה
ובשעה שבוראת לילד מזמין לה דרקון : בתרא פק עח
א) לדידי חזו לי אורזילא דהוה כי הר תבור : פה כב
א) ההוא אקרוקתא דהגרוניא' אקא פרסקנאי ובנעא
לתנינא : שם קוא תה'א נפרקא דהוה קאי בקרסולא
במיא' ההוא ציז שדיהוה : (ב) הני אווזי דשמטן
גדפייהו משמנייהו: שם) ותנינא ההיא אכן טבא ואתא
נפרא איכא נפרי דמליחי: פב ד) ד'אלפי ארווק כוכי
לשלמה: סכה פכ קאב) אין חיה רעה שולט באדם,אא"כ
נדמה לו כבהמ' · פד קה ב) הנהיג'בעי"ז נר ושבוט'דם
באווזין ותרנגולי' · מבל על שמש - גדול שאבד ונים'
שאלמלא לא נתקלל נחש פגעי ביה הנך אריותא : פג
קיא ד) אין פרה וחזירה יוצאת יומשרי' אא"כ חותכים
האם שלה : פיא קכ א) ו'שמוא יש לו לארי: קכב ב)
הרביעו הכל · חוץ מתשלומי : קלו ג) אם אדם חטא
בהמה מה חטאה: (ד) וכי איבות לבהמה מאותן שלא
עברו מנא ידע : קלז ק תשובה נאמת השיבו שיאב לנח
ג'שמשו בתיב'כלב ועורב וחם ' אירתה של עיפו' טהוריה
עם הנדיקים: שם) טורח להאכיל בריות ביום ובלילה
שאי זיקתא כפל תולעתא ו' אורשינא וכתו' ארבה ימים
(ב מפני מה כלב מכי' את קונו וחתול אין' מפני מה
חתל מושלין בעכבר: הוריות פג קמא ד במשול אורזילא
היכן קם : אורזילא דימא בד יומיה דהוה כהר תבור:
זבחים פיג קסד ב) מן הבהמה להביא בני אדם שדומים
לבהמה וכל היכא דכתב בהמה גריעותא : חולין פק
קסט ג) אין הקב"ה מביא תקלה ע"י בהמותן של צדיקים
ומעשה בחמורו של ר"פ בן יאיר: ד) כודניתא תיורת'
מלאך המות בביתו של זה · יימים שאימתן מושלת על
הבריות · מכת פרדה לבנה: קעא בהמה שנבראת מן
היבשה הכשירה · דגים מן הרקק . עופות יש להם קשקשת
ברגליהם · שאלו הגמון : קעא א) רש"נ הלך אגל נמלה
אמר איזיל אחזי כפל טולא: (ג) ההוא עיזא ברבוז (ד)
א"ל קסר אלהבון כאריה מתל בעינא דמחוי'לי'כיהלים
מרחיק ת' פרסא נהים חד קלא : שם) השסועה ברי'
בפני עצמה תשובה לאו' אין תורה וכי משה קניגי או
בליסטרי הוה : פג קעב ד) שלך זה השולה דגים ·
דוכיפת שהודו כפוף · כי הוה חזי נמלה שרקיק · אמרי
ועיזי · והוא דיקיב בי כרבא שרק : (קעג ב) עופות
טהורין ארבין מן : שם) לויתן דג טהור הוא · בנפיריא
ספורתא

שמורקת ; שם הנץ למינהו להביא עורד וכן הנפלים
ונתנדרא בריש בי כנשתא בארור . מין אחד שקורין בי
בר דנר תרבי משביה נאייפיה . כמה כרוך כנב ינא
ערוד תשמישו ומיבורן שנה : שם קטז ד) ינוי הרדשאות
שהיו מדברו ק"רי ק"רי : פי קטם פ) דג טמא משריץ
כל המוליד מטיל . הכ"ל : בכורות פק קטט א תרנגולת
לכ"א יום וכנגדו באלן כלב ג' . אקול כ"נחש ז' שנים
ולאותו רשע לא מצינו חבר : שם) כמה לבמה מעב'
ומולד ג' (ב) חזירי' שבמקומנו יש להם ס' רבות קלפון
יתום כ' . כיצד נר יונבי וטבעה פ' רבות , שערקא
הוא : (פד קפ ג)

בושת וחציפית ועזו פנים וקלות ראש ועיין ערך שפלנות :

נגד מלבים ולא לבוש קנא לא תפיזואת שמו . שהיה
מביי' פני דוד בהלכה . לא בלאב שמו אלא : ברכות פק
ג) כל השושה עבירה ומתביים בה מוחלין לו משאול:
(שם נב) יר"מ שתגלגלני מעזי פנים ומעזות : פב נט)
מניק על' מאן דמגלי בבשתא . מאן דמפרש קעוא' :
בה נא) תרי מילין עביד לי' הדין בכלאה א"ל דזעירא
לא שאיל בשלמא דרבא ; ירו' דברכות פב ז) תיתי לי
דלא סגינא ד' אמות בגלוי הראש : שבת פיז עט) ענוה
בשיל : ההוא דאתא . אהניא לאב נלוקי' דר' יר"מ
שתצילני מעזי פנים . פב טו) לא חרבה ירו' אלא שלא
היה להם בושת פנים זה מזה . פיו פד) אין הגשמים
נעצרים אלא בשביל עזי פנים סוף נכשל בעבירה שיתר
לקדותו רשע , מותר לשנאותו : תענית פק יז מכדי
פריצותא הויא אמאי לא אתיא פרחה בה צרעת . עשה
לה זנב (מגילה פק יג תתק'עד דורות שקומטו . והן
הן עזי פנים שבדור (חגיגה פב ט) י"ח קללות קלל
ישעיה ולא נתקררה דעתו עד שאמר ירהבו הנער בזקן .
אחי והנקלה . (פב ס) -
חב ג' סימנים באומה זו ביישנים (יבמות פח ז ב)
כל אדם יפה בייסן כל המתביים לא במהרה הוא חוטא
(נדרים פב יח ג) דור שבן דוד בא נערי' ילבינו פני זקני'
סנהד' פיא קכד ג) בפזות תרבה : שם) שפני מה לא
שנו את אחז שהיה לו בושת פנים מישעיהו ; קלג ג)

קונה מלכים' אונה אפי' בלבי שמי' ; (שם)

בזבוז וביזה ובזוח בצרים ואוסות ובידיו' ;

שלוקי שכנא בעצמנו משל לקבום . ויסאיל' כעל ביתה
ויכנלו במגודהי במגולה: ברכות פק טו ד) יש לך אדם
שממונו חביב עליו מגופו לכך : פט קכד) ותרן הי"תי
במסוני איוב ותרן בממונו היה : מגילה פד כד)
הב צדיקים חביב עליהם ממונם . שפכא פכי קטנים
(חולין פו קעה ב)

בזיון ובזול ועיין ערך שבח

ברוס זולות אלו דברים העומדים ברומו של עולם ובני
אדם מזלזלים בהם : ברכות פק ח ב) קרי תלמידי נגלב
עליו חבירו לא על המברך אני כועס אלא על המגנגב
פרית) לא חרבה ירו' אלא בשביל שביזו בה ת"ח ; כל
המבזה ת"ח אין רפואה למכתו : שבת פיז עד) נמוח
עצמו בפרהסיא . בלי נכוש ונתבזה בפוונו ;
(תענית פב נט)

בטחון ותקוה ערך אבת

בטלה ערך זריזות

בה"כ ובה"מ בית הכנסת ובית המדרש וקדושתן

אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבה"כ שה"בה תמני
בב"הכ ! ברבות פק ו ד) כל הרגיל לבא לה"כ ויום
שלא בא הב"ה משאיל בו . בשעה שה"בה בא בב"הכ ונא
מצא שם עשרה מיד הוא כועס ; פק ט) כל הקובע
מקום לתפלתו . אויביו נופלים תחתיו : שם יז) היוצא
מב"הכ אל יפסיע פסיעה גסה (שם) המתפלל אחורי
בה"כ נקרא רשע . ההוא גברא : שם יח) מ"ט לא אתי
מר לבי כנישתא א"ל לא יכילנא אמר ליה ; שם מד) כל
שיש לו בה"כ בעירו ואינו נכנס נקרא שכן רע . קדמו וחשיכו
לבי כנישתא כי היכי דפוריכו חיי לעולם יכנס אדם
שיעור ב' פתחים בב"הכ : שם לב) לא שוה מגניגא
אלא היכא דגברים נל'ד אמי ור"אסי : שם כו) נמה נשמבו
אהלים לנחלים ; פב כו) שלקוחו כאומר שה"מ ותף
ר"ג לא מנע עצמו מב"המ . שפח ר"י לב"המ ; פד סו)
אל יקפל אדם בבית שיש לה חלונות ; פה נא) אחורי

ע"ז

עת. ולא אסורי בה"כ׳ ולא אסרן אלא משום קלם) היוצא מב"הכ ונכנס לב"הם מב"הם ונכנס לבה"כ ילכו מחיל אל חיל : שם קל) המתפלל בב"הכ כאילו' מנח' טהורה במתנאתו היכן הוא מצוי בב"הכ וב"הם · ההולך לב"הכ צריך להקל רגליו וכשיוצא ירו' דברכות פד יא) שקורין אדנא ולמה"כ בית עם : שבת פט יט) יהא חלקי מיושבי בה"מ ולא ממעמידי בה"מ : שם עח) ושרי כמגדלים אלו ב"כ וב"מ (פסחי' פו נג ב) לא קדמני אדם לב"הם ולא ישנתי : סוכה פב ח) ולא ישן בב"הם ולא א' הגיע עת לעמוד מב"הם : שם ו) לעולם אל ימנע אדם עצמו מב"הם אפי' שעה אחת דאנא ולי : מגלה פג ח, מקום שמגדלים בו תורה' קמלם בה"כ מותר לעשות בה"מ : מגילה פד לב) הוי יתני בבה"כ דצריך אתאי שכינתא' למקדש מעט אלו ב"כ וב"מ שבבבל · עתידין ב"כ וב"מ שיקבעו בא"י : פדלג) של היוצא מב"הכ לבה"כ ומב"הכ לבה"מ|זוכה ומקבל · מק פג כג) הוו מטיילין באילין כנישתן דדוד א"ל כמה ממון א"ל כמה נפשות שקעו : ירושל' ושקלים נה) נקם לו' שלא יהיו ב"כ וב"מ מה טובו אהליך, ׳סנהדרין פיא קלד א)

בית הכסא ונקבי' ע'צניעות בבורא ערך בביר :

בנים פריה ורביה גדולן ומיתתן

דין גרמא דעשירתא ביר : ברכות פק ט) כל הנותן מטתו בין צפון לדרום הוין ליה בנים זכרים : פקיא) אוקמיה בזרעיה · ובני רחביה רבו למעלה מס'רבא : שם לו) קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם · מזמור לדוד בברחו משל' כיון דחזא דאבשלום היא שמח : שם) אם יאמר לך אדם כלום יש בן שמורד באביו : שם מה) דלא עסקת בפו דחזאי דנפקי מנאי בני דלא מעליו : שם מו) מכל נבאי נבאי' שבראת בעולמך קשה בעיניך ליתן לי בן א' · מנ"חד : (שה) חתים ופ' כלומה שילדו ז'ג' בנים אח' : עט קלד) כשתילי זיתים מה זיתים אין בהם הרכב' אף בניך : ירוש' דבלאי' כג) עקידה אחת שאלד בכל יום : שבת פב טו) לא נענש יהושע אלא על שביטל ישראל מה"ו לילה א' : עירובי' פ"ו ל) ולפני עור לא תתן מכשול במכה בנו הגדול הכתוב מדבר : מק פג ח) בכו בכה להולך בלא בנים · פג יז)

חב אפמר היו לו בנים ומתו ר'אקיים פי' רי"א לא קיים · יבמות סה ד ב) היו לו בנים בילדותו יהיה לו בנים בזקנותו · שם) כל שאינו עוסק בפו כאילו ש"ד א"ל לבן עזאי ונאה' חשתה נתורת (שם ג) בניך ובנותיך נתוני' לעם אחר זו אשת האב · פס ה ב) שכיב ליה ינוקא דור שאבות מנאצ ן לה"בה כועס על בניהם · (כתובו' פק יב) א"ל ארוד ילדא ואבני מתא שריא . עורבא · פד יא ג) עושה צדקה בכל עת זה הזן בניו ובנותיו שם ד) כיון שבני' לבניך שלו על יש' שם)א' חסובי' כמתי' ומי שאין לו בני' נדרי' פט כג ב) בני אדר' ספולי' לבאקיימו ויתנו אילו' גיטין פק כה ס א.ס שרד' דוד שלא היה לו בן הגון למלכו'כל הטורף תבואתו של חבירו אינו מניח בן · סוטה פק לי ג) פריה ורביה בני ים בתמרים · לז ב) ויאמר מלך מצרים למילדו' ופי' הפסוקים ההם · שם ג ד) וילך איש מבית לוי · לז א ב) קטני רשעי בני יש' שמבזבזין אביהם · פט ג ב) אשה עוברה והפילה גורם לשכינה שתסתלק קיוא פו מב א) בריה באה לעולם. מריבה בנותיו של איוב לא הוכפלו אלא ביופין · אוי לו למי שבניו נקבות · בקרא עק טח א) בת היתה לו לאברהם · שם ב) קב' תשמאית עשה בנו ולא זמן מנוח · בודאיא עקרה יפז ד) כל מי שאינו מניח בן ליורשו הב"ה מתמלא עליו עברה' בכה ל'הולך בלא בנים · דוד שהניח בן כיוצא · פח נא א) הכותב נכסיו לאחרים והניח את בניו : נה א) בת בתחלה סי' יפה לבנים · לדידי בנן עדיפי לי מבני' · את אברהם בכל שלא היתה לו בת · שהיתה לו · פט נה ג) ובני דן חושים מרובים שחיום של קנה · שם) לא יומתו אבו' על בני' ע"תב' כשאוחזין מעשה אבותיה' בידיהם · סנה' פג קג ב) את אביה היא מחללת · אזור שזה ילד ארור ' פו קי ג) אם לא אני נעשה בן סורר ומורה · לא היה ואינו עתיד להיות אני רליקיו ' פזק דג) הניעה תורה לסוף דעתו · שם) שם שעורי' לשם בנים שינאו ' פיא קב ב) הב"ה לדוד רבני שיכלה זרעך או · קבב ב) ומנ"ל דבלא זרעיה (ד) כרא מזכי אבא · אינון מנשה אברהם ' אחז קלבב כאו וכחזי' טיב' לאבית כו ' לנזירה דאי לא מטאו לא היו מולידים ? ו פק קנא ג. מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרי' · נדה כח קפט ג)

בני,

בנין ערך מין בריאה ויצירה

אור במ"ש אחרי • י'דברים נבראו בע"ש בין השמשות ודברים אחרים • פסחים פד כג) ז'דברים שנבראו קודם שנברא העולם ; שם בד נדרי' פד כ ב) י'דברים נבראו ע"ש השמשות ; שם כה) עולם מאמנותיו נברא • סנהדרין מציון נברא ; יומא פה פ) מחלוקת אם בתשרי נברא העולם או בניסן ; יומא פה ם) בל מעשה בראשי' בדעתן נבראו' שם) אין דורשין בעריות בג' ולא במ"ב חגיגה פב י) י'דברים נבראו ביום ראשון • בי'דברים נברא העולם • זה מרקיע והולך • עד שגער בו • בש"א שמים נבראו תחלה • הארץ על מה היא עומדת על העמודים והעמודים על : שם) כל מה שברא הב"ה ברא נגדו ברא ימים יא אלא מה לפניו למעלה ואין רנוני שיוכרו שם אשעה (יג בנאוש ובות לוש' שני דורש במ"ב עד שלא נברא העולם חקיר מתכברא • ב"ב אותיות נבראו הע"הו בה"א והבא בי"וד • ירוש' חגיגה פט) חבעות בנתה זו מדתו של הב"ה • ובל הפסוקי' דלעיל סנהדרין פה קה א) דבאו נבראו גברא שדריה ור"ח ור"ם מברו להו עגלא • פוקי"ב ג) כל מ"ב בקומתן נבראו בצביונן ; חולין פב קעב ב) יהי כבוד ה' סר העולם אמרו בשעה שאמר הב"ה למיניהו באלנות ; ב) שאל אלכסנדר השמים נבראת תחלה או הארץ • אור נברא תחלה או חושך • תמיד פו קפג ד) מלמד שקלטה הב"ה לפיה והביא אגל אמ"ר • נדה פה קפט א הדבה פימין בראתי בראשו של אדם ואין א' יונקת • שם)

ברכה וקללה ובלעם ובלק

וברכת המזון והתפלות

דא"ל ישמעאל בני ברכני • מאי קמ"ל ברכת הדיוט אל תהי קלה בעינך • שהרי דוד ודניאל • ברכות פק סג) גם מגלה פק ד) אל יפתח אדם פיו לשטן מאי קראה • פג סא) גם קמא פק כג) אסור לאדם שיהנה מהע"הז בלא ברכה • באלו נהנה מקדשי שמים כאלו גזל לה"כם זב"י • פו נב) גם סנהדרין יא) כל סעודה שאין בה הונכה ח'מלכות אינה ברכה • שם נס) ועל הירקות יתקנו לו שעיתברכותיו • שם נ ו) מנין לברכת המזון מן התורה ברכת השור' מנין ק"ו • מברכותיו של אדם • כבר אם מ"ם הוא • אין פרי בעינה של אדם מתברך אלא מפרי בטנו של אים ; מעש'ילת' פו קא) השקיפ' וברך בבנים בנות ולדים ומעשר • (' שה) העולם והאיאו עשוי בבר' ומהו פדיונו פרכה • אם אכל' ובירב' כ"י אלו מסלך אבל ד"א ירוש' פו"ב) בל הנוטל פרושה מאיוב מקנדרך שנא' • פסחים מז) הב"ה קלל הנחש מזונותיו עמו וקלל כפשן קלל האשה • האדמה : יומא פח פד) ליברכן מר • אינן אלן במה אברכך ; תענית פק יב לנדב לברכה בצאמנב לברכ' פס'ש • טובה קללת אחיה מברכת בלעם בקנה בארז ; פב מד ' גם סנהד' פיא קלד ב) זיל גבייהו דלברכוך א"ל יהא רעוא דמורש ולא תקבר תפיקי • אמר ליה הנך ברכתא • דמ"בן זיל גבייהו דליברכוך א"ל ; מק פק ב) כל מקום שנתנו בו עיניהם או מיתה או עוני ; חגיגה פק ו) י"ק קללות קלל ישעיה • מאי ניהו : פה ט שקלי ימיו של עולם היה אותו רשע יודע • שנא' בגע יאמר ליעקב ; ידו'שבת ד)

חב חטוף ובריך למימר' • אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל שרה ; כ זיל פו בד ד) י'שבטים אלו לרגם הר גריזי' • השבי פניהם • ואח"כ השיבא הלבנים ; שוטה פו כה א) מנין שה"בה מתאוה לברכת בהנים ; יוז ב) אין נושאין בום של ברכה אלא לט וב ציון ו) ולא כשאתי כפי בלא ברכ' מאי מנדך • כי עקר ברכי' ; שם) קללת אלישע לנערי' בא"ורך ; פס מח ד) ברוך אתה בעיר שיהא ביתך יברוך • ברוך שיהא ; מניעם פט עקב) הב"ה ברך יש' בכ"ב וקללן ב"ח ומשה בהפך בתרא פה פו ד) עובדים היה ירא ובימו של אחאב לא מו מזומן לברכה ; סנהדרין מד קו ג) קדיתי נא תעביד אי קטלא ליה קטיל לטוותיה • כל קללות שקלל דוד יואב נתקללו זרעו של דוד • תהא לו שאו ולא ; פו קט ד) הס י"א פרשו למה נתקלל ; פה קיד א) לא הלוכה ע"כ כדכו אבו מכאן ולא יקך אמו בי מלאכיו ; פיא קלם ב) בלעם בלא עם שמו לבן • אף אותו רשע נקן שו' בעצמו קלב ג) בלעם חגר היה • וסומא היה קוסם באשתו ויגדל כסאו תורה מרעה אלא מעין קאמר ; קלד א, מברכותיו של אותו רשע אתה למד שם) קללת חכם אפי' בחנם היא באה מ"ל נאמי קוטלי בטברם דוד באן ; פק

קמב ב) יככה זו היא אלה הכתובה בתורה : שבועות
פג קמו ג) אין מוסיפין מלכים אלא על המעין. הא' דבעי
למיד' א' מאיך סתא. למעבד עסקא לארחא : הוריות
פג קס ד) אייזי אדם לברך ברכות בכל יום. פרק וממלא
להו בהספר מקי ומגדי : מנחות פד קסו ד) כה עברכו
לכהנים עמן לא למדנו והב"ה מסכים : חולין פג קעא
ג) שכר כפוי הדם יזהוי' כום של ברכה מ' זהוני' .
פד קעג ד) הנה לי ברכ' ויקרא יעבן אס ברך תברכני
בתירה בפריה ורביה : תמורה פק קפג ד)

גאוה וגסות הרוח ויוהראי וענוה ושאלות:

מרגלא מענה רך כדי שיהא אהוב ומתקבל : ברכו פב
כט) המנהיג עצמו ברבנות. מת יוסף קודם אחיו :
פס קו) ר' הוה שכותן סגיא והא אמר . ומעשהו עם ר'
קיי' שהכעיסו . ר' הוה מתני שמיה דר' חייא חמתיה גו
בני ולא אתכנע . ירו' דכלאים פד) לא אהיה חובש
שלא היו מתפארים במה שאין בם : שבת פיו פד) יהא
אדם ענותן כהלל ונמשים : פב יו) זכו ב"ה שתקבע
הלכה כמותם שנוחין ועלובין היו . ללמדך שכל המשפיל
עצמו שב"ה מגביהו וכל המחזיר . וכל הדוחק : פק א
אם משים אדם עצמו כענק שרף לנוחר . כערונה שהכל
דשים בה : פק כא) אם משים אדם עצמו במדב' הזה
ומדבר מתנ' ומתקנה ואם מגים דעתו הב"ה משפילו
שם כג) לא נשמים היא כמי שמגים דעתו שליה .
לא תמנא בגסי הרוח . פה כו) כל המתיהר אם חכם
הוא : פסקים פו ב) רב כי הוה חזי אתבוהא אבקריה
אמר אם יעלה לשמים שיאו . אר זמרא כי מכתפי ליה
בשבתא . כי לא לעולם חוסן . יומא פק עח) גם בנה
פק נו ד) כל פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא
לש"ש . ר"ה פק יא) כיון שראהו ר"ג . אשרי הדור
שהגדולים נשמעין לקטני' ק"ו : פב כה) למה נמשלו
ד"ת למים . אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה אלא
בפחות שבכל יש א"ל. ברתיה דקיסר לר"בח. אכיך במאי
רמי חמרא . תענית פק שו) לעולם יהא אדם רך כקנה
מעשה כ"רא (מג סה) ודוד הוא הקטן כשם שהקטינתו
הקטין שמו. כך במלכותו ללמוד תורה : מגילה פק י)
הלי מאן דיהיר בעל מום הוא . כל מקום שאתה מוצא

גדולתו של הב"ה ענוותנותו. בתו' שנוי ומשולש : פד ג
וענוותנותיה דרבב"ח לא יהבו לי . מ"ק פק יט דקשו
נדק בקשו ענוה פולי הא' ואולי : הגיגה פק ג)
מעשה לוי בר סיסי . עשו לי בימה גדולה והושיבוני
עלי' וקא טפא רוחי עלי. יבמו' פי' ב ס ג : ומנקלינא בזוית
כיון שעושה אדם. ואם הגביה עצמו ואם . נדרי' פה כב
מעשה ר"ט שנלכד כשתמש בכתרה של תורה : כז)
שם) שלא יאמר אבא כדי שיקדוני' וזקן שרי ליה
ליה לאודועי נפשי' : שם כג א אל יטיל אדם אימה
יתיר' בתוך ביתו שהרתם . צריך למימרינהו דניקוקא.
גיטין פק כא ב . כל שיש בו גסות הרוח נכשל באשת איש
סוטה פק לג ב) כל שיש בו ג"ה כעע"ז . כאלו כפר
כאלו בא על העריות . שם ג) אוהר' לג"ה מנין. לסוף
מתמעט כשבולת בהאמלה . את דכא שהש' שכינתו על
הר סיני . ד) ראוי לגדעו כאשרה . אין עפרו ננער .
שכינה מיללת עליו . ב"ו גבוה רואה . שם אמר הב"ה אין
אני והוא יכולין לדור כאחד. ת"ח נרי' שיהא בו. ומעטרא
ליה . לד א) אין תפלתו של אדם נשמעת אא"כ משי'
עצמו כבשר . כל שיש בו . ג"ה לסוף נשתה .
כמה גדולים נמוכי הרוח . שם . לדוד מכתם שהקטין
עצמו ללמוד תורה . לו ב) בשכר שאמר אברהם ואנכי
עפר ואפר זכו בניו . עב מג) ומאי ענותנותיה דר'
אבהו . פז מו ב) משרבו מוסכי הרוק משכו היהיים.
האי מאן דמייהר אפילו לאנשי ביתיה לא מקבל . מט
מט ב) גם בקדא עי פח ב) כל המתגאה בטלית של
ת"ח נליגו. פתרא פו פק ד) ע' זקנים הואיל ומעטתם
עצמיכם . סנהדרין לם ב) גסי הרוח שירדו לבבל .
פג קב ב) כמה גדולי נמוכי הרוח. כאלו הקריב. לא
עוד אלא שאין תפלתו . פז קו א) איזהו . העולם הבא
ענותן ושפל ברך שייף ועייל. פי קי ד) לעולם הוי קבל
וקיים . בית שפל אין פותחין לו חלונות . פיא קיט ב)
ת"ש לא איפרי ספר נחמי' על שמו שהחזי' טובה לעצמו
קכא א) ב"ה בירצעם שרדתו . גמירי שאין ישיבה .
קכט ג) מה קנה ואפילו כל רוחות שבעולם . מה ארז
אינו עומד . קלד ב שקיבה חזור צך ונשך אב ב"ד א"ל
מוטב . ולא יאמרו בשביל שררה תוד בו . עריות פה
קמח ד) ענוה גדולה מכלן שנ' . ע"ז פק קכו ג) אמרי
הדור

הדור שהנשיא מביא קרבן על שגגתו • הוריות פג קם ב) חושקני בכם שאני בגדולה אתה מתעטי׳ עצמיכם אברהם משה אהרן. אבל א״ה נמרוד פרעה׳ כ״כ גדול מה שכתוב במשה אברהם חולי׳ פד קעב) מי שגזל עצמו. אף לד״ת יכול יצ״ם • שם)

גאולה וישועה והעתיד לימות המשיח וגלות ונסיעה וטלטול

שמעתי בת קול. והגליתי את בני לבין א״ה. ברכו׳ פק א) לא נאמר כ״ון באשרי מפני שים מפלתן של ישראל :
שם ד) אהיה אשר אהיה אני הייתי עמכם בשעבוד זה מלכיות דיה לצרה בשעתה : שם מב) שסמך גאולה לתפלה : שם מז) מזכירין יציאת מצרים לימו׳ המשיח שעבוד מלכיות עקר וי״מ טפל לה. למה״ד • שם נד) כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח כל ע״הב עין לא ראתה ופליגא : שם נ) אין לי חפץ בהם אלו ימות ופליגא • שבת פ כג קא) בעון ג״ע וע״ז ושמיטין גלות בא : פב פא) ראוי היה יעקב לירד למצרים בשלשלאות פט נט) הריני נזיר ביום שבן דוד בא בו מותר • והא לא אתא אליהו : עירובין פד יז) בשכר ג׳ ראשון זכו להכריתו לבנין ולשמו: פסחים פט א) גדול יום קבוץ גליות כיום שנבראו בו ש״ו : פח ז) צדקה עשה הב״ה עם ישרא׳ שפזרם היינו דאמר ההוא מינאה אנן מעליכן מינייכו : פח מג) שמוני בניך כחולדה שדרה בעקרי בתים : פי נט) והתניא נ״ב שנה לא עבר איש ביהודה ז׳ שנים נתקיימה בא״י גפרית ומלח : יומא פה מז)
משיח בן דוד א״ל הב״ה בני שאל שנא׳ אספרה אל חק :
סוכה פה כש) ד׳ שב״ה מתחרט עליהם שבראם כשדים ויצה״ר וגלות וישמעאל : פה לג) ד׳ חרשים משיח בן דוד ובן יוסף אליהו וכהן צדק : לד) ז׳ רועים מי הם וח׳ נסיכי אדם :לה) בניסן נגאלו ובתשרי עתידין ליגאל בניסן עתידין ליגאל: ר״ה פק ג) אל שים ושיט שנטלו גוים תירו׳ עתי׳ הב״ה להחזירן לה שנ׳ : סוכה פב בב וכנגדן גלפה סנהדרי גדולה • ו׳צליות גלו שנאמר :
פד כט) והושיע ה׳ אהלי׳ אשר פדית כ״י באילו בעצמך פדית : מש) לבנת הספיר • חשנגאלו ללמדך כך שעבודה של בבל קשה (ג) גלינו גלותינו מכפרת עלינו

תענית פב לט) משל דומה אלי קורא משעיר מאי בעיי בעיי ירו׳ דתענית פח) מיום שגלינו מארצינו נטלה ענה ממנו: מגילה פק יד ירמיה החזיר עשרת השבטים ויאשי׳ מלך עליהם: פק ב) כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם • כד) גלו לבבל שכינה עמהם גלו ואף כשעתידין ליגאל : פד לה) ועל הנחל לפי שבעה״ז תבואה עושה לו׳ חדשים אבל לעתיד • שקלים מד)
חב אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף • יבמות סה הג) עתיד א״י שתוציא גלוסקאות עתידה חטה שתתמר • מביא עכבה א׳ בקרון ומפיקה • אין לך גפן שאין בו צריך עיר. כתובות בי. ניז א) דור שבןדוד בא קטיגורי׳ בת״ח. בזוני ובזוזי דבוזי : פיג יז ד) צדקה עשה הב״ה שהגלה צדקיה ועדין גלות יכניה קיימת • מהרה דמרי עלמא קתנ״ב שנה • גיטין פט לב ב) נוח ה׳ ליעקב שביניו צריו ופלטיה בן יכסיה בגלות בבל :
קדושין פד נז ג) בעקבות המשיח חוצפ׳ יהיה ויוקר יהי ועל מה לנו להשען • לידי תקיית המתים : סוטה סוף המסכ׳ • כד) אין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף • בתרא כד ד) טלטולא דגברא קשה מדאתתא שנה׳ פג קב ד) גלות מכפרת עון גלות מכפרת ג׳ דברים פד קד ב) אין בן דוד בא עד שיכלו שתי בתי אבות צדקה עשה הב״ה שהקדים גלות צדקיהו • פד קד ד) א״ל השוא מינאה אלהיכם גאכן הוא׳ קו ב בס עור ופשק עומדין במומן ומקרפאין • אין בין עה״ז לע״הב אלא שעבוד מלכיות : פיא קיח ב) בשעה שהגלה ע׳ היו בהם מגני׳ קמה. פיא קיט ג. משיח דכתיב ונחה עליו. דמורח ודאין. בר כוזיבא מלך א״ל לרבנן אנא משיח • קכ ג) בקש הב״ה לעשות חזקיה משיח וסנחריב גוג ומגוג •
קכא ב) מי שמיע לך אימת אתי בר נפלי. משיח. קסד א) דור שבן דוד בא בו ת״ח מתמעטין • שבוע׳ בית הועד יהיה לזנות • קכד ב) האמת נעדרת ושר מדם שם) צרות שיהיו כשבן דוד בא • שם ב) ג׳ באים בהיסח הדעת משיח מציאה ועקרב • שם ז) העולם משמט לג׳ שנים • שתא אלפי שני הוי עלמא. וביובל האחרון בן דוד בא מגלה נמצאתי. שם) אם יעמהם חבה לו לא כרתי קיכן קיפה רוחן של מחשבי קצין אנו מחכין • והיא מחכה • קכה) עד שיתבקש דג לחולה (ג) זכו אחישנה זכו עם

שנגי שמיא · א"ל מבות אמרו ליה סופיה כרקא· אימפי אתי· והיכא יתיב · קבה ד) נע"ה כאפר ינום א"ש שפנין האריי · כל גבר שלית שמעלה ומעה קכו א) אימתי לא·לכשיפול השער הזה · עד שקבשו ט' אדשי' קבו ש) ייתי ולא אחמיני' ייתי ואימיב בטולא דכופיתא שה יעשה אדם דינצל מחבלו של משיח · שס) עתידין יש' דאבלו שני משיח לאפוקי דר' הלל· לא אכרי עלמא אלא לדוד למשה ולמשיח · שס ב) אי מן חייא הוא כגון אנא·עתיד להעמיד להם דוד אח' והכתי' · שס

ימות המשיח מ' שנה · ע' שנה שרי ליה אלהי לר' הלל .

שס ימות המשיח ת' שנה·ללבי לא גלית' כמיום שנברא העולם בימי לא · בל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח ד עתיד הב"ה להוציא נקל מבית ק"ה להביא אבנים טובות ומרגליות · פ"א קכו ד) אוי מי יחיה שתמנ' כשה"בה עושה מריון לבניו ליבון אחפי' · קלד ב) י' המשפטים אם עתיד' ש לחזור· קלש ב) תלמיד שגלה מגלין רבו עמו· קמא ג) על חומותיך הפקדתי שומרים מאי אמרי אתה שתוש בונה ירושלים · מנחות פו קמח ב) בני מרחוק אלו גליות שבבבל ובנותי · פ"ב קסט א) מנ"מ דלא · ליקרו לאחיה גלותא: חולין פב בנג א) מה טיבו של יאשייהו בנית אל אלא כשהחזירן ירמיהו יאשייהו מלך עליה' · ערוכין פו קסב ד)

גבורה וכח ועזוז וחוזק ואלמנות והוראה והכנעה וקדה והשתחויה :

משמו משה להק"בה · ברכות פה עא) מגלשי יבולת יאמרו א"ה תשם כחו פנקבה : שם עט) ד' צריכין חזוק תורה ומ"ע ותפלה וד"א · שם פ) לא תנאלנוהו שנ"א כח וגבורתו של הב"ה ומי ימלל גבורות ה' : ירושל' דברכות · פט יד) ורנו יקרא דרבנ על אפי זכר וקטל מנין ברלשו ·: שבת פכג נט) הוי עז כנמר וקל כנשר שסחי' מז) נתנה תורה ליש' שעזין הן · ב' עזי' הם·אף ש"א : ביצה פג ו) גבורת גשמים מפני שיורדין בגבורה : תעני' פק א) לא הכל בקימתה ולא הכל בהשתפניה· לח) וילכו גם אחיו ויפלו: תעלא בעידניה סגיד ליה : מגילה פק כד) ואלה שמות הגבורים .

הוא עדיו שמנפי על ת"ת תלג : ש"ק פג ז) :

הב ג' דברים מכחישין כחו של אדם פחד דרך ועון· ג' דברים מתישין כחו של אדם : גיטין פו לב א) ושאל רוח ה' לפעמו שני הרים גדולים היו ועקרן שמשון וטחנן זה בזה וכ'מה דב"ריס מגבו"רת שמ"שון : סוטה לה גד פק) לא כפתה עינו י"ב מפלות היו שס ופשען: לט ד) גבור' גלית : פח מז ג) גבורת שובך : מח א) ר"י בר"י ור"א מר"ש הוה עייל בקרא דתורי ביניהו כי כאיש גבורתו : מציעא פו כד ד) גבורת אבישי לשאול דוד מישבי : פ"א קכב ג)

גורל

אחר א"ל לינוק' פסוק לי פסוקיך · א"ל ולרשע א' אלקים : חגיגה פב יב) על פי הגורל כיצה אלעזר מלובש וקלפי : בתר' פח נג ד) דלשור אני הפל גורלות יצ' תוציא לשיבל הגורלות שעתידה א"י להתחלק בגורל : כנה' פו קח ב)

גזרה ותקנה וסייג וגדר

התקינו שיהו אומרי' : ברכו' פס קכא) הלי קרא מרישי' לסיפי' מדרי' · שס) תדע לך ש"ד"ש חביבין מד"ת שהדי ד"ס : ירוש' דברכות פק מז ד) אם נתרוקנ' אומתך עמוד וגודרה · עת לעשות לה' הפרו: פט יז) גזירותינו של מר"עה קיימו' : שבת פב יב) עוד אחרת היית' לא רצו חכמי' לגלות' לקופה תליאה קסואין לעריבה : פכד קכו) אמרה כ"י הרפה גדרות גזרתי על עצמי ודברי סופרים · פב ד) כאן קודם גזר דין כאן אחר גזר דין באו"רך · ר"ה פק יד לכן אחלק לו · זה ר"ע שהתקין מקרא· וי"א אלו אנשי כ"ה·שלא מה תקן זה · שקלים כח ד ב· אין הקר תקן קודם שבא שלמה · לאדם משמר פרדס·עשו משמרת למשמרתי·ופרשו דרכו כל התורה · יבמות פב כר אלו קשעפין כגון אליהו מגדר' חלק' · שאני·מעם בא' שרכב · וגו' מעשה שהטיל אשתו · מי ז"ד גזר דין שים עתי שבועה וגזר דין של לבור · פ"ב אח ד עזרונו שבקב גמיעוטה ע"פי· לא כרת הב"ה עם ישר' אלא בשביל תורה שבע"פ שנ' · פה ל ב משרבו הרנחשין בטלה עגלה הערופים פסקו המים המאררים· יוחנן העביר הודאת מעשר · והמעוררין · סוטה פט שפא · יתקנוש תקן עזרא שיהו קורין בתורה· שלשה

ימים במדבר עמדו נביאי' ותקנו : קמא פז סא ג) שהעמידו דברים על דין תורה : מג"ע פו עא ב) סיגה בפושבים לא יפרצו בהן פרצו' . ספה"פד קה א אף על גב נחתך גזר דין : פיא קלו ג' ד' גזרו גזר משה על ישר' ובאו ד' זקני' ובטלו' : מכו' פב קמג ד ערבי עלי דברי דודי' . גזרה חדשה . פי גזרי במערבא לא מגלו טעמא עד תרים ירחי שתא . ע"ז פב קנח ב) אין גוזרין גזר' על הצבור אא"כ רוב הצבור יכולי' לעמוד בה : הוריות פק קנט ג) פעמים שבטולה של תורה זהו יסודה :
מנחות פח קסח ג)

גמילות חסדים

כל העוסק בתור' ובג"ח וקובר את בניו : ברכות פק"ט) אלו דברי' שאדם א' כל פירותי' הם וג"ח . צדקה וג"ח שקולי' כנגד כל המצות : ירוש' דפאה (יח כלהו מהדין קרא' בי לא דבר רק הוא מכם : שם ב) גדול' ג"ח יותר מן הצדק' אין הצדקה משתלמ' א.א לפי ג"ח שבה : סוכה פד בב) בג דברים גדולה ג"ח יותר מן הצדקה : בג אבי דעסק בתורה וג"ח חיי שיתין שנין : ר"ה פק יד) על ג' דברים העולם עומד על ועל ג"ח . ובשל ידי בכיוך זו ב"ח ללמדך שהעוסק בתורה ובג"ח . שקלי' מז) חב מעשה בבתו של נקוני' תופר סיחין : יבמו' פיד ט א פשר להלך אחר שכינה . א.א אחר מדותיו מהו מלבים ערומים' תורה תחלת' ג"ח וסופה ג"ח : סוטה פק ת ב) של העו' בתור' ובג"ח זוכה לנחלת ב' שבטים קמא פק סא) אשריכם ישראל בזמן שעוסקים בתורה וג"ח יצרם מסור בידם ואין זריעה אלא צדקה : ע"ז פק קנב א) שאמה שתקת בתורה ובג"ח . בל העוסק בתורה לבד כמי שאין לו אלוה : קנד ב)

גן עדן של מטה ומעלה

וגהינם והגאול

עין לא ראתה זו ג"ע . וא"ת אדם הזבן הוא : ברכות פה נ) גם סנה' פיא קכיד בל צדיק עושין לו מדור כפי כבודו אליבו : פרק פ בג קי) יפה תקנו גהינם לרשעים וג"ע רשעים אפי' על פתחה של גיהנם אינם חוזרין פושעים' אין אור של גהינם שולטת בם . ג' פתחי' יש לו לגהינם ב' אמרים יש בגיא בן הנם ועולה עשן מבינותיהם : עירו' פב ה') ז' שמות יש לו לגהינם . ג"ע אם בא"י הוא בית שאן פתחה ואם (שם ו) ואור דגהינם בע"ש אידרי' מפני מה לא נאמר כי טוב בשני שנבראה בו אור של גהינם : פסחי' פד פד) נמנא כל העולם כבישני קדר' לגהינם : פט מה) גם תעניה לג עתיד הב"ה לעשות מחול לצדיקים בג"ע והוא יושב ביניהם : תענית פד פא) נהר דינור מזיעתן של חיות להיכן שפיך על ראש רשעים : חגיגה פב ט) בראו ג"ע בראו גהינם זכה נוטל חלקו וחלק חברו בג"ע לא זכה (יא) כי נח נפשיה דאחר מקי' אמיה ואעלה עשן מקברו : יב אין גהינם לעתיד לבא אלא הק"בה מוצי' חמה נדרים פ"א יא ב אם בריאה גהינם שהיה נברא קודם העולם ג"ע וגהינם : (פד כ:ב)

חב אבשלום ראה גהינם ז' דני דאככיה מ"ז מדורי גהינם (סוטה פק לו ג) ר' זירא' יוד ב ק תעניה דלא תשלוט ביה נורא דגהינם מגילה פז הנ:ג) מדר'שות במ"ה חכמים בג"ע ויושיבה של מטלה רבי חייא ובניו (ג) עשרה חופות עשה הק"בה לא"הר בג"ע שנא' (בפרא פה א לעלוקה ב' בנות הב הב שצועקות בגהינם הן' בהיגם שצועק (ע"ז פק קנד א) ואף הפיתך מפני נר זו גהינם שפי נר במלך הוכן מנחות פיא קסח ב) אלבסנדר דמש' לג"ע יהבו ליה גלגלתא פיר'.(תמי' פ ז קפד א) גהינם למעלה מן הרקיע : שם ב)

גבול ותחום והשגת גבול

בסמך יקראו ומשלך יתנו לך אין אד' נוגע במוכן לחבירו ואין מלכות נוגעת בחברתה (יומא פג סי' לג) רב גדיל הוה מהפך בההיא ארעא . עני המהפך בחררה בא אחר לא מר בקית לה ולא מר (קדוש' פ'ג נה ב)

גניבה ערך אונאה

ג.וות וגדוף ערך שבח

גר המתגייר ערך אורחים

גשמים ומטר והוראתן ותפלתן . ועננים :

מפי זוונות גוהפי . ופ'ברות לר"עם : ברכו' פט קטו)

הלא רעמים עננא דאתיא בגלגלא לא נבראו רעמי' אלא
לפשט עקמימו' שבלב (קיו) ירידת גשמים תוזייר מפים
ושבועת אליהו אם יהיה טל ומטר (ירוש' דברכו' פג יא)
טל בזכות אברהם הטל אינו יורד בזכות בריה (שם)
עשן המערכה היה מורה על גשמי שנה ופירותיה יומא
פק יז) טל ורוחות אינן נעצרין (תענית פק ג) מעלי
תלג' לטורי (ד) עד אימתי שואלין הגשמים (ז) גדול
יום הגשמים מת"ה כיו' שנתנ' בו תורה יותר מיום (יג)
כיום שנבראו בו שנ' שאפי' ישוע' פרה ורבה בו נמחלו
בזכותיהן של ישראל אין נעצרין אח"כ נתפייסו כלי' (ג)
דמיון גשמי' ללידה כמין קיבא יש ברקי' שמתנ' גשמים
(כב) גשמים בע"ש סימ' קללה קשה יומא דמטר' כיומא
דדינא שאפי' פרוטה מתברכת בו ביום קבוץ גליות כד
בי' למטר פורקות מאי פורקות (ל) ר"א אומר כל
העולם מימי אוקיינוס הוא שותה מהמתקי' בעבי' ר"י א
ממים העליונים שותה (לא) גשמיכם בעתם בזמן
הורדום (פג פת) הק"בה נותן מים ואח"כ שופ' הקדר'
(מגילה פק כד) ואד יעלה עלה שדי למטה גשמים
יורדים יערוף כמטר עבר י"ג תקניות ולא אתא מטרא
(ירו' דתענית נס) פעמים שהגשמים יורדים בזכו' אדם
בזכות שדה בזכות עשב א' ושלשתן בפסוק (נט)
חב מעשה ידיהם של צדיקים מי מגי' הרקיע ומאן
ניהו מטר (כתובות פק יא) כלהו שני דייסורי
דר' לא אצטריך מטר' קשה יומא דמטרא אי לאו דנרי'
אפ"ה כי עקרי (תעניה עז מט א) הרבה טיפין בראתי
בעבים וכל אחד דפום בפני עצמה (בתרא פק עו ד)
הרבה קולות בעבים (שם) משחרב בה"מ אין גשמים
בא' מאוצר הטוב (פב פ ב) כלום צריכים אנו אלא
לטפה של גשמים דור המבול אלא בשביל גלגל העין
שדומה לים (סנהדרין פיא קלו נ) ועצר את השמים
אחאב א יהבו ליה אקלידא דמטרא ג' מפתחות לא
נמסרו לשליח. קמ ג) לגברא דטרפיה לגלא ואבדה
למפתקיה (שם) :

דאגה ואנחה ואנינות ובכיה

ועצבון וצער ועיין ע' שמחה

שערי דמעה לא ננעלו ברכות פה פב) אנחה שובר'
חצי גופו של אדם. פט קיו) כל המספק שם טמי' בנערו
כופלין לו פרנסתו. קל) זו מאור עיניו של אד' שהולך
אחר הבכי. האי דמעתא עד ע' שנין הדרא ר"ח שכיבא
ליה אפלא עוירא ו' דמעות ג' יפות וג' רעות. שבת
פבג קד. כל העולם כלו בנער וזה נא כנגד. יומא
פה מב) דאגה בלב איש ישיחנה לאחרי' : פח כד
גם סוטה פח מנא לנער עצמו עם הנבור : תענית
פק לד שניער עצמו מן היין המנער : שם איכשי
בדיסי אנן וכי קזיוז דעניב מבדמינן ליה : בג נג
רב נחמן חלם דעתיה דלא אתי מטרא כג גגו בבכי'
וירדו גשמי' : שם) בכיית ליל ע' באב במרגלי' הוקבעה
לדורות (פו) כל מקים שנ' ויהי אינו אלא לשון צער
מגילה פק ט גם שנה' פיא קלד ד) כל המתקשה על
מתו יותר מדאי על מת אחר הוא בוכה. ההיא אתתא
אל תבכו למת כינ' ג' לבכי : מק פג יד) מקום יש לו
לה"בה שבוכ' בו ומי איכא בכיה קמיה ג' דמעות הללו
למה ג' דברי' הב"ה בוכה עליהם בכל יום : חגיגה פק ו)
בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת : פב יב
הב אנחה שוברת חצי גופו של אדם ההוא יש וגוי :
כתובו' פה יב א שערי דמעה לא ננעלו שיתוך
שדמעתה מצויה : מציע' פג כה ד)

דבור ואומר ושיחה ונגלות חפה. חרצה ולשונות
לשון הקדש ושתיקה :
ועיין ערך לשון

נשים דברניו' הם. ממהדורי מילי ואמרטוטי' כלמי :
ברכות פו קא) יהיו דבריו של אדם מעטים לפני הב"ה
שנא' : פט קיט) שאין מ"ה מכירין בלשון ארמי: שבת
פק ח בעון נבלו' הפה צרות רבות אלא כל המנבל פיו
אפי' חותמין מעמיקי' לו גהינם: פב כב) ר"י אמאי קרו
ליה ראש המדברי' בכל מקום ב' מאי היא. לשון חכמה
אקריגו לפתחין : ערובי' פה יח) בא'זו דרך נלך בעיר
לוד. אל תרבה שיחה עם האשה : פד א) פלמיד שהיה
שונה בלחש ושכח. פתח פומך קרי. חיים הם למוצאיהם
ב' משמרם בבטנך בשעה שיכונו יחדו על שפתיך שם
אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שעקם הכתוב . הנהו

קרי

תרי תלמידי. הנהו תלתא כהני: פסחי׳ פק ד) ולא שחתי שחת חולין: סוכה פב ה) שיחת ת״ח צריכ׳ לימוד שנא׳ שם ו גם ע״ז פק קכו ב) כשאוכלין ושותין אין מפסיקין אלא תפלות: מגילה פק יג) פנחס אמוה. לית לך ברית כרותה לשפתי׳: מ״ק פג י. הנהו תרי אלמי. ואתמו ואסתכחו דהוו גזירי הלכתא: חגיגה פק א עבד שרבו מתניא לו מה שיחו. אפי׳ שיחה קלה שבין איש לאשתו מגידין לו (ז יפה שתיקה לחכמים ק״ו לטפשי׳ ובן שלמה אמר גם אויל. ירו׳ דעדוי׳ יד) מרדכי יודע ע׳ לשון (שקלים כו)

הב וכל פה דוב׳ נבל׳ הכל יודעין כלה למה. כתובות פק ב) לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן (שם ר״י דאמר רב בשמן גונדרייקא ומי שני מעקה שותא דתר לא גמירנ׳. קדושי׳ פד נו ב) אין הב״ה מקפח שכר שיח׳ כלה בן פתי מואבי קמא פד שב) דברים אין בהם משו׳ מקוברי אמנה יש בהן ממי שאינו עומד בדבורו. מ״ע פד סה א. ריב״ז אוי לי אם אומר אוי אמרה כי יפרים דרבי ה׳. בקרא פה פו א בתחלה תורה בלשון עברי. וכתב הקדש תורה. סנהד׳ פב קא ב) מאן בעי חיי כגור לשונך. עז פק קנו ג) אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר. כלים פיז קפד ג)

דגים ולויתן

הב וקזינא שהוא כוורא דיקבא ליה ושגאי ספינתא בין שינא לשינא דכוורי. בקרא פה פב א וקזינ׳ ההוא בוורא דאפיק רישיה הויא קרטליקא והדרי לה מינה דכוורי (ד) מעשה בר״א ור״י שמא עיניו של לויתן זה לויתן נחש בריח. (פג א) זכר ונקבה ואף לויתן. סירס הזכר והרג הנקבה (שם) ירדן מגיע לפיו של לויתן אימת בהמות בטוח בשעה עתיד גבריאל קניגא עם לויתן בשעה שרעב עתיד הק״בה לעשו׳ סעוד׳ מבשרו לעשות סובה מעורו (פד ג)

דין ודיינים וחשבון ושוחד

פתגמים וכה

מנין לג׳ שיושבין בדין שכינה עמהם שנ׳ דדין היינו תור׳ ברבות פק יג) רב אתי ורב אסי הוא יתבי אי ליבא דלים

ליה דינא כל דיין שדן דין אמת לאמתו עד משי יושבין בדין עד זמן סעודה. שבת פק כ בשעה שמכשיטין לדין א״לי פט יו) בעון ענוי הדין (שם כא שאין פורענו׳ אלא בשביל דייני ישראל בטלי דייני בטלי גזירפטי:

פיט נג) יכולני לפטור את כל העולם כלו מן הדין. ערובין פו לג) אל תעם יום בעצמך דלא להוי לך דינא בהדי תלתא. פסחים פי מח רב בי נפיק למידן אמר ברעו׳ נפשיה לקטלא נפק ולכו. יומא פב עח) בד׳ פרקים העולם נדון. ר״ה פק ד) הכל נדונין בראש השנה אדם נדון בכל יום מלך ונגוד כנכמי׳ לדין (ו) אין דנין לאדם אלא כפי מעשיו שלאותה שעה (ק ד׳ דברים מקרעין גזר דינו (שם) ג׳ כתות הם ליום הדין. (ו) שמואל היה מתירא מיום הדין אנו עאכו מאי הוא חגיגה פק ג) והניגו בשער משפ׳ כולי האי ואולי (שם עבד שרבו מקרבו לדונו עבד שרבו: שם ה) על ג דבר׳ העולם קיים על הדין נעשה הדין ונעשה ושלשתן פסו׳ א׳ שקלים מז מה יעשו גדולי הדור ואין העולם נדון אלא אחר רובו. ירושלמי דתעני׳ נט

חב תוקע עצמו לדבר הלכה בדין לעולם יראה דיין עצמו כאילו חרב מונחת. יבמות פיג ט ב) גוזרי גזירות נוטלין שכרן מתרומת הלשכה קרנא ודאין ישנו בקקי׳ ק״ו לטפשי׳ אם דומה לכהן יהדסנה דיינא דשאל פסול. כתובות פיג טו ג) אפילו שוקד דברים כי הא דשמואל מד עוקב אריפיה דר״ירו״בא אייתי ליה דלשי׳ הנו. (שם ד) רב ענן אייתי ליה שדרי לקמיה (שם) אף על פי שדיניהם כ״די אי אתה רשאי להזקק להם: גיטין פט לב ג זבור לי שספטתי את ישראל ולא אמרתי לא׳ העבר לי מיל סוטה פק לה ג משרבו בעלי הנאה נתעותו הדין משרבו מטילי תלאי מקבלי מתנות. פט מט ג כל המוסר דין על חברו הוא נענש תחלה וה״מ אוי לו לצועק. קמא פב פא ג לפני׳ משו׳ הדין לא ארב׳ ירוש׳ לא על שדנו בה דין תור׳. מציעא פב סד ב כל דיין דמפקין מיניה ממונא בדינא לאו דיינא הוא: בתר׳ פג פא א בקש איוב לפטור את העולם כולו מן הדין פק עז ד דייני דקיניתא הכי דייני אמור לבנוע מנוא לבנוע סנהדרין פרק נו ד על שלא פסעו דבריהם. אמה רשאי.

דמ׳קשה וא׳ ירך׳ מנין לתלמיד · לא תכנים דבריך · וכן כי הוספה הוא אומר : נוא דמבי דיגא שקלי ליה גלימי׳ לזמר וליזיל באורח׳ ב) כל דיין שדן דין אמת לאמיתו שנוטל מזה ונותן לזה · לעולם יראה אדם עצמו כאלו חרב י׳שיושבין בדין קולר (ג׳ מכנף ומייתי י׳כי היכי דנמטו שיבו · אם דיין דומה למלך ואם לכהן (ד) דיין שאינו הגון כאלו נוטע אשר׳ · ברעות כפשיה לקטלא נפק : שם) הוו מתונין בדין׳ מנ ז לדיין שלא יפסיע אלו כלי הדיינין כי הא דרב הונא : שק נב א) אזהרה לב״ד שלא ישמע דברי בעל דין · אושפיזכניה · פסילנ׳ לך · דין של פרוטה כדין ק׳ מנה׳ לא דיין לרשעים אלא שמטריחין אותו להחזיר · אזהרה לגביר שמהא אימת דיין : שם · דייני יש׳ ז׳רבוא וח׳אלפים ת״רנו: נט ו) צדק תרדוף הלך אחר ב״ד יפה אחר : פר קנ ג) והוקע אותם · תלה עליהם בתי דינין מ״ט : (ד בוף ונפמה יכולי׳ לפטור עצמם מן הדין · משל חגר וסומא : פיא קיח ב דור המבול אין עומדין בדין סדום : קלז ב׳ אמרי דאי ליה חד תור׳ ד׳דייני הוו בסדו׳ · וכ״מה ד״יניס דס״דום : קלז ד) מרשעים יצא רשע משל לב׳ בני אדם · זה נהרג וזה גילה : שמות קמב א בצדק תשפוט שלא יהא א׳ יושב וא׳ ; שבועות קמה ד) דכיתהו ד״רן הוה ליה דינא איקום מקמה אפתפס טענתיה : קתו א) מנין לדיין שלא יעשה סניגרון לדבריו · שלא ישב וכ״מה דבר״יס ב׳כך · אשר לא טוב עשה זה הבא לא טוב עשה זה הבא בהרשאה : שם מלך וגבור מלך נכנס תחל׳לדין : ע״דפק קמט א) לא מנאנוהו שגיא כח יכפיב · כאן כשעת הדין ; קנו ד) כשאני דן את ישראל אני דן אותם : שם) בשעה שהק״בה עושה דין במקודש מתעלה ומתקלס ; (זבחים פי׳ב קפד ג)

דמיון ע׳ חברה

דקדוק ודקדוק סופרים

ודקדוק לשון הקודש ומסרה

כל הקורא ק״ש ודקדק באותיותיה מצננין לו גהינום : ברכות שב נו) ולא אשא להם פנים וכן דקדקו על עצמן עד כזית ועד כביצה : פג נד) סתום ופתוח · מ״ס ונון שבלוחות בנס היו עומדין מנצ״פך צופים אמרום אתו דרדקי מבי מדרשא ודרשות כל האותיו״ באו״רך · שבת פ׳יב פד)

חב סופרים כל אותיות שבתור׳ · וא״ו דגחון · והתגלח יכרסמנה · והוא רחום חציין · קדושין פק כא ג) ותתפ״ח פסוקים הויין ס״ת : (שם

דרך ערך רגל

דרך ארץ ומדות מדיניות ותרבות

בג׳דברים אוהב אני את המדיי׳ ובמ״ה דברי׳ ר״א : ברכות פק ח) וכשאתה יוצא לדרך המלך בקונך וצא: וו תפילת הדרך : פד עא) ו׳דברים הוא גנאי לת״ח אל יצא מבושם וטע״מס וחלו״קיהם : שפו נא לעולם יצא אדם בכי טוב ויכנס : פסחים פק א כשאדם קורא ודבורו בנחת ומשאו בא׳מונה א מרי׳אשרי פלוני שלמד תורה : יומא פח עב לא יאכל אדם סוס ובגל בראשו לא ישתה כוסו בבת ; ביצה פג ד מאי עג כל נעלם זה הודג כנה · זה הרק · חגיגה פק ה) כל השם אדמותיו בע״הג׳ · ההוא תלמידא׳ קרי עליה ושם דרך (פ״ג פק א)

הב קשה שנשנשל מדות מעריו׳ וע ין פ״ירשי של מדות יבמות פב כ ד) בל׳ מדעס לא קפלוט קמי רבך לבר · חד אכיל בא׳בעתיה וחר אכיל׳ בהונא : נדרים פה כא ד) משנה כל סיסנו במקרא משנה ובד״א : קדושי׳פק נד ב) אר״י ופסול לעדות׳ האוכל בשוק דומה לכלב וכל שאינ׳ לא במקרא (ג) אכסנאי שואלין אותו על עסקי אשתו׳ מכאן לבנכת שנהרג שהיה לו ללמוד ולא למד : קמא פח סב ב למדה תורה ד״א שישאל אדם בא׳כסניא שלו · אין שואלין בשלום אשה כלל : מציעה פז עא א קל מסוני נאמן הדר קב אורח מכנים אורח וקל יושיב דבר כפרס ישמע ; בתרא פי פח ד) דא״מו אין בהם כל מום יכח בהן אוכסי ענאוין השחוק שיחה ש נה כ בי׳ ; מנה׳ פיא קכ ג למד׳תור ד״א שלא יאכל · יאכל פחות וילבש ויכבד : חולי׳פג קעג ג)

דרשה ודרשנים

הוה דריש ר״ב תרתי שבתא ודריש רא״בע חדא שבתא ; ברכות פד סז. חנניה בן חזקיה שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל

יסוקאל: שבת פה י) דרשוה זרות ולגלג אותו תלמיד:
פג טו קווצותיו תלתלים שהיה דורש על כל קוץ וקוץ
תלי תלים של הלכות: ערובי' פב יא) שמעתוני שהיה
דורש כל אתין שבתורה כיון: פסחי' פב י) גם קדושין
פב נה ב) גם קמא ג.ב) כיון אגל לאכול טעינו את גמלי
דרשה: פד כח הלכתא למשיחא · אלא דרוש וקבל
שכר: יומא פק ד מעשה בר"א שהיה יושב ודורש כל
היום כלו בהלכות י"ט ינתה כת: ביצה פב א) יעקב
אבינו לא מת · מקרא אני דורש: תעני' פק יב גמרא
גמירי לה ואסמכו אקרא: מ"ק פק א) מה אדום
בב"שמ · שבת של מי וכמה הגדה היתה היום · ועוד דרש
בה: חגיגה פק ב)

חב ר"א דרים במעשה ור"א אגדתא שבקי כ"ע לר"מ ·
תשל לא תוכר מרגליו את מיני סדקיות: סוטה
פז מוד קום עליה באמורא · אוי לאומרים לשון הקי'
פנה' פק נז ד) כיהוה דרים ר"מ תילתא שמעתתא
תילתא אגדתא תילתא מתלי' פנה' פר קה ג) מנשה
היה דורש אגדות של דופי · פיא קכו ב) יתיב וקא דריש
עתיד הב"ה להביא אבנים טובות: לגלג חזא מ"ה
דמ יסרים דרוש ולך נאה לדרו' (ד) ולהבדיל בין הקדש
אלו דמים את כל התוקים אלו המדרשות · ביד משה
מלמד · כריתות פג ג)

הבדלה והפרש ודבוק

ואנוהו הוי דומה לו מהו חנון · שבת פיז ג) בראשונה
היו אנשים מבפנים ונשים מבחוץ התקינו שיהיו · סוכה
פה כו) והיכי עבדי הכי לכד (נח כמה בין שמואל
הרמתי ליהודה בן גמליאל · תענית פג תג)

הבל וזכב ושוזא

דברה תורה למין הבאי נביאים חכמים ערים גדולות
ובצורות הארץ תפוח גפן ופרוכת · (חולין פק קעד ב)

הזהרה ואזהרות

ו' דברים צוה ר"ע את ר"י בנו אל תדור בגובהה של עיר
ותשנה ובעיר שראשיה ת"ח וכו' · פסחים פי תז) צוואת
אחיתופל · בתרא פט נה ד)

דגנה והצלת

חב כיון שס"ל הרף ממני נתחזק בתפלה, מל"כו עמד
והצילו (ברכות פה כ י) ג"ו יש לו פטרון · אבל
הב"ה הנ"ל יהושפט מחרב קדם · (ירוש' דהרואה ט"ו)
הב"ה פליט בים יבינשה הנ"ל משה יונה. ח"מו ודפיאל
לכך נא' עוש ש"ו את הים (פס יו) כשינ' רשב"י מהמערה
הואיל ואת תרחים ניסא · שלם בגופו בממונו בתורתו
ויחן מטבע תקן (שבת פב כב) כנפי יונה כך מגוש
מגינות על ישראל · פיא פט) מה חדקים הללו מגיני על
הפרנה כך טובים שבנו מגינים עלינו · ערובין פי לם)
גבריאל רצה להציל את"ע מהכבשן א"ל תזכה ותציל ג'
בניו ח"מו (פסחי' פי כט) לא מאספים בימי יונים וגא
געלתים בימי כשדים · בימי רומיים (מגילה פ"ק י) אע"פ
שהסתרתי פני עוד בטויה עלינו להגין אמוי ליה ההוא
מינאה (חגיגה פק ו):
חב ראובן פתח בהצלה תחלה · מכות פ"ק קטא ג)

הודאה וצידוק הדין ווידוי

לא היה אדם שהודה להק"בה עד שבאתה לאה והודתו
(ברכו' פק כט) היאך יכול אחי להכנים את הפי' פד
סז) מנין שחזר הק"בה והודה לו עקידים ש"ה שיאמרו
אשרי תלמיד שרבו מודה לו הקייקני בדבריך (פה עט)
בכל מאיך הוי מודה לו יהא רגיל לומר כל מאן דעבדין
משמיא לטב כי הא דר"ע דחמרא ותרנגולתא · פט קיט)
ו' דברים עשה חזקיהו על ג' הודו לו ועל ג' לא · פסחים
פד יח) למתנה למי שנונקים אותו ושמח בא זרחה וכו'
פי נז על רו' שהתודה עליה' י"ה לא יתודה צריך לפרט
החטא · יומא פח עז) מתודה ואינו חוזר למה"ד לטובל
ושרץ בידו (שם פו) מעשיו של אדם נפרטין לפניו והו'
חותם ומצדיק עליו את הדין (תענית פ"ק לו) נמוס אים
גם זו שהיה אומר גם זו לטובה · פג מט) כי ניחא
נפשי' ד אשיה גאון עליה ירמיה שמעיה דהוה מצדיק
דינא על נפשיה וקאמר צדיק (נד) שפכו לבן גמים
ואלו אי לפניך חטאתי · נט)
חב ת"ר אומר לפניה יהודה הודה ולא בוש מה ראובן
הודה בשלמא יהודא אשכחן · סוטה פק נג ב)
כל הזונה ינרו ומתודה דבקיצ זנח תודה בוכה

פו קו א) או' לו הסוד' שכן דרך' שמן מאינו נשכן :
שם) שלשתן הצדיקו עליהם את הדין · ג' מקראות של
צדוק דין : ע"ז פק קנד ד)

הבטחה ערך קיום

הכאה ורציחה והריגה

ואמ־ לההרגך · היה מותר להרגך מ"ט שהרי רודף אתה
ברכות פט קבה) מקים רואה · א"ל מארי דוראי ויל
קטלי' לפלניא ואי לא קטילנא לך: פסחי' פב יא מקדש
ראשון חרב מפני ש"ד וגם דם נקי שפך : יומא פק ו)
כשנאמ' לשאול לך והכית את עמלק אמר ובשעה דמוב :
פב יט) מעשה בב' כהנים רצים ותקע א' סכין בלבו של
חברו · כי ימצא חלל · שם כב) כשהרג לוליאנוס ופפוס
אחיו · ואמרו נתחייב הריגה למקום : תענית פב מא
שבור מלכא קטיל תריסר אלפי יהודאי · והאמר שבור :
מוק פג פו) ההורג בשגגה לא היה לו כפרה ונתנה לו
מיתתו של כ"ג : שקלי' מח)

חב מגלת יוחסין וכתו' מנשה הרג ישעי' מידן דייניה
וקטליה א"ל משה רבך : יבמות פד גג) הריגה בטור
מלכא וביתר ושבוראדן ועוד באלכסנדריא : גיטין פד
פה כח ד) כי עליך הורגנו · מילה ת"ח שמראה שחיטה
בעצמם · אין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו :
שם כט ב) משנה זקני אותה העיר רוחצין ידיהם · ונכפר
להם הדם : סוטה פט מח ב) הורדוס קם קטלינהו
לכלהו רבנן : בתר' פק עב ג) דמו ודם זרעיותיו תלוי
בו דמי אחיך שהיה דמו מושלך : סנה' פד קד א)
כל המאבד נפש א' ז שם) שמא כך ראיתם · והרוג
מפרפר : שם) מלמד שעשה קין בהבל אחיו חבורות
ב' ליואב מאי טעמא קטליה לאבנר בדופן חמישית
כיון ליה מ"ט קטלתיה לעמשא: פו קיא מ"ט קטלתיה
לעשאל רודף הוה (ב) הפוטר לועו של יש' כאלו · כל
המגביה ידו על חבירו נקרא רשע · תקנן ידו : פו קיא
ב) אותן גוים ות של שנחריב ביד הכם · דאנבע במושמן
כפח : פ"א קכג א) שהרג ישעי': קלא ג בלעם הרגו
קיימו בו ד' מיתות : קל"ד ד) ג' פרים הבדיל משה ·
נגד ער שכיחי רוצחים : מכות פק קמא ב) תורת השגגם
לרוצחים ג' ומכוונים להם דרכים ומאמרים לו ב' ת"ח ·

מקלט כתוב על פרשת דרכים · ואשר לא צדה : ד ג'
שעיות עתי' לשעו' שכח' מיום בא : קמו ב ג)

הכחשה ערך שקר

הכנעה וקדה ערך גבורה

הלואה לוה ושאלות

גדול המלוה יותר מן העושה צדקה : שבת פו לא)
יוצאים בכלי לבן שאולות · בת מלך שואלת מבת כ"ג :
תענית פד פ)

חב אם כסף תלוה · מנין לנושה בחברו ויודע שאין לו
מלוה בלא עדים עובר · ג' צועקין ואינן נענין :
מציע' פה עו ב) שתם גבאי כשר : סנהדרי' קפג קכג ג)
המלוה את חברו סתם אינו רשאי לתובעו בחוץ אל יום
יש לך שמיטה אחרת : מכות פק קמא ה)

הליכה ערך רגל

הלכה שמעתא ושמועת גירסא

משנה גמרא ישיבה בעיא וקשיא

אוהב ה' שערי' המצויינים בהלכה יותר · מב"ב וב"מ ·
אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד
מרים הוה גריסנא : ברכו' פק לז) מעש' ויתיב לוי
אבראי דלא שבל למתיבתא דר' ששת · פפ ס) אי משום
תנויי בשני ד"ר כלהו תנויי ואנן · שב) עדיות נו ביום
נשנית ולא היתה הלכה תלויה בב"המ שלא בירשוה :
פד סו) אי זכאי צמרקא לשמעתית מעיקרא לחכ"מ
לגרם' דינקותא · פב י') והיה אמונת עתך זה סדר
זרעים חוסן : שם יז) בעון ש"ד בה"מ חרב ושכינ' :
פטו עב) כי אויב גורב מרבנן דשלי' מסכתיה עבידנא
י"ט לרבנן · פיו עט) כל האומר שמועה זו נאה וזו
אינה נאה · צריכה שמעתא צילותא כיומא דאסתנא ·
אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה · ערובין
פו לג) תלמי' שהי' גורס בלא שיר · פסחי' פה יט) המכיר
מקום מצירו בישיבה בל המקבל פני חבירו בישיבה ·
פסחי' פי ס) למסבר קראי · הלכתא משיחא הלכה
למה לי · יומא פק ד) מימיה של אבותינו לא פסקה
ישיבה מהם ע"ין אליעזר יושב ישיבה · פג בג אי משום
תנויי.

תנויי אנן עדיפינן מינייהו דנשנה · תענית פג סד
אמופו ועוסקין בתורה הללו מטמאים והללו : חגיגה
פק ג) בין שאמר להדליק · שניהם לא נתכוונו אלא
לדבר א' : שם) אינו דומה שונה פרקו ק' פעמי' לשונה
פק ו) כיון שיצא אדם מדבר הלכה · אין לו שלום ·
הפורש מתלמוד : שם) אסכמיה שמואל שהיו סופרי'
אותיות שבתורה · שוקלים כל ק"ו שמגדלים שהיו שונים
ש' הלכות במגדל פורח : פבג) אף דוד בקש עלי' ·
אזכה שיהיו דברי נזכרין בב"כ · כל ת"ח שאומרי' דבר
הלכה מפיו בע"הז שפתותיו כבומר של ענבים : כהדין
דשפי · אף באומר · נאה כאילו לנגדו · שקלים כב)
נביאים וכתובים עתידי' ליבטל וה' חומשי תורה לא ·
אף מגילת אסתר והלכות שנאמר הליכו עולם לו :
ירושלמי דמגילה פט)
הב ויתאר דוד מי ישקני מים · דלא אמריכהו משמייהו
אהר כד יתקיבלכי : קמא פו סא ב) רב פהנא
במתיבתא דרבי יוחנן אקשי · ליה לשמעתא בלו"רך :
פי סג ג) פקע אויזא דבי מר מר אמר תשוש לתא דידי
פקע ותר : מציעא פק סד א · ת"ר העוסקים במקרא
מדה משנה · ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא
(ג) אן את בר לקישא פי הוה אמינא מילתא מקשי כ"ד
קושית' · פו סא א) כי הוו יתני רש"בג וריבי · וכ"מה
מרי"בות בין אותם תו"לקישד) ר' זירא יתיב ק' תעניתא
דלישכח גמרא בבלאה מיניה (שט) עתיר זה בעל
הגדות · עתיר תקוע · הכל צריכים למארי חטיא ואלי
ניהו גמרא : בתר' פט נה ג כל ימי עני רעים זה בעל
גמרא ובוקע עלים ישכן שם אילו בעלי גמרא : שם ד
כי בתחבולות תלחמתה של תורה · בתחבולות של משנה
סנה' פה קז א בעיי הוו בעו דואג ואחיתופל · רמותא
למבעי בעיי"א : פיא קלא א) לא הוו סברי שמעתא ;
ג ב· למה מזכירין דברי שמאי והלל לבטלן דברי היחיד
עדיות פק קמו בגד) חד אמר סיני עדיף וחד אמ' עוקר
הרים עדיף · ר' זירא חריף ומקש' רבה בר ר"י מתון
ומסיק · הוריו' פג קסב ג ד) גרסו מעיקר' מתנית' והדר
עולו גבי רבנן ; כריתו' פק קיזג א) כל השונה הלכות
בכל יום אל תיקרי אלא הליכות : נדה פט קפט ד)

הנאה ועונג ועידון ותענוג

הדונה ליהנות יהנה כאלישע ושאינו רוצ' ליהנו' · אל
יהנה כשמואל הרמתי : ברכות פק מס) פשיתי טובה
זו נר בית המרקן דקינה מפה ואם' : שבת פב יג) חטוף
אכול חטוף שתי · אם יש לך היטיב לך כי אין בשאול
תענוג : ערובי פה יט) מלא נכא דדובשא בזוזא ובבלאי
לא עסקי באורייתא לערוס אמר : תענית פק ל)
הב חזייה דהוה חייך רישיה · לא תמנ' תורתך במקיה
עצמו עליה : סנה' פיא קלט ג בר שישך דקאיבוזרי
עד נוחרי' ווזנות ערומז' קמיה ; ע"ז פי קנט ג) ר"פ בן
יאיר לא נהנה מסעודת אביו · חולי' פק קע ד)

הספד וקינה

העוסק בהספד כזמן שהמת · ברכות פג סא מתוקה
שנת העובד מ"ל שסכר לו פועלים · כד יגע רבי חייא בר
בון לב"ס שנה מה · ירוש' דברכו' פב א) כד דניך ר'
ינתה בת קול ואמר כל מי שלא נתעצל בהספדו של ר'
יהא מבושר שהוא בן הע"הב בר מן · כנאים כד כל
המורי' דמעות על אדם כשר · כך המתעצל בהספדו
של חכם · שבת פיג מו) מהספדו של אדם ניכר אם בן
הע"הב · אחים הספדאי דהתם קאימנא · עשה דברים
לפני מטתך · פכ"ג קא) לעתיד שעוסקים בהספד ואין
יצ"הר מתגר' בהם · סוכה פה כז ; האי הספדא חד אמר
של משיח וחד על יצ"הר · שם כח) נדיק אבד לדורו אבד
משל לשאבדה ממנו מרגלית · מגילה פק כד רפרס
אספדיה לכלתיה · נכא דחלי ספרי · מ"ק פב יב · כי נח
נפשי' דרב הונא סברי רבנן לאוקומי ס"ת אפודייה ·
(יג) פתח עליה ההוא ינוקא גזע ישישים שלח מבבל ·
וכ"מה הספ"דות וכ"י כ"א נפשי"יהו דכ"מה נדיקי
כ"מה או"מות כ"רא · יד) נשים במועד מענות אבל
דשכנגיב אמרי הכי וי לאזלא וי לקבלא · כא) דספ'
יספדוני' דקבר · כב) כשמתו בניו של ר"י נכנסו ד'
זקני' לנחמו ומה שאמרו · כג)
הב אל שאול שלא נספד כהלכה · נפקו ליה י"ב · ירחי
שתא · יבמות פח ז ב) דספד יספדונים דקבר · כקונו'
פו יג ד) אל תספדוני בעירות והספד ששו לרבינו
הקדוש · שם יד ג משה מת מיטל בכנפי שכינה ומ"ה
אומרי' · והקדוש ברוך הוא מאי אמר · סוטה פק מ א)

י"ב פי' סיה קול חשמים תפס חי (ס) הספרא יקרא דחיי או דשכבי למכ"ח סימן יפה למת שנפרעין ממנו לאחר מיתה. סנהדרין פו קט ב) ז' ימי אבלו של מתושלח למדך שהספדן של צדיקים מעכבת הפורענות (פ"א לו א) חכם שמת אין לנו כיוצא בו מלך שמת כל ישראל ראויין למלכות (הוריות פג קסא ג)

הסתה והדחה ערך חנופה

הסתפות ערך חמדה

הרגל ומנהג

עני בישן נהוג דלא אולי מכור לצידין במעלי שבתא פסחים פד כא) תודוס איש רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדיי' פד כב) כדי שיהא סביר ורגיל בעבודה (יומא פק יא)

חב עניי' שהיו רגילים לאכול תרנגול' פטומה ויין ישן גלגל בעדשי' ומת בחובו' פ' יג א) שנוי וסת תחלת חולי מעים כל ימי ענידעים : פ' יו א) אל ישנה אדם מן המנהג שהרי משה למרום לא אכל מ"ה למטה אכלו מניעה עז ע ב) מנהג למודו ואיבו מיגלא סופו מלססם פנה' כח קיד ג) מקום שאבות אבותיך נהגו בו איסור: מקום הניחו לי להתגדר בו : חולין בק קסט ד)

השגחה וידיעת ה' וקרי והזדמן

י"ב שעות הוי היום שניות יושב ודן שלישית יושב וזן סנת פ' ד סז גם בע"ז פק קכב היוצר יחד לבם דוקם ומבין אל כל מעשיהם : ר"ה פק יז) בדדה שינת מלכו' של עולם : מגילה פק כד היוצר יחד כבר הבין מ"ס נות ליוצר הזה לעשות קנקני' או להסתכל בהם מראשי' השנה : ירוש' ד' דה כו)

חב ומתגלג לקותו מרחיק פסוק זה על שם שכינה נאמר : סוטה פק לו ד אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו חולין פק קע ד)

ההבודדות ערך נדידות

והשכמה השתדלות ועצלות ובטלה :

חב זהירות מביאה לידי זריזו' סוף המסכת' : סוטה דף כ ד, לעולם יקדים אדם לדבר מצוה : קמא פר סב)

היא כיימא ודיקלא שפיל : סנהדרין פק לז ב) שמא יאמר אדם אלך ואגרה בשינה ת"ל : ע"ז פק קנה ג) גם קנוב מאן דשייר נכסי' בל ימא ויומא מסגי אביי בגע נאריה : חולין פט קעז א)

זכות ודן לכף זכות

בל התולה בזכות עצמו תולין לו בזכות אחרי'. משה חזקיה : ברכות פק מח) שמעו אלי אבירי לב וכו' כל העולם כלו נזון בשביל חנינא בני : פב כיק כט) מה ראה אפרו של יצחק יעקב אבינו. כפף כפורים : בית המקדש : פט קכו) הזכות יש קרן ויש לה פירות עבירה. ירוש' רבאה בב הרגיל במזוזה וכו' היכנים נקדוש היום : שבק פב יא) ושבח אני את המתים זכות א"י זכ ע דוד ושלמה : נת א) ואפילו תת"קנע מלמדין עליו חובה וא' זכות כנול שנאמר (כ מאימתי תמה זכות אבות : פה כו) ת"ר הדן חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות ומעשה א"רוך : פיו פו הצדיקים לא דיין שזוכין לעצמן אלא ש זוכין לבניהם : יומא פח עט) כל המזכה את הרבים זבל המחטיא : סס פ) אי כא רב אדא בהכן דכפים וזכותיה. אם עושין לו נס מנכין לו מזכיותיו קטונתי מכל : תעני' פג מו) כסורא הוא דברתא שבור משום זכותי' ר"ב. הוא דנקתא סבור משום זכיתיה דרב הונא : כא זכותן של ישראל פינו נמשה : הגילה פק כד).

חב יש זכות תולה ג' שנים. ט' חדשים. זכות דמאי : סוטה פג מגד) דאויה היתה פ מקושש. אלא שיצ' גין זכות ע"י זכאי : בתרא פח נא ג) בקש הב"ה להחזיר את העולם תהו בשביל יהויקי' בסתכל בדורו : יסנה' ב"א קנא א מע"ר מזבה בל רמשפחה : קלט ג) זכות ר' חייא ובניו ורבי חנינא : חולין פג קענ ד) מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב : ערכין פק קפ ד) עיג שמא קעמוד לו זכות אברהם וכא תפליט : גדה פו קפט ג) :

זפיזה ופקידה ושכחה

הזהרו בזקן ששכח לימודו. לוחות ושברי לוחות מונחים בארון : ברכות פק לח) ואמר ניון. אדר בוג' אשה

אקרא עזבתני ושכחתני וצא ורך : פה כב) הלמד אדם מתוך הספר לא במהר משכח : ירוש' דברכות פג יא) עתידה תורה שתשתכח מיש' שנאמר ישוטטו : שבת פיט נב) א"ג ושלי · פדאוריתא רח"ל : יומא פג לה כל המשכח דבר א' מתלמודו גורם גלות לבניו מורידין אותו מגדולתו (לו) ד"ת משתכחין בהיסח הדעת ; תעני' פק טו) אף ד"ד בקש עליה · אוכה שיהיו דברי נזכרין : (שקלים כב)

חב בתחלה היה משה למד תורה ומשכח עד שנתנה לו נדרי' פד כב) לא מת דואג עד ששכח תלמודו ; סנה' פיא קלה ב) אוירא דמגבל משכח : קלו ב) ה' משכחין את הלמוד · ה' דברי' יפים ללמוד אמרא ודיקני פקחין · י' דברים קשין ללמוד : הוריו' פג קסא ד) כל המשכח דבר מתלמודו עובר ב"ב לאוין כל המשמר את התורה כשעתו משתמרת : מנחות פה קסא ג) ג' אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה · ונשתכחו ממנו ש' הלכות · אלף ות"ש ק"ו וג"ש ודקדוקין נשתכחו בימי אבלו של משה ; תמורה פ"ק קפג א)

זמן ועת שנים ימים לילות שעות :

ג' משמרות הוי הלילה · ראשונה חמור נוער : ברכות פק א) ודוד מי הוה ידע מנות לילה אימת ; שם ב) לעת מנוח זו אשה מיתם קבורה בית הכסא : שם לו) לא איברי לילא אלא לשינתא · לגירסא משעתא דימאא אנן פעלי דיממא אנן : עירובי' פו לג) מעלות השחר עד נאת הכככבים ה' מילין : פסחי' פט מה) וכי יש שמי של קיים · אלא אלו שמתהפכין מרעה לטובה : יומא פו כו) הק"בה יושב ומחלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש : ר"ה פ"ק ג) גם סוט' פק לט ד) כל העוסק בתורה בלילה · בעה"ז מדומה ללילה : חגיגה פב י)

חב מסרה דאקרי עלמא תמנ"ב שנה הוו : סנהדרין פד קיד) כל בית שאין נשמעין בו ד"ת בלילה אוכלתו אש · מעשה לילה : קכג ב) עד היא מזומנת לפורענות לרעה · לטובה : קכט ד) ה' דברים של י"ב חדש : עדיות פב קמח ב) י"ב שעות הוי היום ג' ראשונות יושב הק"בה שניו' : ע"ז פק קנ ב) כל העוסק בתורה בלילה הק"בה מושך עליו חוט של חסד ביום ג) שברא

הק"בה למשה דור דור ופרנסיו : קנא ג) כיון שראה א"ד היום שנתמעט והולך · כיון ששקעה עליו חמה · קנב א) שיתא אלפי שני הוי עלמא שני אלפים תהו (ג) ימי אהל מועד שבמדבר מ' שנה ז' שכבשו וז' שחלקו וחשבו ובאו' רך : זבחים פיד קסה ג) ת"ח שעוסקים בתורה בלילה ; מנחות פיג קסט א)

זמר ושיר ונגון ושירה

כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד · והיה מנגן מאליו : ברכות פק ב') גם ירוש' דברכות : פק א) הקורא בלא נעימה משום דלא ידע לבסומי קליה ; מגילה פד לז) הכהנים ולוים · ויש' ושיר מעכבין את הקרבן · והשיר משורר אלו הלוים ולכפר על בני יש' זה השיר : ירוש' לערובין יג)

חב זמרא מ"ל דאסיר · דמנא דפומא : גיטין פק כה ג) משבטלו סנהדרין בטל השיר זמרא בביתא חורבא בסיפא · זמרא דנגדא : סוטה פט מט ד) זמר בכל יום זמר בכל יום ; סנהדרין פיא קנז א) הקורא פסוק א' משיר השירים ועושה כעין זמר : קכח ד) שיר של תורה הכבודות והנבלים ותנלנלים על כל זה ; שבועות פב קמה ג)

זנות וממזרות ואיסור וערוה ועמון ומואב

עמד יהודה גר עמוני א"ל מה אני לבא בקהל : ברכות פד סז) גם ידים פד קנ ג) לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך נזדמנה לו ; פט קג) המרנה מעות לאשה מידו לידה · מגון אליסע רבקה · אחרי ארי ולא אחרי אשה ; שם קכא) רבי זירא נגדיה להוא גברא דבעל זונה ; שם קכט) הקטים הזונים אינן פלאים · לפי מי תרי' אם כלא' ה) ומדביקי' משותיה' ומקליפין נסוקיה' · ועקריקין : שבת פו לד) כי גבהו בנות ציון עקב בצד גודל ומטילות מה אפרסמון במנעליהם : שם לה) עגיל דפום דדין · כומז של בית הרחם · שזנו עיניהם מן הערוה · כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאילו · שם מ) בשעה שביקש אותו רשע לעשות לאותו צדיק · שנאו מה"ז · פכג נט) יש הצלה על הנכרי ומוס' בערלתו לא משך גיה נקנרהם ; ערובין פג ה) ענה שמוש

היא הביא כמו לין לעולם · פסחים מד כד גומר בת
רגלים שהכל גומרין בה מתוקה דאין בה: פס ח אל
פרצית בגבות כתך בגרה · והוי זהיר באשתך מאחנה
הראשון · פ״ג · הק״בה מכריז רווק הדר בכרך ואינו
חוטא נהבו · כגון ר״ח ור״א דהוו אושכפי · שם אין
סרפע סונלאן זקן · שם כב · לוה כנען אהבו את הזמה
שם) חרבה שילה שהיה שם ג״ע ובזוי קדשים ופי׳ אשר
ישכבון את הנשים : יומא פק ה) מקדש ראשון חרב
מפני ש״ם ג״ע וע״ז · תעכשנ׳ מביאו״פר במנעליהם שם ג
גהאידנא י״ה הוא ואיבעול כמה בתולו בנהרדעא :
שם יג) יוסף מחייב את הנאים אמרו עליו · אשת פוטיפר
משדלתו · א״ל הרימי חובשך : פג כז) כי יתן בכוס עינו
כל העריות דומים עליו כמישור : פת כד) זכרנו את
הדגה מד א׳ עריות : שם) כל האומר רחב רחב מיד
מתקרי : תענית פק ד ב) ושתי עשתה משתה נשים
שניהם לדבר ערוה נתכוונו איהו בי קרי : מגילה פק
יג) דוד אמר לאביגיל השמיעי לי ש״ל ולא תהיה לך
זאת לפוקה · מכלל דאיכא אחריתי : (ב) מ׳ שניאים
וח׳ כהנים יצאו מרחב הזונה (כא) רחב בשמה זנתה
יעל בקולה · אביגיל בזכירתה · מיכל בראיתה : (כב)
כל האומר רחב · שם) מעוות לא יוכל לתקון זה הבא
על הערוה והוליד ממנה ממזר · הוליד אין לא הוליד לא
חגיגה פק ו) אין מקבלין גרים מן התרמודים · הכל
כפנו על כסף וזהב והם על בנות יש׳ : יבמות פק ב ג)
איסור קדושה שניות מד״ס · פי׳ לא שניות פקע בערוה :
פב ב ד) מועבות של בית ר׳ שמן תמר ע״ש תמר
שמיעכה · ער ואונן שלא כדרכן שמשו : פג ג א) וכל
אשה יודעת איש בראויה ליבעל מכא ידעי : פה ד א)
זרע אין לה ואפילו פסול הריני כפרת בן בתי כוזא :
פו ו א) עמוני ומואבי אסורין ואסורין · עמוני ולא
עמונית · יבן מי זה העלם · פח ו ד) ממזרא לא חיי ·
אבריו עליה דממזרא הוא אל חיים נתתי לך · (ז א)
נתינים דוד גזר עליהם · שם) ז׳ בעילות בעל אותו רשע
דקא עדי בה זוהמא : פיב ח ג) על קרב׳ שיחה עם האשה
שבופך · אל המסתכל בעקבה של אשה : נדרים פב
יח ב) וישא לוט את עיניו כל הפסוק ע״ש עבירה · והא
מינם אנים : נזיר פג כד ב) את נפשעו זה לוט ועזבים

תמר זינתה זמרי זנה : שם) ותזנה עליו פלגשו זבוב
מצא נימא ועיין תוס׳ : גיטין פק כה א) עלובה כלה
שמזנה תוך חופתה : פד כו ג) אדם שנתן עיניו באשת
רבו · ואמרי לה על ב׳ פתילות בנר א׳ : פט נט ד) זונה
בביתא כקריא לשומשמי : סוטה פק לג א) כל הבא
על א״א אפילו למד תורה · כל הבא על אשת איש אפילו
קבל תורה · אפילו עשה צדקה בסתר : (ג)
ואלכהו שמטו׳כר מאחתיו בשעת תשמיש : לה ב)
שמשון שברבו באמתו · כל המזנה אשתו מזנה עליו ;
ג ד) ויבא הבית לעשות מלאכתו · ובא״רך מיו״סף
וארוכתו : בז מח ב) כל הפרשה כלה לא נאמרה אלא
אלא בשביל נואף ונואפת : מו ב) כתיב ערפה והרפה
שהכל הערו : פח מו ד) בזמן שהאיש מנוקה מעון
המים בודקים · וכי קימא פון דא״א : פט מט א) לא
יתייחד אדם עם שתי נשים · אפי׳ באכינות ההי׳ את׳ ·
בעוס׳ : קדושי׳ פד פס א) דורו של איו׳ שטוף בזמה היה
בפר׳ פק עז ב) אחאב עשה לו א״ו בל שתי נורות זוגות
במרכבתו · סנהדרין פד קו ג) מעשה בא׳ שנתן עיניו
באשה א׳ · ימות ואל תספר עמו · משחרב בה״מ ניטל טעם
ביאה : פח קיד ד) אל תחלל את בתך להזנותה זה
המשיא בתו לזקן : שם) הבועל ארמית קנאין פוגעין בו
בגדה יהודה משום נשג״ז · ומזמרי פזני ובפגשם ובאו״רך
פט קטו ב) עוד שם מזמרי ובזני (יג) אחאב וצדקיה
אזיל לבת נ״נ אמרו השמיעי לי : פיא קב ב) רות מבנו
של עגלון בן בנו של בלק · קלד א) אלהיהן של אלו
שונא זמה · בוא ואשיאך עצה שטיה שטות ותקראן בעלי
קדי׳ · גם בכורו׳ פק קעח ד ד) מכניסה לך בדבר
ערוה · ויקם דוד שהפך משכבו · אבר קטן באדם משביעו
קלה ב) השחית כל בשר שהרביע בהמה על חיה והכל
על אדם · קלו ג) לשכב אצלה בע״הז להיו׳ עמה בע״הב
ע״ז פק קכא ג) · לא אסרה תורה אלא קריבה של ג״ע
בלבד · ופליגא · קנג ד) משו קרי שבילי חד אפתחא
דע״ז וחד דזנותא : קנד ב) ברוריה איך הצילה אחותה
מקובה של זנות · קנה ב) מאי מפלגתא כמין גברות
עשתה לה והיתה בגעלת · פג קנח ג ד) לזמרה לפוקב
אחר נואף · שבועות פו קיח ב) ולא קמה עוד כום
אפי׳ לקשויי אין לך כל שר ונגיד שלא בא על רחב הזונה

זבחים פ"ד קטה א) באגבי' תקנין האוחז באמה ומשתין באילו מבי' מבול. כל המוציא ש"ז לבטלה חייב מיתה. כאילו ש"ד : נדה פב קפו א ב ג)

זקנה ושיבה ובכורן ותולדות ובחרות וקטנים :

א"ל לר"י אכא שבי בבבל תמה ואמר למען ירבו ימיכם ברכות פא לה) הזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו. שם לח גם סנהדרין פ"א קכג ב) כגון בונין מקטפיהו ידיע : פ"ו ק) מנין לזקן שלא יסריח. לזקן ד' אמות אני הוא שקיימתי מצות זקן תחלה : ירושל' דבכורים פג לא) ימי הרעה אלו ימי הזקנה. שבת פכג קא) טור תלג שקרנוהו גלידי. וי להדא דאזלא ולא אתיא שיבותא כלילי דאילפי : שם קד) שלשים קטנים נעשו גבוהים. וכ"מה דב"ריש בק"פ"ס. אמתה דר' בת נ"ב שנין וטעמא אדרה יבלה השטוף בזמה זקנה קופצת עליו. שם) ת"ח כל זמן שמזקינין דעתן מתוספת. גם מגבוה יראו שאפילו גבשושית קטנה דומה עליו. שם קה) דברי' שאדם עושה בילדותו משחירין פניו לעת זקנתו. שם קו) אשרי ילדותינו שלא בייש' את זקנתינו : סוכה פה לט) שמואל הנביא קפצה עליו זקנה. תענית פק יא) אם יש שם זקן או' זקן זקן והוא שכשי פב ח) אר"י מהירנא כי הוינא טליא אמרינא מלתא ופאילנא לשביא ואשפכא : מגילה פק ה) טף למה הם באים כדי ליתן שכר למביאהם ; חגיגה פק ב)

חב שסתירת זקנים בנין ובנין נערים סתירה: נדרים פד כא ב) ונערים קטנים יצאו מאי נערים ודילמא ע"ש. סוטה פט מח ד) עדנה אחר שנתבלה הבשר וחוזרת שרה לנערותה. מציעא פז עא ב) עד אברהם לא הוה זקנה. שם) גם סנה' סי"א קלו ב) כ' המיושן מחבירו מעולה, לכל מעלי עתיקא בר' בתרא פה פת ג) ז' קפלו כל העולם כלו מתושלח פח נב ב. וכנגר היו משה ואהרן. אימתי ימותו שני זקנים אלו נפישי גמלי שבי דטעיני משכי דהוגני. סנהדרין פז קי ד) מבי דבשקא. קל ג) קטני בני רשעי יש אין באים לעה"ב שומר פתאים שטוחי בארעא. קלט ב) קטן אתימתי זקן אהרן כמין ב' טפי מרגליות : שבועות

הוריות פג קז ב' זקני ע"ה כל זמן שמזקינין דעתן. אבל זקני תורה : קינים פג קפד ב) כיון שנתמעטו שניו של אדם נתמעטו מזונותיו : נדה פז קפט ב)

זרעים וצמחים ופשתן

ועיין ערך נטיעה

בימי יואל א"ל נאו וזרעו. ונעשה להם נס. הזורעים בדמעה. שיר כשהיה תורש. תענית פק ז) עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שבת פב ע) חב שאין לו קרקע אינו אדם. יבמות פה רג) עתידין אומניות שיעמדו על הקרקע. אין אומנות פחות מהקרקע. זרע ולא תזבין. קפוץ זבין ארעא. (ד) נוה אחיתופל י"ט בריר של ענבים זרעו קטים יפה לחטים וקשה לזיתי' וכ"מה דב"ריש בזר"יעה: בתרא פט נה ד) לא ניתנה קרקע אלא לבעלי זרועות. אם עושה אדם עצמו כעפר לאדמה : סנהדרין פז קיא ב) כשעה שא' הק"בה למינהו באילנות נשאו דשאין ק"ו בעצמן : חולין פג קע ב) מלמד שיצאו דשאים ועמדו על פתח הקרקע. הויא ליה שהיא גינתא שדי בית בירני לא נמא : קעב ד)

חברה ודיעות ואחוה ואסיפה ושכנות ושותפות ופירוד ונסיעה ונטילת רשות :

ב' שנכנסו להתפלל וקדם א' מהם ויצא ולא המתין את חבירו : ברכות פק יא) כל מי שאפשר לו לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש נקרא חוטא : שם נג) לא יפטר אדם מחבירו לא מתוך דברי שיחה ולא. אלא מתוך ד"ת שמתוך כך זוכרהו : פה עב) נתקללה בבל נתקללה שכניה שומרון נתברכו : פט קיב) אל ירבה אדם רעים בתוך ביתו : שם קל) שאין התורה נקנית אלא בחבורה. חרב על שונאיהם של ת"ח שיושבין בד בבד ועוסקין בתורה : קלג) הנפטר מחבירו אל יאמר לו לך בשלום אלא : קלו) לא יפטר מחבירו שכן מתו בנחמה חוץ מירמיהו. ואף אליהו לא נפטר מאלישע. ירושלמי דברכות : (פג י) קדרא דשותפי לא קרירא ולא חמימא :

ערובין

ערכין פק א) האן דמשתעי רש"כל בהדי יהבי ליה
עסקא בלא סהדי · יומא פק ז יצא ובא לו דרך כניסתו
כשהם נפטרי' מגדדי' · וכן תלמי' הנפטר מרבו כי הא:
פה מד אוי לרשע ואוי לשכנו · סוכה פה מד ניתי
ונכוין דעתין איפשר דתברי נבורא לביהו · תענית פג
סא) אי פטור מיניה בארתא בגפרא אתי וקא מפטרי
מיניה תלמיד שנפטר מרבו ולן · מק פק ב) שכנא
במת' ועבדי עבידתא · א"ל חברות' איכא · פג טו) הנפטר
מן המת לא יאמר לו לך לשלו' והנפטר מן החי · וכג)
חב בהדי הוצא לקי כרבא · קמא פח פב ב) כל עוף
למינו ישכון ובן אדם (ד' אי דלית דורא דלינא
שם) אם שותים שניהם מתים חייך קודמין לחיי חבירך
מניעא פה סו א) חברי איוב מנא הוו ידעי כללי אילני
או חברותא כחברי דאיוב או מיתותא · בתרא פק עא
א) הדא אמרה בן עזאי תלמיד חבר דר"ע הוה · פט
נו ב) נקיי' הדעת שבירוש' לא היו חותמין אא"כ · ולא
היו יושבין אא"כ · ולא היו נכנסין בסעודה אא"כ · סנה'
פג קב ב) פקוד עלי לחבירך · מעשיך יקרבוך (עדיות
פה קמח ג) אשר לא הלך בעצת רשעים זה אברה' פלגה
סדום פלשתים · ע"ז פק קנה ד) אוי לרשע ואוי לשכנו
שניהן חולנין · נגעים פ"ב קפד)

חולשת
האזק ערך גבורה
ושיין ערך רפואה

חולי ובקור חולים

כשחלה ר"א נכנסו תלמידיו לבקרו · כשחלה רי"בז
נכנסו · והיה בוכה א"ל רבינו · ברכות פה סח התפלל
משה עד שהוחלה · עד שהחלה לה"בה · מאי אחילו אם
של עצמו' · פה עח ו) האי מאן דחלש יומא קמא לא
לימא מידי · כי הא דרבא מאן דרחים ומאן דסני · פם
קי) הנכנס לבקר את החולה בשבת אומר · מי שיש לו
חולה צריך שיערבנו בקוסי התידו מנין ששכינ' למעלה
מראשותיו של חולה · פק ה יבקש אדם רחמי שלא
יחלה שאם יחלה · מי שחלה · עלה למטה יהא דומה
בעיניו · פב ב נ' מיני הדרקון הן של עבירה ושל רעב
ושל כשפים · שם כג רובן של צדיקים מתים בחולי
מעיי' · פיו עג ב) אין שורפין יין ושמן לחולה בשבת ·

אף עיי' פין · פט נא שחלה חזקיהו · מכאן לת"ח שחלה
שמושיבין לו ישיבה על פתחו ולא היא · ערובין פב יו)
ג' מתים כשהם מספרים למנ"מ · פד סו) אספא
דפתוא קשה מדקייטא · יומא פג כד)
חב צ' תרבה דישיבה שקש' לתקתוקי' שנמיהא בהליכה
כתובות פיג יו ד) רמז לבקור חולים מן התורה:
נדרים פד כ ב)
חב ב"ס אין לו שיעו' וכמה דברי' פא א) כיצול מדינה
של גהינם אם ביקר מה שכרו (ב) לא ליבעוד איניש
קנירא לא בתלת פעי קמייתא עכין שהק"בה זן את
החולה · ששכינה שרוייה · הנכנס לבקר לא ישב פ"גו
שם) אין החול' עומד עד שמוחלין לו כל עונותיו · פוזר
לימי עלומיו : שם) רב יוסף חלש איקר ליה תלמודיה
(ג) גדול נס שנעשה לחולה מלא"מש : שם) אין
מבקרין חולי מעים · האי איסתא מעליא · לא היא ולא
קדייקי ערסן יפה · בורדס אין מבקרין : שם) ערבוניתא
דריסא מתיא לידי עוירא דתאני דגופא : פט כג ג)
ג'דברים מכחישין כחו של אדם · ג' מתיזין גופו · ה'
קרובים למיתה מחיים · א' רובן קשה ומיעוטן יפה · א'
ממעטין את הזרע · ובהקזה : גיטין פז לב א) פודגרא
כמחט בבשר החי מנא הוא ידע : סוטה פק לס ד)
ג'חלאים חלה אלישע : פט מט א) גם מניעא פז סא
ב ילכו זה ב"א · בן גילו נוטל : מניעא פב סד ב · עד
יעקב לא הוה חולשא · עד אלישע לא הוה דקלים ואיתפח
בז עא ב' הכל בדוק · ניפת החוטם · ניכים פחי' מהה
מחלה (ג) מרגלית לאברהם שכל חול' מתרפא אידלי
יומא אידלי קנירא · בתרא פק עח ב) בריש כל מרעין
אנא דמא בריש כל אסוון אנא חמר : פג פא א) שאחזו
פודגר' היכי דמי כמחט מאי ידע : סנהדרין פ"קיא)
ג'חלאים חלה אלישע א' : פיא קנג ב) ואין
מתרפאין מהם מעשה בבן דמא : ע"ז פב קנס א)
האי דאכל תלת תיקלי חלתית · חייש נוד לבפורי :
חולין פג קעא ד) אופיא קשה לכרס' ירקא קשה לריח
הפה : פט קעו ב)

חטא ועיין כל הגלוי ועין העגל זאת"ר ומריעה ודור

אין ערוד ממית אלא חטא ממית · ברכות פה פרן)
כמגדן

בנגדן ד' דברים שנפרעין בעה"ז והקרן · ע"ז ג"ע שד
ולה"ר מכין · ירוש' דפאה כא): לולא האמנתי לראות
סבר שמא יגרום החטא · ראויי' היו ישראל ליעשות להם
נס אלא שגרם החטא · פק ג' הפורק עול והמפר ברית
והמגלה · אע פי שים · כב) כל המתרק עצמו לעבירה
סימן לעבירה הדרוקן · שבת פב כב) אין מיתה בלא
חטא · אף משה ואהרן בחטאם מתו · פה במ) כל
האו' ראובן חטא אינו אלא טועה · באו"דך על חטא
(כט) כל האו' בני עלי חטאו אינו אלא טועה ; פנחס
לא חטא (ל) כל האו' בני שמואל חטאו וחטאם מה
היה · (לא) כל האו' דוד חטא ו"הפוך וז"כותו ·
לב) כל האו' שלמה חטא (לג) שבר את הלוחו' מאי דרש
ויש אומרי' עא"כו · פט מו) בקורב שעפו בקורב
פרקו (כא) עלובה כלה שזונה בתוך חופתה · עד
שהמלך במסבו (כב) כי בושש משה בא שטן וערבב
הראה להם דמות מטתו (כו) בכיך חטאו ימחו על קדוש
שמך עד ינ"חק שמתו"כח עליהם באו"דך ג' מעבירין
האדם ע"ד קונו למג"ם · ערובין פד טו) פריך נמי על
חטא אתו על אחיו ואי ידע מהדר ליה בתשובה אי בר
אחתיך דייל' איהו (יומא פק יא) שאול בא' ועלתה לו
דוד בשתים ולא עלתה לו וקט"אי דוד (פב יש) מן שנה
שאול שלא טעם טעם חטא שמלוכלך במיא' (פב ב)
כינד מתודה אומר חטאתי עויתי פשעתי עונו' זדונות
פשעים מרדים השאות שגגות (כא) כיון שעברו רוב
שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא · לו שאלה
אשה חכמה מהעגל ובמ וקטור' בסיף שבטו של לוי לא
עבד ע"ז · פו שב) על עון דוד ושלמה שם מכפי עצמך
מחטא שלא יבא דגלך לידי ניאוף פח פז כיון שעבר
אדם עבירה ושנה בה הותרה לו עו משה אמר יכתב
סורחני דוד אמר אל יכתב משל עז ג' דברים מזכירין
עונותיו של אדם ר"ה פק ח) בשם שנפרעין מהרשעים
על עבירה קלה כך מן הצדיקים בעה"ז תענית פק לז)
כל העובר עבירה א' אפי' פעם בשנה מעלה עליו כאלו
עובר כל השנה חגיגה פק ו · שובו אין מאחר שידע
אשפת זונה אמרה אחר הוא פב יא ·
חב גזרו של ג' מפני ג יבמות פה ה ב ויפי רעב
בימי דוד שנה דאסור א"ל שמא עע"ז שכיח שמא

עוברי עבירה פק ו ב גדולה עבירה לשמה ממצוה
לעולם יקדים אדם לדבר מצוה נזי' פג כד ג בשע' שא'
שב"ה פרס המנגפת א"ל לא זאת שהשפילו והעמידו
כלם בהיפל גטין פק כה ב אין אדם עובר עבירה אא
א"ב נכנסה בו רוח שטות סוטה פק לג א) כל העוב'
עבירה אחת בעה"ז מלפפתו (ב) מפני מה אמר תורה
טבח ומכר משלם ד' וה' שנשתדם בחטא רבא א מפני
ששנה וחטא קמא פו בא"ג מרגלים כשלו אלקם בארץ
מקלונגים ועדת קרח לא נשלו בקרא פמ נ א ג לא
כא' מקרא זה ובוצע ברך אלא כנגד מעשה העגל שנא'
וירא אהרן מה ראה סנה' פק נז ד) קטר שבנא קשר
ומרד ועונשו פג קנ ב) עכן עבר על ה' חומשי תורה
מוסף בערלתו היה בעל נערה מאורסה אם הוא חטא
בניו ובנותיו מה חטאו פו קז ב בלום פמדקי' אין
התורה אדם אין צדיק בארץ פיא קכט א) אמר דוד
מחול לי על אותו עון דאויה היתה בת שבע לדוד אלא
(קלה ג) החוטא ומחטיא אין מספיקין בידו לא עשו
ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה לא
היה דוד ראוי ע"ז פק קנא ב עון עקבי יסובני שאדם
דש בעקבו של ר"ח קנד ד) :

חרבן חרבן ב"ה וציון וחרבות ובנין בית המקדש

שלש' משמרות הוי הלילה ואומר אוי שהרבתי את ביתי
ושרפתי הרבות פק ט · ונכנסתי לחורבה א' למדני שאין
נכנסין לחרבה שם ב משחרב ב"ה ננעלו שערי תפלה
נפסקה חומת ברזל · פה פ) ביתא דהוו בה שיתין
אפייתא · נפל בקלא ולא אתנח' · מיום שחרב בה"מ
כגזרה גזירה על בתיהם של צדיקים שיחרבו · דיו לעבד
להיות כרבו · פט קיג) ק"ס שנה עד שלא חרב הבית
פשטה מלכות · פ' שנה גזרו טומאה על · מ' שנה גלתה
סנהדרין הלל · פהגו נשיאות בפני הבית ק' שנה · שבת
פק א) מיום שחרב בה"מ דיו לעולם שיסתפקו בב"ש
אותיו · ערובין פב ה') מ' שנה עד שלא חרב הבית לא עלה
גורל בימין היכל · יורע אני שסופך ליחרב · למה נקרא
שמו לבנון יומא פד לט) ה' דברים אירעו את אבותינו
בי"ז בתמוז וה' בט' באב באו"דך · תעני' פד טו) משחרב

הבית הראשונה נתקבלו כיתו׳ פרחי כהונה רב״שע סדי המפתחות : ע״ז) משנכנס אב ממעטין בשמחה דאית ליה דינא בהדי גוי לישתמיט : עמ׳ אסרי ויבו׳ אי תלא׳ א חרב ז׳ (מגילה פק ו) ירמיהו כתב קינות א״ל מה כתיב ביה איכה . פק פג טו) השליך מפתים מאיגרא לאירא עמיקתא . חגיגה פק ו) כרוני שלי לא נטרתי מי גרם לי ב׳ ימים בסוריא . ב׳ אלו פוקי׳ לא טובים : ירוש׳ ערובין פ) כשמלת פ״כ להחרי׳ ירוש׳ ירדה סנהדרי גדולה . כיון שסרבו כ״נ ליה ליתוקים . הגיע ותנו של בית לישרב . כנס כל מפתחות ב״ה ז. שקלי׳ תה) מ׳ שנה עד שלא חרב ב״ה נר מערבי כבה . א״ל ריב״ז היכל למה יומא מח) בס׳ לאדש הבקעה העיר . כ״א יום הדא שימנא מקלשקד מ״ד . אלף פרחי כהונה ברתו : תעני׳ נט) פוסקין בנול אי א״ל דיקרב בה״מ . היכל ה׳ היכל ה׳ מי ידעי בבי יומא : נזיר פד כד ג)

רב אקמגא חריב ירוש׳ באו״כך . תרפא בת בייתוס . ריב״ז שהוציאהו במת ומשל דרקון : גיטין פה כז א ב ג ד) שדריה לטיטוס הרשע . אנקלוס אסקי׳ לטיטוס אתר נגולא חריב טור מלכ׳ כפר סכניא נדיבי׳ וא תענשו שלא נתאבלו על ירוש׳ . אשקא דריספק חריב ביתר . הרג נבוזר אדן רי״א רבוא . גס נח א ב ג ד) הקול זה אנדריאנוס . הראהו הב״ה לדור חרב . ראשון ושני על טהרות בבל . אשה וז׳ בניה שהרג קיסר . מ׳סאה קנוני תפלין רי״בת א״ל תינו׳ בבית האסורין . מעשה באשה ונפכת שמה . מעט׳ שכמן עיניו בלשת רבו . נאז נחתם גזר דין : נט א ב ג ד) משום דלא אבול על ירוש׳ : גס כח ג) משנעלה סנה׳ בטל השיר . משחרב בה״מ בטל השמיר . אין לך יום שאין בו קללה . בפולמוס אספיאנוס גזרו . משחרב ב״ה בושו עבדי׳ ובני חורין וחפו : סוטה פט מט ב) מיום שחרב בית המקדשנו תנו חכימיא למהוי כספריא : נח ד) כי קנא אם מעגמה אמר הב״ה עלי לשלם אני הנאתי אש בציון : קמא סג כא ב) משחרב הבית . סר אדם ביתו בסיד ומשייר בסיד . תכשיטין וכל המתאבל על ירושלי׳ זוכה ורואה . דין הוא שנגזור . בתרא פב פא ב) כי השמות יהרסון אלו ב״ה יהרס : סנהדרין פג קג א) נבוזראדן שמחה הדלתות שנבנו . עשה קטילא קטילא : פיא קנג ד) עמון ומואב

שביבי ביתי ; פלחו לנ״כ : קכד א) על שדה איש עצל . כהרשה זה נדקיה שחרב ב״ה בימיו : קלא ב) מפני מה לקו באיכה באלף בית . וד״רש ית״ר הפ״סוק: קלב ג) ככה תבכה . היו נריה לראש . פס ד) לא אליכם כל : סלה כל אבירי . בנו פליד . קלג א) וכב׳ היה ר״ג ורא״בע ור״י ור״ע מהלכין . הס בוכים ור״ע משחק . עכשו שנתקיימה נבואת אוריה מתקיים נבואת זכריה : מכות פג קמד א) מכי חרב ב״ה אין שחוק לפני הק״בה . ודילמא שמחה דליכא : ע״ז פק קנ ג) בשעה שחריב הב״ה ב״ה מנאו לא״א עומד בבה״מ א״ל . ישתעבדו במלכיות . מנחות פה קפז ג) כשחרב בית ראשון ט׳ באב ומ״ש ומונאי שביעית ואומרי׳ שירה וישב עליהם את אונם : ערכין פק קפ ד)

חריפות וחדוד . ופלפול . וויכוח

שני ת״ח המחדדין זה לזה בהלכה . הנוחים זה לזה בהלכה מקשיבים זה לזה המדגלים זה לזה : שבת פו לז) ר״מ שהיה אומר על טמא טהור ומראה לו פנים . הא׳ דמחדדנא מחבירי דחזיתיה לר״מ מאחורי׳ ואי . תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ ב״קן טעמים : ערובין פק א) ברזל בברזל יחד מה ברזל זה א׳ מחדד את חבירו אף . מה עץ אינו דולק יחידי . חרב על הבדים ונואלו . מה עץ קטן מדליק את הגדול : תענית פק יד) טבא פלפלא חריפא ממלא צנא דקרי מגילה פק ח)

חב ושנכנס שיהו ד״ת מחודדין בפיך . חניך שנונים . אפילו הלב ובנו נערים שונא׳ את והב בסופה . קדושין פק נא ג) אל יבנסו תלמידי ר׳ מאיר לבאן מפני שקנטרנין הם דקק פוסכים (פב נה ג)

חיים וארכות ימים . ועיין ערך מיתה

נדיקי׳ במיתתן קרוי׳ חיים ודרש פסו׳ ובניהו בן יהוידע בן איש חי . כ״לו . ורשעים קרואין מתים : ברכות פג ם) למדנו אורחות חיים ונזכ׳ לחיי עה״ב . א״ל : פד סח) ג׳ דברים מאריכי׳ ימיו של אדם . ג׳ דברים מקצרין מפני מה מת יוסף קודם אחיו . פט קז) תינוק בן יומו חי מחללין עליו את השבת כל זמן שאדם חי אימתו מוטל׳

מוטל: שבת פרק קג) יראת ה' תוסיף ימים זה מקדש ראשון י"ח כהנים בת' שנים ושנות רשעי' תקצורנ' ב"ה שני: יומא פק ה) מנאו בביאתו א"ל מחייה חיים יתן לך חיים: פו כו) ג' חייהם אינם חיים. וי"א אף: בינה פר פ) ריב"ז הלל ור"ע חיו ק"כ שנה מ' שנה. ר"ה פר מו) שאלו רב אדא במה הארכת ימים: תענית פג מו) במה שאלו ל"הם במה הארכת ימים: מגילה פ"ג לג לד לה) אתו בחאי קא מתו ליה (לד) קנת בחיי ולה יפי רצון שתגיע למאה ימי (שם) הן בקדושיו לא יאמין ההוא גברא דהו' קא נקיש תאיני. ההוא תלמידא דהביב ארוציר אי בעי הוי מרבנן חיי: חגיגה פק ד) חב את מספר ימיך אמלא זכה מוסיפין לו חזקיה משלו הוסיפו לו: יבמות פד נג) בימי דוד אימעוט שני פה ה ד) רבא ואביי מדבי' עלי קאתו רבא שיה משפקה שיתא בירו' שהיו מתים בן י"ח שנה ועסקו בתורה וחיו: פיב ק ד) מעשה רי"בל כשלקא סכין מ"ה ונכנס אי לג"ע: כתובות פו יד א) לוז מ"ה אין לו רשות בה: סוטה פט מח ג) לא יקננו ימיהם בן ל"ג שני' אמו ל"ד: חזי לי פנקסיה דבלעם: סנה' פיא קל"ד) אורסינ' יהא רעו' דלא תימו הש"ד ובקול הרבה ימים:

חלול השם

כל מקום שיש חלול ה' אין חולקין כבוד לרב: ברכות פג כד ג) כעון א"ה ושבק חיה רעה: שבת פג כב) אבל מי שיש בו ח"ה ה"ד ח"ה א"רב מגון אנא כגון: יומא בח בב) ההוא נורדבא לא כשמתיה קא מחלל שמיה דשמיא' אם דואה שיצרו מתגבר ילבש שחורים. וא"ל יחלל ש"ש בפרהסיא: מק פג ח)

חכמה ודעת ובקיאות ופקחות התלוים:

גדולה דעה שנאמרה בתחלת ברכות של חול. וכל שאין בו דעה אסור לרחם עליו. ברכות פה עה) בשלאל על שם חכמתו נקרא. אין הב"ה נותן חכמה אלא מי שיש בו חכמה. אט קח) בקי במרגליתא ולא הוה ליה עגול למיכל קרי עליה לא לחכמים לחם. ירוש' דבכורים פא ל) דמעיקרא כי הוה מקשי רש"בי הוה מפרק לה לסוף שבת פב בג) תן לחכם ויחכם עוד זו רות המואביה ומואל הרמתי דבר חכמה ראה בה ב' שבלים פטו ע) לבן של ראשונים כפתחו של אולם ואחרונים כמחט. ערובין פה יז) אם הראשונים מלאכי' אנו בני אדם ולא כחמורו של רח"בד ושל ר' פנחס בן יאיר. שם) אמרו עליו על ריב"ז שלא הניח מקרא משנה. וי"א אפי' כל עוף שהיה פורח עליו נשרף. סוכה פב ו) ג' שערי בינה נתנו למשה חוץ מאחד. בקש קהלת להיות כמשה ולא. ר"ה פק כא) כ"מה חכמות אבא אלקיה' תענית פג כה) בבעי מר דקמי פלן דנקבי' שפי' (שם) אחשורוש מלך פקח היה וחד אמר טפש היה' מגילה פק יב) כל ערום יעשה בדעת זה דוד. וכסיל יפרוש אולת אחשורוש (יד) כל האומר דבר חכמה אפילו בא"ה נקרא חכם. כד) כיון דאבדה ענה מבנים נסרחה חכמתם של א"ה חגיגה פק ו) כנגד ד' בנים. בן חכם' בן רשע. בן תם ושאינו יודע לשאל. ירוש' דערובין יד) חב צ"ס מחדדים טפי. יבמות פק כ ב)' יונתן בן הרכינ' בכור שטן תקפ' בהלכות. שם) בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו. נדרים פג יט ג) חכמת רי"בז עם ויספיזו קנו'. גיטין פה כז ד) יוסי בן יהודה היה פותח בכשן של חכמים. ר"מ חכם וסופר ר"י פתח לכשירנה' פו ל ד) המלמד בתו כאלו תפלות. כיון שנכנסה חכמה באדם נכנסה בו ערמימות' מי שאינו' פג פא ב) ה"ד חסיד שוטה ורשע ערום. שם) זה המפריע אחרים. שם) ושנכתם שיהו ד"ת מחודדים בפיך. אל תגמגם ותאמר לפניך שכונים. קדושין פק נא) משמרב ב"ה ניטלה גבורה וניתנה לחכמים אטו חכם לאו נביא הוא. בתרא פק עה ג) הרוצה להחכים ידרים. ידרים שמתוך שמתקחכם מתעשר. פג פ ב) הרוצה שיחכים יעסוק בד"מ והרוצה. פי' גו ד) גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות' שיש בו דעה לסוף מתעשר. שאין בו אסור לרחם עליו. הנותן פתו. סנהדרין פית קיג א) מעשה שנשבו והיה שנאי' אמר ברוך שבחר בזרעו של אברהם ונתן לו חכמתו' קלב ד) מעשה ארוך מחכמת ר"יבז עם בני דאתיני' בכורות פק קטש ב) מה יעשה אדם ויחכם. תל' בו מעשה סעודה. בי ש' יתן חכמה: נדה פק קסט ג)

[illegible]

חלומות ופתרונם . וחלום יעקב יוסף ופרעה :

של הלן ז׳ לילות בלא חלום נקרא רע · ברכות פב נה ג׳ צריכים רחמים חלום טוב · פט קח) כל חלו׳ בלא שטות · וכ״מה דב״ריס ב״ענין החלום · קט) אלן דחזי חלמא ולא ידע · ליקום קמי כהני · קי) שמואל כי הוה חזי חלמא ביש׳ אמר כ״ד פותרי חלומות היו בירוש׳ · ג׳ חלומות מתקיימין · מהרהורי לבו · בר הדיא כ״ל המעשה שקרה ל״ו פ״ם ר״בא עד שקללו · באו״רך : שם אקריון בחלמאי שלם על לרב טב מרבון טב דמשוביה · תענית פג סד)

הב ההוא אפיטרופוס · אחזו ליה בחלמא · גיטין פה כו ד) אחזי להו בחלמייהו · דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין · הוריות פג קסב ב) ובגפן ג׳ שריגים · כ״מה רמזי׳ על זה · חולין פו קעו א)

חמדה וחשוקה ותאוה · והסתפקות ·

הב נתנס עיניה במי שאינו שלה מה שביקש׳ וכן מצינו בנח׳ הקדמוני׳ וכן מצינו בקין וקרח ודואג ואחיתופל ונקזי ואבשלום ואדוניהו ועזיה והמן · סוטה פק לה א)

חן

ונתנותי את אשר אחון אע״פ שאינו הגון · ברכות פק כו) אסתר נושאת חן תלמד · מגלה פק יו)

הב ג׳ חנות הם מקום אשה נוקא · סוטה פט מט א

חנוכה

שלי חנוכה · הרגיל בנר חנוכה הוין ליה בני ת״ח · שבת פב יא ·

חנופה וא׳ כפה וא׳ גלב והסתה והדחה

אם ה׳ הסיתך בי מכית · קרית לי׳ חייך וכתיב ויסת את דוד (ברכות פט קכו) מפרסמין את החנפים מפני ח״ה יומא פק פח) וקשיתני בו עבד שרבו מסיתין אותו וכיסת · תקנה יש לו (בחגיגה פק ד) בדיתנא דעתאי תבר דכוותך לא תניפא (מק מג ט)

הב ז׳ פרושים הם לא תתירתי אלא מן הנצועי׳ פוט׳ פג מב ט) נתחייבו שונאיהם של ישראל מפני

שהחניפו לאגריפס שיום שגבר אגרופה של חנופ׳ מות׳ להטיף לרשעים משל דיעקב ועשו דומה קבשיל זה בזמזה) כל אדם שיש בו חנופה מביא אף וכ״מה מימ״רות בח׳נופה · ד׳ כתות אין מקבלי׳ פני שכינה · כת חנפים : שם א ב) מכין שאין טוענין למסית נחש הקדמוני : סנהדרין פג קג ב) ומה א׳לכות המקעש חברו מרדכי חייס לדרכי מיתה עא״כו : פו קי ד) עיר הנדחת אין להם ח׳ לע״הב · אם אקה עושה דין בעיר הנדחה : פיא קמ ב)

חסידות

לא חסיד אני שכל מלבי מזרח ומערב ישבו׳ ודוד היכי קרי לנפשיה חסיד : ברכות פק ב) רמי כתיב ורב חסד וכתיב · בתחלה צדיק ולבסוף חסיד : ר״ה פק יג) דאוקמתי׳ לתלמודי׳ ולא חזאי קריא · דיומ׳ אתהפיכא ליה רנוגע · מק פג ג) חסידות מביאה לידי רוח הקדש · וחסידות גדולה מכולן : ע״ז פק קנו ג)

חרטה וניחום וחזור בו

כל דיבור שיצא מפי הקב״ה לטובה אפי׳ על תנאי לא חזר בו : ברכות פק ל) גמירי טבא לא הוי ביטא ולא והכתי׳ ובשוב צדיק · ההוא רשע מעיקרו · שהרי יוחנן כ״ג שמש אמר אביי הוא ינאי · פד סט) מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי : שבת פיו עח) כל העוש׳ דבר ומתחרט בו · חגיגה פק ה) חרטה ר״י בן טבאי על שהרג עד זומם · פב יד) לא איש אל ויכזב בן עמרם שעשה לצ׳ ויתנחם · שסופו לחזור : ירוש׳ דתענית נח)

חרות וחפשיות ושעבוד
ועיין ערך עבדה

כיון שאדם מת נעשה חפשי מן המצות : ירוש׳ דפסח כג) אכתי עבדי אחשורוש אנן · מגלה פק ב)

חתן ובלה ערך אשה

חשד ערך ליהר

טהרה טמאה ונבילה וקרי ונגעים היבה זורה :

מעשה בתלמיד א׳ · בימי כרוקיך שכן אליך · שינוי שבסיק

שפסיק בינו לבינה : שבת פק ו) איכא דובקא דאית
ספק טומאה · כל היכא דהוה קשי טהרה שיהר ב״י
פב כג) יש שעשה שלמה היה מחזיק ק״ן מקוה טהרה
ושערו חכמים מי מקוה מ׳ סאה : ערובין פג ב) אלו
בנות יש׳ שאוגדות פתחיהן לבעליהן : פב ח) הן ישא
אים בשר קדש · שיקדש רב אשר אסתבוש כהני רביעי
בקדש : פסחי׳ פק ט) אדם מטמא עצמו מעט מטמאין
אותו הרבה והתקדשתם : יומא פג לח · א״ל ההוא
מינאה בריה טמאה אתון · השוכן אתם בתוך טומאותם
פה נא אשריכם יש׳ לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר
אתכם : פה פא הרואה קרי בי״ה (פו) אסתר עושה
שהיתה מראה דם לחכמים · וטובלת ויושבת בחיקו של
מרדכי : מגלה פק יז) אביגיל הראה דם לדוד (כ)
וטמא טמא יקרא טומא׳ קוראה וא״ל פרוש : מק פק א)
מפני מה הכל נאמנין בטהרת יין ושמן כל השנה :
חגיגה פב סו)

חב קברי גוים אינן מטמאים : יבמות פה ד ב) הזהרו
מזבוזים של בעלי ראתן · ר״ז לא הוה יתיב בזיקיה
ד׳ כתובות פק יד א) מאי בל טמא הוא בתאוה לדבר
טמא : סוטה פה ג) טברה פטלה טעם הפירות : פא
כ ג א״ל ההוא מינא אהי״כם כהן הוא כי קבריה למשה
במאי טביל · אדרבא עיקר טבילותא בנורא : סנה׳ פב
קו ב) ונגע לא יקרב באהלך שלא תמצא אשתך ספק
נדה · פיא קלא ב) אלישע יושב ודורש בח׳ שרצים אתא
בעינן · ברעת פרחה על רשיה דגיחזי · קלג א) אזהר׳
שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן · כל שאינו פורש · כל
הפורש · הוין לו בני׳ : שבועות בב קמה ד) קהלת
אינה מטמא את הידים : פה קמ חב) תורה מביאה
לידי זהירות זריזות נקיות פרישות טהרה קדושה ענוה ·
ע״ז פק קנז ג) א״ל לבת קיסר אלהכון נגרא הוא דכל
דמנגע׳ ברומי : חולין פג קפב א) על ז׳ דברי׳ נגעים
באים : ערכין פג קפב א) מה נשתנה מצורע שאמרה
יביא שתי צפרים : שם) בנגע בראש אפילו ת״ח נבי מש
מטמא לו · חשה תורה : נגעים פיב קפד ג) שניהם
חולין (ד) שכבת זרע טמא ואדם הנוצר ממנו טהור
אלו מי הנדה שהמזה · נדה קפו א) עולא איקלע לקמיה
דמא דם פימוד הוא · הדרא ליה שיקין מיגו דמא : קפז

ב) אשתו של לוט מהו שתטמא בן שונמי׳ מתים לעתיד
קפט ב) עכין לדם שרצים שהוא טמא בטלה שאלה זו
מעיו׳ פק ד) כתבי הקד׳ מטמאין את הידים · די׳ש׳ר השירי׳
וקהלת · ידים קנ א) חרג ו׳שבעזר ובדכינ׳ מטמא (ג
או׳ נדוקי׳ קובלנו עליכם פרושי׳ ספרי המין אין מטמאין
עצמו׳ חמור טהורי׳ ועצמו יוחנן כ״ג טמאין (ד)

טובה ובשורות ורעה

דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם
בטוב שהשפעתי להם הם מכעיסין · סנה׳ פיא קנו ג)
כל העושה טובה למי שאינו יודעה · חולין כט קעח א)

טעות וטפשות ערך עם הארץ

טעם וטעמי מצוות וד״א

בקשו לגנוז ספר קהלת · אמרי קהלת אשכח כן טעמא
הכא נמי · שבת פב טו)
חב כי אתי פסקא דדינא כי אית ליה טעמא אמינא לכו
לאפר מיתה דאי הוינא קיים אמינא לכו טעמא ·
בקרא פא נה א) מפני מה לא נתגלו טעמי תורה
שנכשל בהן שלמה · סנהדרין פב קא ב) מקרא א׳ לכמה
טעמים מה פטיש א׳ : בד קג ג)

יגיעה ושורה ומרוה ומעינה

ועיין ערך שבת ושרך כגוהה

גדול הנהנה מיגיעו מירא שמים : ברכו׳ פק לח) יגעתי
ולא מצאתי אל תאמן · וה״מ בד״ת אבל במשא ומתן
סיעתא דשמיא היא : מגילה פק ז)
חב אדם לעמל יולד איני יודע אם לעמל פה ועדין אם לעמל
תורה או שיחה · כלהו גופי דרופתקי : סנהדרין
פיא קכו א)

י״ט ומועדים בכלל ליחיד ולרבים :

כל המבזה את המועדות כאלו עע״ז : פסחים פי כח)
תן חלק לשבעה אלו ז׳ ימי החג · יומא פק פט) משבח
אני את העצלנין שאין יוצאין מבתיהן ברגל : סוכה פב
ג) ר״א שדרש כל היום בהלכות י״ט · לבו אכלו משמנים
בני לוו עלי וקדשו ואני פורע : ביצה פב א) שלח לו
ר״ג לר״י אלה מועדי בין בזמנן בין שלא · אין לך

שועדנא אלא אלו : ר"ה פב כג)

יה ב ערך מחילת יום ולילה ע' זמן

יופי והדור וזיו וקומה

גלייה לדרעיה ונפל נהורא מדיה · א"ל להאי שופרא דבלי בארעא קא בכינא א"ל על דא ודאי: ברכות פה ו) רבי יוחנן הוה יתיב בשערי טבילה · דלהוי להו זרעא שפירי כותי : ב כג) חכמה מפוארה בכלי מכוער א"ל אבוך · אי הוו סנו טפי הוו גמירי : תעני' פט טו) מעשה בר"א בר"ש נזדמן לו אדם שהיה מכוער ביותר · לך ואמור לאומן שעשאני : פג מה) רבי יוסי דמן יוקרת הוה ליה ברתא בעלת יופי חזא · א"ל בתי מצערת לברייתא תובי לעפריך : (שם)

חב המפולאים בפו שמקשיבים הפו ביופים · שעיקרא היו חשיבי דרומאי : גיטין פה כט ב) לפסת בת שניאל שהכל נפין ביופי' : שם ה' נבראו מעין דוגמא של מעלה ד) אמר רבי יוחנן אנא אשתיירי משפירי ירושלים האי מאן דבעי מיחזי שופריה דר"י · שופרי' דרב כהנא · ר"י הוה אזיל אשערי דטבילה · ר"ל א"ל שופרך לנשייא · ור"י א"ל יתיבנא ליך אחתי דשפיר' מינאי; מניעא פז כק א) שני עקבי אה"ר בשני גלגלי חמה · הכל בפני שרה כקוף · שופרי' דרב כהנא מעין : בתרא פג פ ד) דאמכין ואמר בת יפת תואר · ויצא לך שם בגוים ביופיך שאין לבנו"ים : סנהדרין פב קא א) והנערה יפה עד מאד · לא הגיע לחצי יופיה של שרה : פד קו ד) קומתיו' בשתי קומות של אה"ר : פיא קנז ד) רפ"בג ראה גויה נאה ביותר אמר רבו מעשיך ה' · ואף ר"ע ראה אשת טורנוסרופוס ורק ושחק ובכה · דהאי שופרא בלי בארעא ע"ז פק קנו ג) אבא שאול ארוך בדורו הוה ור"ט מגיע לכתיפיו ור"מ ור"ע ור' ורבי חייא : נדה פב קפו ב) שרה יסכה שהכל סכין ביופיה : מגילה פק כ) ד' נשים יפפיות היו בעולם : (כב)

יחס ומשפחה

בשני לי מר כפר יוחסין · בתלת ירחי · ב"ג שנים לא יצפה ידי מוכתה · מיו' שנגנז ספר יוחסין תשש כחן של חכמים פסחים פה כח) אל תתן עיניך ביופי תן עיניך במשפחה תענית פד שט) משפחות היו בא"י מיוחסות שבהן או' (פ) אמון ואמניה אחיה זו : מגילה פק ט) יקום מרדכי משפחות מתגרות זו בזו (עו) אם משאר שבטים יש' קא אתי יכלת ליה ואם מיהודה : כד) כיון דא"ל נם מלכים אנא ומשאול קא אתינא : שם)

חג מצאתי מגלת יוחסין וכתיב בה איש פלוני ממזר א"א : יבמות פד ג ג) בן מי זה הנער · אי מפרץ אתי · דקא אתי מרות : פם ט ד · פקחת למוסרי ירבעם עשית ירבעם יושב בחיקו · או אמרתי הכה באתי במגלת פה ז א) הלך פנחס למלחמה ליפרע דין אבי אמו : שבטים מבזים אותו בן פוטי · אימיה דאימי' מיוסף אבוה דאימיה מיתרו : סוטה פה מח א) לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה סולת נקייה · תל חרשא זה שקורא אביו ואמו משתקתו · שכאסף מן השוק : קדושין פד כו א) כל דאתר תבית חשיתוכאי קא אתינא עבדא הוא דלא אשתייר באו"רך (ב) כשאא אשה שאינה הוגנת לו אין הק"בה מעיד עליו · אין הק"בה משרה שכינתו אלא על משפחות מיוחסות שביש' (ד) אוי לו לפוסל זרעו וכל הפוסל פסול ובמומו פוסל: פד נו א) אלימא מדתנן י'יוחסין · אטו אנן ידעינן מהיכא קא אתינא · אלא זיל בתר פתיקותא היינו יחוסא · אם ראית שתי משפחות מתגרות זו בזו פיסול יש בא' : נז ב) משנה אין בודקין מן המזבח ולמעלה מן הדוכן · מן הסנהדרין (ד) מאי טעמא כשם שבית דין מנוקין : שם) אימיה דאברהם אמתלאי · דהמן וכי' טמא טמא טהור טהור : בתרא פה פח א) ומשפחת אם אינה קרויה משפחה והא · מכאן שתולין הקלקלה במקולקל : פה פט ד) לעולם ידבק אדם בטובים שהרי משה שנשא אהרן · ואלעזר אחות נחשון · תנא רוב בנים דומים לאחי האם : נא) נברא אדם יחיד מפני המשפחות ותהא עכשו מתגרות : סנהדרין פד קד ד) אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב אלא משפחה ודיחקה בן ציון בזרוע : עדיות פה קמח ד) א"ל עודיה דהוא עשורי לרא"בע דעשירי לעזרא קאי · א"ל מאי כוליה האי אי בר אורין יא אי בר אבהן : מנחות פה קסו ב)

יין וגפן וכוס ושתיה ושכרות

לא תרוי ולא תחטא : סוכות פד ע"א) לשכור שסקפלא באלו נעו"ז : פה ע"ה) כל ברואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין : פט קל) מעשה בר"ע ועל כל כוס וכוס שהביא אמר חמרא וחיי לפום רבנן : סבת בו מה שהקומן יפה לשרב : פטו ע"ו) מיום שפירש יוסף מאחיו לא טעם יין אף הם : פט נד) חמרא דפרוגיתא ומיא דיומסת קפחו י' שבטים מיש' : פב נא) השותה רביעית יין אל יורה · אנא בדלא שתיא לא נילא דעתאי · א"ר שתוי · הגיע לשכרותו של לוט : עירובין פו ג) המפיק מגן בשעת גאוה : שם) כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו מדעת ע' זקנים · לא נברא יין בעה"ז אלא לנחם אבלים · כל שאין בייתו יין נשפך כמים אינו בכלל ברכה בג' דבריה אדם ניכר בכוסו : שם לד) ולא יפתחו לו מר' כוסות · כוס של ברכה מצטרף לטובה : פסחים פי מו) לא ישתה אדם מים לא בלילי רביעיות · לא ישתה מן הנהרות : שם) יין וקירום שמביא יללה · נעשה דם · זכה חמרא וריחא פקחין : יומא פח סה) ויין מלכות כל א' השקהו יין שגדול ממנו בשנים · השקהו יין של מדינתו : מגילה פק יג) שלחה ליה אבא לקבל אלפא חמרא שתי ולא רוי והוא גברא : שם) מחייב איניש לבסומי בפוריא' בעד דלא ידע קם רבה שחטיה לרבי זירא : (בו)

חב אל תהיה מטרוניתא מריורי · דלא טעימנא אלא קדושא : נדרים פה כא ד) כרגיל ביין אפילו · מפקחו : בתרא פק עה ב) יין בע' אותיות וסוד · בכנס יין יצא סוד : סנהדרין פק קד ד) לא נברא יין בעולם אלא לנחם אבלים · אל תקרא יין תירוש נבה למיזוי · וי"ג הוין נאמרו ביין · אילן שאכל אה"ר גפן היה : פח קיד א) אל למלכים שתו יין · מבין שחזר שלמה והודה · (נ) יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית : פיל קכו ד) השותה יין עננוקיו שרופים בל שפתותיו מרוב אפכילתו : נדה פב קמו ב)

יניקה ושדים והלב

על עסקי לבה · כל מה שברא הקב"ה לא ברא לבטלה · דדין הללו שנעשו על לבי למה לא להניק בהם · בכבוד פה ע"ב) ינק משדי אמו ומסתכל ואמר שירה : פק מ"ג)

יסודות אש ומים ועפר במשבען ים

זאור דידן · אור שברא בשני אין לו כביי' שולטים · אה"ד לקח · ב' אבנים ושחקן וזו בזו ויצא מהן אור · פסחים פד כד) ה' דברים שאמרו בלחם של מערבה · רבונה כאורי · יומא פק יו) ק"ר סם לשות הן יש אוכלת ואינה שותה · סם יו) מעין היוצא מבית קדשי הקדשים בתחילה דומה · מים תבכיה עתידים להיות יוצאים פק סח) וני אדיר לא יעברנהו וג דורכי גדולה היכי עבדי · ר"ה פב כב) ספר מקלה ע"נ תיבה הרי אנו חשובים לפניך בעפר · תענית כב לט)

חב ההוא גברא דטבע באגמא מים שאין להם סוף אשתו אסורה או מותרת · יבמות פיד ט ג בל גל וגל שבא עלי פטנעתי לו ראשי · סוב מעשה · סס) זימן אלקים רוח קדים מא"מר א"רוך בט"בע סרו"חות · גיטין פג כו א) בין גלא לגלא ש' פרסי ורומא · ורמיא קלא לחבירתה שברתי שבקית מידי בתרא פב פח ד) ההוא טייעא דשקיל עפרא ומורח ליה ואשר הם סורחא לדובקא פלן · פב ב) שעה שפיקם הק"בה לבראת את העולם א"ל לשר ים והרגו · ש"מ שר של ים רהב שמיה ואלמלא מים שבסים אותו פג א) ירדן יוצא ממערת פמייאס כי הוא על ימים · אלו ימים וד' נהרות · ירדן וירמוך וקדמון · לויתן מרתיח כל מימות פד ב) מיום שפתחה הארץ את פיה וקבלה דמו של הבל שוב לא · לרעה פתחה · סנהדרין פד קד ג) ויסכרו מעינות תהום ג' נשתיירו מהם · פיל קל ב) מנא קן נבראתו של אדם · ואדמה על ראשו · סוטה פי קעח ב) למה נקרא שמו ירדן לשם זה שמים גבורות בו קפ"ג) מי שילוח היה מקלח מים כאיסר · ערוכין פק קי"ד)

יסורין

כל העוסק בתורה יסורין בדלין הימנו · אם רואה אדם שייסורין באין עליו יפשפש במעשיו ·

כל

כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין · איזהו הם יסורין של אהבה : ברכות פרק ה מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולם לא נתנו אלא ע"י יסורין (שם ב) נגעי ובני אינם יסורין של אהבה (שם) חביבין עליך יסורי' אמר לא הן ולא שכרן (שם י) רב הונא הוו ליה ת' דני דחמר' אתקיף (שם) רשב"י ובנו כשהיו במערה אמר שראיתני בכך שאלמלא (שבת פב כב) ג' אין רואין פני גיהנם למנ"ת לקבוליהו מאהבה · ערובין פד ש' חיה סיכה קים המנפה ומי שאשתו וייסורין וקלוקא' (פח לח) שודו לגובה עשיר בשורו אלמנה בתרנגולת' (פסחים פי כח) כל השמח ביסורין מביא ישועה לעולם · פק כא

חב למה צדיקים דומים לאילן כך הב"ה מבי' יסורין על הצדיקים בעה"ז כדי שירשו העה"ב ולמה רשעים דומין משפיע להם טובה לטורדן (קדושין פק נד ב) נחום איש גם זו סליק לבקרא יסיה ר"ע א"ל ומה אק מבעט ביסורין (שקלים לג) רב עמרם חסידא הוו מנפרי ליה דריש גלותא ולרב ששת · גיטין פו לא אי יסורין שקבל עליו ר"א בר"ש · מציעא פו סח) יסורין שקבל ר' בשבוי ע"י מעשה באו ע"י מעשה הלכו (ד) איוב בימי משה היה בימי מרגלים היה דכתיב · בתרא פק פו ד) איוב לא היה ולא נברא משלי מלה היה בימי שפוט בימי אחשורוש בימי מלכת שבא (עז א) גדול שנ' בא' ב תמה שנ' באברהם הנוטל פרוט' מאיוב מתברך מקנהו הורג הזאבים (ג) כשחלה ר"א איפשר ש"ת שרוי בצער שכל זמן שאין ייכו מחמיץ אמרתי שמא ש"ו קבל ר' עולמו פיא קכט א) כשנכנסו ד' זקנים נענה ר"ע ואמר חביבין יסורין לא השלהו למוטב אלא יסורין (שם) קביל עליך יסורין כנטר דוד (קלה ד) אמרתי אייסרם ביסורין בעה"ז כדי שיתחזקו · עז פק קנה) שמשלו ישראל לזית מוציא שמנו אלא ע"י כתישה אף ישראל אין ע"י יסורין · מנחות פה קמו ד) עד היכן תכלית יסורין כל שעברו עליו מ' יום בלא יסורים קבל עולמו · ערכין פג פג ג)

יצה"ט ויצה"ר

לעול' ירגיז אד' יצה"ט על יצ'הר אי אזיל מוטב ואי לא אי אזיל מוטב (ברכות פק ו) מי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות יר"ש · פב נט) רב גידל הוה יתיב אשערי דטבילה א"ל לא מסתפי מר מיצה"ר רבי יוחנן ג"כ (פג סג) בכל לבבך בשני יצריך ויצר ב' יצירו' הללו למה גבי בהמה דלא שלט ביה יצ"הר אוי לי מיוצרי אוי לי מיוצרי (פט קב) יצה"ר דומה לזבוב ויושב ד'מ' לפט' (שם קכב) צדיקים יצ"ט שופטן רשעים יצה"ר שופטן (שם ק שמח בחור בילדותך ע"כ דברי יצה"ר (שבת פו לח) מעשה כה"ג שהתפללו שימסר בידם יצה"ר ובטלו יצר ע"ז ולא בטלו של עבירה · יומא פו נא לעתי' מבי' הב"ה ליצה"ר ושוחטו צדיקים נדמה להם כהר רשעים כחוט בתחלה כחוט ולבסוף כעבותות העגלה · סוכה פה כח) ז' שמות יש לו ליצה"ר (שם ל) ואת הצפוני זה יצה"ר כי הגדיל ובת"ח יותר ומעשה דאביי וכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו (שם לא יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום אם פגע בך מנוול זה נסקדושין פק נב א) משיקו בעה"ז ומעידו לעולם הבא בתחלה קראו הלך אח"כ קראו אורח ולבסוף קראו איש · (שם לב) דמתקרט שברא יצה"ר כשדים ישמעאל וגלות והסירותי את לב האבן (שם לג) אם רואה שיצרו מתגבר עליו ילך ילבש שחורי' הא דתני כייף ליצרי' חגיגה פב יג א"ל תאמיא בריע' אם יאמר לך יצה"ר והקב"ה מוחל : (שם)

חב מלך גדול זה יצה"ר איש מסכן וחכם זה יצה"ט (נדרים פב יס ג) ארים וארוסתי שנשבו מטפט ביצרו מיוסף · גיטין פה כח ג אפי בשע' אכינותו של אד' יצרו מתגב' (קדושין פד נא א) הנך שבוייתא לבי רב עמרם אשבעיה ליצריה נפק מיניה כי עמודא דנורא (שם) פ"מ הוה מתלוצץ בעוברי עבירה אדמי לי שטן (שם ב) ר"א הו' רגיל לומ' הרחמן יצילני מיצה"ר שמע' ד ביתהו קשטה נפש' (ג) כל חולי זה יצה"ר שראשו מתוק וסופו מר (מציע' פט עא ד) בראתי יצה"ר בראתי לו תבלין (בתרא פק עו ד) ג' לא שלט בהם יצה"ר (עה ג) · כתיב פלטי וכתיב פלטיאל כנץ חרב תוקפו של יוסף ענותנותו של בעז וילפת (סנהדרין פב ק ב א"ל אנטונינוס לרבי יצה"ר מאימתי שולט בו באדם (פיא קים ג) בתחלה דומה לחוט של כוביא (קכו ב) כך אומנותו של יצה"ר היום א"ל עשה כך ומחר א"ל (נדה פב קפו ב)

יראה ופחד

כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים בכל העולם

כלו

כלו לא נבראו א' בשביל זה׳ שקול זה לגוות לזה :
ברכות פק כא מרגלא בפומי׳ דר״מ • ונגד עיניך פסי׳
יראתו שיגו׳ וקדם ולגי לוה הפחך : שב כט יהא מורא
שמי׳ עליכם כמור״ב וא״ל : פד סא) סכל בידי שמי׳
חוץ מי״ש ׳אטו יראה מלתא זוטרתי׳ היא לגבי משה ׳משל
לא׳ שמבקשי׳ ממנו כלי • פה פח) ההוא תלמיד׳ קמי׳
דק׳ מפקי׳ א״ל קטא את דכתיב פחדו בציון חטאים •
והכתי׳ : פס קיח אפ״ה איירא ה׳ היא אוצרו אין ואי לא
לא משל לא׳ כל שיש בו תור׳ואין בו י״ש דומה לגזב׳
לא ברא הב״ה עולמו אלא כדי שיראו לפניו מקמי׳ דגבר
חיל חטאין הוא׳ אין לו להב״ה בעולמו אלא י״ש בלבד
שבת פב יז) כל זמן שאדם חי אימתו מוטלת ׳אסור לישן
בבית יחידי: פכג קג אוי לת״ח שעוסקים בתורה ואין
בהם י״ש חבל על דלית ליה דרתא : יומא פו כא)
מ״ט אבעיתו אע״ג דאינהו לא חזו מזליה • מאי תקנתי׳
מגילה פק ג) גדולה הסרת שבעת מה״ח נביאים וז׳
נביאות : יט)

חב תיראו כלב׳ חייבי׳ בכבודי • אי אתה מתייר׳ אלא
ממי • שהזהיר על השבת על המקדש • ואיזו היא
מור׳ : ריש יבמו׳) עולא במסקי׳ ׳וכסן לך לב רגז :
נדרי׳ פג ים ד) כזיר ה׳ שמואל שב׳ ומור׳ דתרגמינן
ומרות אינש • א״ל איך אלך ושמע שאול : נזיר פו כד
ד) לעולם לא יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו • סוף
בא לידי ג׳ עבירות שהרי אדם גדול : גיטין פק כה ב)
כאמר ירא אלקי״ם באיוב ובאברהם׳ מאי איכא מעוסה
מאהבה ליראה • הנהו תרי תלמידים דהוו קיימי חד
מאהבה וחד מיראה • סוטה פה מג ג) גדול שנאמר
בעובדיה מאברהם דכתיב מאד : סנהדרין פד קי ג)
אי אמינא לחזקיהו דסנחריב אמר לאו איהו ולא
ביעתותיה פעינא : פיא קכא ד)

ירושה ונחלה

חב שהיו צדוקים אומרים תירש׳ בת עם בת הבן נטפל
להם רי״בז : בתרא פק נג) יודע היה מר״עה
שבנות צלפחד יורשות ׳וראוי׳ היה פ׳ נחלות ליכתב ע״י
משה : נא ג) הכותב נכסיו לאחרים והניח את בניו
מעשה יוסי בן יועזר ׳לא תהוי׳ בשבוקי׳ אחסנתא אפילו
מברא ביתא : נה א) ההוא דא״ל ׳והלשון ראוי ליורשו
(ב מעשה בא שלא היו בניו נוהגי׳ כשורה וכתב נכסיו
ליב״ע והחזיר להם שלים (שם) בני ישמעאל ובני קטורה
לדון אכן בכנען שלנו ושלכם וגבי הא בן פסיסא השיבם
ולבני הפלגשים נתן אברהם מתנות : סנהדרין פיא
קיח א)

ישראל ושבחם

דאמתלא כ״י ליונה אינה נגולת אלא בכנפיה כנפיה
מגינות עליה : ברכות פח קד) טובים שבים מחדקין
א״ה לגהינם : עירובין פי לא א״ל הקב״ה להושע חטאו
יש׳ • ובאו׳ירך בא״ל לקחת אשת זנוני׳ כדי שיבקש רחמי׳
על יש׳ : פסחי׳ פה לה ה׳ קנינים קנה הקב״ה בעולמו
תורה יש׳ : שם ג׳ חזרו למשעתן יש׳ אמר כ׳י : מד)
לפני הקב״ה אע״פ שדלה אני מן המצוו׳ לי נאה להושיע
פי ס) גם בר״ה פק יא ושנו עם אח׳ כל רעת המן
שאמר על יש׳ בפסוק : מגילה פק יט) אומה זו משולה
לעפר ולכוכבים כשיורדון יורדין : פד כי מי גוי גדול •
אשר קראו אוקס • כנוהג אדם שיש לו קרוב עמיד׳ •
הקב״ה עושה ליש׳ עקר : ירו׳ דר״ה פד) למלך ב״ו שהיה
לו אופלוגין כיון שעמד בנו מסרו לו סותירה • שבעת
כלי כפרות • אונרות • נרתק של קפולית : נה)
הב ולציון יאמר ׳לא׳ הנולד בה ולא המצפה ׳וחד מיניהו
עדיף בפרי מינן : כתובות פו יד א) אע״פי ששמו
עצמם כמר מסיבי׳ לפני ככרוב : קדושין פד כו
א) א״ל ההוא מינא מי כעמך יש׳ מאי רבותיהו ׳ובגוי׳
לא יתחשב כד״רא בשמשקה כשעור : סנהדרין פד קו ב)
יש׳ אני פורע מהם מעט • אפי׳ מנוה כפיד של פרגולים
פק קכ ד) נמשלו יש׳ לזית • אף יש׳ אין להם בטלה :
מנחות פה קסז ד) חביבין יש׳ מה״ה שאומרים שירה
בכל שעה ׳מזכירין השם אחר ב׳ תיבות ואין אומרי׳ שירה
עד שיש׳ : חולין פו קעה ד) גמן אלו יש׳ : פו קעו א)

יתום ואלמנה

מעשה דאבוה דשמואל בזוזי דיתמי : ברכות פב ם)
לעולם אל ימנה אדם אפוטרופוס בתוך ביתו : פס קל
שכל המגדל יתום בתוך ביתו מע״ה כאלו ילדו : מגילה
פו גם סנה׳ פב ק א)

כבוד גדולה ומעלה וגבורה ונשיאות ופרנסות מלכות וידידה :

ועין ערך ארכות

אקמי׳ לרבי אלעזר דהוא חכם והוא עשיר ומני תפלת׳ וכל מיכוי נשיאות כא״ורך · ברכות פ״ד כד מ) אוי לו לדור שאתה פרנסו (שם) כלום עשינו אלא לכבודך· מאן דלבים מדא· מזה בן נחה (שם) לך רד מגדולתך כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל׳ פה עמ) יש לי בשעת פנים שיאמר פרנס העמיד להם (שם) אין מעמידין פרנס על צבור אא״כ נמלכין בצבור· פט קח) כל הדוחק את השעה כאנשלום וכל הנדחה רבה ורב יוסף · קלה) רונה שגלה ורגו לכבדו יאמר להם רונה אני א״ל אע״פכ יקבל מהם · שביעית משנה) ד׳ הוה ענותן סגי וזהו אמר כל דייער ליבר נש אנא עביד חוץ ממה שעשו זקני בתירא לזקני דסרון גרמגן מן נשיאותן ירושל׳ דפ״ס כד) ר״ז הוון בעין ממנותי׳ ולא מקבל כדשמיע חכם קטן ונשיא גדולה מכפרת קביל: בכורים לג) ר׳ מונא מיקל לאלון דמתמני בכסף קרא · רבי חייא כד הוה חקם פרנסין הוה מקי׳ להו אורייתא · שמעתי שממנין זקנים בח״ל · בל ישיב׳ שלך לא תהא שלא על ארמתך: ירוש׳ דבכורי׳ שם) כבר הורה זקן היה כפוף ויושב לפני ר׳ : שבת פד כה) רמ״זים רות שמלכות בית דוד : פשו מ) מיכוי נשיאות הלל על שידע שפסח דוחה את השבת ושתקיל מקנטרן: פסחים פו לא) אוי לה לרבנות שמקברת את בעליה : פח לט) ג׳ אין מתקנאין בהם דמלכותיהו בתר אודנייהו קיימא: פי ב) כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור מיד כתעשר שנא׳ : יומא פב·יח) לא כמשחה מלכות שאול שלא היה בה דופי אין ממנין פרנס על הצבור אא״כ קופה של שרצים : שה ב) כל ג׳ וג׳ שנתמנו ב״ד על ישראל׳ הרי הן כבית דינו של משה : ר״ה פב כג) יפתח בדורו כשמואל בדורו : פד) ג׳ פרנסים טובים עמדו להם לישר׳ · וג׳ מתנות נתנו ע״י: תענית פק פה) אילפא ור״י עד דאתא אילפא מלך רבי יוחנן · אי הוה מרצרים לא מלך ר׳ יוחנן : פג מח) אם מעיני העדה משל לכלה בזמן שעיניה יפות · קא מנערי ליה : שג) מה יעשו פרנסי הדור שאין דורן דומה : (קד) כשהב״ה פוסק

גדולה לאדם פוסק לו ולבניו·ואם הגים דעתו משפילו: מגילה פק י) ואת עיני נדקי׳ יאשיהו ויורו המורים : מק פב כג) דאמר מר מלך שבחיות ארי מלך · ואדם מתגאה על כלן והקב״ה: חגיגה פב ט) רבי יוסי בנא לאתמני עיהון פרנסין בן פפי על הפקי׳ · ומה זה שלא נתמנ׳ אלא על הפקילות זכא : ירוש׳ דשקלי׳ כו) יצא חתן זה אב ב״ד וכל׳ כלה זה נשיא · אילין תעניית׳ לית דלי׳ בהון נשיא · חטא הנפי׳ הגדולה שחטאו הלמד והמלמד (גם) חב מעבירין המת והכלה לפני מלך ישר׳ ונשיא שמת!

על כבודו : כתובות פב·א א) שמעון בני חכם גמליאל בני נשיא · ואת המתלבה נתן ליהוד׳ · יתיב ר׳ אמם בריש׳ ור״ח אבראי : פע יד ד) כשנס ר״ג אמלו עמר לו סדרי נשיאות · כהוג נשיאותך ברמים : פו א) שאין להשתמש בכתר׳ של קוד׳ ומשמש דר׳ סרפון: נדרים פו כב ד) משנה פרשת המלך ביצד מוצאי י״ט הראשון של חג בשמיני· אגריפס המלך עמד וקרא · זלגו עיניו דמעות אחינו אתם · סוטה פו מו ד) דרגיז רעיא על ענא עביד לנגידא סמייא; קמא פה פ ד) כמה גדול כבוד הבריו סזר שהולך·בו פא ג) אפילו ריש גרגותא׳ משמי׳ מוקמי ליה · בתרא פה פח א) · רות לא המלך לאמה של מלכות · (ב) מה ראה יעקב שנטל בכורה מראובן · ראויה היתה בכורה לצאת מרחל : פח נד ג) מדיה דאבסיק א״ל אני ה׳ בעתה אחישנה: נה ב) לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל· ומחוקק אלו בני בניו של הלל : סנהדרין פק נו ג) מלך לא דן ולא דנין אותו · משום מעשה שהיה דעבדיה דינאי קטל מלכא : פב נט ג) כל האומר בפ׳ מלך מלך מותר בו · לא נאמר פ׳ זו אלא · זקנים שבדור כהונן שאלו (ק ב) ב׳ מנית נעטוו להעמי׳ להם מלך (שם) במתל׳ מלך שלמה על העליונים ולבסוף על מקלו : שם ד) ד׳ מאות ילדים לדוד מגדלי בלורית ומהלכין בראשי הגיימות : פו קיא) כל פרנס שמנהיג עם הצבור בנחת : פיא·קים א) אפי׳ בשעת הסכנה לא ישנה אדם מרבנו׳ שלו (ד) שבא׳ דוד יודע נגן : קבב׳) בקשו למנות שלמה באחת דייקנו של דוד : קלג א) מה דגים שבים · אלמל׳ מורא׳ של מלכות : ע״ז פק קכד) דברים בין אנטונינוס לר׳ והורן לו ולבסו במטר׳ ורע״נא שסחיי את המ׳: קבב ד)

אנטונינוס שמשיה לר' אדרבן שמש' לרב (קנג ב) כשים
וכהן אין באין לידי עניות : הוריות פב קנט ד) פרש
לנשיא שנאמר כמדומה לכם שררה אני נותן עבדו'
פג קס א מסיחת המלכי' באו"ח (ג ד) מלך' קודם
לכ"ג שנ' : קסא ג) כשהנשי' נכנס כל העם עומדים
לפניו כשאב ב"ד חכם דכי ת"ש : קס בא) רש"בג נשיא
ר"מ חכם ר"ג אב ב"ד · ומה שענה ר"מ ור"ג נגד רש"בג
(ב) מלך הוה והסבר לו פני' לעולם תהא אימת מלכו'
עלי' · בקש משה מלכות ולא נתנו לו · כשפוסקי' גדולה
לאדם לו ולזרעו עד סוף שנ' : פב קסד א) מאי כוליה
האי אי בר אורין ימי ואי לא חשא : מנחות פוז קסו ב)
לוחות ושברי לוחות מכאן לת"ח ששכח · שאין נוהגין בו
בזיון · ת"ח שסרח אין מנדין אותו בפרהסי' : פח קכח
ג) דור לפי פרנס פרנס לפי הדור : ערכין פג קפב ג)

כבוד שש תורה אב ואם חכם ורב וצבור וחבר :

כל המספ' אח' מטתו של ת"ח · אם רא' ת"ח שעבר עביר'
בלילה אל תהרהר אחריו ביו' · בכ"ד מקומו' ב"ד מנדין
לכבוד הרב · דק ואשכח תלת' ; ברכו' פג פח) לאדנו
שרקו' קיים הזהרו בכבוד חבירכ" · פד פח כל הנביאי'
לא נתנבאו אלא · למשיא בתו לת"ת ולעוש' פרקמטי'
לת"ח ולמהנ' : פה נ) תכף לת"ח במעשה ידיה שנ'
פז נז) יהא מלכא · לשמעון בן שטח אתיה לאו את
דמוקר' לי אלא אורייתא : פז קא) ת"ח אין להם מנוחה
ת"ח מרבים שלום בעולם שנאמר ו. פט סוף) המקבל
עליו להיות חבר ואינו · דמאי פב ג כבוד אב ואם ·
שאלו עד היכן כ"א : א"ל שאלו לדמה בן נתינה · אמו של
ר"ט ירד' לטייל בחצרה · אמו של ר"י באת' וקבלה עליו
לרבותינו · ר' זעירא היה מצטער · יש שמאכילו פטומות
ויורש גהינם ויש מטחינו ויורש ג"ע כיצד גדול כ"א
שהעדיפו הב"ה יותר מכבודו · עין קלעג לאב · ירוש'
דפאה פק יח) רבי יוסא נס למחמי אפוי דרבי חייא ·
חד גרדי אתא · וחד מן תלמידך סמיך ליה · וחכים לרבי
יוסא · ר"ל נס למחמי · שארי מצטער : ירו' דכלאי' סוף
כד) כיצד מפרישין הבכורים · לפי כבוד הנכנסין · אף
הדור שאין בו אפרון כים · וכבוד זקן · ירוש' דבכורים פג
לא) דרקי"ל רבנן הוין ליה בנים רבנן דדחיל דמוקיר ·

ואינו : שבת פב יא) ונאמנית עמנו יאמרו זונות
מפרכסות זו עם זו ת"ח לא כל שכן · סוף כג) את ה'
אלקיך תירא לרבות ת"ח : פסחים פב י) כל המטיל
מלאי לכים ת"ח זוכה ויושב · פד כב) ישכר איש
ברקאי שמכבד עצמו ומחלל קדשי שמים · ומעשה איך
התכו שתי ידיו · פד כו) מניח ליודע בחבירו שגדול
ממנו בדבר אחד שחייב לנהוג בו כבוד · פי נד · כי
נפטר ר"א מר"י · ורבא מרב יוסף : יומא פה מד) ת"ח
שעושים גבורה כאנשים · ימלא גרונם של ת"ח יין · ילך
וישא בת ת"ח · פו נח) שמעיה ואבטליון שהשיבו לכ"ג
שם · ת"ח בני עירו מצווין לעשות מלאכתו · כל ת"ח שאין
תוכו כברו · אף נקרא תועבה שם ס) · רבי אלעזר
שהלך להקביל פני רבו ברגל חייב אדם להקביל · סוכה
פב ג) חייב אדם להקביל פני רבו ברגל שנאמר · ר"ה
פק ס) האי צורבא מרבנן דומה לפרידא דתותי קלא
תענית פק ה) אם ת"ח הגון הוא כטל ואם לאו ערפהו
במטר (יג) עץ השדה · אם ת"ח הוא ממנו תאכל ואם
לאו (יד) אם ת"ח הגון הוא לקרא' נמחיפוצו מעינותיך
(טו) ההוא צורב' מרבנן היכי נעביד נשמתיה · אם הרב
דומה למלאך ה' צבאו' · מק פג ה) ודאתשמש בתגא חלף
זה המשתמש בכתרה של תורה · לשתמיש במאן דתני
ולא דמתני כי הא דר"ל הוה אזיל · פג יב) ת"ח אין
להם מנוחה אפילו לע"הב · (כג) הוה רגיל דמקבל
אפי' דבירה כל יומא ק"ש · חגיגה פק ו) פ"י משנין
ומשענה גבור קוסם נביא וזקן נשוא פנים · פב ע) ד"ס
לאגוז אף ת"ח שסרח אין תורתו נמאסת · (יג) ת"ח אין
אור של גהינם שולטת בהם ק"ו מסלמאנדרא (טו)
והרים את הדשן שאין גדולה כפלטין של מלך · קידשין
זרעיין הוו בציפורין · אפילו ת"ח ממזר קודם לכ"ג ע"ה
ה) גם הגריות פג קס ג) כל תנקם ה' · כל המקביל
פני רבו כאילו מקביל פני שכינה · אליהו כל עתידות
שעומד לפני אחיה השלוני · כל שסרת שמואל לעלי :

כל המקבל פני חבירו · ש'

חב י"ב אלף ת"ח היו לו לר"ע וכלן מתו מפני שלא
נהגו כבוד זה לזה · יבמות פה ד ב הואה חברין
שלם ענון ענני · כתובות פו יג א הזהרו בכבוד אמכם
ואת אמך זה בעל אמך · פז יד ב

יהושע שהיה רואה ת"ח היה עומד מכסאו : פ"ב שוא
כענש א"א על שעשה אנגריא בת"ח : נדרים פג יט ג)
שלמא עלייכו מלכי. מנא לך דרבנן איקרו מלכי. ומנ"ל
דכפלינן שלמא למלכ' : גיטין פה לג) כענש אסא
שעשה אנגריא בת"ח : סוטה פק לח ד) נקרא יוסף
עצמות בחייו שלא מיחה בכבוד אביו: לט ג פענש דוד
שקרא לד"ת זמירות : פז מד ב) אנשי בית שמש קוצרים
ומשתחוים היו שם) בכל ה'מהונך השוה שפקיב ב"או
לכבוד המקום : קדושין פק נב א) ג'שותפין באדם :
ג' וי וידוע שהבן מכבד אמו מאביו בזמן שאדם מנער
שם) עד היכן כ"או מה עשה גוי לאביו ודמה בן נתינ'
שמו פעם א' (ב) פעם א'היה לבוש סריקון יש מאבילו
פיסיוני וטורדו . ה'בני שמכי הוו ליה לאבימי . רבי
טרפון הוה רב יוסף (ג) איזהו מורא ואיזהו ביפוד .
פס ד) ר"ג היה מסיב ומשקה כשהק"בה משיב רוחות:
שם אין ת"ח שאינו עומד בפני רבו : מג א) ההוא
דאמר מנו בר פויסקל ושמתיה רב יהודה באו"רך : פד
נו ב) משנה אבידתו ואבידת רבו . ורבו מביאו לעה"ב
היה נושא משאו . היה בבית השבי : מגיעה פד סד ג)
ת"ר רבו שאמרו רבו : שם) רבו של ר"מ מר"ש שמתנו
ר'להחזירו למוטב אבי' עבדי יתך גבשמת הדרא עכנא
פז סט א) רב אדא שמת וכל א'מהחכמים היה אומר
אנא עניסתי' על שבזה אותם : ברכא פב עם ב) כל מי
שעיניו נריות בת"ח מתחלאות עשן לעה"ב : פח פה א
חולקים כבוד לתלמיד במקום הרב ומר סבר: פח נא ד
דרך חכמתן ודרך גדולתן בישיבה הלך אחר החכמה
בסמיכה הלך אחר הזקנה : נב א) כאברהם דרך
חכמתן קא חשיב : סנהדרין פח קיג ד בנאדן שנשקנה
לכלב בן יכבד אב : פ' א קכג ג) אף ת"ח שיש בהם
שלו' : קכז ב) לא נתנבאו אלא למשיא בתו לת"ח
ולעושה אבל ת"ח עצמי עין לא ראת"ה אלקי"ם :
קכח ד) אפיקורוס המבזה ת"ח . חברו בפני ת"ח .
מגלה פנים בתורה : קכט ג) כגון דיתיב קמיה רביה
דאמרי מאי אהנו לן רבנן : שם) תני רבנן מגלת אסתר
לא דעיא מטמאת אפק"רות' . נמוי קרא לרבו בשמו .
ייפר אפקירות' לגלג עליו אותו תלמיד מלגלג על
דברי חכמים שקה. מחמד עיניך זה ס"ת' קלג) לכבודו
לא מחיקם לכבוד ב"ו מחיקם: קלא ד) ספתאי דקיימי
מקמי ס"ת ולא מנברא רבא. ארבעים יבנו ואחורי בן
ובנרי פדא מכות פג קמג ג) דביתהו . אשת חבר
הרי היא כחבר אמרה עלי בר אוזה . שבועות פג קמו
א) רבו קודם לאביו חכם קודם למלך . הוריות פג
קמא ג) כל חכמי ישרא' בעיני בקליפת השום חוץ מן
הקרח הזה : בכורות פד קפ ד) האב קודם לאם בכל
מקום יכול שניהם שקולים אבל אמרו . וכן בת"ת
אם זכה : כריתות פו קפג ג)

כהונה ומתנותיה ובגדיהם

כל המשגר מתנותיו לכהן א'מביא רעב לעולם: עירובי
פד ל) הן ישאלים הקדש רב אמר אשקבש כהכי :
פסחי' פק ט) ד'נוקו'נוח'עזרה נאו מכאן בני עלי. אי
גדיא יאי אי אימרא יאי מאן מוכח כ"ג . פד כז) עבודה
עבדתי' עשה הכתוב אכילת תרומה בגבולין כעבודת
בה"מ : פו לה) מ'שנה שפימש שמעון הצדיק כמה
דברים ומכאן ואילך יומא פד לח) חוניו בני שמש
ימתי נתקנא בו שמעי . ומע"שה שהיה ביניהם שם)
ר"י בן קמחית . ונכנס ישבב אחיו ושימש ת"ר ז' בנים
היו לה ובלן שמשו . פה מ) גשל את המחתה
שם מעשה בשמעון הצדיק עם אלכסנדר . פו נה)
מעשה בבת בלגה שהימרה קבעו את טבעתה וקנסינן
אכלה משמרה . פה מג) כהנים בעבודתם מבטלין
לשמוע מקרא מגלה ועבודה עדיפה מת"ת והכתיב .
מגילה כק ד) מלמד שלבש בגדי כהונה ובקעקוף בקיב
הכא ואת יקר תפארת . (יב) ולא נשאקתי כפי בלא
ברכה ולא אכלתי מנהמה שלא הורמו מתנותיה. ולא
ציבתי בפני בהן למימרא דמעליותא היא והאמר . פד
לג) ואין ממשכנין הכהנים משום דרכי שלום כל כהן
שסוקלא'נו קוטאי אלא שהכהנים דורשים מקרא זה .
ירוש שקלי' יח) כל ימי המלואי' שהיה משה משמש .
וכיון שלבש אהרן ירוש יומא מו) ולמה בבגדי לבן
בשירות של מעלה כך מטה. מפני מה כ"ג בח' . לא
בבגדי זהב מח) מ'שנה שימש שמעון הצדיק א"ל
בשנה זו סוא מת . היה זקן לבוש לבנים אני אומר
הק"בה היה . (מח)

חב אפילו ריק גט פוסל בכהונה : יבמות פי ח א)
בקש הקב"ה להוציא כהונה משם שנא' ומלכי צדק
ביון : נדרים פג יט ג) כהן קורא ראשון מפני דרכי
שלום . א"ל הכהנים בני לוי : גיטין פה ל א) א"א לומר
לוי למטה . הא כיצד זקני כהונה ולויה למטה ושאר
למעלה : סוטה פז מט ד) בן גרושה ובן חלוצה
דעבודתו כשירה . ובעל מום דעבודתו
פסולה : קדושין פג כה ג) שעבדי היו ונטמעו בכהונה
יכל כהן שיש לו עזות פנים אינו אלא מהם : פד כו
ד) כשהקב"ה משרה שבטים לוי משרה תחילה: שם)
כהן וזמר כהן וקרים . מ"ש כהן דקשורי אשביעית :
סנהדרין פג קב ג) שאין נותנין מתנה לכהן ע"ה . כל
הנותן תרומה כאלו נותנה לפני ארי : פיא קיז ב)
מ"ש נענש שהיו בניו נשואים נשים שאינם הגונות
לכהונה : קכ ג) לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי :
זבחים פה קסג ד) אהרן אחיך הלוי והלא כ"ג הוא .
וי"א לא פסקה כהונה צא מזרעו של משה: פיב קסד א)

כוונה   ערך מחשבת

ככבים   ומזלות ומאורות ורקיע ותקופות ועיבור וחכמה תבונה :

יב מזלות בראתי ברקיע ועל כל מזל חיל לגיון היטון
קרטון ג. קטדא וכלן לא בראתי אלא בשבילך : ברכות
פה כב) מאי זיקים ככבא דשביט אמר שמואל נהירן
לי שבילי . הוא דמקרע נעשה עם כסיל . מאי כימה
מאי עש באו"רך : פט קיד) חנני'היה מעבר שנים
וקובע חדשים בח"ל שגרו אחריו שני ת"ח : שם קלא)
כל היודע לחשוב בתקופות ומזלות ואינו חושב . מנין
שמצווה . שבת פז מב) אין בין עצרת לעצרת ואין בין
ר"ה לר"ה אלא ד' ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת:
פט מח) כתוב אפנקסי' דרי"בל האי מאן דבחד בשבא
לא מזל יום גורם אלא מזל שעה גורם מזל מחכים מזל
מעשיר. אין מזל לישראל ובאו"רך . פכד עט) מנין שאין
שואלים בכלדים שנאמר תמים : פסחים פו כד) מעשה
שבאו שנים ואמרו ראינוהו שחרית במזרח ערבית במערב אמר ר"י עדי שקר הן
שלא. לו ר"ג גוזרני עליך שתבוא בי"ה : ר"ה פב כג)
יודעי העתים שיודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים :

מגילה פק יד) חייו בני ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא
אלא במזלא בי רב חסדא שתין הלולי בי רבה שתין תכלי
מק פק יט) ב' רקיעין הן ויר"ל אמר ז' אלו הן . רקיע
שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות באו"רך : חגיגה פב ו)
מן הארץ עד לרקיע ועוביו של רקיע ולמעלה מכלן
כסא הכבוד (ה) הרקיע של מים והככבים של אש .
עושה שלום במרומיו : ירו' דר"ה כו)
הב ויוצא אותו החוצה צא מאצטגנינות שלך אין מזל
ליש' : נדרים פג יט ב) עלו שמש וירח מרקיע
לזבול אם אתה עושה דין לבן עמרם נצא ואם לאו : פד
כ ג) אצטגנינות גדולה היתה לו לאברהם מרגלית
תלויה בצוארו שכל חולה : בתרא פק עח ב) אין
מעברין את השנה אלא בשזומנין לה מעשה בר"ג :
סנהדרין פק נח ג) א"ל קיסר בקיא מונה מספר
אנא יכילנא למימני כוכביא. אייתי תלוסי שדינהו. א"ד
הכי אמר ליה כביך ושניך : פד קס ד) כל המבקר
על הקדם בזמנו. אלמלא לא זכו יש' . מכתפי אהדדי
האי נשי דידן נמי . פה קו ד) א"ל אנטונינוס לר' מפני
מה חמה יוצאה במזרח ושוקעת במערב פיא קיח ב
לדור המבול חמה יוצאה במערב . קלג א) אנשי שם
שהיו יודעין לעבר שנים ולקבוע חדשים . קלא ג) אלו
שמש וירח אם אין אתם עושה דין לבן עמרם (ד) מה
נשתנה שעיר ר"ח הביאו עלי כפרה שמעטתי את הירח
שבועות פק קמד ג) כוכב א' יש שעולה לע' שנה ומטעה
את הספנין. הוריות פג קט א) דבור הרש"בא על המזל
חולין פק קע ד) שאל אלכסנדרוס מן השמים לארץ רחוק
או ממזרח למערב . תמיד פז קסג ד)

כליות   ערך גדיבות

כסא הכבוד   ערך עלויה

כסף   וזהב ערך אבנים טובות

כעס   וזעם והרון וקצף ואף ורוגז והפלוים

מנין שאין מרצין לאדם בשעת כעסו. ומי איכא ריתחא
קמיה קב"ה. ובלעם שכוין אותה שעה ואימת ריתחא .
ברכות פק כד בשעה שחמה זורחת ומשתחוין מיד כועס
הב"ה : שם) לא תרתח ולא תחטא לא תרוי . פד עח)

כבא של ג' רגלים אינו יכול לעמוד בשע' כעסך · פר עא מ"ד כי תשמא אדם תודך · א"ל בעה"ז א"ל לבשתוע"ר חמע על הרשעים הצדיקים רואים (ירוש' דמעשרו' פג כט) המקר' בגדיו בחמתו והמשבר · יהא בעיניך כעע"ז ואי עבד לתרמי אימתא אאנשיביתיה : שבת פי"ג סה) קפדנות שתאי ושבלנות הלל ומעשים : פב יו) כל הכועס אם חכם הוא אפילו פוסקין לו גדולה מורידין אותו : פפקים פו סב) ג' הקב"ה אוהבן מי שאינו כועס (פי ל) האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא היא · אפ"ה מיבעי ליה למילף בניחותא : תענית פק ה) מרקיק רגז מ"ל שהיו לו ב' לגיונות כך אמר הב"ה אף וחימה : ירו' דתענית כס) הקניף הקב"ה אדונים על עבדיהם ועבדים על אדונים' לעשות רצון צדיק : מגילה פק יח) מה קימה בחימה אף שיבה בחימה · דאזל ואשכח · שכבה מ' של מלכו של עולם וא' של אחשורוש א"ר · (פד)

דזב כל הכועס כל מיני גיהנם שולטות בו ולא עוד אלא שתחתוניות · נדרים פג יח ד) שבינה אינה חשובה כנגדו מוסיף טפשות · עונותיו מרובין : שם) תוקפא בביתא כקריא לשומשמי : סוטה פק לג א) רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותו : קדושין פק נד ג) כעס פי על אחז שפקתי וגם אתני' ולהם יקטר : סנהדרין פ"ס קלא א) כל כי האי ריתחא לירתח עלן רחמנא ולפריקינן : קלג ב) אבא אליהו קפדן הוה הא קמן דקפיד מר : קמ ד) חימה אין לי וכתיב נוקם ה' כאן : ע"ז פק קנ ד) כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם וזה לא אף זה נאמר · והכתיב ויצא מעם פרעה שטרו ויצא (זבחים פ"ב קסב א)

כפוי טובה ערך שדבנות

כשפים ולחש וניחוש ומזיקים וקסם סריסי :

אלמלא נתנה רשות לעין לראות אין אדם יכול לעמוד מפני המזיקין · האי דוחקא דכלה מנייהו הוי מאן דבעי' למידע להון : ברכות פק יב) ענני שלא יאמרו כשפים הם : שם מב) ג' דברים כח לי סוריאל שר הפנים אל תטול חלוקך · מפני שתכסיפא וא"ל אספגלנית של מלאכי חבלה · ואי פגע ביה מאי תקנתיה · אבוקה כב' ירק בג"· לג' נרקא ומזיק · סוף פו קג) לאישפתא

גמירתא · וכ"מה לחשים : (שבת פו מא) רב חסדא ורבא בר רב הונא הוה קאזלי בארבא · אמרה איהי מילתא חסרתא לארבא אמרו · א"ל מאי אעביד לכו · בחספא ולא קטיל : פח מ גם חולין פט קעו ב) אי לאו דלתא יוסף שידא אמריכהו : ערובין פד יו) א"ל יוסף שיד' אשמדאי מלכ' דשדי ממוניו אכולהו זוגי בתרי קטלי בר' מזיקנן · מאי תקנתי' האי דפגע בנשים כשפניות כל דקפיד קפדי ליה · פי מו) אגרת בת מחלת יונאת : שם מה) ת"ר ו' נאמרו בשדים ג' כמ"ה וג' כבני אדם : חגיגה פב יג) הוה ליה בלע אתא לקיש ליה א"ל ניקא ליה אלו הוה מיית והות כשגגה שיוצאה (ירושלמי שבת ז)

חב כל המנחש לו נחש שאינו מנחש מכניסים אותו (נדרים פג יט ב) שדה ושדות · שדי' לאתויי שמיר ומעשה שהלא בניהו והביא לו אשמדאי · וסוף הגליכו ממלכותו : גיטין פו לא ב ג ד) כגון יוחני בת רטיבי מכשפת לנשים יולדות : סוטה פג מא ד) הוה ההוא מזיק בי רבנן · אדמי ליה כתנינא דז' רשוותא · אי לא אתרמיש ניסא סכנתין : קדושין פק כא ב) לדידי חזי לי הורמים בר ליליתא דהוה קא רהיט זמנא קדא : בתרא פה פא ד) גמירי דלא מפקי ש"ס לבטלה : סנהדרין פו קא ב) ודורש אל המתים המרעיב עצמו ולן בקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה : פו קיב ג) מעונן זה המעביר ז' מיני זכור זה האוחז · זה מקשב עיתים מנחש זה האומר · בחולדה ובעופות ובדגים : (ד) מכשף האוחז וא' האשה · שמכחישי' פמליא · וכמה דברי"ס ומעש"ים בכשפים ושדים · שם) בנטיעת קשואין אמרתי דבר א' ונתמלא' כל השדה קשואין (פז קיג ב) האי מאן דמבעית : פיא קכא א) הלוחש על המכה והרוקק בה (קכח ד רב יצחק שף · דקא דחשת קא חזינא (קכט א) הלוחש על המכה · ברוקק שאני : שבועות פב קמה ג) א"ל יוחני ומרא למשה תבן אתה מכנים לעפריים : מנחות פו קמח א אין עוד מלבדו ואפילו כשפים · ההיא אתתא · כשפים שמכחישים פמליא של מעלה : חולין פק קעג) ושחטיה קמיה באחיזת עינים · פג קעח ג) אלא דנחי' והאמר רב כל נחש שאינו כאליעזר רב בדק במברא בספר' בינוק' א"ל

א"ל לינוקא בית ותינו' ואשה (פד קעא ד) מיא בקרא' על ארעא משו' דשריא רוחא רעה דקשה לכשפי' (פט קעו ב) תותי מרזבי משום מזיקין מזיק שסבר אכיל ושתי' מר בר רב אשי עד שיפר' כל מילי דניי' לית לן רפותא מים הרעים לא איעכבו ג) כזדמן לאדם בן תמליון (מעילה קנ"א)

כתיבה ואגרות

כ"ד תעניות ישבו על כותבי ספרים תפילין ומזוזות שלא יתעשרו הן ותגריהן ותגרי (פסחים פד כא)
חב שתים כותבין ג' אין כותבין וכתב ליה בלא שרטוט (גיטין פק פה א) השוא שטרא דהוה קאים עליה בשלמא דידי זייפי אלא א"ל אנקי ידאי אמינר (בתרא פ נו ה) מתחלה נתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש חזרה (סנהדרי' פב קא ג) שתקנה על ידו הכתב שמאשורי' בכתב כתבם לא נשתנה (שם) זכה קנ' ליטול ממנו קולמוס לכתוב ס"ת (פיא קלד ב)

לבוש ובגדים ותכשיט

כל המבזה את הבגדי' לסוף אינו נהנה מהם שנ' ויכסהו בבגדים (ברכות פט קפח) כשות היורד עם האד' לשאול היא עולה עמו מי שמביא את הדנ' שוא מלבשו ר' יוחנן מפק' אלבשוני כורדיק' רבי יאשיה מפקד אלבשוני חור' רבי ירמיה מפקד (ירוש' דכלאים כד) נין כמין טס של זהב ורוקב אני ראיתיו ברומי (שבת פו לט) ב' אם מייף וקשת תכשיטין הן (שם לו) מכין לשנוי בגדים מן התור' בגדים שבישל בהם קדרה לרבו כל ת"ח שנמצא רבב על בגדיו חייב מיתה פרוס בבגדים בלואים ויאף (פט עב) ת"ח שמדקדק בחלוקו להפכו (שם) במתא שמאי בלא ותא תותבאי (פב נו) במה שמש משה כל שבעה ימי המילואים בחלוק לבן אין אדם חייב רשאי לחגור שק על בשרו (תענית פק לז) בגדי כהונה היוצא בהם במדינה אסור ומעשה בשמעון הצדיק שלבש בגדי כהונה והלך קראת אלכסנדר מוקדון (יומא פה נה) כ"ג משמש בח בגדים והדיוט בד' (שם) לכלם נתן לאיש חליפו' שמלו' אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק בן יעקב בה' לבושי לבוש (מגילה פק כד) רב הונא אמר דיתן יהא רעוא

דקטו' בשיראי (פד לג)
חב אין לך משוקץ מתהלך ערום (יבמו' פה ה ג) מכסי ומגלי ומברך שטעמי מגילה דלא ניפתח א"ל חזי מאי איסא (נדרים פה כב א) לאסור על האלמה' דבר הנמאס ונמאס (גיטין פה ל א) שאלה קליאופטרא ידענא דקיי' שכבי אלא עומדים ערומים או א"ל ק"ו מחטה (סנהדרין פיא קיז ג) בשלמה חדשה אף תורתו אין בה דופי שחדשו (קכט ד) מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה כתונת על ש"ד מכנסי' על ג"ע (זבחים פד קסג ד):

לידה והריון ותאומים וסירוס ועקרות

משום דלא ילדה רבי א"ל שטיא שפיל לשיפיה (ברכות פק מד) ב"ן נר נורה על הכותל אין נייר כאלהינו (מו) גם (מגילה פק ב) היתה אשתו מעוברת ואמי"ר ואמר ילדה בת שדכה לאה דין האדם בתוך מ' יום כדתניא ג' ימים הראשונים אשה מזרעת תחלה (פס קיז) על ג' עבירות נשים מתות בשעת לידתן (שבת פב יט) על ג' עבירות מתות יולדות או ילדות ג' בדקי מיתה נבראו באדם (שם) גם ירוש' שבת כ' מהו למרוסי כלב' ובאדרנכ' לא תעשו בתולה שעיבר' מהו וקיישינן שמא באמבט' עברה שאינו יורה כחץ (חגיגה פב)
חב לידתה שלא בצער מכאן לנשים צדקניות שלא היו בכפקה של חוה (סוטה פק לח ב) פוטיפר קנה יוסף למ"ז בא גבריאל וסרסו (לט ד) שאם היתה עקרה נפקדת א"ל ר' י אלא שאם היתה עקרה נפקד' א"ל ר"י אלא שאם היתה יולדת בצער יולדת בריוח (פד מב ב) יצחק עקור הוא אברהם ושרה טומטומין שרה איילונית (יבמות פה ה ד) ר' אבא איעקר מפרקיה דרב הונא רב אחא אחתיה קוסכינתא שתין שבי (שם) אסור שעברתו אמו באסורים גמירי אין האש' מתעבר' מעומ' (סנהדרין פד קד) ג' דורות הראשוני' היו מולידים בני ח' שנים מ"ל (פח קיג ג) והיו פריסים רב אין פריסים אמש וד' אחא שנסתרסה ע"ן בימיהם למ"ד (קכד) אם יקבו נעשה עקור לא יהיה בך עקר מן התלמידים לא תהא תפלתך עקורה (בכורות פג קפ ב) מלאך הממונ' על ההריון לילה שמו נוטל טפה (נדה פב קפג ד) קחלת בריאתו של ולד טרפשו וב' עיניו למה

הולך דומ' כמעי אמו באו"רך · ו' חדשי' הראשונים הולך דך במדור התחתון אמצעיים · ג' שותפין אדם · קפח ג ד) ב"ו נותן חפץ בחמת · ב"ו נותן זרעונים בערוגה נבע נותן סמנים · אדם מהברור שבה · קפח א) הקב"ה יושב וסופר רביעיותיהם של יש' · אשה מזרע"ת תחלה וכמה דברים בבעילה עיבור ולידה · קפח א ב ג ד)

לימוד וסברה והסברה ותש"בר

ועיין ערך רבנות

כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנס לב"ה · כל השונה לתלמיד שאינו הגון · שמא ח"ו מנעתי תורה מיש' אמרו ליה · ולא היא : ברכות פד כז) מנעו בניכם מן ההגיון והושיבום בין ברכי ת"ח : שם שם) בלי ריקן מחזיק מלא אינו שנא' אם שמוע תשמע · בחדש · פו נו) בשעה שמכנסין פוזי · אם ראית דור שהתורה חביבה עליו : פס קכז) אין ד"ת מתקיימים אלא בממית עצמו עליהם · ילמוד אדם תורה ואח"כ יהגה · במי אתה מוצא תמאת של תורה במי · כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושותק · הרוצה שיחכ' יעסוק בדיני ממונות · כל המנבל עצמו על ד"ת סופו : שם קלג) מה התינוק צריך לינק כך צריך ליגע בתורה כל יום · במגילת חסידים מצאו אם יום תעזבני · לשנים שיצאו · לאשה שממתנת לאיש : ירוש' דהרואה יז) מהו שילמוד אדם את בנו חכמה יונית לא מעתה נתי אומנות אסור : ירו' דפאה י"ח) ר"ל נס למחמי לרבי חייא · א"ל רבך תורה בים' יותר ממך את הוית גלי ומליף והוא הוה גלי ומילפא : ירוש' דכלאים סוף כד) דליגמר איניש והדר ליסבר : שבת פו לג) כל ת"ח שיושב לפני רבו ואין שפתיו נוטפות מר · פב ים גם פסחים נו ב) לעולם אל ימנע אדם עצמו מבה"מ שהרי · לעולם אל ואפילו בשעת מיתה של' : פט מד) לא חרבה ירו' אלא בשביל שבטל' תינוקות של בית רבן : פיו עב) במשיחי אלו תש"בר · אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל פיהם של תש"בר · אין מבטלין תש"בר אפילו לבנין בה"מ כל עיר שאין תש"בר מחריבין מחרימי' : שם פד) ת"ח שבבל מנויינין שעושין ניצין ופרחין לתורה פב נז) לימד דעת את העם דאגמרה בסימני · כשי שאתה מוצא שפרי תורה במשפיר · במשי' עצמו עבורי;

עירובין פב יא) י"ח ימים גדלתי אצל רבי אושעיא ולא למדתי אינו · ר"מ לא עמדו חביריו על סוף דעתו : פה י בני יהודה גמרי מפד רבא נתקיימה תורתן · דגלו מסכתא נתקיימה תורתן : שם יח) למה נמשלו ד"ת לתאנה · איילת אהבי' מה איילת זו · רוכבי אתונות צחורות אלו ת"ח שהולכים מעיר לעיר ללמוד תורה : שם כב לא יחרוך צייד הרמאי · אם משים אדם תורתו חבילות חבילות (שם כד כיצד סדר משנה משה למד נכנ' אהרן בשלק : שם כה) ר' פרידא הוה ליה ההוא תלמידא תני ליה ת' זמני · שם כו) שאם בשמים היא אתה צריך לחזור אחריה : שם כו) זו עילם שזכתה ללמוד ולא ללמד · מה זו תורה כמגדלות אלו ת"ח · פסחים פו לו א"ל רבי למדני תורה א"ל איני מלמדך א"ל · פי מז) רבא כי הוה בעי למפתח בשמעתתא הוה אמר בדיחא מילי דבדיחותא · שם בו) מגמר בעתיקא קשה מחדתא יומא פג כד) בית גרמו לא רצה ללמד · בן אכסינם (שם ל) למה לא רצו אלה ללמד · (שם לב ולג) כ כל הלומד תור' ואינו מלמדה דומה להדס במדבר ואר ר"ה פב כב) מעשה בר"א שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו · סוכה פב ד) ולא אמרתי דבר שלא שמעתי מפי רבי לעולם · שם ה) ומתלמידי יותר מכלם : תענית פק יד) אם ראית תלמיד שתלמודו קשה עליו כברזל · ירב' בישיבה · ר"ל הוה מסדר אגדתא מתני' · אם בשביל רבו · פק יח) שליחא דצבורא דאייתי מטרא · מקריא לבני עניי כבני עשירי משקידנא · פג סג) ב' ת"ח שאין נוחין זה לזה בהלכה · מגילה פד לו) פעם אחת גזר ר' שלא ישנו לתלמידים בשוק חכמות בחוץ · העוסק בתורה מכפנים תורתו · מק פג ד) לא יערכנה זהב וזכוכית אלו ד"ת שקשים לקנותן כזהב ונוחין לאבד ככלי זכוכית · חגיגה פב יב) אמר א"ל לינוקא פסוק לי פסוקיך (שם) ור"מ היכי גמר תור' מאחר · לשכח תמרי דמון מנא · שם) כי הוו מנצו ר"ח ורבי חייא · היינו דא"ר גדולי' מעשי חייא · שקלי' ל) גם כתובות פיב ט א) ומניעא · פז סט ב) ר' יודן שלח לאת קנ' סופרין א"ל איתן לי נטורי קרתא · אמר ליה ספרייא ומתנייא (ירושלמי דחגיגה כט)

בא שיולו תלמידי' בילדותו בזקנו' שיהיו לו י"ב א

זוגים תלמידים היו לו לר"ע וכלן מתו (יבמות פה ד ב) אמר ולא תגשיה בריה איקפד. כל שאומרי' שמועה מפיו בכומר של ענבים. פי ח א) כמה מעשים דאזלו יתבו תרתי סרי בבי רב ומה שקרה להם בשובם עם נשותיהם ובפרט מעשה ר"ע עם בת כלב' שבוע. כתובות פס יב ג) גם נדרי פה כב א) זרוק מרה בתלמידים: פ"ב טו א) סדר אליהו רבא ואליהו זוטא איך לימד אליהו לרב ענן. פ"ג יו א) כמה רבנן הוו פיים כי הוו מפטרי הכתי' ממתיבת' דרב הונא אבקה כסי' לי ליום'. שם) רב חייא מקרי בני דר"ל דלית א' אי לאו דאיפגרע הוה עבדא טפי. שם כ ב) האומר לחבירו כשכם ונשנה פרק זה עליו להשכי'. נדרים פק לח א) שקרא ושנה ולא שמש ת"ח ע"ה בור כותי אמגושי קיט: פג מח ג) סכן בחון מלאכתך זו מקר' או הכן זו מקרא משנה ותלמוד. פח מח א) כל העוסק בתורה מתוך דוחק תפילתו נשמעת אף זוכה. פט נ ב) הוא ללמוד ובנו ללימוד הוא קודם כי הא. קדושין פק כט ב) כל המלמד בן בנו תורה מעלה אשכחי' וקא ממטי' לינוק לבי כנישתא. לא טעים עד דמייתי ליה ועד דמקרי לינוק לעול' שלא ישלם אדם שנותיו שלים במקרא (ג) לימד לא אמרינן. והאמר גדול ת"ת ל"ק הא למיגמר הא לאגמורי. קמא פק טו ד) בשעה שעה אמרו ארור אדם שילמד את בנו חכמת יונית. פז סא ד) הגד לעמי פשעם אלו ת"ח ששגגות שלהם זדונות. מניעא פב סד ג) כל המלמד את בן חברו תורה זוכה ויושב בישיבה. וכל המלמד בן ע"ה תורה אפי'. פו סט ב) כל שהוא ת"ח ובנו ובן בנו שוב. שם) רב יוסף יתיב ת' תעני' אלי. (ג) ומצדיקי הרבים אלו מלמדי תינוקות כגון מאן כגון רס"בם דרב אשכחיה: בתר' פק עג ג) זכור לטוב יהושע בן גמלא שבתקל' התקינו שיהו מושיבין מלמדי תינוקו' בירושלים. ועדין התקינו בכל פלך וכל עיר ועיר. עד ו' לא תקביל מכאן. די מחית לינוקא: פג עח ד) מקרי מקרי דרדקי חד גרים ולא דייק וחד גרים ודייק ולא גריס אקריים תמחה את זכר עמלק שקל סבסרא: עט א) כל המלמד בן חברו תורה כאלו ילדו: סנהדרין פב ק א) שקף החזן זה דורו של ר"י בר אלעאי ו' תלמידים מתכסים: פג קב) אלמלא יואב לא עסק דוד בתורה. פו קי ב) השולח ר"מ ככנפו ד"ע וקבירין לבקרו ואוש יושבי בדעתו

של אבא נטרפה. הרבה תורה למדתי ולימדתי ולא חסרוני תלמידי: פו קיג ב) כל המונע הלכה מפי תלמיד כאילו גוזלו. אפי' עוברין שבמעי אמו מקללין אותו. ואם למדו מה שכרו כל המלמד בע"הז זוכה ותלמדה: פיא קיא ד) חובל עול של סנחריב חזקיהו נעץ חרב ואמר כל מי שאינו עוסק בתורה: קכא ד ב) הלומד תורה ואינו מלמדה בכלל כי דבר ה' בזה. שאינו משגיח על המשנה הלומד ואינו חוזר עליה ומשכחה דומה לאשה. כפם עמל במקום הזה ותורתי במקום אחר. הלומד תורה לפרקי' אדם לעמל נברא ואיני יודע אם לעמל: קכו א) כל המלמד בן חברו תורה כאלו עשאו לד"ק לעצמו (ב) שמל' חדשה אף תורתו בלי שום דופי שחדשו דברים שכל ת"ח כעשבי השדה שכל טעמי תורה (קל א) מעש' ס"ה שונה ב"ה פנים בת"כ. אחאב פ"ס. ירבעם ק"ג: קלא ג) בתחלה קרא דוד לאחיתופל רבו ולבסוף חבירו ולבסוף תלמידו: קלה ב) כל האוהב ללמוד שהמון לו תבואה חרב על הבדי' ת"ח שיושבים בד בבד. ולא עוד אלא שמטפשין: מכות פק קמא ד) יושב ומלמד תורה לתש"בר מאין הוא מגמר להו מטטרון: ע"ז פק קנ ב) לא קאי איניש אדעתא דרביה עד מ' שנין: קנא ד) אין אדם למד תורה אלא ממקום שלבו חפץ: קנה ד) ילמוד אדם ואח"ב יהגה: קנו א) ליגרים איבים אע"ג דהשבח בתחלה שלי גבי' בראש מרועים. בתחלה מבורך אם עושה תורתו סבילות: שם) כל המלמד תורה מרב א' אינו רואה סי' ברכה. ישלם אדם שנותיו. ואם לא על הלמד והמלמד לא בן הרשעים (ב) גרמו תקנות קמי דרבייהו. והיו עיניך רואות את מוריך: הוריו' פב קסא א) ושמע שכין בלועיך אם יודע תלמיד ברבו שיודע להחזיר לו טעם בין ואם לאו חבין: חולין פק קסט ג) מכאן לתלמיד שלא ראה סי' יפה ה' שנים שוב אינו רואה. שאני בגדים. קע ד) לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצר': פב קצג ב) מעיד נגד בשוכת לתלמיד שאינו הגון כזורק אבן למרקוליס סם קעח א) שיען ורבין תורה בישראל והרבין גבולים בתלמידים. רס ואים חכמי' בשעה שתלמיד הולך אצל רבו ואומר למדני. חכם עושה אותו שפה:

(תענית פק קסג ב)

ליצנות ולעג ושחוק

מעשה ר' זעירא וטבא שנתלוצץ בו וקשה ליצנו' שתחלתה יסורין (ירוש' ברכות פב ט) לגלג עליו אותו תלמיד : שבת פב סו) כל המלעיג על דברי חכמים נדון בצואה רותחת ' ערובין פב ח) נזה רבינו הקדוש אל תדור דאינשי ליצני נינהו. פסחי' פי תט) כל ליצנותא אסירא בר מדע"ז שרי לבר יש'לותר . (מגילה פג לא)
חב ההיא דאתא . גונא ורבא כריסיה לבזויי אתית ומקעה : נדרים פה כב ג) ד' כתות אין מקבלים פני שכינה כת לצים . סנהדרין פיא קלא ב) ההולך לאיצטדיין ולכרקו' ורואה את הנחשים ואת החברים בוקיון מוקיון . הרי זה מושב לצים ורמינהי הולכין תנאי היא (ע"ז פק קנח ב) סופו ללוץ ואם לץ ' כל המתלוצץ ייסורין באין עליו מתמעטין ' נופל בגיהנם גורם כלייה אשרי מי שלא הלך לתיאטראו' ולקרקיסאות (ג) אנשי פלשתים ליצני היו (ד)

לשון ולשון הרע זדבה ורגן והוצאת ליצ ורכילות ומלשינות וקטיגור :

ס, חסידנא בעינייכו א"ל מי חסיד קב"ה (ברכות פק ד) מד בריה יאלוקי נצור לשוני מרע ושפתי (פב נט) לא אדון שאתה חושדני בדבר זה מכאן לחושדים אותו שצריך להודיעו . לחושד לחבירו ואין בו שצריך לפייסו: פה עה) לשון הרע חמור מע"ז עבירות כופר בעקר אזהר ללה"ר אבק לה"ר . ההוא דמתקרי בר תוכן . חד דמתקרי יוחנן ' מותר לה"ר על בעלי המחלוקת . דורו של דוד היו . אבל דורו של אחאב . כל כלי זין מכין במקוין . אומרים לנחש מפני מה אתה מהלך ולשונך שותק . מפני מה : ירו' דפאה פא) וסביטו אחרי משה מלמד שחשדוהו בא"א . ירו' דמעשרות פג לא) אסכרה באה לעולם על לה"ר כי יסכר פי דוברי שקר (סבת פב בג) מפני מה מכה זו גומרת בפה . (שם) קבל דוד לה"ר מניבא . אלמלא לא קבל לא נחלקה מלכות בית דוד ולא : פה ב) כל האומר יאשיה חטא (פה ג) מקושש זה נלפחד התורה כשהו ואפה מגלהו . מלמד שאף אהרן נצטרע . התורה כשהו (פי סא) החושד בכשרים לוקה בגופו (שם) יהא חלקי מן הנחשדים ואין בהם (פיו עח) שלא קבל לה"ר על עמוס מ"ל . פסחים פח מ) אל תלשן עבד אל אדוניו אפילו דור אביו יקלל מ"ל מהושע (שם מב) ג' הב"ה שונאן המדבר א' בפה וא' בלב ומעיד יחידי . טשרע בעלמא קא מפיק עליה (פי נא) כל המספר והמקבל לה"ר ' ובל המעיד. ראוי להשליכו לכלבים : שה נח) מנין לאו'דבר ל חבירו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור : יומא פק ג) משביעין אותו הוא פורש ובוכה שחשדוהו . והן בוכים דא"רל כל החושד בכשרי' לוקה בגופו (שם יב) הגשמים נעצרים בשביל מספרי לה"כ : תענית פק יז) אם ישוך הנחש מתקבצות כל החיות אצל הנחש. אתה מה הנאה יש לך . שם יט) אליהו . בר עלמא דאפי דלא הוה ליה תכלתא ומסיים משמאי אוכמי וזכוקו: פג נג) שתומר לכתיב יוני . דכתיב יפת אלק"ים ליפת: מגילה פק ט) בגתן ותרש היו מספרים לשון פרסי ומרדכי יודע ע' לשונות (יח) ליכא דידע לישנא בישא כהמן א"ל (יט) אין אדם נחשד בדבר אא"כ עשאו כלו או מקצתו או . מתיבי שחשדוהו בא"א יהא חלקי ממי שחושדין אותו ואין בו מק פג יא) ג' הרנאות הן . דארנו וארנו קמיה קם חשיב ' חגיגה פב ש) משנה אין הקורש נכנס מאת יעשיר שאדם צריך לצאת ידי הבריות שנ' שקלי' פג) ירו' בתנ"כ מניכו שצריך לצאת כד) והביטו אחרי משה חד א' לשבח וחד א' לגנאי חמו שקיה וחמו כרעיה מחמי צדיקא א זכי (לד) חד בר נש הוה חטי בלישניה א"ל זיל תהוי לך ולעי באוריתא : ירו' דר"ה נח) שפה א' ודברים שהיו מדברים בע' לשון . בלשון הקדש . ירוש' דמגילה נט) תאלמנה שפתי שקר א' תפרכן אתחרשן אשתתקן ' ירו' דחגיגה נט)
חב שערבין בניתין ' משום חסדא (גיטין פה לא)
ש' ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי שאין מ"ה נזקקין לו . בא גבריאל ולמדו ע' לשון : סוטה פו מב ד) שלא לך ובמ"רגלים באו"לך . מד ג ד ומה א) יוסף שבא גבריאל ולימדו ע' לשון ולשון הקדש לא היה יודע פרע' (מה ג) כי כרו שוחה שחשדוהו בזונה ' שא"א . קמא פק נט ב) ממון מקור מוקר לאבדו ביד וחד אמר (פי סג ד) יהודה חייטא כתביה א"ל כלך מלה"ר ' ש' יספר אדם בטובתו של חברו שמתוך ג' אין ניצול מהם בכל

יום לה"ר ס"ד אלא אימא אבק לה"ר · בתרא פי נו ב)
אה"ר בלשון ארמי ספר · סנה' פד קס ב) דואג שכותיו
ל"ג · (פח קיג ד) מ"ם לא איקרי ספר כתמי' על שמו
שספר בגנותן של ראשונים : פיא קכא א) ד' כתות
אין מקבלין פני שכינה כת מספרי לה"ר : קלא ב)
ישב הק"ה ודואג על דואג שמא יצא לתרבות רעה :
(קלה א) ג' מלאכי חבלה נזדמנו לדואג ואחיתופל לא ראו זה
(ב) מרגלים אין להם חלק לע"הב : (קלח ב) שחטאו
למשה בא"א (ג) כל המספ' לה"ר וכל המקבל להשליכו
לכלבים: מכות פג קמג ג) כמאן קרו פרקא' לספרא
דבי רב · לנדה דשתכא (ע"ז פד קנז א) מניכו כפרה
ממקום א'ש"ד ולה"ר לה"ר מקטורת יבא דבר שבחשאי
ויכפר (זבחים פר קסג ד) לקול המולה מלייהו של
מרגלים : מנחות פה קסה ב) מרדכי היה יודע ע'
לשון (ד) דן את הדין · אבל אמרו הרחק מן הכיעור:
חולין פג קעא ב) האומר בפיו אסור מן העושה שלא
כהקם גוד דיכם אלא על לה"ר עד שתתמלא סאתה ·
כמה גדול כחו של לה"ר ממרגלי' · ערכין פג קפא א)
מה יוסיף לך לשון כל אבריו של אדם זקופין · שתי חומות
כל המספר לה"ר כאלו כפר בעקר' נגעים באים עליו ·
מצור' מוציא שם רע · לעתיד באות כל החיות אצל הנחש
כל המספר לה"ר מגדל עונותיו · ראוי לסקלו · אמר
הק"בה אין אני והוא א"ל לשר של גהינם אני תקנתא
של מספרי לה"ר · סיפר אין לו תקנה (ב) כל המספר
לה"ר מגדיל · כנגד של ג' עבירות ע"ז · קטיל תלתא ·
מ"ד מות וחיים ביד לשון · ת"ל חץ שחוט לשונם לישנא
בישא כל מילתא דמתאמר באפי · מברך רעהו בקול ·
יספר בטובתו של חברו שמתוך (שם) האי לישנא בישא
אע"פ לקבלו לקבלו לא מבעי למיחש לי' מבעי מגדלא ·
הנהו בני גלילא : נדה פו קפט א)

מוסר ותוכחות ומחאה ופרדות ועין ערך ייסורין

ההוא מינא אלטייה · כי מטא ההיא שעתא נייס גם
ענוש לצדיק לא טוב : ברכות פק כד) טובה מרדות
א' בלבו של אדם מק' מלקיות : (כה) תרי תלמידי א'
קפין ושניהם לא הוציאו שבתם (פו נד) נדה מ"ט היא
קלקלה (שבת פב יט) עדין יש לזה בעולם נתן עיניו בו
ונעשה גל של עצמו (כג) פרתו של ר' א"בע שמוך שלא
מיא'בה נקרא' על שמו כל שאיפשר למחות נתפס : פי
כו) על זקפי' שלא מיחו בשרי' לוכחינהו מר להנהו דבי
ריש גלותא · והתוית תיו על מצחות האנשי' שלא מיחו :
שם) לא חרבה ירו' אלא בשביל שלא הוכיחו זה לזה שנ'
(פיו פד · שאת פני רשע לא טוב · טוב לצדיקי' שלא נשא
להם הק"בה פנים : יומא פח עט) להאי קרא בכי כי
שבהלו מפניו ומה תוכחת של ב"ו (חגיגה פק ג)
הב כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה חובה:
יבמות פה ו א) נורב' הרבנן דרשו ליה דלא תוכח לשו
(כתובו' פיג טו ד) קריתי חברך ולא ענך רמי גודא שדי
ביה · קמא פח סב ד) מעשה דר"א בר"ש שנעשה תופש
גנבים קוני' אני מכלה : מציעא פו סז ג) טול מקל ותך
על קדקדם · שמעוני אחי ואם לא עמי אתם ואני רודה
אתכם במקלות (סנהדרין פק נחוג) מפני מה נענש
אבנ' שהיה לו למחות מיחה ולא נענה' ושניהם מקרא
א' דרשו : פב ק ב) תפא אשר ישראו אתו באו"גך פא
קיד ב) מי שלקה ושנה ב"ד מכניסין אותו לכיפה מאי
כיפה פט קטו א) מפני מה זכה ירבעם למלכו' מפני
שהוכיח שלמ' לש"ם · נענש מפני שהוכיחו ברבים · (פיא
קבט ג) מלמד שהיה גם הצדיק מוכיח בהם וא' להם :
קלו ד) מוכיח וא"ל דברי' קשים כלפידי' ושם היו מבזין
אותו (שם) תנין לרצועה שהיא של עגל : מכו' פג קמב
ג) רצועות עולות ורבות כדי כדדרש ידע שור קונה
(פה קסו ד) כל אייבי מיתות שלקו נפטרין (שם) שלא
מיקה בה · כל שיש בידו למחו' · (ע"ז פק קכד ד) לקול
המולה מלייהו של מרגלים גם הוא כתוב בערך לה"ר
מכשות מנין לרואה בחבירו דבר מגונה שחיי' להוכיחו
(ערכין פג קפב א) תמה אני אם יש בדור הזה שיכול
להוכיח מי שמקבל · מי שיודע · מעיד אני על עקיבא ש
תוכח לן הוכח תוכח לפנות ועשה שלא לשמה היא ה"ד
כי הא · עד היכן תוכחה (שם) איזו היא דרך ישרה שיבור
לו האדם · יאהב את התוכחות: כל המוכיח חבירו לש"ש
זוכה תמיד פק קסג ד)

מדות ערך דרך ארץ
מה"ד מה"ר ערך רחמנות

מדה ומשקל ושיעור והתיחסות ומכ"ם

שנת שמיה מסכיל נבילות ואבלוהו הכלבים · ירוש'
דתרומות

דתרומות פ״ו ב״ה) יש פעמה שלמה בת כמה הויא ג׳ סאין: ערובין פק כ׳) אומר אדם לחנוני מלא דלי זה לי אבל לא במד׳ אבא שאול היה ממלא מדותיו מערב י״ט משום ברורי המדות משום מלוי המדות׳ הוא כינס: ביצה פג ז) הנכנס למוד גרנו׳ מדד ואח״כ בירך׳ שאין הברכה לא בדבר השקול המנוי המדוד אלא: תענית פק כד): הב משנה במדה שאדם מודד בה מודדין לו׳ דין ד׳ מיתות לא בטלו׳ וכן מליכו בסוטה היא: סוטה פק לד ג) אפשר דבר שנתעסק בו אותו צדיק׳ יבשל בו זרעו: קמא פה ס ב) ת״ר ההולך למוד גרנו מדד ואח״כ ביר׳ הרי זו תפלת שוא: מציעא פד פה א) קשה עונשן של מדות יותר משל עריות חומריהו דהתם אפשר בתשובה: בתרא פה פו ג) מנין שאין מוחקין במקום שגודשין שאין מעיינין במקום שמכריעין: (ד) מלמד שמפסידי׳ אגודמי׳ למדו׳: פז א) אין המח׳ עושין את נדו א׳ עבה׳ ועל כלן אר״ב אוי לי אם אומר: שם קנה מאזנים והמחק שיש בהם בית קבול (ב) במדה זו מדידת קרקע שמשקל במלח׳ במשורה שלא ירתיח׳ אסור שישהא מדה חסירה בביתו (ב) דין ד׳ מיתות לא בטלו נתחייב סקילה או נופל: סנהדרין קד פב׳ גם בתובות פב יא ב) גם סוטה פק לד ג) כל מדותיו של הק״בה מדה כנגד מדה מנין: פיא קיז א) במדה שאדם מודד בה בסאסאה: קכח א) מרשעים יצא רשע משל ל״כ בני אדם שהרגו׳ במצא זה נהרג וזה גולה: מכות פק קמב א)

מוכס וכרגא

לוה רבינו הקדוש אל תבריחו את המכס: פסחי׳ פי מט) כתבו לים׳ בכרג׳ כתבו לרבנן פרסאי׳ איכא דיהיב כרגא׳ יומא פק סו) דתא דשורא ארבנן א״ל שדא ברגא ארבנן א״ל עבר׳ אדאורייתא: בתרא פק עג א) שנוה דר׳ זירא עביד גבייתא כי הוה חזי: שנה׳ פג קכ ב)

מזוזה ערך ציצית

מזונות ופרנסת ושובע ורעב

ועיין ערך שבירה -

אדוננו המלך עמך יש׳ צריכי׳ פרנסה א״ל ילכו ויתפרנסו זה מזה: ברכות פק ב׳ שמעו אלי אבירי לב׳ כל העולם ניזונים בזכותם׳ בצדקה כל העולם אינו ניזון אלא בשביל חנינא בני: פב סוף נט) גם תענית פג סו) במשותא מיניכו לא תיתו קמאי לא ביומי׳ כי היכי דלא תיטרדו במזוניכו כולא שתא: פד נג) ג׳ הב״ה מכריז שובע ופרנס׳ ורעב׳ פט קה) כמה יגיעות יגע אה״ר עד שמצא פת לאכול חרם ועד שמצא בגד ללבוש גזו: קכח) כל המשתף ש״ש בצערו כופלין לו פרנסתו מעופפת לו כצפור (קל) אמרה יונה יהיו מזונותי מרורין כזית ואל יהיו תמורין ביד ב״ו: ערובין פב ד) גם סנהד׳ פיא קלז א) קשים מזונותיו של אדם כפלים כיולדה׳ בקי״ם יותר מן הגאולה׳ בשעת שאמר הק״בה לאה״ר וקוץ זלגו עיניו׳ קשי׳ כיום המיתה: פסחים פו כו) נתן עפר לתוך עלה לגג מזונותיו עמו האדם׳ הכל נזונין מתנה: יומא פק ט) כ״מה דברים במן: שם כל מזונותיו של אדם קצובים מר״ה׳ ד״ה אי חק לישנא דמזוני הוא: ביצה פב ב׳ תבוא׳ שאירע בה קרי נדונת כי חזי אינש דמנלא זרעא: ר״ה פק ה מ״ד כי קרא ה׳ לרעב׳ בהנך ז׳ שני מאי אכול׳ שביעי׳ בשר זרועותיכ׳ תענית פק ח) הוה כפנא ומותנא׳ דכי יהיב רחמנא שבעא לאפי הוא דיהיב: כג) מטר בשביל יחיד פרנסה בשביל רבים: כז) חזא תרי דפרני׳ בריפתא יהב עיניה והוה כפנא: פג מד)

חב בידי לא אוכל קוס שמזונותיו תלוין בכספו: יבמות פה ה ב) עתידה א״י שתוציא גלוסקאות׳ וכ״מה שו״בע שיהי״ה א״ז: בתובות פיג יז א) מרקא נת בייעום מתה ברעב: גיטין פה כז ג) אין מריבה אלא על תבואה: מציעא פד סו א) אבל מעות ביוקר אפי׳ עמדו ד׳ סאין בסלע מרים פיתא: בתרא פה פח א) מן התבואה ישן בלא דליכא ברי׳ יכול מכפין לקדם יפול מפני שטן רע: (ג) קייך חלואים תבואה משנה לשנה ולא תאמין מן הפלטר: מנחות פיב קסח ד) העורבים מביאים לו רובי טבחי דאחאב עורבי׳ תמש: חולין פק קסט ב) כיון שנתקו שיניו של אדם נתמעטו מזונותיו: נדה פח קפט ב)

מחילה וסליחה וכפרה ותרגנות ויום הכפור:

סבר לאשלומינהו לפרשיות' מעלי יומא דכפורי תנא
ליה : ברכות עק לח) כשניתי לך מחול לי · עשה בשביל
כבו' אבא איפיי' : פד פז) חכם חתן נשיא גדולה מכפרת
שנאמר : ירושל' דבכורים לב) מחילת עון דוד ואו"ת
שאו שערים : שבת פב יב) גם מק פק א) וגם משנה'
פיא קלה ד מניין שקושרין לשון של זהורית לשעיר אם
יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאו : פט פט)
שטן בי"ה לית ליה רשותא לאשטוטי · יומא פק יג)
בראשונ' היו קושרין לשון של זהורית הלבין היו שמחים
עוא"ל שמכפר על עון עוא ועואל : פו כד) ועניתם יכול
בערב וכי בט' מתענין והלא : פק סט · גם בדכו' פק
טז ג) ד' חלוקי כפרה · עבר אדם : שם פב' אפט' וי"ה
מכפר שבין אדם למקו' י"ה מכפר : שם פא) עד שירצה
חברו : שם) המבקש מטו מחברו אל יבקש יותר מג'
פעמים : פב) הדואה קרי בי"ה : פג' מטה כלפי חסד
היכי עביד כובש כושא מעביר · כושא עון לשארית · פק
ב) לא היו י"ט לישר' כט"ו באב וכי"ה : תענית פד עט
אומה שבה לא עשו י"ה והיו דואגים · דאמ"ל להו עון
י"ס : מק פק א) זרזיר מתני' לא לבנא יריב : ירו' דר"ה
פג) בג' דברי' הי' מנטער דוד והרחי' לו הכ"ה על בה"מ
על אשת אוריה : ירו' דתענית נט)

חב השטן בגי' שס"ד שאין לו רשות לשטין בי"הב :
נדרים פג יט ג) על כלן שעיר המשתלח מכפר ·
ה"ד על כל י"ה מכפר חוץ לאחר י"ה : שבועות פק
קמה א) חייבי חטאות שעבר עליהן י"ה · ספק עבירה
שבכל יום מכפר : כריתות פו קפג ב)

מחשבה והרהור וכוונת הלב ולשמה :

אפי' חשב אדם לעשות מצוה ונאנס : ברכות פק יג)
גם שבת פו לז) שכיון א' המרבה וא' הממעיט ובלבד
שיכוין לבו לשמים : פב נט) גם שבועות פב קמה א)
אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש חסידי' כדי
שיכוונו לבם מה"מ והיא מרת נכש מהבא מהכא. מהב'
פה עב) המתפלל צריך שיכוין את לבו לשמים שי' לדבר
תכין לבם : שם עד) בכל דרכיך דעהו ואפי' לדבר
עבירה היינו דאמרי : פט קכז) רח"כד הכישו סבר בר
ולא הפסיק תפלתו ומת קברבר : ירו' דברכות פג יא

מחשבה טובה הק"בה מצרפה למעשה · בים' אבל בא"ה
שלופין · פאה כב · מידי הרהור לא ינאנו תיד ונקרב :
שבת פו מ) כל שאין דעתו מיושב' עליו אל יתפלל אי
קרנתן כינה לא תנאי : ערובין פו לג) כאן בעושין
לשמה · לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פי שלא
לשמה שמתוך : פסחים פד כ) גם ספה' פיא קלד א
הרהורי עבירה קשין מעבירה · יומא פג כד) מה תמר
אין לו אלא לב א' כך יש' שבאותו הדור : מגילה פק ב

חב צדיקים ילכו בם · משל לב' זה שאכלו לשם מצוה ·
אלא משל לב' נזדמנה לו אחותו : נזיר פג כד
א) גדולה עביר' לשמה יעל בלק(ג) בשביל מ"ב קרבנו'
שהקריב בלק אף כי היו שלא לשמה : סוטה פט מה ד
ודלמא מהרהר בעבירה הוה מחשבה רעה אין מצרפה ·
קדושין פק יב ג גם חולין פיא קעח ג) מחשבה טובה
מצרפה רעה אין מצרפה שעשה פירות · ובע"ז לחען
תפוש : כד א) ר"ח בר אבי דביתהו · אנא מיהא לא מורא
אכווני · באשה שנדר' : פד נח ג) ר"ע הוה בכי נתה גני
שנתכוון לאכול חזיר ועל' בידו טלה · לאכול שומן : ד)
כל חולי זה רעיון · עול ברזל זה רעיון : מציע' פט עא ד)
מחשבה מועלת אפי' לד"ת שנאמר : סנהדרין פג קב
א) שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה :
ע"ז פק קנו ב)

מחלוקת ותגרא

תפלת ערבית רשות או חובה ומחלוקת ר"ג ור"י באו"רך
ברכות פד סו) מעשה מנגר דקוניא · ורבי יוסי מחלוקת
באו"רך : פט קלא) לא ינא האיש לא דסייף לא מלאבי
לבי לעבור על דברי חבירי : פז נה) כשינא במלחמה
אל ינא בראשונה : פסקים פי ג) מתריעין על החרב ·
אפי' חרב של שלום שנכשל בה יאשיהו : תענית פג כב
גרמותיא של אדום · מגילה פק ו) ושאל לו נמשפט
האורים · יוצאים למלחמה ב"ד יושב עליהם אם לנצח או
להנצח : ירו' שבת ב) מעשה בב"ה בנגר שנחלקו בו
עד שנקרע ס"ת תחמפן והיה שם (כב)

חב ב"ש מתירין את הצרות לאחין · אלו מטהרין לא
נמנעו ב"ש לישא נשים מב"ה · לקיים מ"ש והאמת
והשלום אהבו · יבמות פק בא א) אתם מבנימין ראשי

צין ב׳ מחלוקות גדולות שמא ירושו גלגלתי : שם ב)
מחלוק׳ ר״י בר״י בש״א אבדן מפמיע על ראשי עם קדש
ונלטרע ומתו בניו : פ״ב ט א) ידבק אדם בג׳ וירחק
מג׳ ח״ספ פי״ע : פ״ג ט ב) כנים נכבים איכו אלא דתן
ואבירם : נדרים פט כג ב) אל יכנסו תלמידי ר״מ
שמקנטרין הם כעס ר״י א״ר יוסי : נזיר פה כד ד)
משנה המשוח מלחמה בשעה שמדבר אל ירד לנכנס
באים בנלחות: סוטה פח מז ב) פעמים מדבר א׳ בספר
וא׳ במלחמה שם ג) אף מוכפב כסטרטיא בחיילות
בית דוד ד׳ מאות ילדים היו לו לדוד והיו מהלכין
בראשי גייסות : קדושין פד כט א) מחלוקות תנורו של
עכנאי בין ר״א ור׳ יהושע וכמה ר״ע נמשך ממנו באורך
מגיעא פד סו א) אחזי לך בלועי קרח : בתרא פה פב
ג) אחיתופל נוה אל תחזיקו במחלוקת : פט נה ד)
האי תגרא דמי לצנורא : סנהדרין פק נו ב) ומהלכין
בראשי גייסו׳ ומיתת יו״אב וכד״קתו : פז קיב) משרבו
תלמידי הלל ושמאי שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקות:
פי קיז ב) מחנה סנחריב ולגיונותיו ומלכים על אברהם
וגוג ומגוג ועל סנחריב : פ״א קכב ד) כי אתו עלייכו
מלכי׳ שדונך עפרא והוו גירי׳ נאם ה׳ לאדו׳ נחים אים
גם זו : קלז ב) עדת קורח אין להם חלק לע״הב׳ דן
כאכידה שמתבקשת׳ שלקח מקח רע׳ קרח שעשה
קרחה בית יעקב בקש רחמים : און ששתו הילתו :
קלח ב) אתתי׳ דקרח א״ל מעשר דשקליתו : עבדיתו
תכלתא (שם) מכאן שאין מחזיקין במחלוקת ראוי
ליטרע כל החולק על מלכות בית דוד : כל החולק על
רבו כל העושה מריבה : שם ג) קרח מן הבלועין ומן
השרופין (שם) אם בריאה גהינם ואם לאו יברא ובני
קרח מקום נתבצר להם בגהינם : תא אחוי בלועי קרח
(ד) אליהו בא להשוו׳ המחלוקת אלא לעשות שלום :
עדיות פה קמח ד) ל״ב קרבי עבוד רומאי בהדי יונוי ולא
יכלי להו עד דשתפינהו לישר׳ בהדייהו : ע״ז פק קנב ב)
בלום חלקו בין כהן לע״ה : ומחלוקת בין ר״ג ור״י :
בכורות פג קפ א) שילא בר אבינא : כי קא ניחא נפשי׳
מחלוקת ארוך : נדה פד קפח ג)

מילה וערלה

אם לא הביאו כלי מע״ש מביאו בשבת : פעם א׳ גזרה
ועל המילה בל מצוה שקבלו יש׳ בשמחה כגון מילה :
שבת פ״ח פח) תן חלק לז׳ אלו שמנת ימי המילה :
(יומא פח סט) וששון זו מילה וכ״ה אם אנכי :
(מגילה פק כה)
חב לא נתנה פריעת המילה לא״א : דתנן אלו הן ניניות
המשכבין את המילה מ׳ שנה לא נשבה להם רוח
צפונית : יומא דעיבא ודשות׳ לא נהלינן : יבמות פח
ו ב) כל אותן מ׳ שנה חשיך אוכל בתרומה לא ימול ג)
ימא שה הערלה: גדולה מילה : וכו מה ומשה שנקרש
בה א״א אחזה רעדה : נדרים פג יס א ב) פא נהוי כלן
לעיזא חד אכן דמהלינן לא מנינן אתון : שנה פד קו א)
בקין על ערלתיה׳ קטעם בשיניה אמר יהביק מבבאי
ע״ז פק קנג ב) כשע׳ שנכנס דוד למרחץ כיון שנזכ׳ מילה
שבבשרו לשנתא על השמינית : מנחות פד קסו ד)

מינות

ואפיקורוסות ושאלות ותשובות להם :
ועיין ערך ע״ז

י׳ הדברות אף בגבולין בקשו לקרות כן אלא שכבר בטלום
מפני תרעומות המינין תנ״ה׳ ברכות פק כא) אין כהן
שלא תהא פיעתנו כשל שאול שיצא ממנו דואג דוד
ואחיתופל׳ אלישע גיחזי׳ שלא יהא בינינו בן או תלמיד
מקדיח תבשילו ברבים : פב נט) ברכת המינין ירד
שמואל הקטן ותקנה לשנה אחרת שכחה׳ טעה בכל
הברכות בברכת המינין אין מעלין אותו חיישינן שמא
מין הוא : פד סט) כל חותמי ברכות׳ משקלקלו
המינין התקינו : פט קכו) שאלו המינין מהו ש אקים
הוא יודע׳ כי אלהים קדושים הוא אשר לו אלקי׳ קרובים
(ירו׳ דהרואה טו) הגליונים וספרי מינין אין מצילין
אותן מן הדליקה׳ אקפח את בני שאני נכנס לע״ז ואין
נכנס לבתיהן של אלו : שבת פיו עד) לא אזיל לבי אבידן
וכ״ש לבי נצרפי : שם עה) א״ל ההוא גוזא לרי״בק א״ל
מינא בר״ח קרח בד׳ : פבג קד) מעשה בצדוקי שתקן
מבחוץ ונוגף ומצאו בכתיפיו ככף רגל עגל : יומא פק
יב) אבל המינין והמסורות והאפיקורסים ושכפרו :
ר״ה פק ו) שיננא טינא היתה בלבם אחר זמר יוני׳
שבשעה׳ ספרי מינין כותבין לו מקיקו כל עומר דהוא

אגב נקי סליק ׃ חגיגה פב יג) לבר אלקין׳ רשעא תקין
מילך וכד איתיב ליה וא׳ בריך אלההון די • ירו׳ שבת ד)
אח׳ קנן בנשיעו׳ ומהו אלישע • וכ״מה דב״רים מא״מר
שם בתוספות ופי׳ •. ירו׳ חגיגה נט)

הב בגוי נבל אכעיסם אלו המינין • יבמות פה ה ב)
תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא כאלישע לגיחזי
ולא כיהושע • ומעשיהם סוטה פט מט) אלמלא
דרשיה אחר להאי קרא •״ ואחר מאי • קדושין פק
נג ב) גם סנהדרי׳ פיא קעו ג) אלעזר אמר לינאי לבש
של פרושים עליך מיד נזרקה בו מינות׳ ונהרגו כל חכמי
ישר׳ עד שמעון בן שטח • פג נה ג) בקש איוב להפוך
הקערה על פיה • בקש לפטור מן הדין • ומאי אהדרו
ליה חברוהי׳ בתרא פק עז ד) עפרא בפומיה דאיוב
שברותא כלפי שמיא (שם שבפר בתחיית המתים (שם
בשערה קירף • איוב באיוב נתחלף לך (שם) אימיה
דאברהם אמתלאי דהמן׳ למנ״מ לתשובת המינין • פק
פח א) שהיו צדוקי׳ או׳ תירש הבת עם בת הבן נטפל
להם רי״בז פח נ ג) כברא אדם יחידי שלא יהיו המינין
אומרי׳ הרבה רשויות יש • סנהדרין פב קד ד) הוי שקוד
ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורוס. גוי אבל ישר׳
בל יתקו׳ שפקרו המינין תשובתן בצדן (קה ג) א״ל ההוא
מינא מאת ה׳ מאתי מיבעי ליה (שם) שדיכהו לביבר
ולא אכלוהו • א״ל ההוא מינא דלא כפינן (קו א) א״ל
ההוא מינא אלק״יכם גבכן הוא (שם) אלקיכם כהן הוא
הוא כי קבריה למשה (ב) האו׳ אין תחיית המתי׳ מן
התור׳ ואפיקורו׳ אף הקורא בספרים החצוניים׳ פיא קיז
א) בדבר זה זייפתי ספרי כותים שהיו אומרים אין ת״ה
מן התורה • א״ל קיסר א״ל ההוא מינא א״ל לגביהה
אמריתו דשבבי חיי (ד) בן דוד בא תהפך כל המלכות
למינות • קפרג) האומר אין תורה מן השמים • זה
אפיקורו׳ המגלה פני׳ והמפ׳ בריתי מכאן אר״א המודעי
קכז א) מנשה היה דורש אגדות דופי׳ ב) ספר החצונים
ספר מינ׳ אף בספר בן סירא • ומאמרים רבים ממנו ••
קכח ב) אישתבת להו מינאי ברב ספרא׳ אנן דשכיחינן
גבייכו רמינן • ע׳ז פק קנא א) כשנתפס ר״א למינות
שמא דבר מינות בא לידך והנאך • מהו לעשות ממנו
כסא הרחק מעליה דרכך זו מינו׳ קנג ד) ג׳ בנו׳ המינות
והרשו׳ קלה שבקלות עשיתי מבלל דמינות נמי הוי׳ בה
קנד א) כשנתפס ראב״ן פרטא ור״ח בן תרדיון למינות
(ג) שאלות ותשובות ר״א בן פרט׳ למינ׳ (שם) לא ישא
ויתן עם המינים ואין מתרפאין ומעשה בבן דמה • קנח
א) מהו שאלמד חכמה יונית • מנחות פיא קסא ג)
דמו׳ יונה מצאו להם ש׳ אש הר גריזים • פק קסט ג) א״ל
ההוא מינא מי שיצר הרי׳ לא ברא רוח׳ פקוט לי זמנה •
לא מצא תשובה׳ ונפל מן הגג׳ פר קעג ד) גם לעיל
בקדוש׳ כתיב אלמלא דרש׳ אחר • קעח ג) או׳ הצדוקי״
קובלנו אמר מין גלילי ׃ ירו׳ פד קנ ג ד)

מיתה ופטירה ומגפה וצוואה

מ״ה בא׳ ובשעת המגפה בא׳ • ברכו׳ פק ה) לעת מצוא
זו מית׳ פת״קג מיני מיתה נבראו׳ קשה שבכלם אסכרה
ניקא ׃ שם לו) א״ל ישעיה מת אתה בעה״ז ולא תחיי׳
לע״הב ׃ שם מז) כי הוה מקיי״ר״מ ספרא דאיוב הוה
אמר סכי סוף אדם למות וסוף בהמ׳ לשחיטה׃ פב נט)
הרואה מת ואינו מלוהו עובר משום ׃ פג ס) הוה שדייא
תבלתיה א״ל דלייה ואם המתים יודעים או לא׳ ומעשה
החסיד ומעשה דזעירי׳ ומעשה דשמואל • מנין למתים
שמספרים זה עם זה׳ כל המספר אחרי המת כאלו מספר
אחר האבן רב פפא אשתעי ונפל קניא׳ ופי׳ בע״י באו״רך
שם׳ כשחלה רי״בז בשעת פטירתו אמר פנו כלי׳ והכינו
כסא לחזקי׳׃ פד סח וי לן דמייתינן׳ אי תורה ואי מצווה
פה עג) למלאך המשחית בעם רב טול הרב שבהן ׃ פט
קכו) הנפט׳ מן המת אל יאמ׳ לו לך לשלו׳ אא (קלו) קשה
דמה למת כמח׳ בבש׳ חי • שבת פק ו) מהו לכבוי
בוצינא מקמי באישא׳ ייעסוק בתורה קודם שימות שכיון
שמת בטל ׃ פב יב) מיתתו של דוד שהיה עוסק בתורה
באורך (שם) לא דיין לרשעים שאינ׳ מרדים ועכבי׳ מיום
המיתה׳ יודעים הרשעי׳ שדרכם למיתה ׃ שם יח) ד׳ מתו
בעטיו של נחש וס״מ יש מיתה בלא חטא׃ פה כח) גם
בתרא פק ג עח) א׳ מן האחים שמת ידאגו א׳ מהחבור׳׃
פיג סו) יהא חלקי ממתים בחולי מעים׳ ממתים בדרך
ימצוה ׃ פיו עח) דוד מת אין מחללין עליו את השבת
כיון שמת נעשה חפשי מן המצות ׃ פבג קג) נפשו של
אדם מתאבלת עליו כל ז׳׳ מת שאין לו מנחמין הולכין
בני אדם ויושבין במקומו׳ והו׳ דשביב • כל שאומרים

צפני המת יודע עד : שם קו) ז' דברים מכוסים מבני
אדם יום המיתה . על המת שיברי' וישתכח מן הלב :
פסחים פד כה) בקיב בלע המות ובק"ב בן מאה שנה
ימות . ל"ק הא ביש הא באומו' כאן במתנה שבינה :
פו לג) אופה שנה שמת שמעון הצדיק א"ל שנה זו הוא
מת א"ל : יומא פד לא) רגלוהי דבר נש אינון ערבין ביה
מעשה דהנהו תרי כושאי דשלמה עם מ"ה : סוכה פה
לג) למה יוצאין לבית הקברות . הרי אנו חשובים לפניך
כמתים . תענית פב לט) רבה ורב המנונ' שכבי יקמו
גמלי דעבדי יקר' להדדי : מק פג יד) למה נסמכ' מיתת
מרים . אף מיתתן של צדיקים מכפרת אף בגדי כהונה :
יג מת כתאו' זו מיתה תטופה דקופה מגפה הן קרבו .
בנ"ב כשמואל . רב יוסף בר שיתין עבד יומא טבא א"ל .
רב הונא נח נפשיה פתאום יח רב כעורש דלא לנערן
ברבד' דבוסילתא ואמרים עם מ"ה ומיתתן כ קשה
יציאת נשמ' מן הגוף כשפורי בפי הושט כג ויש נספה
בלא משפ' מ"ה אמר איתי לי מרים מגדלא : חגיג' פק ד
חב הטטי' שכבי . בעון חיים תקים מתקטט' : יבמות
פה ה ב) כבחר מות לרשעים שלא יחיו . פסב
רה"בב שבק ליה מ"ה עד דמהדר תלמודיה בוה מפסי'
עמודא עשה בשביל . כתובות פז יד א) מתוך שחוק
יפה לו . פניו למעלה פניו ירוקין בע"ש במ"ש רובן של
צדיקים מיתתן בחולי מעים . פיב יד ד) מיתת ר' ואו'
זקף עשר אצבעותיו לא נהנתי . כשהצדיק נפטר ג' כתות
של מ"ה יוצא של לקראתו בשע' שהרשע נאבד מן העולם
פיב ב) כיון שהגיע קצו של אדם הכל מושלין בו ושכיב
ההוא גברא הפיא עקרבא . נדרים כא ג פד) מיתת
עשו ביום שמת יעקב . סוטה לט א) וי"א לא מת משה
מה להלן עומד ומשמש אף עזא על עקבי שלו . בא
לעה"ב . פז מד ב) משמת רבי מאיר בטלו . משמת ר"ע
וב"מה מ"הס . פט מט ב זנדה) כי הוה ניחא נפשיה
דר' כשמת ר"ע נולד ר' נשמת ר' נולד ללמדך שאין צדיק
נפטר עד שנברא כמותו שנאמר וזרח השמש קדושין
פד נד ג) דבר בעיר כנס רגליך . רבא הוה סבר כוי . אל
יהלך אדם באמצע הדרך שמ"ה אל יכנס יחיד לב"ה .
קמא פו בא א) מי"מת רבה בר נחמני באו'רך והשפ"ד .
מניעה פל ע ב) כל מיתה שנאמ' בה גויעה מ מת

צדיקים והא דור המבול והא ישמעאל . בתרא פק עד ג
ו'לא שלט בהם מ"ה ז לא שלטה בהם רמה . שם . א"ל
ההוא טייעא תא ואחוי לך מתי מדבר . פה פב ג) נוולת
אחיתופל . פט נה ד) שב שני הוה מוקנא . ואיכא
בלא זימני לא שכיב . סנהדרין פג ב) צדיק נפטר מן
העולם רעה באה לעולם שנא' הצדיק אבד . בא לעולם
טוב בא . פיא קמ ד) מייקן והיה לבכך זה לבטל מהם
מ"ה א"א לא קבלו ישר' אלא כדי שלא יהא מ"ה שולט
בהם הא מיתה איכא ד' דחשובים כמתים . ע"ז פת קנא
ד) אמרו עליו על מ"ה שכולו מלא עינים . ובשעת
פטירתו של אדם . תמכ' מסריח א"ל מ"ה אי לאו דחייש'
ליקר' דבריית' פרענא בית השחיטה . הרוג' שלא ישריח
תתו יהפכנו על פניו . קנו ג)

מלאכים ושמותם ופעולתם

גדול שנאמר במיכאל ממה שנא' בגבריא' תנא מיכאל
בא' גבריאל בשתים אליה בד' . ברכו' פק ה) א"ל הקב"ה
למיכאל סרקה אומתך א"ל . אלמלא לא נטטנו גמלים .
אפקוה לגבריאל ומקיוהשתין פולסי דנורא . שר פרס
בידיה דדוביאל . פת פו) מלאך א' שהוא עומד בארץ
תנא שגדלפין שמו וגבוה וקוסר ומשביע בשם המפורש .
חגיגה פב ת) מאי כרוב כרובי' כנפי החיות באו"רך .
כתיב אלף אלפים ישמשוניה וכתיב כאן בזמן שב"ה קיים
כל יומא ויומא נבראים מ"ה מנהר דינור . כל דבור
שנברא מפי תמנו מלאך . פב ט) אחר קצץ בנטיעות
מאי חזא מטהרין יא ומ"ה שואלים אותם ואומרי' מה
פעל אל ולא בבר עשה הקב"ה כן בעה"ז הה"ד הא אנא
חזי גוברין . ירו' דשב' ד) המלאך עצמו חציו אש וחציו מים
ואית ביה ה' אפין נוויתי . ר"ה) כו
הב פסוק זה שר העולם אמרו . ובתוספת אם מטטרון
שר העולם או חנוך ע"ש . יבמו' פ ב ג) אשכחיה
רבא בר בר אבוה לאליה בבית הקברות ושאל לו . ושם
דבור תוספות אם היה כהן ומזרעמי . מניעא פד קה
ג) ג' שמות יש לו פוסקון איטמון סוגרון . פז קה ב
רבא ברא גברא שדרי' ור"ח ור"א מברי עיגלא . פז קי
ב ג) מלאך הממונה על הרוחות דומה של משא דומא
נקקבנו כל . ב"ק קכא ב) כהאבקו עמו כאדם כגוי

נדמה לנו כת"ח שהעלו אבק ברגליהם עד כסא הכבוד • חולין פו קעד ג) מלאכי השלום וגויתו כתרשיש תרי אלפי • קעה ג) א"ל קוביוסטוס אתה א"ל מלאך אני ג' כתות של מ"ה : חביבין יש' ממ"ה שאין אומרים שירה למעלה מלאך בכה ליעקב (ד)

מלאכה ואומנות

מרגלא אני בריה • אני מלאכתי בעיר והוא אני משכים למלאכתי והוא • ברכות פב נט) חסידי'. וכי מאחר ששוהין ט' שעות ביום • אלא מתוך שחסידים תורתן משתמרת ומלאכתן מתברכת : פה פג) ואספת דגניך נהוג בהם מנהג דרך ארץ • אלא בזמן שעושין רצונו של מקום מלאכתן נעשה ע"י אחרים ובזמן הרבה עשו כר"י • דורות ראשונים שעשו תורתן קבע • זה וזה נתקיי' אחרונים: פו פג) כל א' יפה לו הקב"ה אומנותו בפניו אלו ליה קורא לד"א : שם נו) לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקייה וקלה מה היא : פט קכז) אבות מלאכות מ' חסר א' כנגד עבודות המשכן כנגד עבודה שבתורה : פד כד) איזהו ת"ח שעושין לו מלאכתו כל שמניח חפציו ועוסק : שבת פטו עב) העושה מלאכה בע"ש וערב י"ט • אינו רואה ס"ב יש זריז ונשכר יש זריז ונפסד • הני נשי דמחוזא אף על גב דלא עבדן ; פסחים פד יט)

אב גדול מלאכה שמכבד : נדרים פה כב א) וללמדו אומנות מ"ל • כל שאינו מלמדו אומנות כאלו מלמדו ליסטות: קדושין פק פב א) אין בעלי אומניו' עומדים מפני ת"ח : שם) ילמד אדם את בנו אומנו' נקייה וקלה ויתפלל • ראית מימיך חיה ועוף שיש להם אומנות ומתפרנסים שלא בצער ; לא ילמדם חמר גמל קדר ספן מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד בני אלא תורה : פד נח ה) אין לך אומנות שעוברת מן העולם אשרי • אשרי מי שאומנותו בשם אוי לו • ילמוד בנו אומנות נקיים מימי לא ראיתי צבי קייץ • מניח אני כל אומנות • סוף בא וראה כמה גדול כחה של מלאכה • שור שביט לו : קמא פו קא ג) שאמר לבנו צא ושכור לי פועלים • שהם בני א"י : מציעא פו סה ב) מפני מה עלה זה באילן כל הכובש שכר שכיר : פט עב א)

מנוחה ויישוב ודעת ומתון

רב אדא בר אהבה חזייה להיא גויה דהוה לבים' • א"ל מתון ד' מאות זוזי שוי' • ברכות פג כב) חסידים היו שוהין מה"מ אשרי יושבי ביתך • המתפלל צריך שישהא קודם ואחור : פה עג) ת"ח אין להם מנוחה לא בעה"ז ולא בעה"ב ; פק קלז גם מק פג כג)

מנין ונספר וחשבון ובנין בה"מ ודירת בית והבהומה

ועיין ערך מדה

לך מנה את יש' וכיון דמנינהו לא שקל מנייהו כופ' : ברכות פט כבו) ל' הקיר על עסקי הקיר ומה שונמית אבא ששפה ההיכל בכסף וזהב : פק מו) נעשה בה עליית קיר • היתה פרועה וקירוה אפדר' גדולה והלכו בשלמה למ"ד : שם מט) גדול מקדש שניתן בין ב' אותיות • כל שיש בו דעה כאילו נבנה בה"מ בימיו : פד פה) ת"ח נקראים בנאים שעוסקי' בבנינו של עולם• שבת פטו עב) פסח מעוכין • פעם א' בקש אגר פס ליתן עיניו באוכלוסי יש' ונמנאום רבוא זוגות כליות חוץ • ואין לך פסקים פה ל) לא כאברהם שקראו ולא כיצחק שדה אלא כיעקב שקראו בית : פסחים פק מד אסור למנות יש' אפי' לדבר מצוה שנ' • כל המונה יש' עובר בלאו : יומא פב יח) בשעה שבנה שלמה ב"ה נטע בו כל מיני מגדים של זהב • ומיון שנכנסו גוים בשין עתיד להחזירו : פד לט) מי שלא ראה בנין ב"ה לא ראה בנין מפואר מעולם מאי היא בנין הורודוס במאי בנה המר אביי : סוכה פה כד) אם אני כאן הכל כאן אם אתה תבא לביתי כו לא אבא בירוש' של מעלה עד שאבא • ומי איכא ירוש' של מעל' ; תענית פק ט) הר המוריה שיצא ממנו הוראה • מורא לעולם פב לט • בלשאצר מנה וטעה בט' שנה של גלות בבל וכן אחשורוש • ואף דניאל ; מגילה פק יא הראוי לגנה

הראוי

בראוי לחצר לביתן (פק יב) עד חני המלכות ולא דבר שחוצן ומהו בנין ב״ה (בר) כמ׳ נאוורי הוו ליה לבנימין מקדש ראשון ומקדש ב׳ בחלקו (שם) בחלקו של יהודה הר הבית ורנועה נאה לחלק בנימין זבין כתיפיו שכן אושפיזכן לשכינה (פד לב) וישרוף את בית הזה ב״ה את בתי המלך בתי ירוש׳ (שם) משפחות סופרים מה ע״ל שעשו התור׳ שפירות ה׳ לא יתרומו ה׳ דברים חייבים עזרא הכהן מה ת״ל סופר (שקלים כט)

חב ואיזה הוא יורא מקדש לא יכנס להר הבית ריש יבמות כל העוסק בבנין מתמכן (יבמות פה ד ד כל השם אורחותיו בעה״ז זוכה (סוטה פק לד ב) שבו שנה שלמה ב״ה שמיר מתקכן מבחוץ אבני אפוד (פט כא) הדר בחצר חבירו בלא רשות אין צריך להעלות לו שכר משים (קמא פב סא) בואו חשבון ונחשוב חשבונו של עולם תנא אם מן המחשבי׳ (בתר׳ פה פה א׳) גדול יהיה כבוד הבית הד אמר בבנין ובנין הורודוס (ריש פק עב ג והאמר לא ליסתור איניש בי כנישתא עד (ד) ההו חסידא בנה בית שער ולא משתעי בהדי (עג א רמו לי׳ קראי כתיב והבית אשר בנה א״ל כי חשיב משפת כרוב׳ ומעלה מקום ארון אינו מן המדה (פו פת ד) מקום יניאתן למנרי לביאתן מ׳רבוא (סנהדרין פיא קלט ג) גופר מבליג גולמש נהר אבנים טובות תחתיי׳ לזבל פיא קלג ח) מגדל שלים כפרף (קלה ב) ב״ה גבוה מבל הארנית א״ד בחלקו של יהודה ושכינה בחלקו של בנימין שמעכוה באפרפה זבחים פג קכג) ג׳ ויבא ידיד בן ידיד ויבנה ידיד בחלקו של ידיד ומכפרו בו ידידים (מנחו׳ פה קסג ב)

מעות ערך עושר

מעשרות ותרומות ולקט שכחה ופאה

ומתנות לאביונים

אין הטבל חייב במעשר עד שיראה פני הבית ר״א (ברכות פו נג כל שיש לו תרומות ומעשרו׳ ואינו נותן לבהן סוף נצרך לכהן ע״י אשתו שנ׳ (פט קל) במנחה בי״ט האחרון היו מתודי׳ כיצד זה מ״ש ונטע רבעי וכ״ל בנ״דוי באו״רך (ירוש׳ מעשר פה ו) עין יפה תורם א׳ מח׳ בינונית א׳ מנ׳ רעה א׳ מס׳ כל המגיל מעשרות כתקכן אינו מפסיד כלום (ירוש׳ דתרומות פר כו) בעון חלה אין ברכה בעון ביטול מעשרות הביאו את כל המעשר עד שיבלו שפתותיכם מלומר די (שבת פב כא אין הגשמים נעצרי׳ אלא בשביל בטול תרומות ומעשרו׳ (תענית פק יז) עשר בשביל שתתעשר אשכחיה ר״י לינוקא דר״ל (כה) מעשה דחמריה דרפב״י לא כן אמן ר׳ הלוקח ורע לבהמה פטורין רבי ירמיה שלח לר׳ זעיר׳ קרסול של תאנים בין כך איתאכלון תאני בטבילייהו ל

חב ת״ר תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי ההוא גינתא אהדרא לבית קבדי מפני מה קנסו לוים במעשר שלא עלו בימי עזרא (יבמות פו ז) ג׳ דברים עשו ב״ד של מטה והסכימו ב״ד של מעלה הבאת מעשר (מכות פג קמג א) הפק לקט שפ׳ שדך עצמך ותן לו (חולין פט קעח ב)

מעשה ועשיה ומעשים טובים

מרגלא תכלית חכמה תוש״ס לנוחדיהם לא נאמר אלא לעושיהם לעושי׳ לשמה וכל (ברכות פג נט) ולקחתי דגני ואספת דגנך ל״ק כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום (פו נג) שאדם מת נעשה חפשי מן המצות (ירו׳ דפאה כג)

הב לאפוקי מי שלא קיים מעקה (כתובות פו סח ד) כל המעשה חברו לדבר מצוה (סנהדרין פיא קכו ב) ויכפר על מי שלא הניחוהו לעשות פירות אלא שמנוונו (סוטה פט מח ב) במ״ט מי גדול במעשים ידענא מגילה פו סח ד)

מציאות ה׳ ערך אחדות

מצות ומשפטים והקים ושמירות לנשים ולאנשים

אמרה מנה״ג׳ בדקי מיתה ברא בהשה ואלו הן נדה וחלה והדלקת הנר כלום עברתי על אחד מהם (ברכות פה צה אין מצוה עבדה אם במנותן מנות (ירושלמי דברכות יג) טלטל הק״בה מתן שכרן של מצות מכל משמר כנר לבך שאין אתה יודע מאיזו מצוה ינא לך חיים השוה הכתוב מצוה קלה (ירושלמי דפאה יח בכל העושה

העושה מצוה כמאמרה אין מבשרין אותו : שבת פו לג
המגלה לפני ובמצות עשה סוכה נאה וציצית נאה : פיד
ב) שלוחי מצוה אינן נזוקין לא בהליכתן ומה מי שדרכן
ליזוק : פסחים פק ח) לבקש חמץ בגל • שמא תאמר לו
מקט. הגו בי רב דיירי בבאגא מהו למייתי (שם) בודק
מזוזות ולבר אלף זוז והא שלוחי מצוה • היכא דשכיח
היזיקא שאני : יומא פח י) קיים אברהם כל התורה
ואימא ז מצות מילה. אפי' עירובי תבשילין: פג כג ת"ר
את משפטי תעשו דברי' שאלמלא לא נכתבו את חקתי
דברי' שהשטן וא"ה משיבין עליהם • פו כד) רמו קראי
אהדדי כתיב פלס מעגל וכתיב אורח חיים פן תפלס ל"ק
כאן במצוה שא"א לעשות ע"י אחרי' • מק פק ב) הק"בה
אינו כן אלא גוזר ומקיימ' תחלה אני ה' שמרתי מצוותי
תחלה • ירושלמי דה"ה כג

הב כל העושה מצוה אחת בע"הז מקדמתו• סוטה פק
פק לג ב) גם עז קנא ג) חביבות מצות על משה •
לט ב) מפני מה נתאוה משה ליכנס לא"י וכי • אלא
הרבה מצוות (מ ב) נמנא מ"ח בהיתות של ק"ר אלף וג'
שפי' תק"כ מאי ביניהו (פג מו א) בא ורא' כמה חביבה
מצוה בשעתה (קדושין פק נב ב) כל העושה מצו' אחת
מטיבין לו משנה והתניא אלו דברים • ה"ק כל העושה
מצוה יתירה שכר מצות בהאי עלמא ליכא (שם) אינך
כל מצווה שלוחי מצוה אינן נזוקין (ג) ורמינהי יש
ולא עבר עביד' נותנין לו שכר רב פפי תנעתי' מטראוני' ,
ר' נדוק תבעתיה רב כהנא הוה (ד) אלו דברים שאדם
אוכל פירותיהן בע' או"א כתיב לעולם יראה אדם עצמו
חציו עבר אוי לו שהכריע עצמו מצו' א' אסריו (כד ב)
גדול המצווה ועושה (קמא פמ סב א) גם ע"ז פק קמט
ז) מצות נצטוו בני נח דכ"ע ג"ש ג"א אף על והתניא י'
מצות נצטוו יש' במדה ויא (סנהדרין פי' קיא א) אר"ל
למי שמשייר אפי' חק א' אר"י לא ניחא (פיא קלט ג) אם
ענה למיטפל בעוברי עבידה עא"כו שישלם למטפל
למצוה (מכות פק קמח) אוהב כסף • זה משה אמר
מצוה הבאה לידי אקיימנה (ג • אם עובר עבירה כפשו
כשלא עושה מצוה א' עא"כו • יושב ואינו עובר נותנין לו
שכר כעושה מצוה • ומה דם שנפשו של אדם רצה המקו'
לזכות לפיכך הרבה להם תורה ומצות (ד) תרי"ג מצות

בא דוד והעמידן על י"א הושע שם מיכה ג' ישעי' ב'
עמוס א' חבקוק ונדיק באמונתו יחיה : פג קמג ב) כל
מגן שיש עושים בעה"ז באות ומעידות • ע"ז פק קמט א
גם קנא ב) אלא כך אומרי' א"ה (ד) יש' קיימו כל התורה
כלה (שם) כל מצות שיש עושים • ושורפו על פניה' פג
א"ה: קנא ב) אם בחקותי לשון בקשה לו הקב"ה למצותי
קנב א ז' מצות קבלו עליהם בני נח ואין מקיימין אלא ג'
חולין פג קעו ג) ומה אם מצוה כאיכר אין לך כל מצוה
שאין תחיית המתים תלויה בה (פיא קעח ג)

מרכבה ופרדס

ריב"ז שלא הניח דבר גדול מעש' מרכב' ודבר קטן הויות
דאביי ורבא • י"בע כשעוסק בתורה כל עוף שהיה פורח
עליו נשרף : סוכה פב ז) ולא במרכבה ביחיד אא"כ
כל המסתכל ב"ד דברים ;חגיגה פב ו) אין מוסרין ראשי
פרקי' אלא אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שיש בו ה'
דברים (לח) תא אגמרך מעשה מרכבה א"ל אכתי לא
קשאי לגמרי מר מ"מ א"ל • עד היכן מ"מ עד. וארא בעין
החשמל ומי דרשינן בחשמל והא ההוא ינוקא (שם מאי
חשמל חיות אש ממללות במתניתא תנא. ראשו כשם פו
מלאך ה' ומשביע בשם המפורש (שם) כתוב א' ושער
ראשי' וחד ראשו כשם פו עקיב' עד מתי את עוש' שכינה
חול כלך מדברותיך (שם) ת"ר מעשה ברי"בז שהי' רוכב
א"ל ר' שנה לי פרק א' במ"מ ירד ונתעטף וישב ירדה אש
וסבבה כל האלנו ואמרו שירה • ודאי הן הן מ"מ • אף
אשו כדרוש במ"מ ובאורך (ט) ד' נכנסו לפרד' כשתגיעו
אצל אבני שיש טהור (י) נופה הייתי בין מים
העליונים • עדיין בן זומא מבחוץ (יא) ר"ע עלה
בשלום • ואף ר"ע בקשו מ"ה לדחפו א"ל הק"בה הניחו
לו לזקן זה שראוי • ואתה מרכבות אות דגול מרבבה
ה' נבאות לא צרוח (יג)

משוא פנים

אסר לא ישא פנים והלא אתה נושא פנים ליש' א"ל ולא
אשא • והן דקדקו על עצמן עד כזית' (ברכות כג סד)
שתלה בלוריתה הגיורת את ר"ג אסר לא ישא פני' וכתיב
ישא ה' פניו מלה"ד (ר"ה פק יד)

משיחה

שמן המור ששכת · שמן זית שלא הביא שליש · אנפיקינון למה סכין אותו : מג לה פק יו) דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן : (כ)

חב אוכל עולו של סנחריב מפני שמנו של חזקיה שהיה מדליק בב"כ ובב"מ : סנה' פ"א קנא ד)

שמן המשחה שעשה משה במדבר כמה נסים נעשו בו: הוריות פג קס) אין מושחין מלך בן מלך ובא"רך : (שם) ומי היה בשמן המשחה כשמן הטוב וזקן אהרן שמא ח"ו מעלפי בשמן המשחה (ד) אין מושחין את המלכים אלא על המעיין (שם) מקוד שרגילין בשמן זית חכמ' מנויה בהם וסובל בשמן רגלו זה אשר מעשה שמדד לו י"ח רבוא שמן מנחות פ' קטח א)

משא ומתן

ועיסקא וקנין ומכירה וסחורה

וכנעני מ"ל דאקרי תגר (פסחים פנ"ו) המנפה לשכר אשתו המשתכר בקנים ובקנקנים תגרי שמטא ומגדלי בהמה דקה ה' פרוטו' אין בהם סב"ל כותבין מתורגמנן יתומים מדינת הים · כותבי ספרים תפילין ומזוזות (פד כא) הוי משתדל עם מי שהשעה משחקת לו לאשתתופי בהדיה פרוטה מאיוב מתברך (פי מו) תא אגמרך מילי דעלמא אדשלא אכרעיך זבונך זבין וכמ"ה אזהר"ום בעסק"א (נה ב אילפא ורבי יוחנן ניקום וניזיל ונעביד עסקא אתו מ"ה תענית פג מח

חב הפוכי בעסק' טב מינך מאה זוזי בעיסקא · יבמו פו ד ד יהא כספו של אדם מצוי בידו שנ' ישלש עטותיו שליש בקרקע שליש בפרקמטיא ושליש :
מציעא פג ס"ה א

משיח · ערך גאולה

משכן ואורים ותומים וארון ולוחות ופרוכת וכרובים ומנורה ושולחן ומזבח ושמיר ( )

ולמה נקרא שמם כרתי ופלתי אורים שמאירים את דבריהם ותומים ברכות פק ב תנא איתו היום שלי' עטרות שהוקם המשכן שבת פט מת ק"ד יריעות התחתונות של תכלת ועליונות של מעשה פזים · פי' שב כתב שבלוחות נקרא מכפנים ומבחוץ : פ"ב סד אלמלא נשתברו הלוחות הראשונות לא נשתכח תורה מישראל אין כל אומה יכולה לשלוט בה פה כא ג' חזרו למטעתן ישראל כסף מגרים ולוחות פסחים פח ד ויקחו אליך משלך אני רוצה ועשית ארון ועשו ארון כאן בזמן שיש עושין : יומא פק א) אלו דברים שיש בין מקדש ראשון לב' ארון כפורת כרובים אש ושכינה ורוח הקודש אורים ותומים · שם י תוכנו עשה כל ידות הכלי' אמו כרשת של זהב טבלה ניקנור נסים לדלתותיו כש בשעה שקמה וראת לשימה במקדש ראשון מי הוה פרוכ' ובשני מי הוה ארון והתניא משנגנז נגנז עמו צנצנת מה ארון גלה לבבל · במקומו נגנז תחת בלשכת דירת העצים נגנז מעשה בכהן שראה המרצפה משונה ב' כהני' היו מתליעין בעצים מו ויאריכו הבדים דוחקין ובולטי' יכול לא יהו זזין · כמין ב' דדי אשה · כרוב המוד · עולין לרגל ומראין להם כרובים מעורים ואמר להם ראו חבתכם : מה בשעה שנכנסו אויבים להיכל מצאו כרובים מעורים הוציאום לשוק · מיד הזילום שכל' כל מכבדיה הזילוה : פה מט כינר נשאלין באורים ותומי' ולמה נקרא שמם · כיצד נעשת · פז שב שותין מו' ימי בראשית נבראו · בראשי בראשית מגדל בתוכו זה מזבח · סוכה פד ו מקיפין את המזבח יופי לך מזבח : שם ב עזרת נשים והיו מתקנים · והקיפוה גזוזטרא : פה כא כלי' מבלים שוני' ראשוני' כלי מפני כלי מגילה פק יג ומשכן דלאו שבת מנ"ל : מק פק א משנה י"ג שופרו' וי"ג שולחנו' שבו משום ב"דם מאבותם ששם ארון נגנז ומעשה בכהן א' : שקלי' לו ארון גלה לבבל מה טעם במקומו היה ארון גנוז לא ב' ארונות היו עם יש' במדבר ורבנין א' ס' : לא משנגנז הארון נגנזה עמו צלוחית המן ושמן המשחה ומקלו של אהרן וארגז ששיגרו פלשתים · ל"ט שמן המשחה שעשה משה מעשה נסים היו בו · מ כיצד היו הלוחו' כתובי' באורך ורוחב : מא הלוחות היו אורך ו' טפחים והיה משה תופס בשפחיים והקב"ה · גברה ידו של משה · הלוחות היו מבקשין לפרוח · והלוחות היו משוי מ' סאה מג חנ' גמה תפלה דוד · משה שלא שלטו שונאים במעשה ידיהם

ידיהם נגנז אהל מועד וקרשיו (סיטה פק לה א) כך חלוקין באבני אפוד מיתיבי ב׳ אבנים טובות לכ״ג על כתיפיו (פו מה א.) השם וכנויו מונחים בארון״ ארון ולוחות וחצוצרות התרועה (פק מח א) לוחו׳ ראשונות לא נאמר בהם טוב שעתידין להשתבר ׳ קמא פה ס ד) ארון שעשה משה אמתים וחצי ארכו והלוחות ארכן ו׳״ לוחות ושברי לוחות מונחים בארון (בתרא פק עה ד) מקום ארון אינו מן המדה יש לו אמות לכל רוח׳ בנס היה עומד : פו פט א) כרובים בנס היו עומדי׳ ודלמא בולטין כילד היו עומדים (שם) ב׳ טעי׳ טעה יואב בקרנות המזבח שאין קולט אלא מזבח בית עולמים׳ בהא כמי שאין קולט אלא כהן : מכות פק קמב ג) אין מוסיפין על העיר ועל העיירות אלא במלך ונביא ואורים ותומים : שבועות פב קמה ג אם נאמר משכן למה נאמר מקדש (ד) קרן מזרחית של מזבח לא היה לה יסוד ׳ רצועה היתה יוצאת מחלקו של בנימין ובין כתיפיו שכן : פב קסג א) מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים׳ ויקן דוד לאמנון׳ הבקר לעולה והמוריגים לעצים : פד קסה א) גובהה של מנורה י״ח והרגלים ׳ על השלחן הטהור מלמד׳ ארון שלחן ומנורה של אש ירדו מן השמים ג׳ דברים היו קשים לו למשה מנורה ר״ח שרצים : פג קסו א) תפוח היה באמצע המזבח׳ ג׳ דברים ל׳ הבא׳ תפוח גפן ופרוכת

(חולין פו קעד ב)

מר עה ערך גבוהה

משלים ואמרים יפים וחידות

וידבר ג׳ אלפים משל משל שהיה מדמה׳ אגמרה בסימנין מאי דדמי לה׳ בתחלה היתה תורה דומה לקופה בלי אזנים : ערובין פב יב) חימי לא נאקני אלא אשה ותינוקת ומאי היא : (פה יח)

חב עבדא חד הוה לי פסקו לרישי׳ ופשטוה למשכיה ואכלו : בתרא פג פא א) כי הוה דריש ר״מ תלתא שמעתא תלתא אגדתא תלתא מתלי ׳ ג׳ משלות שועלים היו לו לר״מ ואנו אין לנו אלא ג׳ : סנהדרין פד קה ג)

משלים ואמרים יפים וחידות

אוי לבנים שגלו מעל שלחן אביהם : ברכות פק א) אין הקומץ משביע את הארי ואין הבור מתמלא׳ מחולייתו ב) למד לשונך לומר איני יודע שמא תתבדה ותאחז (שם) דין גרמא דעשיראה ביר : שם ט) לא הן ולא שכרן׳ אין חבוש מתיר עצמו מן האסורין בתר גנבי גנוב ושעמא טעים : שם י) אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך (שם כג) ׳ מונא או מנא ליבעי איניש רחמי אפילו עד זבולא בתרייתא (שם לו) בהדי כבשי׳ דרחמנא למה לך אפי׳ חרב חדה על צוארו אל ימנע עצמו מן הרחמים (שם מז) נרות אחרונות משבחות את הראשונו׳ (שם כד) מי מעכב שאור שבעיסה (נט) דברים שביני לבינך כבר נשמעו בין החיים (פג ס) אל יפתח אדם פיו לשטן (סא) מתוך מתוך ד׳ מאות זוזי שויא (שם סב היאך יכול החי להכחיש את החי ליעקמים איניש בכשא דמוקרא והדר ליתבר מעלין בקוד׳ ולא מורידין מכותלי ביתך ניכר שפקמי אתה אוי לו לדור שאתה פרנסו מאן דלבים מדא ילבש מדא ומאן אזה בן מזה יזה ומי (פד סו) לא תרתח ולא תחטא לא תרוי ולא תחטא מהיות טוב אל תקרי רע :שם עא) וי לן וי לן דמייתינן :פה עג אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר מלי כריסיה זני בישי (עז) גם סנה׳ פיא קלא אסרי תלמיד שרבו מודה לו ׳ כח עט) ערוד ממית צא חטא ממית (פד) תלי קורא לד״א ואיהו דידי׳ עביד : פו נז) בוכין בוכין מקטפיהו ידיעי : פוד) ממהדורי מילי ומשמרשוטי כלמי׳ (קא) חלמא דלא מפשר כאגרת׳ דלא מקריא : פט קט) אין קטיגור נעשה סניגור :קיד) כל מאן דעבדין משמי׳ לטב (קיט) שמא דכולא משתוק׳ מרגנית׳ דלית בה טימי : ירוש׳ דברכו׳ פט יד מלתא אלבשייהו יקירא : שבת פק ד) אין שוטה נפגע אין בשר המת מרגיש באיזמל׳ שם ז) חבל על דלית ליה בית׳ ותרעא לביתיה עביד ׳ מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום וריחו נודף יותר : פב יח נפל תורא חדד סכינא ׳ תיפוש תירוש אמתא בחד מקטרא נהוי ׳ שבקיה לרוי׳ דמנפשי׳ נפיל׳ רעיא חגרא ועיזי דהטן ׳ אבב חנוותא׳ נפישי אחי ומרחמי אבב (יט) שטנא נערי אומי לא שליש (שם) שקילא טיבותך ושדיא אחורי : פו לא) לא בשבי׳ טעמא ולא בדרדקי ענה :פט ט)

במקא שמאי בלאו מתא תותבאי (פב נו) דוק בככי ותשכח בנגרי (פכג קד) קדיר דשותפי לא קריר ולא חמימא (ערובין פק א) שבשת כיון דעל על (פסחים פי מז) (גם בתרא פב עט א) הפוך בכבילתא ולא תהפיך במילי פשו׳ כבילת׳ בשוקא וטול אגרת׳ סלקת לאגרא שירותיך בכנפי׳ · מח) אדהלא אכרעך זבינך זבן ג) אכול בצל ושב בצל דאכיל אליתא טשי בעיליתי׳ דאכיל קקולי אקקלי׳ מתא שכיב (נד) אי בר אסתיך דיינ׳ איהו חוי בשוקא קמיה לא תחלף (יומ׳ פק יח) לא חלו ולא מרגיש גברא דמרי סייעיה (פב יט) בשמך יקראוך ומשלך יתנו לך אין אדם נוגע במוכן לחברו ואין מלכות · פנ״לג) שותא דינוקא בשוקא או דאבוה או דאימי׳ אוי לרשע ואוי לשכנו (סוכה פה מד׳ רגלוהי דבר נש איכון ערבין ביה (לו) אליה וקוץ בה (ר״ה פק יב) אין מלכות נוגעת בחבירת׳ אפילו כמלא נימא (תעני׳ פק יח או חברותא או מיתותא (פג נז טבא פלפלא חריפא ממלא צנא דקרי מגילה פק ם איהו בי קדי ואפתיה בי בוני׳ יג חדיוט קופץ בראש יד קרקא בביתיה פרדשכא להוי (שם) אין האשה מתקנאת אלא בירך חבירתה יו) אתתא בהדי שות׳ פלכא (ש) שביל ואזיל בר אווז ועינוהי מיטייפי (שם) תעל׳ בעידני׳ סגי׳ לי׳ (כד) כפין שניא ולא ידע אי כפין אי לא כפין (כז) אי חקלאה מלכא להוי דקולא מצוואריה לא נחית (שם) דווקא לבסומי סכינא (שם) יאה עניות׳ לים׳ כורדא סומקא לסוסיא חיור׳ חגיגה פק ו טבא פלפלא חריפ׳ ממלא צנא דקרי (שם) מתלא אמרי גור טב מכלב בים לא מרבי שקלים מה)

אב זרע ולא תזבין זבן ולא תדול תוס ולא תספון שפין ולא תבני קפין זבין ארעא מתון נסיב אתתא מוח דרגא וסב אתתא מן דרגא ובחר שושבינא פה ד ד) דנפיק מחך טעמא מלפך (ה א) כמ״ה מוסרי״ס מספר בן סירא (ג דמלמא תיפלי לא בהתא בקובות פה יב ב מלא מתון חסר לפום גמלא שיחנא פו יג א זוזין קלילי ואורחא רחיקא ב סתירת זקנים בנין ובנין נערים סתירה נדרים פד כא ב דעה קנית מה חסרת שם חסד שמך וחסדאין מילך נדרים פק כס ג זנות בבית חקרי׳ לבומשעי סוטה לג א קמי

דשתי חמר שחר קמי דפוק׳ גרי׳ דובלא לה ד לפום גמלא שיחנא סוטה פק לט ד רונה אשה בקב ותפלו׳ מעשרה קבין פרישו׳ פג מ ד ריטין אמגוש׳ ולא ידע מה רטין תנו תנ׳ ולא ידע מה תני מא ג כדרגיזדעיא על ענא עביד לנגידא כתיית׳ קמא פה ם ד הלפיטהו לרשע וימו׳ פז סא ג בהדי הוצ׳ לקו כרבא פח סב ב בתר עניא אזל׳ עניותא ג שיתין רהוטי רהוט ולא מטו לגברא דמצפרא כרך שם) גם מניעא פט ע״א ד חברך קרייך חמרא אוכפא לגביך מוש שם שפיל ואזיל בר אווזא ועינוהי מטייפי שם שתין תכלי מטיזה לככא דקל חבירתיה שמע ולא אכל שם אמרא דמאריה וטיבותא לשקייה שם מטייל ואזיל דיקלא בישא גבי קינא דסרבי כל המחוב׳ לטמ׳ טמא כל עוף למינו ישכון ובן אד׳ לדומ׳ לו שם אי דלית דורא דליכא ואי לא דליכ׳ שם כלבא בכנפיה גלליה מבלע שם קרית חברך ולא ענך דמי גודלא רבא שדי ביה שם בירא דשקית מיניה מיא לא תשדי ביה קלא שם כד הוינא זוטרי לגברי השתא דקשישנא לדרדקי שם בתר מאדי נכסי ניבי מסוך פג א ארי שאמרת נעשה שועל פי כג ג אתתך גוצא גחין ולחיש לה מניע׳ פד סה ד כמשלם שערי מכדא נקיט ואתי תגרא אוקידו לנשייכו כי היכי דתתערו סו א מוש שבך אל תאמ׳ לחברך דזקיף ליה זקיפ׳ בדיוקתי׳ לא לימ׳ ליה לחברי׳ זקיף בניתא ג קריינ׳ דאגרתא איהו למהוי פרונקא קוני׳ אני מכלה מן הכר׳ חומץ בן יין שישו בני מעי שישו אביך ערק לאוסי׳ ואת ערק ללודקי׳ פז סז ג כלי שנשתמש בו קדש ישתמש בו חול גם סנהדרין פיא קלא א נאת׳ דמרי׳ ביקא תלא זייניה קולב׳ רעיי׳ קולתי׳ תלא ארי בן ארי ולם׳ ארי בן שועל זיל לבך כוזבר׳ פח ד קבי׳ עבדי יתך וגולת׳ דדהבא פיסי עלך · כט א אספירא בלגינ׳ קיש קיש קריא ג באתר דזקיקין דנ׳ ודעורי׳ דלפ׳ תמן מעייל בר כפחא לתמן שם בד׳ לא מניכ׳ בשית׳ מניכ׳ עב א ניבי בישי בתר דעבדי ומתלכי בתרא פק עב ד אי אמרה מלכותא עקירנא טורא עקר׳ ולא הדר׳ ביה פג ם טול קוס׳ מבין שיניך טול קור׳ מבין עיניך עז ב או חברותא או מיתותא בקברי איוב או מיתות׳ אם רי׳ מי שבניו זכרי׳ אוי לו למי שבניו נקבות אשרי מי שאומנותו בשמים אוי לו למי שאומנותו

שאומנותו בורסקי עח א אדלי יומא אדלי קניה
שם ב עד דלא שכיב שכבא קיימא אמי ביתי׳ פה פז
מרגלית טובה היתה בידך ובקשת לאבד׳ממני פח נד
ד דייני דמגנבא היכי דייני נה ב כמ״ה עשלי״ס
סנהדרין פק לז ב ג חסרי׳לגנבא נפשי׳לשלמו׳נקי׳
פב קא ד הלב יודע אם לעקל אם לעקלות פג קצ ג
שב שני הוא בפנא ואבבא דאומנא לא חליף שב שני הוה
מותנא ואיני׳בלא זמני׳לא שכיב שהדי שקרי אאוגריהו
זול׳ פג קג ב מיני ובים אבא ליזיל ביה כרג׳ירך מתוכה
מסרק׳ פד קו ג ד אמא דקאי ציני חילפי אבא שתיה
ואפא קרו ליה פו קז ב אמא׳ עלמא בידא דטפשאי
קט א קמא לטא ולא מלטטא קי א נפיש גמלי שבי
דטעינן ששכי דהוגני פז קי ד בת דינא בטל דינא
פ״א קכב ב בר ברך קורא ליזבון ואת לא תנטער
שם אגב אורחך לשעל דבבך אשתמע קכג א רהיט
נפל תור ואזיל ושדי ליה סוסיא באוריה קכה ד כמ״ה
מאמרי׳מס׳בנ כיר׳ קסח ב בכיי לי׳ למר ולא ידע
אוכי למר ולא ידענא לי׳ למר דלא ידע בין שב לבים
קלא ב חוכפ׳מלכות׳בלא תגא הוכפא אחו׳בלפי שמיא
מהני׳ קלג ד גמל׳ אזל למבעי קרני אדני׳ דהוו ליה
גזי זו מיני׳מסנפי ושליפי הוין איזן לגברי נגדי קלד ד
אבר קטן יש באדם משביעו שבע קלח ב אבל על דאכדי׳
ולא משתכחין קמא קדב לגבי דיהב׳ואידהן שבועות
קמז עבד מלך כמלך שם לך אמרין נזירה סחור סחור׳
לכרמא לא תקרב פק קנד א אי ספרא לאו סייפ׳ ג
גרדנא דלא שייזא שמת׳בגרה משני׳ פב קנח א למת׳
ירקא ירקא שקול מנאו פז קסה א הרפק מן הכיעור
ומן הדומה לו חולין פג קעא ג אלמלא פלי׳אתכליא
לא מתקיימין פו קעז ב אוי לרשע ואוי לשכנו נגעי׳
פיב קפד ד פוק מלא נשדי בשר׳לכלבא נדה פג קפו ג״ד

מתנה ודורון ושוחד ומנחה ודפקד והז

שנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו הנותן פק לתינוק
שאיף ליה שבת פק ג) רב חסדא הוה נקיט בידי׳ תרתי
מתנת׳דתור׳ (ד) ההוא פלוסופו׳ דהוה ליה שמא דלא
מקבל שוחד אתא אמרא יבטש בשרג׳ פיו עה והנקה
למדינו׳בלי כרג׳ויתןמתנה׳ מגילה פק יג ולאביו שלם
כזאת יתעוב מגרי׳שיג׳לו יין יישן (כד) ומשלוח מנות
ר״י שלח אטמא דעגלא טסקא דקישבי ופמ״ה דורונו״ת

(כו) תימי לא קבלתי מתנות פז לה ברא שונה היו
עוקרין התקינו שיהיו מפקירין ומכין שהפקר ב״ד הפק׳
ירוש׳דשקלי׳ יז) חב כמה מעשי׳דחשו לשוח׳ ונכות
השוח׳באו׳רך כקובו׳פיג טוג ד כל המבי׳דורון לת״ח
שם פי) הוו משדרי ליה לא שקיל ושלא מתנות היה
כי מזמני ליה אזיל : חול׳ נפג קעא ב)

מ״ת ומעמד הר סיני והפתיחה דחג שבועות ועומר
ועיין ערך תורה

משה בהשכמ׳עלה ובהשכמ׳ירד בו׳בחד׳ניתנו י׳דברות
דכ״ע בר״ח אתו למדב׳סיני דכ״ע בשב׳ניתנ׳תור׳הוסיף
יום א׳מדעתו שב׳פט מו וישב ויגד זו מגו׳ הגבלה שפי
למא׳ רבא את לחנייתן רב אחא א׳למסען וקמבלגי מז
ברק רקמנ׳דיהב אוריין תליתאי לעם תלמוד שכפ׳עליה
הס׳כגיג׳קיימו מה שקבלו מט ארץ דלה ושקט׳ תנאי
התנ׳אם מקבלי׳ים׳את התור׳מוט׳ואם לאו ג גם ע״ז
פק קמט כשהקדימו ים׳נעש׳לנעשה׳ירדו ס׳רבו מ״ה נא
כשהקדימו ינת׳ב״ק ואמר׳מי גלה רזי לבני אד׳ פס מה
תפוח פרין קוד׳לעליו ההוא מינ׳ עמא פזיזא דקדימיתו
פמייכו נב כל דבו׳ ודבו׳סיג׳מפי הגבור׳נחל׳לע׳נשיכו׳
גפפש׳קיסרי׳לו ב׳קסרי׳נתמלא כל העול׳ כלו בשמים
ינת׳כשמתן של יש׳חזרו לאחורי׳י״ב מיל(נד)בשע׳שעל׳
מש׳למרו׳אמרו מ״ה מה לילוד אש׳בינינו נה בשעה
שיר׳מש׳בא שטן וא״ל תור׳היכן היא א״ל נתתיה לארץ
הלך נו בשע׳שעל׳מלאו לה״נה קושר כתרי לאותיות שם
הר סיני שנעשו בו נסי׳הר ניסאי מ״ל צאהר שנעש׳סי׳
טוב שירד׳שכא׳ה׳שמו׳נקרא׳לו חור׳שירד׳ חורב לא״ה
עליו נק רב יוס׳ביומ׳דעצרת׳אמ׳אי לאו האי זומ׳ כמ
יוס׳איכא בשוק׳פסחי׳פו לד כדי שתה׳תור׳נתונ׳בא״ת
ופלוגת׳דתנאי׳ אם בו׳ לחד׳נתנ׳התור׳או בא״ בתור״ך
יומ׳ פק ב בעגר׳על פירו׳כאילן רה פק ד הביאו לפניו
בלאס ז למה תרנדון עם סיני כלהון בני מומין מגילה
פק לו עצרת שחל בע״ש בש״א שבוע ומותרין בהספד
ורמינהו חגיגה פב יד הב יודוך ה׳כל מלכי ארץ כי
שמעו אמרי פיך מאמ׳ פיך לא נאמר מהבא ראש דברך
אמת קדושין פק נב ב חמר׳דמרי׳וטובתא לשקי״א
קשא פח סב דא קא ואתי לך טורא דסיני בתרא פה
פב ג מתלון ובליון יואם ו רף פה הק ב
האומר קון מפסוק זה שאמרו משה מעצמו
ואפי׳

ואפילו אמר זה המצוה דבור שא' בסיני אנכי ה' (שפה' פ"א קנז א) מלמד שלקח התורה והחזירה על כל האומו' שכפה עליהם ההר ראה ויתר גוים ז' מצות שלא מקיימין אין מקבלים שכר (עז פק קמש ג) יש' שעמדו על ה"ס פסקה זוהמתן (פב קנח א) מתן תרה שמע ובא כשנתן קב"ה תורה נתקבצו כלם לבלעם שמא מבי' מבול (זבחי' פיד קסד ד קסה א) יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים. יבא זה ויקבל זאת מזה לעם זו (מנחו' פה קמז ג)

נאמנות

בשעה שמכניסין אדם לדין א"ל נשאת ונתת באמונה (שבת פב יו) מעשה אדם שהניח תרנגולת ומצאן אשתו וקנה מדמיהן עזי' ושלחן לבעליהן (תענית פג סי)
חב מרע"ה גזבר היה או קוזיופטוס היה או אינו בקי בחשבונות היה והשקל עשרים גרה (בכורות פק קעח ד)

נבואה ואספקלריא ושבחי מרע"ה

ג' דברים בקש משה לפני הק"בה בקש שתשרה שכינה על ישראל שלא תשרה על א"ה (ברכות פק כו) זרע אנשים גבר בגוברין (פה עה) ודבר ה' אל משה פנים בפנים אני ואתה כשבי' פנים ואם לאו יהושע אע"פ לא ינא לבטלה (פט קלב) ג' דברים עשה משה והסכים הב"ה עמו (שבת פט מו) אין השכינה שורה אלא על חכם גבור עשיר ובעל קומה במרע"ה (פי ס) הנח להם לישראל אם אינם נביאים הם בני נביאים (פסחים פו לב בפרק א' נתנבאו ד' נביאים גדול שבכלם הושע (פח לח משה עלה בענן ונתכסה ונתקדש ולא בא הכתוב אלא לחלק כבוד למשה באורך (יומא פק ב) קול לו קול אליו משה שמע (שם) פ' תלמידים היו להלל ל' מהם ראוים שתשרה שכינה עליהם (סוכה פכ ז) וראיתי אני דניאל חגי זכריה ומלאכי דאינהו נביאים (מגילה פק) ירד זה משה ולמה נקרא כמ"ה שמו"ת בז' באדר מת משה רע"ה ובז' באדר נולד (יט) מ"ח נביאים וז' נביאות שנתנבאו להם לישראל ולא פחתו (כ) הרבה נביאים נתנבאו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים אלא מיהו ז' נביאות מאן נינהו כיון שנולד משה נתמלא הבית אורה שבא אלקנה (שם) כל נביא ונביא שנתפרש שמו ושם אביו נביא בן נביא (כא) מלאכי זה עזרא (כב) אלמלא נשתייר במערה משה ואליהו כמלא נקב לא היו יכולין לעמוד מפני האורה (פב כח ראוי היה רבינו שתשרה עליו שכינה אלא שבבל מקיב היה דבר ה' אל יחזקאל (מק פג יג) למה יחזקאל דומה לבן כפר שראה את המלך (חגיגה פב יט)
חב אל יונה בן אמיתי שנית דברה שכינ' עמו שלישית לא על עסקי נינוה יבמות פיא חב כי טוב הוא טוב שמו הגון לנביאים. סוטה פק לח ב) ותראהו את הילד שכינה עמו מהול מושיען של ישראל (ג) אמ"ה מי שעתיד לומר שירה לקבל התורה (ד) שהחזירוהו על המצריות כלן ולא רצה לינק. שם) משמתו נביאים ראשונים בטלו אורים ותומים מאן נביאים ראשונים פט ג א ובני ישראל אכלו את המן תניא בז' באדר מת מש' ובז' באדר נולד (קדושין פק נג א) משחרב ב"ה ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים וניתנה לשוטים ולתינוקות (בתרא פק עה ג) ז' נביאים נתנבאו לא"ה לפי כולהו. עז א) פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה. פה פה א משמתו חגי זכריה ומלאכי נסתלק' רוח הקודש (סנהדרין פק נה ג) יש בכאן א' שראוי שתשר' עליו שכינה כמשה רבינו שם) וישארו ב' אנשים במחנ' י"א בקלפי כשנתיירו הנביאים כלן נתנבאו ופסקו והם לא פסקו נשא ראוי היה עזרא שתנתן תורה על ידו אלמלא לא קדמו משה (פב קא ב) מבנימה זכה עובדיה לנביאות שהחביא ק' נביאים במערה (פד קו ג) ג' מיתתן בידי אדם המתנבא מה שלא שמע כגון צדקי' בן כנענה דכתיב סיגנון א' עולה לכמה נביאים ואין. פי קיו ד) דניאל חגי זכרי' ומלאכי איניהו עדיפי מיניה ואיהו עדיף מינייהו פיא קנא א) ג' נתנבאו ולא ראו נבט ואחיתופל ואיצטגניני פרעה. קכט ב) נביא ולבסוף קוסם (קלד ד) עלה משה וירח אם אין אתה עושה דין לבן עמרם קלה ד)

נגעים
ערך טהרה

נדוי
וחרם ושמתא ואלה וקללי חכמים וגניבת

בכ״ד מקומות ב״ד מנדין על כבוד הרב שכל מי שנקנד׳ ומת בנדויו ב״ד סוקלין ארונו ברכו׳ פג פא ההו׳ ברקפי לפומבדיתא לטרקי׳ הוייא לרבנן טרקיה גז׳ רב יצחק וטרקיה חוי׳ ומית (שבת פ״ד סט) א׳ כמנודין לשמים (פסחים פי כב) א״ל חייא רבה מי קורא לך חוץ נהג נזיפות בנפשיה תלתין יומין (מק פג ד) רב זוטרא נהג נזיפותא בנפשיה חד יומא (ה) ההוא צורבא מרבנן דהוו שנו שומעניה היכי נעביד נשמתיה שמתי׳ אתא א״ל שרי לי מה שפחה של בית ר׳ לא נהגו חכמים קלות ראש ג׳ שנים ומאי היא (ח) ר״ל הוה מינטר פרדסא אמר להוי ההוא גברא בשמתא א״ל אדרבא שלו נדוי שלך איכו נדוי (ט)

הב ההו׳ שקרא בר פייסקל ושמתיה רב יהוד׳ ואזמינה ובא ״רך קדושין פר כו ב) ההוא גברא דהוה בעי אקויי מקוינא ומקוינא רב כהנא שמתיה לקיעי׳ מיניה (קמא פי סג ב) מעשה שענש רבי יוחנן לרב כהנא והמיתו והחייהו (שם) מעשה שהרג ר״י לר׳ לוי בנזיפות מגילה פז סח א) רב נחמן קזא ההוא אבא אמר קוני אבא רבה אמר מאן קנייה תיקון ענפיה לא אקיים זרעא (פט עא ד) מלמד שמעל עכן בג׳ חרמים ר״י אומר ה״מ לא איענים (סנהדרין פו פז ב) כתיב זמרי וכתיב עכן שעשה מעשה זמרי שעיבן (קח ג) חרם יהושע ליריחו וקיאל שוביניה דאחאב אמר השתא ליט דמשה לא מתקיימא (פיא קמ ב) נדוי אפי׳ על תנאי צריך הפרה (פב קמב ב) ונדוהו ומת ח״ו שעקביא בתנדה ואת מי נדו רבי אלעזר בן הגר (עדיו׳ פה קמח ג) רב מנשי אמר לגנבי להוי הכך בשמתא ענו׳ גנובת׳ ב״ב שנין ולא אכלתי חד גרדנא (עז פב קנז ד) חויא דרבנן דלית להו אסותא (קנח א)

נדרים ושבועות

ויקל עד שהקיר נדרו זכור לאברהם אלמלא בשמי׳ ובאר׳ בשבעת פייקי אומר (ברכו׳ פה עח בעון נדרי׳ אשתו של אדם מת׳ בני׳ מתים כשהם קטנים לת״ד שבת כב בא) בעון שבועות שוא ושבועו׳ שקר וחלול השם (שם) היתר נדרים פורחים באויר ואין להם על מה שיסמכו שנאמ׳ שנ׳ (חגיגה פק ו) בעון נדרים בני׳ מתי׳ (ירוש׳ שבת ב)

חב כ״מ שהזכרת ה׳ מצוייה עניות ומית׳ שמעא להה״א איתת׳ שמת׳ ושר׳ לה תנין שנשבעין לקיים את המצו׳ (נדרים פק יח א) אל תהי רגיל בנדרים (ג) כל הנוש׳ ראוי לדקרו הנודר כאלו בונה במה אע״פ שמקיימו נקרא רשע (פג יק ג) שמודר הנאה מחבירו אין לי אלא בפניו מה״מ ויואל משה ומעש׳ שהשביע לצדקי׳ ושאל על שבועתי׳ פט כג ב מעש׳ שהפקי׳ דינר אצל אלמ׳ יהנ׳ שם המות ומת מי שנשבע באמת כן (גיטין פד כו ב) פרעה השביע יוסף שלא יגלה שלא ידע לשון הקודש וכש״אל אבי השביעני לאמר: סוטה פז מה ג) שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה · א״ל הוי יודע שכל העולם כלו נזדעזע · וכל עבירות מ״ט כשהשבים ליוסף שבועות פה קמו ג) נודעו מ״ט אלימא ובאו״רך ד׳ :

נוטריקון ור״ת ודרשות אותיות ורמזים ולשון מתגבר :

אתו דרדקי מבי מדרשא ודרשות אותיות באו״רך: תנין ללשון נוטריקון מן התורה · אב המון אב ·: שבת פ״ב סד) הלוליה וכסיה וידידי׳ שם אחד הן: פסחים פי נה מנלפך צופים אמרי׳ : מגילה פק א) ביבנה היו ד׳ פעם א׳ יבמה א״י · הוה תמן חד אלם דהו׳ יהיב ידיה על גגות וחדא ידיה על גריפא איתוה · וכן מעשה אח״ר : שקלים כו) גם מנחות פו קסו ד) הע״הז נבר׳ בה״א והע״ב ביוד מה ה״א מה יו״ד : ירו׳ חגיגה ג)

הב להלן כתבא למקרי בגימטר׳ ט״ת ט׳ א״רך פז״נא סנה׳ פב קא ג) שהי׳ סופ׳ כל אותיות שבתורה: פיא קלה א) יוד שנטלתי משרי עומד וצווח עד שבא יהושע (ד) איתי׳ גבר׳ ארכיבי׳ הוה עקר חד פוגל׳ וגרגיר׳ כוס ברת׳ ע״ז פק קכב ד) כשעלה משה למרו׳ מצא לה״בה שהיה קושר כתרי׳ לאותי׳ עקיבא עתיד לדרו׳ על כל קוץ וקוץ מנחו׳ פג קסו ב) חזינא לשיפרי דוקני ומטרי לגגיה דקי״ת· הע״הז נבר׳ בהא מ״ט תלייא ברעיה דה״א בי״וד מפני מה בסוף ראשו. שם משה מן התור בשג׳ כוא· המן העץ השפר אסתי׳ ומרדכי מיר׳ דכיא: חולי׳ פי קמח ב)

נזקין

שלוקי מנוה אינם נזקין לא · ומה מי שדרכן להזיק : פספים כק ח) בודק מזוזות וניטלו ממנו אלף זוז והא שילוקי

שילוחי מצוה שיכא דקביע הזיקא שאני : יומא פק י)
תב חסידי הראשוני' היו מצניעין קוצותיה' וזכוכיותיהם
קמא פב ל א) דבעי למהוי חסידא ליקיים מילי דנזיקין
סופרא דנזיקין : שם) מאי משלם ג' פו ס ד) אומרים
צדוקים אם שורי וחמורי אני חייב בנזקן עבדי ואמתי
אם יקניטם ילך וידליק גדישו : ידים פד קנ ד)

נדיבות וכילות וחמדת ממון

עשה שבחך קול ואל תצטרך לבריות : פסחי' פי מז) מלי
מעליתא דהוה עביד רב הונא בנדיבות : תעני' פג מו)
אומה זו נתבעין לעגל ונותנין נתבעין למשכן ונותנין ·
יפה זהב בפורתיג' תרומות כאמרו בפ' ג' ירו' שקלי' יז)
תב צדיקים מאונס חביב עליה' מגופ' : סוטה פק לא
ב) אין נותנין כוס של ברכה אלא לטוב עין · מנין
שאפי' עופו' שמים מכירים בצרי עין · כל הנהנה מצרי
עין עובר בלאו · אין עגל' ערופה באה אלא בשביל צרי
עין : פז מז ב) מסרבו צרי עין : פט מט ג) הנהו
שקולאי דקברו חביתא · שב להו גלימיהו למען תלך
בדרך טובי' : מגילה פד כז ג) צדיקים אומרי' מעט
ועושי' הרבה רשעים אפי' אברה' ועפרון : פז עח א) אין
ותרן בממונו היה : בתרא פק עו ב) כיון שראה דוד
שממו' חביב עליו מנהו על האוצרות : פט נ ב) אחאב
ותרן בממונו היה : סנהדרין פיא קלד) אגבשנד' דיהבו
ליה נשי נהמא דדהבא : תמיד פז קכד א)

נזירות והפרשה והתבודדות לעיין :

רשב"י ובנו כשהלכו במערה וישבו שם י"ב שנים וא"ידנ
שבת פב כג)
תב מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא א' פעם א' בא
אדם א' נזיר : נדרים פק יח ב) אבשלום נזיר עולם
היה : נזיר פק כד א) אם מפני שלא ציער עצמו צא
על היין נקרא חוטא : פב כד א) אבשלום נתגאה בשערו
סוטה פק לו ג) כשחרב הבית רבו פרושים בישר' שלא
לאכול בשר ולא לשתות יין · א"ל בני למה לא נאכל ·
מים לא נשתה : בתרא פב פא ב)

נחמה

שכל הנביאים פתחו בנחמה חוץ מירמיה ואף אליהו
כשנפטר מאלישע פתח בנחמות בצדקיה' ובזורבבה היו
עסוקי' : ירו' דברכו' פב י) לנדה בניה' לברכה נאמנים
פנני' אומר מאחיה השלוני : תעני' פב מד) לא היו י"ט
לישר' כט"ו באב וכי"ה שבהם : פד עט) ט"ו באב מאי
היא שהותרו שבטי' שבלו מתי מדבר · שביטל בו הושע
יום שניתנו הרוגי ביתר שפוסקים מלכרות עצים (פ
כשמתו בניו של ר"י שנכנסו ד' זקנים לנחמו ומה שאמרו
(מ"ק פג כג)
תב אפילו המנוגעין רבים שתו רבים ישתו · כנגד
מנחמי אבלים כנגד ים' : כתובו' פק י ב) גמרתא
דבבלאי גידופא · בתו של ר' אם כשרה היתה : קמא
פג ס ב) לא היו י"ט לישר' כט"ו באב וכי"ה אלא ט"ו באב
מאי היא כ"מם דברי"ם מונים : בתרא פח נב ג)

נטילת ונטילת ידים :

מזלזל בנ"י לא אמרן אלא אנא משאי מלא חפנאי מיא
ויהבו : שבת פו לד) מעש' בר"ע שהיה חבוש והיו מכניסין
לו מים במדה ליטול ידי' מגיעין · בשעה שתיקן שלמה
עירובין ונ"י : עירובין פב ט) מים ראשונים האכילו בשר
חזיר · אחרונים הרגו את הנפש : יומא פח פ)
תב כל האוכל לחם בלא נ"י כאלו בא על זונ' כל המזלזל
בנ"י נעקר מן העולם בנוטל צריך שיגביה · כל
האוכל בלא ניגוב ידים : סוטה פק לג ב) מים ראשונים
האכילו בשר חזיר · וסימניך אמר רב דימי אפק' :
חולין פח קפז ג)

נטיעה וערלת אילן ועצים ואילנות ובכורי' ופירו' :

כיצד מעלין את הבכורים בא"רך · בכורים פג מ)
אשר גבלו ראשוני' אלו בני שעיר החורי שהיו אומרי' מלא
קנה זה לזית מלא שמריחין הא"רץ טועמי' הארץ : שנעשו
חורין : שבת פט ג) עתידין אלנות שמוציאין פירות
בכל יום : פב סו) אני אמרתי שיהו יש' כקח על פי' והם
שמו עצמם כשפלפה : סוכה פד יג) כל שמנו' אין אדם
יונא בהם אלא דרך גדלתן : פד יט) חנובא מקטעא
רגליהון דרשיעייא נסיעא דקנייא קורמוכא : ביצה פב
ה) האי מאן דנפיק ביומי דניסן וחזא אילני דמלבלבי
או' בריך : ר"ה פק ג) צדיק כתמר אם נא' תמר למה נא'
ארז מה תמר אין גזעו מחליף מה ארז אין עושה פירות

תפנית פג פט) מה הם בני גונבי הם בני גונבי עלי • גורה מלבות שלא יביאו ביכורי׳ מק עשו ירא׳ שמים: פד פה) גורה שלא יביאו עצים למערכ׳ ; שם) חזרת והרי מתוק מה חזרת תחלתו מתוק וסופו מר כך עשו ;
ירושלמי עירובין יב)

חב שועל קינן בלפת ושקלוהו • ג׳בדי חרדל ותעליו שבות • קלא של כרוב והיינו עולים בו כסולם • אילן פרק סוכה משאוי שתי אתונות: כתובו׳ פ״ג יז א) דליתא ובכרתי ממנה • וקא טריף דובשא מתאיני • אפרסק׳ דהוה בא לפס כפר • קטופי דהוו קיימי כי עגלי ; שם ב) עתידין כל א לבי סרק שבא״י שטענו פירות שנא׳ ד׳כל בעלי אומנות שבירו׳ עומדי׳ מפניהם ממביאי ביכורים קדושין פק כג א) ומנא גדא הוה אולינן במדברא • ההוא עשבא שמתרי הוה • הנהו גומרי דריתמא: בתרא פה פג א) וארז אין גזעו אם כא׳ ארז למה עתר • התם בשאר מיני ארזים ; פ״ג • אילן שאכל אה״ר גפן היה • חטה היה תאנה היה ; סנה׳ פא קיד א מאי דודאי׳ • יברוחי סיגל סביזקי ; פ״א קנו) תרנגולת לכ״א יום ובנגדו באילן בוא תאינה הוא תפוח: בכורו׳ פק קעט א)
בנים ובלא וקי״ס

ראויים היו יש׳ לעשות להם נס אלא שגרם החטא: ברכות פק ב) הרואה מעברו׳ הים ירדן וארנון אבני אלגביש אבן עוג אבן משה אשת לוט חומת יריחו דיכן בהו״רך: פט קה) מעשה דרח״בד וחברב׳ • מעין נעשה לו תחת ; ירו׳ דברכו׳ פג יא) כל העולה להר הזיתון רואה • זו פארה של מדים ; כלאים כה) מעשה בא׳ שמתה אשתו ונעשה לו דדין איתרחי׳ ניכא ולא איברו מזוני ; שבת פד בו) קא מפלגי במסמך אנים מר סבר: פסחי׳ פה ל גבריאל שר של אש • ואקר׳ ואקדים ואעשה נס בתוך נס ; פי נט) י׳ נסים נעשו לאבותינו בב״ה ובפרט עומדים צפופים ובישים אחרים: יומא פק טו) נ׳סים נעשו לדלתו׳ ניקנו׳ לפי׳ כל שערים שבמקדש נתנו חוץ ; פג לא) בקדימון שהוריד גשמים ונקדה לו חמה ; תעני׳ פג מב ג׳ נקדה להם חמה מג נחום איש גם זו מלומד בניסי׳ ונם המ״רגליות שמו ת״חת׳ עפר ונעש׳ מכ״ה באויבים מש בנו של ר׳ יוסי דמן יוקרת אמר לתאינה שתוציא פירותיה והוציאה ואביו המיתו על שהטריח המקום פא רבי אלעזר איש ברעות׳ וכן שיטי בוזא ומלי אבלבא

א״ל העבוד׳ הרי הם עליך הקדש שב נס אשתו של ר״ח בן דוסא בתנור פת בתו שמה חומץ בנר • עזי דאייתו דובי • למשו כשורך סו׳ לאשת ג׳ מלאכי׳ א׳ הגבי׳ צוארה וכן באמתה של בת פרעה • וכן בשיני רשעי׳ ; מגיל׳ פק כד) ד׳ כתות נעשו אבותינו על הים ; ירוש׳ תעני׳ בט) חב אפי׳ עוב״ין שבמעי אמם אמרו שיר׳ על הים: כתובו׳ פק יב) כיצד אמרו שירה ; סוטה פה מב ב) כיצד עברו יש׳ את הירדן • פא מז א) כיון שעלה אחרון שבישר׳ חזרו המי׳ למקומם • מד א) בא וראה כמה נסים נעשו לאבותינו באותו היום • גרעה עבר׳ וגרעות ד׳ שנשי מנלא׳ אי׳ ארד תחל׳ קפץ בנימין קפץ נחשון ;א״ל ידידי שוקעי׳ בים ואתה מאריך בתפלה • מה ד) בשעה שהפיל ב״נ א״מו לכבשן א״ל הק״בה ליחזקאל לך החיה את המתי׳ • וביום נעשו אותו היום • סנה׳ פ״א קיט א) שבדק ב״פ לאחאב ונדקי׳ בא כמו לא״מו • קכב נם לדו״ולאב סי שקפצ׳ לו הדרך לעזרו • קכב ג׳ קפצה להם ד׳ נם באתיר׳ צקא דמאי ענני • ע״ז פק קכה ב) ויעמיד השמש בשני השמי׳ כ״ד שני אול פ״ה׳ פב קנו ב) פסס שעמד לו חמה כן למשה ולנקדימון • בשלמא מיתיבי ג׳ ר״פ בן יאי׳ נגינאי נהרא פלק ליה • כמי להאי כפים האי גברא ממשה • חולין פק קפט ד) אודך ה׳ כי אנפת בי לשני׳ ישב לו קוץ אפי׳ בעל הנס אינו מכיר בניסו • נדה פג קפח א)

בסיון ועקידת יצחק ובדיקה וח פ״ש ;

חב והאלקים נסה את אברה׳ דברי׳ של שטן א״ל לאברהם עמוד לי בנסיון זה • הנסה דבר אחר דבריו של ישמעאל סנה׳ פי קיז א) אל יביא אדם עצמו לידי נסיון שהרי דוד׳ בחנני ונסני מודענ׳ לך דמנסינא׳ ; זעותי בל יעבור פי׳ ב״א קלה ב) י׳ נסיונות נסו אבותינו ואלו הן •
ערכין פג קפ א ג)

נקמה וגמירה ומעביר על מדותיו ;

אלא מעתה גדולה נקמה שנתנה בין ב׳ אותיו׳ • ב׳ נקמו׳ הללו א׳ לטובה וא׳ לפורענות ברכו׳ פה עג) אם ת״ח נוקם ונוטר כנחש הגרה: שבת פו לה) כל שמעבירו כעג׳ על ידו אין מעבירין אותו במחילתו של הב״הי פבג בט) כל ת״ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת״ח • ואיזוהי נקימה ואיזוהי נטירה • יומא פב ב) לתי נושא עון למי שעובר • רב הונא ברי דר״י חלש • למי שמשפי׳ עצמו כשירים • ד״ה פק יג) ניקנור עשו חשמונאים

נקמה : תענית פב מא) לא שזה גדול מזה אלא שזה מעביר על מדותיו וזה : פג ע) דלא קטליה דוד לשמעי דלא קטליה לאגג : מגילה טו)
אב בני אדם העומדים על · בעו' רשע לנגדי ידום לה" השכם עליה' לבה"מ והם : גיטין פק כה ב וקינה ודימינה כל שיש לו קנאה על חבירו ודומם תיכן עדי עד עושה לו דין · כל שיש לו נעקה : שם ג)

נשמה וגוף והבדלן ופרידתן ונפש ורוח :

הני ה' ברכי נפשי כנגד הקב"ה ונשמה : ברכו' פק מו) תנה לו כמו שנתנ' לך בטהר' מל"בו שחלק בגדי מלכות לעבדיו פקחים· נשמתן של צדיקי' גנוז תחת כסא הכבוד ש ושו נמסרי' לדומ' · עקידי' צדיקים דהוו עפרא: שבת פבג קנ) אי' נשמתן· לובא שמי' היכי אסקי' לשמואל· בתוך י"ב חדש : שם קו) דור הולך ודור בא דרעינא להו צלא והדר משלימנא ליה לדומה : חגיגה פק ד)
הב גוף ונשמה יכולים לפטור עצמם מן הדין מלה"ד ל"בו שהיה לו פרדס והושיב בו חגר וסומא : סנה' פיא קיא ב) א"ל אנטונינוס לרבי נשמה מאימתי נתנה באדם משעת פקידה (ג) שורש זו נשמה וענף זה הגוף קלא ב) אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף; ע"ז פק קנא ג)

סבלנות ואורך אף וערבון וחלבגת פנים :

ועיין ערך נקמה

נוח לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים מ"ל מתמר : ברכות פו כז) ליבני הדור הולכים אצל אלונותיו של דוד ואומרי' אימתי יבנה ב"ה· אע"פכ שמח אני : ירוש' דברכו' פב ז) הנעלבי' ואינן עולבי' עליה הכתוב אומר : שבת פט נד) גם גיטין פב כו ג. ארך אפים לרשעים ולצדיקים : ערובין פד כו ג) וב"ק פה) נענש שאול שמחל על כבודו · הנעלבים ואינם · והא כל המעביר על מדותיו · יומא פב כ) אנשי כ"ה שהחזירו עטר' · הן הן גבורותיו שמאריך לרשעי' : פו כו) הוו מרמזי אהדדי חלש דעתי' רחמנא ליצלן מכסיפותא דשימי : תענית פק כט) לא נתכבדתי בקלון חבירי כי הא דרב הונא : מגילה פד לד) יתן למכהו בעפר · כולי האי ואולי : חגיגה פה ג)
חב מר עוקבא הוה רגיל · נוח לו לאדם ואל ילבין : כתובו' פו יג ב חברך קריב· וחמרא אזכפא לגביך תבש : קמא פח סב ג) מלת' מגנייא לך קדים אמרה שם לעולם יהא אדם מן הנרדפין שהרי תורי" ובני יונה פג א) אם היה ב"ת לא יאמר לו זכור מעשיך אם היה בן גרים אם היו ייסורין באים עליו · מציעא פד כה ב כל המלבין פני חבירו ברבים בא"ודך ג' טוביה דשמע ואדים קלפוה כיסקא מאה : סנה' פק נו ב· מחמת כיסופ' היא דעבד כי הא דיתיב ר' זירא דרים והריק ריח שום · גמיר מר"מ דתני' מעשה גמיר משמיה · וא"בא ממשה : נח ג· דא עקא קרו לך רועי בקר · ואי קרו לך רועי צאן מאי אמרי ליה · פג קב ג) ושוד הקר ש תגל בשעה שא"ל הב"ה אתה אומר להם ומכלי' אותם : פו קח ב) ר' אבהו הוה דריש בג' מלכים ואתפח· רב אשי למחר נפתח בחבריא : פיא קל ב) ובנלע שמחו דוד הבא על א"א מיתתו במה· אבל המלבין פני חבירו ברבי' אין לו חלק לעה"ב : קלה ג) ארך אפים ראה מנא לה"בה שהיה כותב ארך אפים א"ל אף לרשעי' כשחטאו ישר' ועתה יגדל · ר' חגא הוה סליק · ש"מ ארך אפים ראה : קמ א) מעשה דמור"ב שבקשו להכסיף רש"בג בשוקני' וקנסינהו דלא לימרו שמעתא' משמייהו: הוריו' פג קסב ב) אהרן שתק וקבל שכר על לחשות: זבחים פיג קסד ג) אין העולם מתקיים אלא במי שבולם עצמו בשעת מריבה : חולין פד קעד ב)

סדר וקדימה ואיחור ואורך וקוצר :

שמעון הפקולי הסדי' י"ח ברכו' על הסדר לפני ר"ג ביבנה ברכות פד סט) אחור למעשה בראשי' וקדם לפורענו'· בגדולה מתחילין מן הגדול ובקלקלה מן הקטן: פט קכ גם תענית פב לט) ויהי בנסוע שאין זה מקומה · עתיד' פ' זו שתעק' ותכתב במקומה והיכן מקומה בדגלים : שבת פיו עב) ומלכי צדק והוא כהן כיון שהקדי' ברכת אברהם : נדרים פג יט)
חב סדרן של נביאים· סדרן של כתובים רות ומי כתבן : בתרא פק עו א) מכאן שכל המוסיף גורע : סנה' פג קג ב) כל התדיר מחבירו קודם · פר איש לאשה

כהן

כהן ללוי ליש׳ לכתין למתזר ת״ח לנ״ג עם הארן (הוריו׳ פג קסא ב)

סוד וכתר והעלמה ובסוי

ז׳דברים מכוסים מבני אדם · פסחים פד כה) ולמכסה עתיק זה מכסה דברי׳ שכיסן עתיק יומין א״ד זה המגל׳ דברי״ (פ״ם) מכין לאו׳דבר שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור · יומא פק ג) מה ירד בספר אף ד״ת בסת׳ הנכנע לכת דברים שבפרהסיא · סוכה פד כא)

חב כל העובר עבירה בסתר כאלו דוחק קדושין פק כב ב) תלמידא דמפיק מילתא ואכריז עליה דין גלי רזיא · סנהדרין פג קג) הסתרות שלא ענש עד שלא עברו הירדן והלא נאמר עד עולם אלא אעכן מ״ט (פו קו ב)

סוכה ותג חסובות וכל המתיחס לו ומיני הלולב וקהלת

בקשו לגנוז ספר קהלת · שבת פב יב ועמכיהם כמשפט׳ וכסב ה מים רמז לניסוך המים מן התורה · פ״כ סד) גם תענית פק ו מונאי י״ט האחרון של חג הכל גופין בעשן המערכה נוטה כלפי נפקעני׳ שמחים : פק ין) הג׳ קמה לסוכתו מהו שאפרום עליה סדין א״ל אין לך בל שבט הגיע לקצי לתרגלותיו · סוכה פב ד כל המקיי׳ לולב באגדו והדס בעבותו · פד יח) בשמח׳ ב״ת השואב׳ פה לק לט מ) כהולו של מועד בא תהו או׳ מג) הני ע׳ פרי׳ בנגד מי , מד) קהלת אינו מטמא את הידים מפני שחכמתו : מגילה פק)

חב מנוה קלה יש לי וסוכה שמה לבי ואמאי קרי ליה קלה בלא מנעש בסוכתו ויוצא · ע״ז פק קג א איפס׳ שבא דוד שלמה ולא עשה סובה עד שבא עזרא לא מקיים ערבין כד קפב ד)

סופר וספר ועי׳ זבחיה

חב משה כתב ספרו ופרש׳ בלע ואיוב · בתרא פק טו א יהושע כתב ספרו וח׳ פסוקים תנא כמר דוד כתב ספרו ג) מאי ס׳ הישר זה ס׳ א״ז זה סדר משנה תורה ע״ז פב קמ ב יג)

סחורה ערך משא ומתן

סימן ואות וציון ורמז וקשת בענן

הרואה קשת בענן צריך ליפול על פניו לייט עלה מאי מברך · ברכו׳ קסו) כרם רבעי מציינין אותו בקוזות אדמה של ערלה · מעשר פב ו) ד׳ סימנין הם סי׳ לעביר׳ הדרוקן · שבת פב כב) ויהי בנסוע הארון עשה סימניו פין ע) אין התורה נקנית אלא בסימנין הציבי לך ציונין ומודע לבינה · עירובין פה כו) המסתכל בקשת צריך שיפול על פניו לייטי עלה הרואה הקשת מאי כל המסתכל בד׳ דברים עיניו כהות בקשת (חגיגה פב יג:

חב כרם רבעי מציינין אותו בקוזות אדמה ושל ערלה ושל קברות · קמא פו סא ג׳ סימנין שמסרה רחל ללאה ; בתרא פח כדג :

סכנה

אל תתכסו ע״ג היד א״ד משום סכנה ואל תסבו על מטה אר מית · פק מ) וגברי היכי מבדקי בשטה שעוברים על הגשר לא עבר כמברא דיתיב ביה גוי לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לו׳ שבת פא יט) לא יאכל אדם בצל מפני נחש שבו ומעשה בר״ח · ערובין פג יד) ד׳ כוסו׳ היכי אתקינו רבנן מלתא דאתו לידי סכנתא דתניא : פסחים פי מו ד׳ דברים העושה אותם דמו בראשו ג׳ ממנעין ולא מתמנעין ועכין קטב מרירי (שם) סכנת שתיית מים (שם אל תצא יחידי בלילה אל תעמוד לפני סכר ערום אל תכנס לתרקן חדשה וכת׳ נו״ים (מו אין השטן מקטרג אלא בשע׳ הסכנ׳ מכאן היושב בבי׳ מרועע צוסה מ״ה דגמטים שלו ירו׳ שבת ב אסון האמו׳ בידי שמים פטור מהתשלומין מזה ר׳ יעקב על צנים פחי׳ הכל בידי שמים אריא וגנבי בתובות פג יא ב ה׳ דברים העושן מתחייב בנפשו נדה פב קפז א

סמיכה וסמיבות

מפני מה לא נאמרה נון באשרי מפני שיש בה מפלתן של שונאיהן של ישר׳ שנ׳ נפלה ולא תוסיף קום אפ״ה חזר דוד וסמכ׳ ברוח הקודש שנ׳ סומך ברכו׳ פק ג ד) מזמור לדוד בברחו הי מעש׳ הום פרים׳ א״ל אתון דלא דרשיתון סמוכין שאם יאמר לך אדם כלום יש עבד שמורד מה

חב מסמך סבי בג׳ מ״ל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג מה עשה רי״ע וסמך שם ה׳ זקנים סנהדרין

פק נא ד) הוה קא מעמעים למשמעיכתו מכין שאין שכמכין נכי עלי. נס א) ר' זירא הוה מישתמיט מלמסמכי פי סמכיה (שם פי סמכו רבנן לר' זירא (כתובו' פב יב) שתואל ירחינא הוה קא מצטער למסמכיה (מניעא פו עא :

סנהדרין וארבע מיתות בית דין

פיד פיש בה כ' ראוים לדבר תרי ג' ראוי' לשנה' שקלים כו הב שרדך זו שנה' אגן מה עריתה דישים הכל נתנים משנה. סנהדרין כד קד ד) היה רחוק שני' השקיל' וטין עכן פו קו אב; אדרת אנשלא שרבלא בא. וחבשן על אלו קהרג רובה של שנה' אלא זה יאיר בן מנשה ג) שלא להוציא לעז על בתי דינין והעדים מעשה בא' כי ההוא מעשה דבעא מיכשא (קח ג) כיצד תולין אותו ב' כתי קנרות (ד) הרוצי מלכות נכסיהן למלך הרוגי בית דין נכסיהן ליורשי' נבות יואב (קט ד) תנו הנשרפין והנהרגין פוד' קשה ה"ל אפיה שריפה° פו קי ג) זקן ממרא ע"פ ב"י ג' ב"ד היו שם לב"ד הגדול שבלשכת הגזית. פי קיא א) היו באים לב"ד של ע"א (שם) סנהדרין ההורגת א' בשבוע נקראת חבלנית א' ל"ע שנה אילו היינו בסנהדרין שבוע פק ב) אין מושיבין בשנה' אלא בעלי קומה וזקנה בשבים ויודעי ע' לשון מנחות פו קסו ד) אלא כי גורן זיקנן סנהדרין היתה כחצי גורן העגול' כדי פיתיו רואים זה את זה. חולין פק קסט ב)

ספק וסתם וקושי וסתירה

בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרים זה את זה (שבת פב יד) ואף ספר משלי בקשוהו (טו) חב שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרי' ד"ת. מנחות פד קסח ב)

סית ערך ציצית

סרבנות ומיאון וגבלה וקשיות עורף

מימי לא עברתי על דברי חבירי יודע אני בעצמי שאין אני כהן ולא חזרתי לאחורי (שבת פיו עח נדדה שנת המלך ד' לשא סיני עבד לי טיבותא ולא פרעתיה: מגילה פק כד דב הקוקע עצמו לדבר הלכה. יבמות פיג ט ב בירא דשתית ביה תיא לא תשדי ביה קלא (קמא פח סב

ו) כשעת מיתתו אמר לבנו חזור בך ואמר לאביו למה לא חזרת בך אני עמדתי בשמועה (עדיות קמק ג עה) אמר משה ליש' כפויי שבה בני כפויי טובה. ע"ז פק קנא ד)

עבודה ועבודת קשיות ואיסור עבד אברהם

גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה (ברכו' פק לג) חב לא תסגיר עבד בגוקא ע"מ לשחררו. יבמות פי סא) כל המונע תלמידו מלשמשו. כתובו' פי יד ב) הם שמשוני בחיי הם ישמשוני (שם) עמך במאכל עמך במשתה הקונה עבד עברי קונה אדון לעצמו ורבע מה נשתנה אזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים קדושין פק כו א) ההוא עבדא כנא דבעי לרישיה ולדקני' מניצא פד סו ד) הורודוס עבד דבי חשמונאי הוה. בתר' פק עב ג) עבד שמכרו רבו ואשה וקראו עבדו עבד שקנה נכסים סנהדרין פיא קלג ב) יונק הרדסאות נוותי קרי בירי להורודוס ע"ב חולין פיא קמח ב)

עומר ערך מ"ת

עונש ערך כוסף.

עכו"ם

הדואה מרקולים אומר מקום שנעקרה ממנו עכו' וכה"ל ברכו' פט קיא) מלמד שכל העושה דמות ירא' (שבת פיט סו ג) בכל מתרפאין חוץ מעכו' ג"ע יהרוג ואל יעבו' פסחי' פב יא) מקד' ראשון מפני מה חרב מפני שהיה בו עכו' ג"ע וש"ד כי קצר המצע מהשתרע. יומא פק ו) ופניהם קדמ' ואחוריהם שהיו מפריעים עצמם פח סו) אין לך אומה שהיא לוקה שאין לוקה עמה (סוכה פב ח) עמדו ב' כהנים אמרו ממזר' ואמר אבותינו משתחוי' קדמ' לשמ' ואנו ליה עינינו והא כל האומה שמע שמע ת"ר וממשמע פה מח) ויעזבו את ה' ולא עבדוהו אפי' כתורמוס הזה בינה פג ה) ובא' יצערו ויכשלו א' היא שמבפר' מאי היא עבו' א' ששקולה כנ' עכו' קנא פועיים עונדים לאם וקדרי' למים תענית פק ו) זו בית בריאה שלהם ושקוליו שעתידין פרי יהוד' ללמד בהם תורה. מגילה בק ו) קרו ליה יהודי ע"ס שכפר בעכו' למה נקר' שמה יהודית ע"ס שכפר' בעכו' לרשון מגלולי אביה (ע"ו) כיון שהגיעה לבית עכו' נסתלקה שמא כד מה תשובה לאותו רשע בן בנו של

כתרוד שהפרי' כל העולם חגיגה פב ח הלך לכבו' כל העולם בלו לפני כ"ג אהב"ה מי גר' לי שלחי' שמש לעובדי ע"א (שם)

תב וכפתה את אביה זה עכו' יבמות פד נג לא קרבה ירושלי' עד שעבדו כה"ג ב"ד שכו' גיטין פט לב ב א"ל הק"בה לשירם כך נשתבלתי ובראתי נקבי וקגשתי מית על אה"ר בתרא פה פה א) לאו ממשה קאמית ועכשיו תעשה לעבו' לעולם ישכיר אדם עצמו לעבו' והוא אינו יודע מאי עכו' פח נב) ויקח את בנו הבכור אא"מ ד לכם עכו' מאי ויהי קצף כמתוקני' שבה' לא עשית סנהדרין פד קו ד) אמל' וא"ו של העליך כתחיבי והלא המשתף ש"ם וד"א נעק' מן העולם פו קיא ד אסור שיעשה שותפות נקל נבו והא כפי' נשם ע"ים אחרי' לא תוכירו כל"י יבותא אסירא בר מעבו' בתכוכם עלבי' ללמד שבל א' עשה עכו"ם גותנים עיניהם כינד אנשי בבל יודעי' היו יש שאין מת' בעכו' ולא עבדו שא אליהו הנדיק מנא תינוק באשפה הוליא יראתו מחיקו מעשה בעכו' א' עבד לכל עכו' כיון שהגיע לפעו' פו קיב א ב' היו באותה שנה שילך דנישו ותכין דסגי' פיא קפא) כיון שבא עד דן תפשם שמחידין לעבוד קפג ב) עגלי זהב הוסיף רשע אכל נדיק אפי' למפלא עכו' וקכט ד) הקטיא' ב"ב מקלו' מגרם להם לעשות אלקי זהב ומ"שון העגל קל א) מאמר דחכימ' כולי האי קלות שעשה אחאב במתורות דירבעם (ג) איזבל שוקלת שקלים לעבו' (ד) בת כפר בצקי ישרא' קודר אכרות וכות' עכו' תחתיהן (שם) שעשה כלם תשאוי אלף בני אדם קלא ג פשל פסילים בתחלה פרנוף א' ולבסוף ד' שם בקש דוד לעבוד ע"א קלה יד אבן שואבת תלה למטאת ירבעם קלו א) דור הפלגה כולם לשם ע"א נתכוונו כתיב הבא קלו ב ישראל בח"ל עובדי' בטהרה הם כיצד עכו' פק קנב ב שלם אומר לאדם עבוד עכו' ואל תהרוג שיעבור וכו' בהם פק קנח א מנין לעוקר עכו' שצריך לשרש אחריה לבנות לה שם לגנאי פג קנט א אם אין רצונו בעכו' מפני מה אינו מבטל' יאבד עולם מפני השוטים שה קנט א מפני מה מתקנ' בעובדי' ואינו מתקנא בה ב כלום מתקנא אלא חכם בחכ' אמשול לך משל הא חזינן דאזלי קא מתברי איכא עכו' דאתי מטר' (שם. וביתגו בשבו' שמקולה כנגד כל המצות עכו' שהיא מחלה זו ע"א (הוריות פב קנט ב)

ערות

אבני ביתו של אדם וקורות ביתו מעידין בו ב' מ"ה נשמתו וי"א איבריו (תעני' פק לה) גם חגיגה יד) אראה בנחמה אם לא הרגתי עד אמ' אין העדי' זוממין נהרגין עד שיוזמו שניהם כל ימיו היה משטח על קברו של אותו הרוג חגיגה (פב יד במאן מקבלינן האידנא שהדותא מע"ה כמתן כרבי יוסי טו

הב מאיימין על העדים הכי סהדי שקרי אאיגרייהו זלי סנהדרין פב קג ב) כיצד מאיימין את העדים פד קד א) ויהא קולר תלוי בצואר העדים פו קח ד רמז לעדים זוממין שלוקין מן התורה ותיפוק לי רמז לעדי' כנ"ל מכות פק קמא א) ע"פ ב או למה פרט' לך הכתוב בג' (ב) כל מנות שישראל עושים בעה"ז הם באות ומעידות עליהם לע"הב שנ' (ע"ז פק קמט א) הב"ה אני מעיד בישראל שקיימו התורה כולה יבא גמרוד ויעיד לבן אאת פוטיפר ד)

עה"ז ועה"ב

שאול עמי במשילתי בשיר ה' ברכות פק כג). מרגלא לא כעה"ז עה"ב לא אכילה ולא שא נדיקים יושבי' (פב בט כי מפטרי רבנן עולמך תראה בחייך אחריתך לחי' ע"הב ז שם אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעה"ז ביאה פק א שינב' אכיל חטיף שתי דעלמא אם יש לך היטיב לך כי אין בשאול תענוג פרובין פה יט מנעים ואהלות בני אדם שקפויים בעולם הזה ויקרים לעולם הבא עולם הפוך ראיתי עליונים למטה פג טו בעולם הזה על שמועות רשות הוא אומר העולם כוס הוא במוב ביו"ד ה"א ונקרא בא"לף דל"ת ז

יח שלשה מנוחלי העולם הבא פי ב שאלו את רבי אליעזר פלוני מהו לעולם הבא ועל דוד ושלמה הם לעולם הבא ע"ם יומא פו נג עתיד הקדוש ברוך הוא להפשות ראש מחול לנדיקים לעתיד לבא הוא ונשגנו על שגג ירושלמי דיומא אנטונינוס אמר ליה תבי מזבנני את מלויתן לעלמא מגילה בט ז

חב׳ שאלו את שלמה בן דוד איזהו בן העוה״ב · כי הא׳
דבני דרי״בל א״ל עולם הפוך ראיתי ושמעתי · בתרא
פק עד ד) עתיד הב״ה לעשות ז׳ חופו׳ לכל צדיק · פה
פה א) ירוש׳ של עה״ב אין עולים בה אלא מזומנין · שם
כל יש׳ יש להם חלק לעה״ב · ואלו שאין להם · סנהדרין ריש
ריש פי״א) הכרת תכרת הכרת בעה״ז עונה בה לא
תכן לאו לעה״ב · קיזג עין לא ראתה יין המשומר ·
פיא קכו ד) ג׳ מלכים וד׳ הדיוטות אין להם · קכט ב)
ר׳ אבהו הוה רגיל דדיש בג׳ מלכים רב אשי למחר נפתח
בחבריא אתא מנשה איתחזי ליה בחלמא · קלב) קלות
שעשה אחאב כחמורות דירבעם (שם) מ״ל דאחאב לא
אתי לעה״ב (ג) מנשה מ״ל שאין לו חלק לעה״ב (שם)
אבשלום אין לו חלק לעה״ב · כל מלכי יש׳ הכתוב בהם
ויעש הרע · קלא ג) כלם באים לעה״ב · קלג ב) לדור
המבול הטעימם מעין העה״ב · קלז א) אם דור המדבר
יש להם · קלט א) ששת אלפים שנה הוי העולם · ב׳
אלפים תהו · ע״ז פק קכב ג) איכא לבו כי האי גונא
בעלמא דאתי טפי · ע״ז לא ראתה · פז קכט ג אשרי
הצדיקים שמגיע אליהם בעה״ז כמעשה הרשעים לעה״ב
הוריות פג קס ב) ובין כתיפיו שכן זה עה״ב · זבחים
פיד קסה ג) עתיד הב״ה להנחיל לכל צדיק ש״י עולמות
(עוקצין עג קנא א)

עושר ומזון וסעות ושבע ועניות :

ביון שנצרך אדם לבריות פניו משתנות ככרום שעוף א׳ יש
כאלו נידון בב׳ דינין אש ומים שנא׳ · ברכות פק יח)
בשביל כסף וזהב שהשפעת להם ליש׳ עשו העגל · משל
לפרה כחושה · משל לאדם · וישמן ישורון · פה עז)
מי שיש לו נ׳ זוז והוא נושא ונותן בהם הרי זה לא יטול ·
וכל מי שהוא צריך ליטול ואינו נוטל אינו מת · פיאה
ב) ב״ו אדם יש לו קרוב מוד״בו · אבל הב״ה · ירו׳ דהרואה
יו) איזהו עשיר כל שיש לו נחת רוח · ק׳ ברמים · בית
הכסא · שבת פב יג) ג׳ דברים מביאין האדם לידי עניות
פו ד) אהורייריה דר׳ עתיר משבור מלכא · פט ו עו)
שאם לא בא בנו כי בגלל · והאי צורב׳ מרבנן לא מעני
והא קא חזינן · כי היכי דלקדמו לבריך · פכג ק׳ לית
דעני מכלבא ולי׳ דעתיד מקוירא · פכד קי) פנו מקום

לבן מאה מנה · לבן מאתים אביו יש לו אלף בפינות ר׳
מכבד עשירים · ערובין פו לה) עתירי בבל יורדי
גהינם · שם) ג׳ הב״ה מכריז עני המחזיר אבידה ועשיר
המעשר בצנעא · פסחים פי נ) ד׳ אין הדעת סובלתן דל
גאה עשיר מכחש (נא) עושר שמור לבעליו לרעתו זה
קרח משאו ש׳ פרדות · שם סג) הלל מחייב את העניים
אמרו · יומא פק כז) ר״א בן חרסום מחייב את העשירים
אמרו עליו · שם) ר״א בן פדת היה דחיקא ליה מילתא
טובא · ניחא לך דליחרביה לעלמא · תענית פק סז)
אחרית ותקוה אלו דקלים וכלי פשתן · כדיא שדה של
תפוחים · סד עח) יגעתי ולא מצאתי אל תאמין וה״מ
בד״ת אבל במשא ומתן סייעתא דשמיא הוא · מגילה פק ו)
הקדים הב״ה שקליהן לשקלי המן (ט) כל גנזיו של איתו
כשעסקיו על לבו ובסרג · זה בא בפרוזבולי · וזה בא
בפרוסבוטי (כד) ולא מצא ליש׳ מדה טובה אלא עניות
יאי עניותא ליש׳ כוורדא · חגיגה פק ו) למה נמשל כל
באי עולם לחולדה · מה חולדה זו גוררת ומנחת כך ואינן
יודעין למי · ירוש׳ שבת ו) מפסולת של לוחות העשיר
משה · מחצב אבנים טובות ומרגליות גלה לו מתוך
אהלו ומשם העשיר · שקלים לה) ישר׳ שלא נתעסקו
במצות נתתי להם טוב מצרים והעשירו ושמה שעשת
בצנעותיו של יוסף (שם)

חב בשכר עניו יקלנו מדינה של גהינם · יבמות פב
ח ב) עושר נקדימון ועניות בתו · כתובות פז יג א)
כל ימי עני · בשפל גגים בנו ובהוש הריס כרמו · פיג
יו א) לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות · אין
הב״ה משרה שכינתו אלא ח״נו וכל הנביאי׳ כלם עשירים
היו · נדרים פד יב) כלי גולה אלא נר · אין עני אלא
בדעת · כא ב) מן שית מילי איעתר ר״ע · פה כב ב)
רב גמדא נתעשר (שם) ד׳ חשובים כמתים עני · פט רג
ב) תלת עתירי נקדימון כלבא ובן ציצת · חד א׳ זיינא
בחיטי וחד בחמרא ובמשחא וחד בציבי · גיטין פה כו
ב) מימות ר׳ ועד עכשו לא מצינו תורה וגדולה במקום
כט ד) אלמלא תפילתו של דוד היו כל יש׳ מוכרי רבב
סוטה פט ג ב) רב כהנא תבעתיה מטרוניתא מי גרס
קדושין פק נג ד) ת״ר לא יכקל אדם מרגותו לר״ה ·
מעט באדם א׳ · יקמא פה ס ד) נתר עניא אזלא עניותא

מה בכורים · פח סג ג) איזהו מטבע של ירו׳ · של אברהם יפט סג ב) אהורייריה דר׳ עקיר מסבור מלכא מציעא פז סח ד) דקיקא לי מילתא דבריה ועייליה ליה לג״ע ססט גלימא ריקא ובניה תריסר אלפי דינרי · פט סב א) הרוצה להעשיר יצפין : בתרא פב פ ב) קשה ענ יות בביתו של אדם מ״כ מכות פח נא א) כמה דרשות על פסוק כל ימי עני · כט נה ד) אפפו שללב׳ כל א׳ לעצמו · אף ממונס של ישר׳ כיון שנפל ביד א״ה מיד טיהר סנהדרין פיא קכב א) דור המבול לא נקנאו אלא בשביל טובה ששפעתי קלו ג) עושר שמור לבעליו לרעתו זה עשרו של קרח : היקוס ממון שמעמיד · ש׳ פרדות מפתחות ביה גנזיו · קלא ג) הקרס אותה פרע לנכסי נר קיס יני גרה ׳הששידו בתוכה ממ נס לפי ממונם אבד קח ב) אני אמרתי לפדס במזונם בע״הז יע״ז פק קנט ד) אם לא תשיג ידו יצא כהן וגם א שאינן באים לידי עניות · גדלהו משל אחיו · הוריות פב קנט ד) שיודעים לשער כמה טפות יש בים ואין להם לחם לאכול קס א) מעשה בן אשר שמדי י״ה רבוא שמן לקיים מ״ש יש מתעשר ואין כל · מנחות פז קסח א) מנחת עני מעלה אני עליו כאלו מקריב נפשו · פיג קסח ד הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה · חולין פד קעג ג) מי שהניח לו אביו מעות ורוצה לאבדן ילבש כלי · יסס) דבנשי כשוודא הקשה לעניותא · בתר עניא אזל עניותא · פט קעו ב)

עזר וסיוע

בא ליטמא פותחין לו · משל למוכר נפט ואפרסמון · (יומא פג לז)

חב מן הת״כ בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו · מכות פק קמג א)

עין ועין הרע

מזרעיה דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא · מה דגים שבים · עין שלא רצתה לזון · ברכות פג כג · האי מאן דסליק למתא ודחיל מעינא בישא לינקוט · ולימא ולימא · פט קי)

הב זרעיה דיוסף לא שלטא ביה עינא בישא מה דגים שבים · סוטה פז מה א) גם מציעא פז סח א) לא תיזבון ארעא דסמיכא למתא · אסור לעמוד על שדה חברו כשעומדת · מציעא פז עא ג) כל חולי זה עין הרע · נ״ט בעין הרע וא׳ · שם) שנה טובה קמ״ל דא׳ בעי להזהר מעינא בישא · אנן מזרעא דיוסף · מה דגים שבים · בתרא פח לא ב)

עליה וסולם

השראת שכינה וירידה :

מעולם לא ירדה שכינה למטה מי׳ ולא עלה משה ואליהו למרום סוכה פק א) הני ט״ו שיר המעלות ועליי׳ וירידת הקהוס מהסיקין · (פה מב) עשר מסעו׳ נסע׳ שכינה וכלהו מקראי · ר״ה פד כח) ו׳ חדשים נתעכבה שכינה לישראל במדב׳ כט שכינה בבבל היכא שריא בבי כנישתא (מגילה פד לה)

חם קודם שחטאו ישראל היתה שכינה שרויה (סוטה פק לג ב אסור להלוך בקומה זקיפה ששכינה נגלוי הראש קדושין פק כא ב) שכינה בכ״מ מנין בתרא פב עט ג) עד די כורסוון רמיו א׳ לו ואח׳ לדוד א׳ לדין ואחד לצדקה · סנהדרין פד קה ג׳) בד׳ מקומות שרתה שכינה להם לישראל שפינה בבנימין וסנהדרין ביהודה (זבקים פיד י׳ סה ג

ע״ה

ושפחות ושוגג ושעות וטמטום ושיבוש

איזהו ע״ה רב מנשיא תנא הלבת׳ ספרי וספרא ולא אזמין עליה · ברכות פז נט) מנות ע״ה · פט קכא ר״ל נפיק באהבת׳ תסגה תמיד ר׳ יודן נפיק בירו׳ דברכו יא תרומו׳ הן הן גופי הלכות ונמסרו לע״ה (שבת פב כא אם ע״ה הוא חסיד אל תדור בשכונתו פו לח · רא״בע בעא למקרי החדש הזה לכם · פב נח רב א׳ אשתבוש כהני פסחים פק ט) ולא ישא בת ע״ה שהם שקן ע״ה אסור לאכול בשר (פג יג ע״ה מותר לנחרו ביו״ה שחל אסור להתלוו׳ עמו אר״ע כשה תי ע״ה מי יתן לי ת״ח ואנשכנו כחמור השם א בתו לע״ה כאלו כופקה לפנ ארי כל העוס׳ בתורה בפנ ע״ה ו׳ דברים נאמרו בע״ה (שם יד) הלכה זו נתעלמ״מבנ בת ר״אס פסח דוחה שבת הלכ׳ זו שמעתי ושכחתי פו לא שבשתא כ ון דעל על פ מו קורין לפני שמא שכחת או שמא לא למדת והתניא שיהא גדול בכוי בחכמה כאן במקדש שני דתקקנא יומא פק יא) עב רהו מטמטמת

שעשועים לבו של אדם ונשמתם כס : פג לו) שאלמלא הוא נגנו ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרים ד"ת : חגיגה פב ח) הראשונים קרסו חרשו · ואין לנו פת לאכול · אם היו מלאכים קדמאין אנן בני אינש ולא כחמריה דר"פ בן יאיר דזמנא חדא (לב) :

חב כשם שמקדם פני אשה · אין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל בהם : גיטין פד כו א איזהו ע"ה כל שאינו קורא ק"ש · שאינו מניח תפלין · שיש לו בנים · ולא שמש ת"ח : סוטה פג מא ד) ר' פתח אוצרות · אבל ע"ה אל יכנסו דחק יונתן · אוי לי שנתתי פתי לע"ה · אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ע"ה כי ההוא דמי כלילא : בתרא פק עג ב) למה ת"ח דומה בפני ע"ה לקיתון של זהב : סנהדרין פו קי ד) שאין נותנין מתנה לכהן ע"ה · כל הנותן תרומה לכהן ע"ה כאלו נתנה לפני ארי : פיא קיז ב) החזרו בבני ע"ה שמהם תצא תורה : קכג ב) מאי שונא ומפתי תלמוד שאין : מנחות פד קסו ב) עלין שבה אלו ע"ה · ריקנין שבישראל · ליבעו רחמי אתכלילא על עליא : חולין פו קעו ב)

עמידה וקימה וישיבה

הקורא מגילה עומד · ואתה פה עמוד בי אפילו הקב"ה בעמידה · מנין לרב שלא ישב ותלמידיו · מימות יהושע עד ר"ג היו למדין מעומד : מגילה פג כט) יושב בשבת תחכמוני · לא היה יושב ע"ג כרים · כי נא לנפשיה דעירא מתני דוד להו לרבנן ע"ג קרקע : (מק פג ו)

ענוה ערך גאוה

עצה והשלכה

יועצים באחיתופל · ונמלכים בסנהדרין · מאי קראה ואחרי אחיתופל יהוידע : ברכות פק ב) ולא עוד אלא שבכל מה שאני עושה אני נמלך במפיבושת ר' · (שם) כשיועצים אין יועצים אלא בשדה (שם) אזיל ואמליך בדביתהו : פד טו) ב' כליות א' יועצים לטובה וא' לרעה · ומסתברא טובה מימין : פט קכב ו מפני מה נענש יאשיהו שהיה לו לימלך בירמיהו : תענית פג כד)

חב זבנא בן מטא היכי אמטי' עניה לאזרודו כשנים דמי שבשיא עניה לנ"ם : בתרא פק עב ג) שנותיו של אחיתופל ל"ג · סנהדרין פח קיג ג) קיני לא היית נפשה ג'היו בלותה עניה : פיא קלד ב)

עצלות ערך זריזות

ערבוב וערובין וכלאים ושעטנז

המיטין והזוגין אינם כלאים זה בזה השעורים : כלאים ד) בשעה שתקן שלמה ערובין וכו' · שבת פק ט)

חב הנהיג בע"ז אסיבוטא · דם באווזין ותרנגולין : סנהדרין פז קיא ד)

ערבות

דגלאי דבר כם אינון ערבין ביה : מיכה פה לו)

חב ויתראק מג' דברים מקדונות ערבות : יבמות פיג ט) לביתו אי אתה נכנס אבל אתה נכנס לתוך ביתו של ערב : מציעה פט עב ב סוף)

ערמה ותחבולה ועלילה :

ועיין ערך אונאה

אסרונים מכניסים פירותיהן דרך גגות דרך · כדי לפטרן מן המעשר לפי לא נתברכו : ברכות פו נג)

חב אסור לגנוב דעת הבריות אפילו דעתו של גוי · שמואל הוה עבר במברא · תרנגולת שחוטה · חולין פז קנו ג) אל יסרב לחבירו לסעוד ויודע שאינו סועד · לא ילך לבית האבל שמתשהו · לא ימכור סנדל מתה בשחוטה · לא ישגר וסותן לף · ומעשה בא פזימן והרגו ב' נפשות · שם) ג'בא בפלילה קין עשו ומכשא · סנה"ד פיא קכט ב · מותר שבוי לאותן שבוים · שקלים ב)

חב ר"ל ובין כשיה ללודאי ומה שעשה להם · גט ן פד כו ד) איפרא הורמיז סדרא ארנקא למצוה רבה ש"מ מצוה רבה פדיון שבוים דכתיב אשר לשבי · בתרא פק עג ג · שמשם שקלים לגולגלת · אם יאמר לו תן לי פדיונך · מה עשה בכר מלך בן לוי · בנה פק נט ב)

פורים מרדכי ואסתר ואחשורוש :

אסתר חביבה על אחשורוש בכל שעה · אסתר סוף כל הניסים · יומא פג כה) בשם שמעכבים אבכך תשכשם

אדר ממעטים בשבל ומרבין בשמחה באדר לייזיל דבריא מוליה · תענית פד עא) לקיים את אגרת הפורים · שלחה אסתר לחכמים קבעוני לדורות · מגילת אסתר ברוח הקודש נאמרה ורא"וי לזה · מגילה פא א) פתח שנעלו זה המן ברוש זה מרדכי הסרפד זו ושתי הדס זו אסתר · (ט) כ"שה פסוקי פתיחו למגילה שם) מפני מה נתחייבו שונאיהם של יש' שנאותו הדור בליה שנהנו מסעודתו של אותו רשע (יב) משוכן מוומן לפורענות הדיוט קופץ בראש (יד) למה נקראת אסתר הדסה ויפיה וגדלה לבת לו לבית ונערותי (טו) פי' הפסוקי ומרדכי ידע ער ויעבור מרדכי (כג) מה ראתה אסתר שזמנה להמן וכמה סברית · לי"אלי' א' כבלהנ תנאי (כד) בניהאן כיאה הם (שם) מה נעשה יקר נעם כן למרדכי ומעשה המן ומרדכי בשה רבינג באו"רך שם הניאיהו בבהלה · הוא מקוה כלפי אחשורוש ובא מלאך ואף תרבונה הרשע היה באותה עצה (שב) ג' בני המן בגשימה א' דכולהו כי הדדי נפק נשמתייהו · מלמד שנריכה ארט וט מאמר אסתר דברי הפורים · לרוב אחיו ולא לכל (כח) מה יכן קורא אדם את המגילה וכ"מה דעות מיוסדות על עיקר הנס · פב כח) הראה הק"בה למשה מקרא מגילה (שם מסנה בא' באדר משמיעין על השקלים וב"טו בו קורין המגלה · שקלים טו)

חב ג' דברים עשו ב"ד של מטה והסכימו ב"ד של מעלה מקרא מגילה · מכות פב קמג א)

פיוס ורצוי

כענתי לך מחול לי עשה בשביל כבוד אבא אפייס · ברכו' פד סו) המקניט חבירו אפילו בדברים צריך לפייסו : ובג' שורות · יומא פח כב) ר' ירמיה הוה ליה מלתא · ר' זירא כל מאן דהוה (פג) רב הוה ליה מלתא בהדי ההוא טבחא פד) אזל רב קרים מעלי יומי דכפורי ולא אפייס. קלמא חזי (פה) והנה עינינו רואו' ועיני אחי בנימין כשם שאין בלבי כלום כך אין בלבי עליכם · א"ל דברים המתקבלים על הלב · נרות · מגילה פק כד) רבי הושעיא א"ל אתפייסת דין דמקחתי ולא התי דין דמתי ולא מתקחמי יקבל פיוסך · שקלים לג) הדין דחטא על חבריה · ואי לאו מייקי בר נש ומפיוס ליה · ואין מיית (יומא פח)

חב נתינים פייסינהו ולא אפייסו אמר דוד ג' סימני' יש יבמות פח ז ב) טוב המלבין שנים לחברו מתשקהו חלב · כתובות פ"ג יז א) משנה אע"פ שנושאן אין נמחל עד שיבקש ממנו · קמא קח סח ב) ג' מנות נפטוו יש' בכניסתן ולהכרית זרעו של עמלק · סנהדרין פב ק"ג)

פסח והשייך לחגיגה וגלות מצרים ומבואתיהם :

כימן שבו ינאו יש' ממצרים ב"ד שחטו פסחיהם · שבת פט מח) כיצד צולין את הפסח שפו' של רימון תוחב לתוך פיו · פסחים פי פג) נפסח על התבואה · ר"ה פק ד) הקריבו לפני עומד נפסח שתתברך לכם תבואה (ז)

חב ותעל הנסרדע אהיתא · סנה' פו ק"ג א) ומנאתי' זקן בא ואם אל מה עשו אבותי לאבותיך מהם מישבו בבנין כנגס מפה · פיאה לט ד) יבא אדיר לאדירים שאדירים באדירים · מנחות פה קס ז ג)

פרהסיא ופומבי ופרסום גלוי והבזרה :

מה בין תקיפי א"י לחסידי בבל · כי אצטריך מטרא אלו עושים בפומבי ואלו · תעני' פג ס) העובר בסתר הב"ה מגלה עליו · כל העובר בסתר כאלו דוחק רגלי שכינה נוח לו לאדם שיעבור בסתר ולא יחלל · חגיגה פב ג)

חב אדם עובר בסתר הק"בה מכריז עליו בגלוי · סוטה פק לג א) רב"שע החזק לי טובה שהודעתיך בעולם אלו לא"יו שהודיעוני · מנחות פה קס ג)

פריה ורביה ערך בנים

פרנסות ערך כבוד

פרישות ערך צניעות

פירוש וביאור

ד"ת עניים במקומם ועשירים במקום אחר · ירושלמי דר"ה נז) הרבה מקראים ראויים ליסרף כמפרי מינין והן הן גופי תורה · חולין פב קעג א)

צדיקים ושבחן ועיין ערך רשעות :

צדיק ורע לו רשע וטוב לו כאן כשאוחזין מעשה אבותיהן · (ברכות פק כו) ידע אינש אנפשיה

אי צדיק הוא · לא אברא׳ עלמא אלא לצדיקים גמורים ולרשעים גמורים : דף קכג) תאנים הטובות אלו צדיקים גמורים רעות אלו רשעים גמורים ת״ל אלו אלו עתידין ליתקן : ערובין דף ח) צדיק דר בין שני רשעים ולא למד · רשע דר אפילו בשביל צדיק א׳ העולם נברא ׳ראה הקב״ה שצדיקים מועטים עמד ושתלן: יומא דף לח ולט) אין צדיק נפטר עד שנברא׳ צדיק כמותו (שם יכולני לפטור העולם מן הדין ואלמלא אלעזרו אלמלא יותם · ראיתי בני עליה אם ב׳הם שני הם· תמני סרי אלפי פרסי הוו בדר׳קיזא· דלא בציר עלמא מל״ו צדיקי׳ (סוכה דף יד) כל המנדי׳ עצמו מלמטה : תעני׳ דף כא) רב דניאל הוה ליה גנתא · כל צדיק הקב״ה עושה לו חזין בפני עצמו (ל) חכין הנקבא נקטי׳ ליה בגלימי׳ אבל הכא לן מטרא דף נט) ר׳ מני עגם דבי נשיאה דהוו מצערי ליה. א ליענו א עני תקיפ׳ חנה בת פתה (כ) ופרע לך כא׳ מהן לשבא צדיק בן צדיק לגנאי רשע בן רשע (מגילה דף כא) עתיד להיות עטרה על ראש כל צדיק וצדיק שנא׳ ביום ההוא יהיה ה׳ צבאות לעטרת צבי דרש הפסוקי׳ הם (כד) מי מושל בי צדיק שאני גוזר גזירה והוא מבטלה : מק דף ו) עתיד הקב״ה לעשות מחולה לצדיקי׳ · נלא ככר עשה כן בעה״ז : ירוש׳ שבת ד) היתה כאניות סוחר ד״ת שנייה במקומה עשירי׳ במקום אחר : ר״ה כו)

הב כל טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים: יבמו׳ פיב ח ג) הקב״ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה פיד ט ד) גדולי׳ מעשה צדיקים ממעשה ש״ו · כתובות דף יא כל המתמי׳ עצמו : נדרים דף יט ב) יש צדיק שהוא טוב ושאינו טוב ורשע רע : קדושין דף כד א) עתידים צדיקים שנקרא׳ על שמו של הקב״ה · ג׳ נקראו על שמו ירו׳ צדיקים ומשיח ·עתידי׳ צדיקי׳ שאומרי׳ לפניהם קדוש · בתרא דף פה ב · צדיק כתמר מה ארז מה תמר מה ארז מה תמר · דף ג) נברא אדם יחיד מפני הצדיקים והרשעים שלא יאמרו אבו בני : שבת׳ דף קד ד) לפרדס בשעורר אינו עודר אלא הטובים שבהם: קו ב) מיתתן של צדיקים רע להם ורע לעולם ושל רשעים שקט לרשעים רע ולצדיקים הנאה להם והנאה לעולם · יין ושינה פיזור · דף קיד ד) אל ההרים בכל אלה בא׳

מאלה · דף קטו א) גדולים צדיקי׳ יותר ממ״ה · דף קיט ד) חמ״ו ואין הדם׳ אלא צדיקי׳ · להכי׳ אזיל ודניא (קכ א) לא פחית עלמא מל״ו צדיקים והאמר רבא הא דמסתכל באספקלריא דשב״י ראיתי בני עלי׳ אם ב׳הם · הא דעייל בבר · דף קכה א) ירבעם שריבע ע׳א ד״א : (קכ טב) כמ׳ בדורותיו היה צדיק מלה״ד לחבית מונחת במרתף (קלו ג) להמית צדיק עם רשע צדיק שאני גמו׳ שלא מיחו הוו להו כשא כ׳גמור עז דף קכא א) גדולי׳ צדיקים במיתתן יותר מבחייהם חולין דף קע״א) כמף אלו צדיקים אלו ע״ה צדיקים ואינו יודע אם ל כאן וט״ו בא״י

דף קעו ב

צדקה ושברה וגבאות והקדש

גדול המלוה מן העושה צדקה ומטיל לכים · שבת דף לח) יהא חלקי עם גבאי צדקה · דף עח) וצדקה תציל ממות שנ״י מעשי״ם · דף קיא) גדולה צדקה מכל הקרבנות (סוכה דף כב) אין הגשמים נעצרים אלא בשביל פוסקי צדקה ברבים ואינם עשר בשביל שתתעשר אשכחי׳ ר״י לינוקא (תעני׳ דף כה · מעשה נחום איש גם זו על שלא מת על עני · דף מט) אבא אומנ׳ מהדי׳ שעתא שכחתיה לדעתא׳ לצדקה (כב) אלעזר איש ברתות׳ חזיוה גבאי צדקה טש מיניה דהט אבתרייהו (כב) אם טוב ואם רע זה הנותן צדקה לעני בפרהסיא כי הא דר׳ ינאי לא׳ בסתר חגיגה דף ה) המתניא מעות לעני בשעת דוחקו (ו) זה יתנו כמין מטבע מאש הפקל לפי שאבאו בשני היום ובדא׳ כא׳ ה׳ ספר ורמ״ים (ירוש׳ דשקלי׳ פי׳ יט שתי לשכו היו במקדש ירא׳ חטא נותני׳ לתוכ׳ בחשאי דשבי״ה הוה מפליג מנ׳ בליליא פגע ביה רביה ון דרוקייא אשרי משכיל א׳: דל זה המקבל בצדקה היאך למשותם בינד נחמי׳ איש שתי דף עב ירוש׳ א׳ ספרו ונזאו להרוג נחמיה, ל) נחום איש גם זו פגע ביה חד מוכה שחין שם

הב נקדימון בן גוריון ופלגת בתו שלא עשה צדקה כדהוה ליה למיעבד (כתוב׳ דף יג א) די מחכורו לפיוסו ועב׳ לרוץ מעם״ שלקחו לעני בן טובים ליט׳ נשד ההוא דא״ל במה אתה סועד אטו מדידהי קא אכילנא שם מעשה מר עוקבא נותן צדקה בסתר והוא ואשתו שנכנסו לכבשן · שם) ההוא עניא דשדי ליה ד׳ מאה זוזי דמיפנק כפלא׳ הו

כפלינהו כי קא נא נפשי א' איתו לי חושבנא דצדקה קס זבזיה לפלג' ממוניה • שם) ר' אבא נייר זוזי בסודרים בא וכחזיק טובה לרחמנא, בל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עע"ז ; שם) מ"ד אם שלמים וכן נגזו אם רואה שמזונותיו מצומצמים יעשה צדקה • בל הגוזז נבסיו אפי' עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה ; גיטין פק כח ד) אפילו בשעה שעושין צדקה הכשילם בשאינם מהוגנים ; קמא פק כט"ג) ואין זריעה אלא צדקה (שם פתוח תפתח אין לי אלא לעניי עירך הענק תעניק ; מציעא פב סד ב) מחשבין על הצדקה אפי' בע"ם כי הא דרב •• בתרא פק ע"ג) אל ימנע תלתא שלישית השקל• שקול' צדקה בנגד כל המצו' •• גדול המעשה יותר מהעושה בזמן' שב"ה קיים ונוגשיך צדקה • בל פרוטה מצטרפ' לחשבון גדול (ד) גדול עושה צדקה בסתר ממשה הנותן פרוטה לעני מתברך בשש והמפייסו באלף י"א דרדף צדקה וחסד ימצא חיי' הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים • פד א) שאל טורנים אם הב"ה אוהב עניים מפני מה אינו מפרנסן מלה"ד (ב) כשם שמזונותיו קצובים כך חסרונותיו • זכה הלא פרוס לא זכה ועניים מרודים • בי הא דבני אחתיה דרי"בז (שם) שמא עני וצא בל המעלים עיניו מן הצדקה • שם) בל צדקה וחסד שים עושי' שלום רחמי' זו צדקה • י' דברים קשים נבראו הר קשה ברזל • וצדקה מצלת מן המיתה •• ב"ו מביא דורון ספק • ונותן פרוטה לעני זוכה פני שכינה מלוה ה' חונן דל (שם) לא יועיל • ב' צדקות הללו למה מצלת ממיתה משונה • נותנה ואינו יודע שאלו את שלמה בן דוד (שם) צדקה תרומם גוי אלו יש' וחסד לאומים חטאת העכו"ם • סלע זה שיקי' בני (עט א) אימיה דשבור שדרה ארנקי' ולא קבלינהו • בנימין הצדיק שהחיה אשה וז' בנים (ב) מונבז שבזבז אוצרותיו •• א"ל אבותי גנזו במקום (שם) בל תענית שמלינין בה צדקה כאלו שופך דמים ; סנהדרין פד קג א) ש' יתן אדם לארנקי של צדק' אא"כ ממונה עליה ת"ח ; פק קנד"ג) רם וא"ש תכנים נפגשו בשעה שעני הולך אצל בעל הבית ואו' פרנסני עשיר עושה אותו עני ; תמורה פב קטג ב)

צוואה
ערך סיתה

ציצית
ותפלין וס"ת

מנין שהב"ה מניח תפילין מאי כתוב בהו ; ברכו' פק יד מלמד שהראה הק"בה למשה קשר של תפלין (בז) פ' ציצית מפני מה קבעוה בק"ש שיש בה י' דברים ; פב כו) כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאלו מעיד על המפנ' ונוטל ידיו ומני' תפלין וקורא (שם) חזייה דקא ברח טובא א"ל תפלין קא מנחנא (פח ע) ארטבן שלא לר' אדא מרגלא' שלח ליה מזוזה ; ירוש' דפאה כ) המוב' ס"ת של אביו אינו רואה סימן ברכה לעולם וכל המקיים ; ירו' דבכורי' לב) בל האוחז ס"ת ערום נקבר ערום ; שבת פק ש) בעון מזוזה וחד אמר בעון ציצי' • בל הרגיל בציצית זוכה ומשמשין לו ; פב כא) תפלין צריכין גוף נקי באלישע בעל כנפים ; פד כד) מנין שאין כותבין תפילין אלא ע"ג עור בהמה טהורה משל • (פיד סח) ומקיימת מצות תפלין דקיימית מצות ציצית אבוך במאי זהיר טפי א"ל בציצית יומא חד ; פיו עט) שמא אינה צריכה לפי שמתו של הב"ה בתוב בתפילין (שם) בל מצוה שמסרו יש' עצמן עליה למיתה• תפלין צריכין גוף נקי באלישע בעל כנפי' ואמאי קרו ליה פיז פט) בגדיך לבנים אלו ציצי' ושמן אלו תפילין פבג קה • אין בין ספרים ומזוזו' אלא • פק ט) ויקר אלו תפלין וכה"א כי שם ה' נקרא עליך • מגילה בה)

חב בשבר שאמר אברהם אם מחוט וכה לרצועה של תפילין ולתכלת של ציצית• מה נשתנה תכלת דומה לים וים לרקיע ורקיע לכ"ה שנא' ; סוטה פב מ ג) וחזינא דהיא קרטילתא דדביתהו דר"ח בן דוסא עתידה ליסדי בה תכלתא לצדיקים ; בתרא פה פג א) מלך כותב לו ס"ת לשם לשתי תורות • סנה' פב קא ב) שהריס יד במלך שחלץ תפילין • פיח קכט ג) לעתיד בא"ה ומניחין ציצית ותפילין ומזוזה וכל אחד מבקש מצותו והולך ; פק קנ"ב) מזוזת' הב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנא' • קנב ג) גם מנחות בג קסו"ג) מקום יש בראש להניח שתי תפלין • פג קנח ד) וראו כל עמי הארץ אלו תפילין שבראש • שהראהו קשר של תפלין • מנחות בג קסו"ג) קטינא סדינא סרבלא ציצית מה תהא עליה שם) וראיתם דרא מצוה זו וזכו' אחר ק"ש בלאים הוה"ר במצו' זו זוכה ומקבל פני שכינה • מה נשתנה תכלת דומה לים וים לרקיע קשה עונשו של לבן מעונשו של

תכלת : שם) חביבין יש' שמנבן ציצית תפלין (ד׳) כל שיש לו ציצית ותפילין לא במהר' הוא חוטא : שם) מעשה שהלך לזונה ובאו לו ד' ציציות כד' עדים : מד קמו א כל שאינו מניח תפילין עובר בח' עשה שאינו עושה ציצית · שאין לו מזוזה · תפילין מאריך ימים · שם) בזכות ועד שרוך נעל זכו בניו לתפלין וחוט של תכלת · תכלת דומה לים וים : חולין פד קעד א) גם סוטה לעיל) ספר שנמחק ונשתייר בו פ"א אותיות כפ' ויהי בנסוע מטמא ידים קנ"א)

צניעות ובית הכס' ונקבים והשתנה ונקיות ופרישות

לעת תנוא זה בית הכסא עדיפ' מכלהו : ברכות פה לו הפרסיים צנועים באכילתן צנועי' בב"ה צנועים בד"א (מו) הנפנה ונוטל ידיו : פב כו) שמור נקביך בשעה שאתה עומד בתפלה לפני : פפג) א"ל דוד לשאול אלא צניעות שהית' בך · דכתי' ב גדר לפנים מגדר ומערה להסך : פט קכה) מעשה בא' שנשא גדמת ולא הכיר בה עד יום מותה · במה צנועה כמה צנוע : שבת פח פט) משתינין מים בפני מטתו ערום : פו לד) מר"עה פיר' מה שנשא ק"ו ומה יש' שלא דבר עמהם אלא שעה א' : פט מו) ותלך ותבא ותלקט · עד שמצאה מהוגנים לכת צניעות ראה בה עומדת מעומד : פטו עו) מימי לא נסתכלתי במילה שלי · ר' לא הכנים ידו תחת אבנטו מימי לא ראו קורו' ביתו אחרי חלוקי : פיו עת) מהוו צניעין באפי גברייכו · ולא תפנון : פיט נה) כנטיעים אלו בחורי ישר' מחוטבות בנות ישר' שאוגדות פתחיהן לבעליהן · כאילו נבנה היכל בימיהם : פסחים פח לז קשים נקביו של אדם כיום המיתה : פי כח) קמחית ראתה ז' בנים כ"ג לא ראו קורות ביתי קלעי שערי : יומא פה מה) כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה זוכה ויוצאין ממנה מלכים : מגילה פק ט) בשכר צניעות שהיה ברחל ומאי צניעות סימנין שמסר' ללאה · ומאי צניעותי' דשאול · לפי' זכה ויצאה ממנו אסתר (יז)

תב פניך דומים כמלוה רביות אנ · אלא כ"ד בית הכסא אית לי מבית' ועד בי' מדרשא : נדרי' פה כב א) מי כמתה מכיה כל כלה שצנוע' בבית חמיה : סוטה פק מ ב) בתולה צלויניה ואלמנה שכנית וקשן : מא ד)

כי עלו' מגר"ה' בעד · ב' באים זרע וקטנים ג' באשה ולידה ומי הטבעת : פס כח ב) שרה אמנו צנועה היתה הנה באהל : מניעה פו עא א · ברית כרתי · איוב בלא דידי' לא מסתכל אברהם אפי' בדידיה : בתרא פק עז ד) ועוצם עיניו מראו' מלהסתכל בנשי' בשעה שעומדות על הכביסה · חלוק של ת"ח כיצד : פג פב ב) ראה שאין פתחי אהליהם מכוונין זה כנגד זה : פא ב) כהירנא כד הוו מטיילין טלי וטליא ולא חטאו : פס פק ב) צניעות רחל ולאה · פא נד ג) גדר גדרה תמר אם לצנועות כך · סנהד' פב קא א) המשמש נקביו עובר משום בל תשקצו · דשתי בקרנא דאומנא : מכות פב קמב) ינא לנורך נכנס ויושב · לקטנים לעולם ילמד עצמו להשכים ולהעריב לעשות צרכיו ואידכא · הוריות פג קסב א יתקדשו זו פרישות בכורות נדב ואביהוא · זבחי' פיג קסד ג) משתינין מים בפני רבי' כריסו צבה שמוצא פרסו ליה אגוד' דגמלא אשתין ב' נקבים א' מוציא זרע וא' מים ובי ניהם כקליפ' השו' · בכורו' פג קפב) מסוך תקון כפסך כי היכי דלא תרחק · וכשאת שותה מים שפוך מעט · מעשה בא' ששתה מים · תמי' פא ק פג ד) כל היד המרבה לבדוק בנשי' משובחת

כל האוחז באמה ומשתין · אפשר יעמוד אדם במקום גבוה וישתין · א"ל צריך אני להשתין א"ל אחוז והיכי עביד הכי מוקד לסייע · נדה פב קפו א ב)

צעקה וצווחה קול ובת קול וקריאה ומענה :

ענפי שקרד אש מן השמים ענני שלא יאמרו כשפים הם · ברכות פק מב) ב"ו יש לו פטרון אבל הב"ה לא תקרא לא למיכאל · אלא צווח והוא עני לך · ירוש' דהרואה טו) לא יאמר אדם דבר לחבירו אא"כ קוראו · יומא פק ב גביני כרוז היה קולו נשמע ב' פרסאות · אגריפס שגר לו דורון · שם יד) של כ"ג משובח ממנו שנשמע מירוש' עד יריחו מפני מה אין הקול ביום בבלילה אלא לא קול גלגל חמה נשמע קול המונה של · ג' קולן הולך מסוף העולם ועד סופו ובעו רחמי אנשמה · שם) ושמע קולו ביריחו · ניר דלקוע נשמע · פד לט) תנין שאין משתמשין בבת קול · קל גברא במתא : מגילה פד לז)

תב אדם שו' שבחו בקול נמוך וגנותו בקול רם והאמר

אלא

אלא אימא נערך · סוטה פו מב ד) ואף על פי כן היו משתמשין בבת קול · ונתנה עליהם בת קול ·
סנהדרין פק לח ד)

צרה

כל המתרפה עצמו מד"ת אין בו כח לעמוד ביום צרה · אפי׳ מצוה אחת · ברכות פט קלן) יענך ה׳ ביום צרה ישגבך מכאן לבעל הקורה · קלה) חנניה וסיעתו שהיו מקבלין את הצרות · שבת פק ו) דואג בן יוסף שהיתה אמו מודדתו ואח"כ טבחתו · יומא פג לד) רעות רבות וצרות צבד שרבו · רעות שנעשו צרות זו לזו כגון זבורא ועקרבא · חגיגה עק ו) כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם · שם) בצר הרחבת לי א"ד בל צרה שבאתי בכנס לתוכה לצרה של ים נתת לי ב"ם בג׳ היה מלטע׳ ופרקי׳ לו הב"ה : ירו׳ דתעני׳ נט)
חג צרות מצריים לישראל · סוטה פק לזו לח) אף הוא א׳ במעת מיתתו · ועקן שניאן עתידין למיתו על עלמא · סנהדרין פק נח ד)

קבורה
ומצבת והלוית המת

לעת מצוא זו קבורה · ליבעי דקמי עד זיבולא בתריתא ברכות פק לו) וקברתני בקבורתם יעקב כל הן דהוה מיקת מבני ר"א אמר דברים בגו וגלגול מקילו׳ מת שם ונקבר שש׳ים בידו שתי׳ ארונות באים מא"לקורא עליהן וקבוצו וקטמאו את ארני · ירו׳ דכלאים כה) מערת המכפלה רב ושמואל חד א׳ ב׳ בתים שכפולה בזוגות · עירובין פה יז) ומציינין על הקברות במועד רמז לציון קברות מן התור׳ · מק׳ פק א) עוקר המת לבנות נפש על קברו אין עושין נפשות לצדיקים שדבריהם הם הם זכרונם · שקלים ב) גבו בחזקה שאין לואנמנא שיש לו · (בא)
חב מבטלין ת"ת להוצא׳ המת · ובמה כל צרכו תריסר אלפי׳ בטילת בנת ינת׳ם ריבוא · כתובות פב יא א כל הקבור בא"י כאלו קבור תחת המזבח · פיג יו ב) ונשלתני ממצרים דברי׳ בגו (ד) יוסף זכה לקבור את אביו וכבו׳ שעשו לו בגורן האטד סוטה פק לט א) ע"כום עשו פל קבור׳ יעקב והריגתו שם מנין היה יודע משה היכן יוסף קבור ואיך עלה למצוא ארונו · שם ב סימן כתוך סי׳ ואפ"ה לא ידע אים את קבורתו · ונבר שלאם מלכות (מא) מפני מה נסתתר קבר משה שלא יבטלא הגזרה · שם ויקברוהו במעלם אצל המעולי׳ בשמי׳ וזבי׳ קמא פק נט ג) שהושיבו ישיבה על קברו ש׳ נאו לפניו ל"ו אלף שהניחו ס"ת על מטתו והאידנא (ד) מעשה בר"א בר"ש שעכבתו אשתו בעליה כמה שני׳ אחר פטירתו ולא ניתן לקבורה · מציעא פו סמ ג) ר׳ בנאה הוה מציין מערתא דרבנן כי מטא לדאברהם אבינו · בתרא פג ס ג׳ ההוא אמגושא תפסידו דידי׳ בדיקניה ד) לא היו קוברין אותו בקברות אבותיו אלא שתי בתי קברות · סנה׳ פו קח ד) כל המלין מתו עובר בעשה · שם מנין למלין שעובר ירמז לקבורה מן התורה · מנהגא בעלמא קבורה משום בזיונא או משום כפרה: קט א מנין שאין קוברי׳ רשע אצל צדיק ב׳ קברים דהבי הוו שקלי׳ מיניה עפרא לאזוס׳ מפים קבר בני העם שם בתוב על גולגלתו של יהויקי׳ קברה והדר נבט׳ קבורת חמור יקבר׳ שגרתא לתכורא · פט קטו ד ועוד · פיא קלב ב יפה עשי׳ שתקנתי׳ להם קבורו׳ בארץ׳ · פיא קלי ג) אבא שאול או׳ אני קובר מתים הייתי · הפוסק יין עצמותיו · רצתי אחריו כבנסתי בקולית של מת · פעם אחת נפתחה מערה תחתי · נדה קכו ב

קבלה
עיין מרכבה

קדושה והקדש

קדוש הוא מנא ידעה שלא ראתה זבוב שלא ראתה קרי · שוא קדוש אבל משרתו אינו קדוש · שאחז׳ בהוד יפי׳ · ברבו׳ פק מט על תגילות השוס להוסיף על ירוש׳ כל תגילו׳ כל בוזה קדם לה׳ · פג יו הקקדשת׳ אדם מקדש עצמו מעט · יומא פג לו ירצה עצמו כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו · תעני׳ פק לה חב יוסי בן יועזר קס אקדשם · כתבו יוסי בן יועזר הכנים א׳ ובנו ו׳ · בתרא פח נה א כתב נכסיו ליבע׳ מבר שלים והקדים שלים ב׳ מ"ל דתעלין נקדש · מנחו׳ פח קסח ב שאל קונטריקוס ג׳ מאות בכורו׳ ואין מפקיע קדוש עצמו בבורו׳ פק קעח ד מה נתנו פטרי חמורים · שם ,

קהל וצבור
ורבוי אנשים

איתתי׳ עם רנון בשעה שהצבור מתפללין · מנין שאין הק"בה מואס בתפלתן של רבים שנאמר · ברכות פק לד

לד) כל העוסק ומתפלל עם הצבור כאלו פדני : שם) הרוא אוכלוסי יש' · בן זומא ראה אוכלוסא · פס קכח) ישי אבי דוד שיצא באוכלוסא · אין אוכלוסא בבבל : שם גוזר דין ליחיד ולצבור : ר"ה פק יד וטו) מטר בשביל יחיד פרנסה בשביל רבים : תענית פק כז) פלו' שפיר' מן הצבור ש ירא בנחמת צבור שבן מצינו במשה : לד) הב לעולם תהא אימת צבור עליך · שהרי כהנים מהכא ויקם המלך דוד על רגליו ויאמר שמעוני אחי ועמי אם אחי למה עמי : סוטה פד מו ד) הטל עליהם צרכי צבור והם כליס : סנה' פק נט ב) כל עיר שאין בה י' דברים הללו אין ת"ח · ב"ד וקופה וכה"כ ומרחץ · מפני מה נאמרו יותרם · ולא בפר העלם דבר של צבור מ"ל שכעס על אוהבו מפני מה נאמרה פרוכת הקדש מל"בו שסרחה עליו מדינה : זבחים פק קסג א)

קדוש וקדוש השם והריגה וכו' :

קמאי הוו קמסרי נפשייהו של קדוש השם כי הא דרב אדא חזייה להשיא עכוס : ברכות פג פב) מעשה בחסיד שהי' מתפלל ובא הגמון אחד ולא החזיר לו שלום פה כד) מעשה ר"ע שסרקו בשרו : פס קכד) יהרג ואל יעבור א"ל מארי דורא · זיל קטליה לפלניא ואי לא קטלנא לך : פסחים פב יא) אשרי הרוגי מלכות : פג טו מה ראו ח"מו שמסרו נפש על ק"ה נשאו ק"ו מצפרדעי' פד כב) גזרו וכו' ומפרוניקא אמר באו והפגיעו בלילה ר"ה פק כ) עוד תענית פב מא) אוי להם לעכוס · קמת ר"ע וחביריו מה מביאין : פב כב) גזרה וכו' שלא יביאו בכורים שלא יביאו עליש למערכה מה עשו : תענית פד פה · כשחדש נגזר על ר"ג ליהרג · בעל חוטם מתבקש הגמון נפל ומת : (שו) אקר בשבת היה מטעין קורה לא'כדי שיתקייב : ירו' חגיגה) כט)

חב הילדים שנשבו ונפלו לים א'ה' מבשן אשיב ממצולות ים ואשה וו' בניה שנהרגו ע"י קיסר : גיטין פה כט א) יוסף שקידש ש"ש בסתר יהודה שקידש ש"ש בפרהסיא בזכותו ניצל ח"מו : סוטה פק לו ב' ג' גזרות גזר פרעה לח א · יוסף שקידש ש"ש הוסיפו לו אות יהודה : פז מה ב) רבב' בנ"ח אגב שמדא נח נפשיה · ושפו' המע"שה : אגיעא פז עא) הראהו הב"ה דור דור · של ר"ע שמח

בתורתו ונתעלב במיתתו : סנה' פד קה ב גם פק קנא ג) גם מנחות פק קטו ב) כשיצאו ח"מו באו א"ה וטפחו לישר' א"ל יש לכם אלוה כזה ואתם משתחוים לעכוס : פיא קכ א) כורתי בריתי צו ח"מו עלי זכה ר"ע וחביריו קדט א) קטיעא בר שלום שאדרו ליה אל קמוניא מזומן לחיי העו"הב יש קונה עולמו בשעה אחת : ע"ז פק קכג ב) ר"ח בן תרדיון תמהני אם לא ישרפו' ומ"ת וכן הוה ליה באו"רך : קנה א) גזרו וכו' הלך ר' ראובן א"ל מי שיש לו אויב · בשלום הבירו שהוא יהודי החזירוס · הלך רש"בי ינא לקראתו בר תמליון אשכח להציא אגרתא : מעילה קפט ד וקנ)

קדוש החדש עיין כבבים·

קיום העמדה והבטחה ונצחון והפסד :

דבר נא בבקשה · שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם קיי' ואחרי כן יצאו ברכוש לא קיים בהם : ברכות פק מא) כי אין בבלותיך ב"ו מעשה ידיו מבלין אותו : מו) אשר אמרתי להם לישר' מסמך עכשו מה אומ' להם פה עח) כל מקום שנ' נצח סלה ועד אין לו הפסק : ערובין פה) אם משי' אדם עצמו כאבן הזו שאינה נמחית תלמודו מתקיים : שם כא) המחזיק בנכסי הגר כיצד יעשה ויקיימנו בידו : פז לג) וכל היכא דכתיב עד היום לעולם הוא והא · וכל היכ' דכתי' : יומא פה מז כאמרין שמא תאמר · ת"ל עומדין לעולם : סוכה פד יט)

חב אני ה' לא שניתי לא כליקם קני כלים : סוטה פק לד ד) כל המיושן מחבירו מעולה · לכל מעלה עתיקא בר מן : בתרא פה פח ג)

קיץ וחורף וקור וחום

ר"ש בן חלפתא נשב זיקא א' כמה בכרין דבר' למרי דהאי זיקא · גניעא פז ע ב) הא יומא קמא דריש שתא אי חמים כולי שתא או קריר' בתרא פח נו א) הכל בידי שמים חוץ מהצינים פחים (ע"ז פק קנ ג)

קנאה וסוטה

ראו מה בין בני לבן חמי וצו בני דע"כ שקלי' לבב רותי' לא

לא איקנא ביה : ברכות פק כט) אין משקין לא הגיורת דוגמא הסקוה : פג סא) אם יהא מוטב ואם לאו תרא
אלך ואסתתר : פה עה) בשביל ב׳ סלעים אילת ליוסף נתקנאו בו אחיו : שבת פק ד) הנהו קפולא · כל מי שיש קנאה בלבו עצמותיו מרקיבין : פכג קו) אל תראו שבעים בפני עשו וישמעאל שלא יקנאו בכם : תענית פק לד · אין אשה מתקנאת אלא בירך חבירתה : מגילה פה יו) איקנא בושתי איקנאי בדידי והמן נופל על המטה : כד)
חב אם זכתה הוין לה בנים כאברהם ואנכי עפר ואם לא · בשכר שא״א ואנכי עפר זכו בניו ולעפר סוטה : סוטה פב מ ג משנה אינה מספקת לשתות עד פג מ ג) שיתין תכלי משיוה לככא דקל חברתיה שמע ולא אכל מאברהם : קמא פק סב ג) בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו : סנהד׳ פיא קלד א) ויקנאו למשה כל א׳ קנא לו מאשתו : קלח ב)

קורבה ודבוק וריחוק וקצור והגשה :

עכו׳ נראית קרובה והיא רחוקה ׳אבל הב״ה ראה כמה גבוה מעולמו ואדם נכנסין לב״ה · וכי יש אלוה קרוב עשיר מודה בו ואם עני : ירו׳ דרה כד) סתף הב״ה שמו בים מלה״ד שהיה לו מפתח קובע בה שלשלת : תעני׳ כט חב תהא שמא׳ דוחה וימין מקרב׳ לא כאלישע יגר עינו׳ אשה שמאול דוחה : סנה״ קלו א)

קץ וסוף ותכלית וחתימה וראשית :

דוד בקש הודיעני ה׳ קיצי : שבת פב פב יב) ראשונים שנתגלה עונם נתגלה קצם אחרונים שלא נתגלה : יומא פק ז) טובה צפורנן של ראשונים מכריסן של אחרונים שם ז ואלה דברי דוד האחרונים ראשונים מאי כיהו : חב כל העושה דבר ואינו גומרו אף : סוטה פק לט ג קיפת רוחן של מחשבי קיצין : סנהדרין פיא קכה א כלו כל הקיצין אין לך קץ מגולה מזה (ג)

קרבן וזבחים וקמיצה וניסוך וקשורה :

א״ל המתוכה ברכו ברכה א׳ · וקרא עשרת הדברות ובשבת מוסיפין למשמר היוצא ועיין פי׳ ע״י : ברכות פק כא) שמור עצמך שלא תחטא ואם תחטא הבא קרבן

לפני בין טוב ורע אין מבחיני׳ קרבן מביא׳ לפני : סמ״ג ס״ה) ואף מ״ס מסר לו דבר שנאמר ויתן את הקטורת : שבת פט נה) כבשים קודמים לעזי׳ בכל מקום יכול מפני שמובחרים : פסחים פד נב א) הפסח נשחט בג׳ כתות ובאו״רך : פה כז) ומעבירי׳ לפניו פרים אלים וכבשים ולא תני שעירי כיון דעל חטא אתו · יומא פק יא) אביי הוה מסדר סדר דמערכה (כפ) בקיאות בית גרמו בלחם הפנים ובית אבטינס בקטורת וא׳ מבני בניהם שבכה ושחק ואחד מסר מגילת סמנין · פג לב) עיזי שבירחו מתעטשות מריח הקטרת נשים להתבשם כלה שבירושלי׳ פד לט) ניסוך המי׳ כיצד צלוחית ולמנסך או הגב׳ נא בשטי ונסכיהם רמז לניסוך המים מן התורה סוכה פד יו) ואו הן מעמדות לפי שגא׳ נו וקורין במעש׳ בראשית שאלא מעמדות לא נתקיימו ש״ו קחה לי עגלה משולשת קינה בזמן שב״ה קיים כבר תקנתי להם סדר קרבנות · תעני׳ פד״י עג) והק״ו אליו פסוק זה כולו ע״ש קרבנות נא׳ כרשנא (מגילה פק יד) כתיב הוקר רגלך וכתיב אנא כיתך בעולות כאן בחטא׳ כאן בעולו׳ חגיגה פק ו) מיכא׳ עומד ומקריב וכי תעלה ע״ד שים שם פרים וכבשים אלא נשמותיהם (פב י) משנה ואו הן הממונים שבמקדש יוחנן אחיה מתיא פתחיה פקלי׳ כה חב ויזבח שור ומריא וכתיב ז׳ פרים וז׳ אילים (סוטה פד מד ב עמד וזקרי׳ שו שקרנותיו קודמו׳ לפרסותיו ע״ו פק קנב א) וכן היה ר״א פוסל בכל הקרבנות (פב קנז א) השיק והעליה מאי והעליה (ד׳ עד שלא הוקם המשכן והכל קרבו עולות שלמים לא והכתיב קד אחר קרבו שלמים בני נח וחד אמר חוטן משה עולו׳ וזבחים (זבחי׳ פי״ד קסד ד) בני יש׳ מנוין על שחוטי חוץ אורויי להו שרי׳ כי הא דאיפרא הורמיז וקריבו כיהלי׳ לש״ם : (קסה א) קדשים קלים נאכלים בכל הרואה מאי תאנא שילה עלי עין שלא רואה (שם) ג׳ דברים הוקשו למשה וי״א אף הלבות שחיטה דכתיב וזה אשר תעשה על המזבח (מנחות פג קסו א) מלואים הקריבו בימי עזרא כל נבלה לא יאכלו הכהנים קס״ד הואיל ואיסתרו להו מליקה · פד קסו ג) מה נשתנה מנחה שנא׳ בה נפש עני (קסח ד מזבח בנוי ומיכאל עומד ומקריב כפ׳

ומקרי' בפ' קרבנות לא נאמר אלא לה' שמא יגרי' לאכיל'
לרנוככם תזבחו פ"ג קמט ב) שור שהקריב אדה"ר קרן א'
היתה לו במצחו קרניו קודמות לפרסותיו · חולין פג
קנ' א) ושחט וכס' מי ששחט יכסה · פד קנג ד ' בשכר
שאמר עפר ואפר זכו בניו לכסוי הדם (קנד א) בעולם
נדבה בן בקר בעלמא דאיתרמי ליה · פק קפ ד) ת"ר
פטום הקטורת הרי י"א סמני' נא' לו למש' שפרי אלבג'
(כריתות פק קפג ב)

קרית שמע ועיין ערך תפלה

כל הקורא ק"ש על מטתו כאלו אוחז חרב של ב' פיו בידו
שמזיקין בדלין הימנו (ברכות פק ה. למה קדמ' שמע
לוהיה אם שמוע כדי (פב כו) רש"בג הוה קרי וחזי וקרי
עד דהוה משקע שכתי' ומ"ט (ירושלמי דברכות פק ג)
ומפני מה קורין פרשיות הללו ר' לוי משום שכתוב בהם
שכיבה וקימה וחד אמר מפני שי' דברות כלולין בהם
אכבי שמע יש' ואפרש ואזיל (שם ד) לא חרבה ירושלים
אלא שבטלו ק"ש שחרית וערבית שנא' (שבת פיו פד)
כיצד כורכין את שמע בשכ"מלו אמר יעקב מש"ל לבת
ילך שהרי מיקי קדר' פסחים עד ב') מעוות לא יוכל
לתקון זה שביטל ק"ש ותפלה חגיגה פק ו)
הב שמע ישרא' אפי' לא קיימתם אלא ק"ש (סוטה כח
שז ג) והערב לבטלם · (מק"ש ד)

ראית העיין ועוורון ו...

בשכר ויספר זכה לקלסת' פני' בשכר כי ירא בשב' מהביט
וג"מר לא יפה עשה משה שהסתי' פניו אכל נדב ואביהו
ברכו' פק כז) שזנו עיניה' מן הערו כל המסתכל בקש'
קטנה של אשה כל שאמרו חכמים מפני מראית העין
(שבת פו מ) אינו דומה מי שרואה ואוכל שאין אוכלין
ואינם שבעין טוב מראה' עינים באשה ומנוולת אותו
מעשה (יומא פק סד) אין הברכה מצויה אלא בדבר
הסמוי מן העין תענית פק כד) סומא פורש על שמע
כל ימי הייתי מצטער ואיתי סומא שהיה מהלך באבוק'
כל זמן מגלה פג ל) סומא בא' מעיניו פטור מן הראייה
שנ' יראה (חגיגה פק ג) איכא צורבא מרבנן ומאן עיני
הוא אתם הקלתם פנים הנראים ואינם רואים תזכו כל

המסתכל בג' דברים עיניו כהות בקשת בנשיא בכהנים
(פב יג) ר' אושעיא הוה רביה דרבי' קד מני בהור היך
מאן דגמלא חסד עם מאן דמתחזי (שקלים לג)
הב המסמא את עינו והמנבה אינו נפטר עד שיבא
לידי כך כתובות פו יג ב) שמשון הלך אחרי עיניו
לפי' נקרו בעיניו מדד שנא' (סוטה פק לה ב) ארבע
חשובים במתים סומא נדרים פט כג כ' רב ששת שהיו
מנערים לנדרים גלופא ונינול גיטין פו לא א) סומא
אין לו בשת מרים הוה אמ' כא מ"ד סומא פטור מן המצו'
עבידנא יומא טבא והשתא (קמא פח סב א) אין הברכ'
מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין ת"ר ההולך למו' גרנו
מדד ואח"כ בירך ה"ז תפלת שוא (מציעא פד סה א) כל
המסתכל בערוה קשתו נכערת (סנהדרין פיא קיט ב)
א"ל קיסר בעינא דחזי לאלקייכו ואוקמי' לשמשא בתקופת
תמוז (חולין ענ קנב א

רבנות ות"ת והוראה ורב ותלמיד ועיין ערך לימוד

לעולם ידור אדם במקום רבו שכל זמן ששמעי קיים
ברכו' פק לז · שמואל מורה הלכה בפני רבו הוה שחיטה
בזר כשרה מיהו כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה
פה עה) באתר דלית גבר תמן הוי גבר לא נצרכה אלא
ששניהם שוים פע קכז) חביבין דברי זקני' מדברי נביאי'
משל למלך ובזקן בקוב ע"פ התורה אשר יורוך ירושלמי
דברכות פק ג) שני ת"ח הנוחין זה לזה המקשיבים
המדגילים (שבת פו לח) כי אתי צורבא דרבנן לקמאי
לא מזיגנא פבילנא לי' לכ"מ לדינא (פיו עט רבינא הוה
יתיב קמיה דרב אשי חזיים לההוא גברא בתלמיד המוד
בפני רבו (עירובין פו פט) בשלקי נדה כהן בזמן
שעירא הי"אירי קיים כל המותיב מלה קמא רביה אזיל
לשאול בלא ולד שם א) ועוד כי הא דלא אמר שמעתא
בשמי ככבש לפני ר' שקלים פב)
חב שלא יאמר אדם משנה שאקרא ר' אל קעפה עטרה
שרי ליה לצורבא מרבנן לאודועיה נפשיה לא
יהיבנא אכרגא עבדא דנורא אנא (נדרים פו כב א)
מפני מה אין ת"ח יוצאים מבניהם תלמידי חכמים
פק כב ג) . הב לך כרב כיסר כרב ביטרוהו הב ים לך
והרב במה קשה (סוטה פק לט ד) הגים לפרסע
דרבים

גרבים זה ת"ח ויום המיתה זה ת"ח וירקא סטא זה ת"ח פג מא ב) ועם פוגים אל תתערב אלו השונים הלכות שמורין מתוך משנתן והלא ד' תלמיד שלא הגיע להורא' ומורה (פג מב א) מסרבו וזוחי' הלב תלמידי הלל ושמאי שלא שמשו כל צרכן (פט מט ג) שלשה חבקוק ב ת"ח מתכשים ב' ת"ח המתהלכים בדרך שני ת"ח ואין נוחים זה לזה בהלכה א'מת (נב) ר' שמך בנו של ר"א שיעסוק בתורה (תיענא פו סם א) כל שהוא ת"ח ובנו ובן בנו רב יוסף (שם) בלב נבון זה ת"ח בן ת"ח וקרב כסילים זה ת"ח בן ע"ה (ג) כל המקשין עצמו בד"ת בעה"ו (שא) ר' ור' נתן סוף משנה רבינא ורב אשי סוף הורא' (עא) מכניף ומייתי לכל טנקי כי היכי דלימטיי' שיכא מכשור' שנה' פק נו ד) כועס זו ת"ח שבא"י פובלי' אלו ת"ח שבבבל פג קנ ב כל שאינו מהנ' ת"ח מנכסיו אינו רואה סימן ברכה · פיא קיש א הסולק עם רבו השושה מריבה המתרעם המהרהר קלט ג' תלמיד שגל' מגלין רבו עמו מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון · מג קמא ג) הדבת למדתי ומתלמידי יות' מכלם (ד) כי רבים הפילים תלמיד שלא הגיע להוראה ומור' עד מ' שנים והא רבא אורי (עז פק קנו ב) למה דומה ת"ח לצלוחית דברי' מכוסים מתנו מתגלי לו עלמות ולא עוד שלא שנוחל ב' עולמות (קנח ג) מכאן לת"ח שאמר דבר הלכה שאין מזיחין מוניחין מזקיחין מסרבו (חולין פק קסט ד) ת"ח צריך שידע ג' דברי' קשר תפלין וברכ' חתני' וציצית קעד ת"ח הרואה טריפה לעצמו (פג קעח ב מכאן לת"ח שלא יצא יחידי בלילה · פו קעה ב הע' לקבל דברי חברו' חבר ונעשה גבאי דוחין אותו · בכורו' פג קב א) ת"ח מרבים שלום בעולם (תמיד פו קפד ג

רח
ערך שופר

רח
ערך כוכבים

רגל והליכה
ופסיעה וגם ובורח

היוצא מב"ה לא יפסיע פסיעה גסה לעולם ירוץ אדם לדבר מצוה אפי' בשבת (ברכות פק יז) וכשאתה יוצא בדרך המלך בקונך ולא תפלת הדרך והיפי מצלי לה (סוף פד פסיע' גסה נוטלת א' ממאור עיניו של אדם · שבת פשו ע שלוסי' מצוה אינם ניזוקין כל מיש לו קרקע עולה לרגל מפני מה אין פירו' גנוסר בירושלים פסחים פק ח) אל תתעסקו בדבר הלכה שלא תרגזו עליכ' הדרך אני והא תלוך ודבר אל עפסיעו פסיעה גסה והכנסו בחמה לעיר תענית פק לא מה יפו פעמיך בנעלי' בניו של אברהם שעולין לרגל חגיגה פק א הוה בכי עבד שרבו מצפה לאכול על שלחנו שם ג מכאן שכל המקיי' מצות ראייה כאלו מקבל פני שכינה ירושלמי חגיגה כט חב שט י"ח אלף עולמות (ע"ז פק קג ג) יש' שני עשל לו עכו"ם בדרך טופלו היו עולין וכ' שאלו לאין אתה הולך ומעשה בתלמידי ר"ע (פג קנ ד) כטופי טחול וחקוקי כפו הרגלים (פג קלא ב)

רחיצה ומרחץ ותספורת

כשיתי טובה זו מרחץ דתינת ר"י מביאין לו חמין ע"ש ורוחץ שבת פב יג) בדרכא אי מרי לתשי בי ידיה רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל כבוד קונהו ואם אסור או מותר להטמין את הצונן (פד כח ז

רוחות
העולם ערך ארצות

רוח הקדש

ותלבש אסתר מלכות שלבשתה רוח הקדש ובקיב זרו לבס' את עמשאי (מגלה פק כד ומה המרעיב כדי שתסר המרעיב לרוח טהרה אלא שעונותיו גרמו סוכה פו קיב ג) בג' מקומות הופיע רוח הקדש בב"ד של שם ושלמה ושמואל (מכות פג קמג א)

רחמים
ורחמנות ואכזריות ומדת הדין ומדת הרחמים

מאי מצלי יהי רצון מלפני שיכבשו רחמי את כעסי ויגולו רחמי על מדותי ואתנהג עם בני במדת הרחמים :

(ברכות פק כג) וחנותי את אשר אחון אף ע"פ שאינו הגון ורחמתי (שם כו) אפי' חרב מונחת על צוארו של אדם לא ימנע עצמו מן הרחמי' אפי' בעל החלומו' א"ל למחר מת אל ימנע עצמו (ז' האומר על קן צפור יגיעו רחמיך מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית שעוש' מדות של הקב"ה רחמי' פה פו מעש' דר' שהש י"ג שנ' בשיניו על שא' לעגל וכו' ירוש' דכלאי' ז) המרחם על הבריו' מרחמין עליו מן השמים שנ' שבת פבג קנ) במי אתה מוצא סדרי תורה במשחיר במי שמשים עצמו אכזרי כעורב איכא קורמי בא נמא (ערובין פב יא) כל המרח' מרחמים עליו בידוע שהוא מזרעו של אברהם פא לט אפי' בשעת כעסו של הקב"ה זוכר את הרחמים שנאמר פסחים פא מא) ג"חייהם אינם חיים הרחמנים פי נא כל העושה צדקה ומשפט כאלו מלאו לכל העולם חסד וכי יש תורה של חסד ושאינה של חסד סוכה פד כג אם אתה מרחם עלינו ואם עלוב ואינו עלוב מי גדקה מפני מי (תענית פב א)

חב ג' סי' באומ' זו רחמנים (יבמות פק ז ב) ויחמול המלך על מפיבושת בקש רחמים (שם) כל נכמי לחד ברא ולא ידעי להי מנייהו זילו חבוטו קבר' דאבוכין (בתרא פג כא א) אלמלא צדקתך כהררי אל מי יכול לעמוד לפני משפטיך תהום (ערכין פק קפ ד)

ריח ונצחון ומציאה

איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו הוי אומר זה הריח ברכות פו נז) עתידים בחורי יש' שלא טעמו טעם חטא שיתנו ריח כלבנון שנ' (שם) מאי שמן המור שט בת אכפיקינון ולמה שבין אותו מגילה יג)

חב בשמים וכים שכל המריח בם בא לידי זמה קמא פק נט ג) שישו בני מיעי תובטח אני בכם שאין רמה ותולעה שולט' בכם ספקי מיני דיקולי דקרבא ולא מסרקי (מציעא פו כו ב) כהירכא קרבא מריח פיתא בתרא פה פק ב

רפואה והקזה

גנז ספר רפואות (ברכות פק מז) כל שישנו מסו' רפוא' אין בו משום דרכי האמורי והתניא אילן שמשיר פירותיו פו מ) לאיסתא נמירת' לפימט' וכ"מה רפו"אות שם) פורסא דדמא תלתין יומין (פיז פז לא תיסתי' סמא ולא תעבר נכא (פסחים פי מה א) רפואה ולחם לנשיכ' כלב שוטה (יומא פק עא) אכל אומנא כי עביד רפואה וכיו"תיו במלא"כתו (תענית פב כב) הק"בה לישראל מקדים רפואה למכה מגילה פק יט ועליהו לתרופ' להתי' פה של מעל' של מטה של עקרות של טמי' שקלי' מד הב אסוותא דממיין לי' לר' צדוק (גיטין פה כח א) טוב שברופאים לגהינם קדושין פד כח ד) שמואל ירחינאה אסוייה דר' הוה ואיך ריפא ר' מעינו מציעא פה ע א) בשעור ובשר עומדין בתומן ומתרפאין סוכה פיא קיח ג) ועלהו לתרופה להתיר פה אלמא עקרות לתרופה ממש (קכט א) רב יצחק שף עבדא לי מילתא ואתסי' כל המחלה כי אני ה' רופאך וכי (קכט א) אסו' להתרפאות בד"ת (שבועות פב קמה ג)

רשעות

וזדון וסרוס ופלגה

מותר להתגרות ברשעים בעה"ז אי כי אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו ברכות פק לב) ק"ג פרשיות אמר דוד ולא אמר הללויה עד שראה מפלתן של רשעים אשרי האיש ולמה רגשו חדא פרשתא היא שם מ סוה בפי דימותו א"ל מי כתיב חוטאים חטאים כתיב מה אל תרשע הרבה אבל מעט לירשע אלא מי לא דיין לרשעין שאינם חרדים ועכבים יודעים הרשעים שדרכם למיתה (שבת פב יא בשעה שירד אותו רשע לגהינם פכז לט) פושעים יש' דפשעי ואזלי עירובין פב ה) אמרפל שהפיל אברה' לכבשן אש שהמריד את כל העולם כולו פה ז) והפו כבשים כדכרים כבשי רשיעיא צדיקי יחסנון פסחים פו לג) רשעים גמורים פושעי ישרא' ודינן ר"ה פק י) אמר יצחק יוחן רשע פשו אל תתן ה' מאויי רשע אל תתן לעכו' תאות לבו (מגלה פק ו אתפורום אחיו של רשו הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו הוא אחז וכן לענין צדיקים הוא משה (ו) לא נסתכלתי בצלם דמות רשע אסור להסתכל עיניו בהות כינחק לפ גם

את זה לעומת זה ברא צדיקים ברא רשעים כל א' יש לו ב' חלקים (חגיגה דף יא) פושעי יש' אין אור גיהנ' שולט בהם ק"ו מתלמידי' (טו)

חב גל וגל שבא עלי אם יבא רשעים על האדם ינענע לו ראשו יבמות פיד ט ד אנקלוס אסקי לטיטו' לבלעם ורשעים אף אחרי מות · גיטין פק כח ב) אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה פו סא א תשת חשך העה"ז איתו יער רשעים ויאספו רשעים לגהינ' מעונותם בצדיקים תחלה · מגילה פג כז ג) דמודי להון נפיל בידיהון דמיתרקין עליה זו דילה דילהון (בתרא פה פח ב' שב בירי לשלמנא וקד לעובד בי"ש · סנהדרין פק כז ב) קשר רשעים אשר שבנא מאי עביד (פג קכד) כי השתות יהרסון אלו חזקיה אלו מחשבותיו של אותו רשע קג קא) כפלח הרמון אפי' ריקנין שבך אלהים מנות בגדיו בוגדיו הכהו בריוני · פד קד א) באבוד רשעים רנה באבוד אחאב ומי חדי קב"ה במפלתן של רשעים מעשה ידי טובעי בים ואתם או' שירה קו ב) המקום מצטער על דמן של רשע שנשפך ק"ו צדיקים (פו קא ד) י' תשעות נפש אותו רשע שנקרב ופסוק עוד היום בנוב בתרגומו פיא קכב ב) אחז חתם מנשה קדר אמון שרף אחז נעל מנשה הרס וכמ"ה רשעיות מהם · קלא ד) תשובת דור המבול לנח מוכיחם (קלו ד) דור הפלגה מאי עביד נחלקו לב' כתות (קלו ב) אנשי סדום רעים בגופם וחטאים בממונם קלז ג) דאית ליה חד תורא דמתי לאתמא דפסיק אודנא דחמרא דפרע ליה דעבר במברא אליעזר עבד אברהם איתרמי הויא הויא ריבת' קלז ד) כל זמן שהרשעים בעולם חרון אף בעולם קמ ב) רשע בא לעולם חרון אף (ד) ירד מבול לא"י ברותחין קלקלו לא נגזרה על דג' אור זילא היכן קם עוג מלך הבשן זבחים פיב קסד ב) בני אדם שדומים לבהמה מקבלים קרבנות מפושעי ישראל חוץ משימים עצמם כבהמה · חולין פק קסט ג) כל תענית שאין בה מפושעי יש' אינה תענית שהרי חלבנה · כריתות פק קפג ב)

שאלה והמיתה ותשובה ושאלת שלום ומענה

כל היודע בחבירו שרגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום · ברכות פק כב) כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל כאילו עשאה במה · פב נז) מרגלא לעולם יהא אדם מרבה שלום ואפי' עם גוי בשוק (פב נט) שתקינו שיהא אדם שואל שלום חבירו בשם (פט קכו) כך אינון רבנן דזעירא לא שאיל בשלמא דרבא · ירו' דברכות פב ז' שלא שלא כהוגן אלעזר ושאול ויפתח אף כנסת יש' תענית פק ו) נענו קודם שבורין שבא לאחר שבורין ה"ד שבא אמר משיב הרוח כושב זיקא אמר (פג עב) לעולם יהא אדם זהיר בתשובתו שמתוך תשובה שהשיבו אהרן מגיל' פג לא) חדא דלא שאיל בשלמא כך נוהגין גביהן דזעיר' לא שאיל בשלמא דרבא (שקלים כב)

חב אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה חיישי' שמא שד הוא סנהדרין פו קמ א) שאלת ירמיה מדוע דרך רשעים צלחה ומשה על כי את רגלים רצתה פיא קכג ב) ג' דברים עשו ב"ד של מטה והסכימו ב"ד של מעלה שאלות שלום בשם מכות פב קמג א) י' דברי' של אלכסנדר מוקדון אל זקני הנגב תמיד פק קפג ד שאלו אנשי אלכסנדריא י"ב דברים א"ל ר"י בן ג' חכמה ג' הגד' ג' בורות ג' ד"א נדה פז קפט ב)

שבח וקילוס והלל ושירה

שני ה' ברכי נפשי שדר בה' עולמות ואמר שירה (ברכות פק מו לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל פה פ) ההוא דנחית אמר האל הגדול הגבור והנורא והאדיר א"ל שיימתינהו מ"ל שהיו משבחי' אותו בשל כסף והלא זהב הוא לו (פה פו) מנין שאפי' עוברי' אמר שירה על הים פז קב) ד' צריכין להודות חיי"ם צריך לאודויי קמי י' פט קו) חייב אדם לברך שם קיט על הרעה בכל מאדך הוי מודה לו במאד אורח טוב מהו אומ' במ"ה שב"ח אורח ועמדו או' קכח) לכשיגיעו הגליות לטור אמנה עתידו' הן לומר שירה ירושלמי דשביעית) הקורא הלל בכל יום ה"ז מחרף כדקאמרי' בפסוקי זמרא · שבת קיו עם) אומר מקצת שבחו של אדם לפניו וכלו · ערובין פב ד) מדת הב"ה אדם נתחייב הריגה למקו' שותק ולא עוד אלא שמשבח והיינו ד"א שמצדיקים עליהם את הדין אני והאי (פס ה) בי' מאמרות נאמר תהלים בנגון

שגגון שיר שבתור' משה וים' אמרוהו. כל פיתח ותושבחו' שבס' תהלים דוד אמרן שנאמ' . והלל מי אמרו: פסחים פי נו) שירות כנגד עצמו או נכור ונגוח ונגון: שם) ת"ר הלל זה מי אמרו ידים שלכי כנען ר"מו המן על כל צרה ושיגאלנו: שם ז) מהיכן הלל הגדול . ולמה נקרא הגדול: שם) ובי מאחר דאיכא הלל הגדול מ"ט אמרי' הלי מפני שיש בו ה' דברים: נט) לא לימא אינש ברוך הבא והדר בשם ס' לא לימא א"יסר והדר מברך: סוכה פג יב) כל המפסק ב"ש וד"א נעקר מן העולם. אנו מודי' ולך אנו משבחים: סוכה פד ב) בראשון מהו או' . ומוזרים לכל השבוע. ועניניהם: ר"ה פד כו) אילת ארס שבלק הרכון שאינא להם ויחרה אים אל אחיו: קפנית מק כו) לוי הטית דכדי כלפי מעלת ואישלע: פג סח) אכלו ושתו ואמרו הלל הגדול' אין אומר הלל הגדול אלא בכפס שבעה (עב) ומה מעבדות לחירות או' שירה מיות לחיים עא"כו א"ח הלילא כמי נימא. שאין אומרי' הלל הגדול על נכי' שב"קל . הובשרו כל הארצות לומר שירה: מגילה פק ב) כל השירות אריח ע"ג לבינה. חוץ משירה זו ומלכי כנען . (כה) אסור לספר בשבחו של מקום יותר מדאי נעקר מן העולם ' כמא דכולא משתוקא: פב כח)

הב ויאמרו לאמר . שהיו ישרא' עונים שירה אחריו של משה' בשפה שעלו ים' וכינד אמרו. עולל מושל מפי עוללים ויונקים. סוטה פה מב ב) אסור לספר בשבחן של רשעים ' אלא להודיע שבחו של צדיק: פח מז ד) כל האו' שירה בעולם הזה זוכה . עתידין כל הנביאי' לומר שירה בבת א' . סנהדרין פיא קיח ד) אמרה הארץ אני אומר לפניך שירה. גנאי הוא לחזקיה שלא אמרו שירה עד שפתחה הארץ . גנאי הוא למשה שלא אמר ברוך עד שבא יתרו: קפא ב) למי נאה למלל גבורות ה' למי שיכול למלל כל תהלתו: מכות פק קמא ד) שיר של קורה בנזרו' ובנבל' ובצלצלים. ושיר של פגעים: שבועות פב קסה ג) ושרנת הפרות שאמרו שירה אמרו:
(עא פב קנז א)

שבת ושבות קדוש והבדלה

מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני: שבת פק ג ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני: פב כג) וכבדתו שלא תהא מלבושך שלשבת . הלוכך דבורך כל המתענג את השבת נותנין לו נחלה בלא מצרים ניצול מהעבוד נותנין לו משאלו' לבו. כל המשמר שבת כהלכתה אפי' עע"א . אלמלא שמרו יש' שבת ראשונה. אלמלא שמרו יש' ב' שבתות: פיו ש) יהא חלקי עם מכניסי שבת בטבריא ומוציאו: שם עט) בואו ונצא לקראת שבת מלכתא (פט) מעשה דמוקיר שבי . מאן דיזיף שבתא פרעי' . עשיר' שבשאר ארצות זוכין שמכבדין את השבת מעשה בא' בלודקיא בשולחן של זהב שסקנב היה . א"ל קיסר לרי"בח מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף: פיו פ) כל המתפלל בע"ש ואו' ויכלו כאלו נעשה שותפו . במ"ש מלווין מב"ה לביתו . מלא נר דליק ומטה: פיו עא) אין מדליקה מנוה אלא במקום שיש בו חלול שבת לא חרבה ירוש' אלא בשביל שחללו בה את השבת שנא': שם פג) מעשה שנפלה דליקה וירדה גשמים . לא היה צריך לכך (פה) מעשה שבמרנה שרהו ונעשה לו נס . פכג ק) כל מזונותיו של אדם קצובים לו חוץ מהוצאות שבתות וי"ט . דבבא איזהו הקג שהקדש מעכסה בו . שמאי כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה . אבל הלל שבא מקר שכיך לשבקיך: ביצה פב ב) כל מנות בפרהסיא חוץ משבת נטעא שג' בינו ובין מתן שכן לא אודעינהו נשמה יתירה ויכפש וי' אבדה נפש: ג) אתא מישרא אל מאי עובדיך דיירנא בקיבא רחוקא דלית בי' תמרא לקדוש ולאבדלהא: תענית פג טג) נשמה יתירה נתנה באדם בע"ש ובמ"ש נטלה ממנו: פד עד) ביום השביעי בשוב לב שבת היה ושתי הרשעה מפשטת בנות יש' ערומות ועושה בהם מלאכה בשבת לפי' : מגילה פק יג) ולא בטלפי קדום היום אימא זקנא היתה לי . בשמתה הניחה לישראל גרבי יין: פה לג) רב הונא הוה חסר ביתא: שם מנין שהולכה קדוה מלאכה. אפילו הכנסה: ירוש' דשבת פי א)

חב יכול יהא בנין ב"ה דוחה שבת ת"ל את שבתותי תשמורו: יבמות מה י) ר"בל כשמשו הו אקי רביתי: כתובות פו יד ב) בג' מילי נהתי מנכשיהם דשירי כנכיהו בשבתא ודק בעי העורקייהו. דאמר חייתא גיטין פד כנג) עלעת אמטי קמי אקדושא דסדרא יומי"ט דאגדתא

דאגדרתא: סוטה פט ג. שלשה כוסרופום מה היום מיומים׳ שבטיון יוכיח׳ בעל אוב׳: סנהדרין פק קיב ג) כל המבדיל על היין במוצאי שבת הויין לו:
(שבועות פב קמה ד)

שחיטה ערך קרבן

שכניה ערך עלייה

שטן

בשעה שירד משה מלפני הקב״ה בא שטן ואמר תורה היכן היא: שבת פט נה) שטן ביומא דכיפורי לית לי׳ רשותא לא שטוני השטן בגימ׳ שס״ד: יומא פק קד) תב ר״מ הוה מתלוצץ בעוברי עבירה אדמי ליה שטן כאתתא: קדושין פד כח ב) פליאו הוה רגיל למימר כל יומא גירא בעיני דשטנא אדמי ליה כעניא: שם ג) עולה ומסית יורד ומקטרג קשה צערו של שטן משל איוב משל לאו שבור החבית ושמור יינה. הוא שטן הוא יצ״הר הוא: בתרא פק עז ג) שטן ופנינה לש״ש נתכוונו. דרשי אתא שטן ונשקי׳ אכרעי׳. לא דבר איוב אלא כנגד שטן: (שם)

שינה ויקיצה ושכיבה ומטה

חנות לילה אקום. ה״ק מעולם לא עבר עלי חצות לילה בשינה הוה מתנמנם כסוס עוסק בדת: ברכות פק ב) ואל תשבו על מטת ארמית א״ד דלא תגני בלא ק״ש: שם לט) רב ששת מסר שנתיה לשמעיה השתא אתו יומי דאדיבי ונקיטי וניכנוש טובא: עירובין פו לב) בקש להתכנס פרקי בפונה מכין. מיקירי ירושלים לא היו ישנים כל הלילה. לא בגבל ולא בכבוד. אף בגבולין אלא שחופאין: יומא פק יג) כשיהן של ת״ח שמנדדות שינה: פק טו) אסור לאדם לישן ביום יותר מס׳ נשמי: סוכה פב ו) כשהיינו שמחים שמחת בית השאיבה לא היינו רואים שינה בעינינו כיצד. והא שבועה שלא אישן ג׳ ימים מלקין אותו וישן לאלתר: פה מ) חוני המעגל שישן ע׳ שנה: תענית פג ט) ת״ח שמקמטין עצמן משינה על ד״ת: חגיגה פב ט)
חב בניתן לידידו אלו כשותיהן של ת״ח שמנדדות שינה כתובות פב יב ב) כי חזית מנמנם שאיל עלויה אי נורבא מרבנן הוא אקדים לגרמיה אי פועל. ואי

לא גנבא הוא: מציעא פו סן ג)

שירה ערך שבח

שכר ועונש ופורענות וקנס

אגרא דפרקא ריהטא אגרא דכלה אגרא: ברכות פק יז) בתחילה פי׳ עונשה דכתיב וישב משה ולבסוף שכרה דכתיב ויגד וא״ד: שבת פט מז) מדה טובה ממהרת לבא מדת פורענות. פי׳ שם) לא דיין שחוטאין אלא שמטריחין אותו לידע איזו גורם אביא עליהם: פב נו) לכל תכלה ראיתי קץ דבר זה. קינים אלו פורענות של צדיקים בעה״ז והגה זו! מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא: עירובין פב ז) ומשלם לשונאיו ב׳ כשונאי משלו. היום לעשותן ומחר ליטול שכרן: שם יב) רבי חנינא בן דוסא יהבו ליה כרעא דפתורא דדהבא בעא רחמי ושקלוה. גדול הנס האחרון: תענית פג סו) לר״א בן פדת תליסר נהרי דמשכי אפרסמונא. (סז) מ״ד דקמנא ותרין. ושביביו כשערה. ונורא על כל סביביו מעשה בחסיד אחד:
(ירושלמי שקלים כו)
חב אין פורענות בא לעולם אלא בשביל ישראל: יבמות פה ה א) אין הקדוש ברוך הוא מקפח אפילו שכר שיחה נאה רות לוט: נזיר פג כדג) גם קמא פד כב רשע טיטוס הרשע ועו״פ היקום שנכנס באומתו: גיטין פה כח א) עונשה טיטוס בלעם ופלו בעה״ב: שם ב) אין הקב״ה נפרע מן האומה עד שעה שלוחה. ג׳ כוסות האמורים במצרים: סוטה פק לד ד) אין נפרע מהאדם עד שנתמלא סאתו: שם) אבשלום נתמלא ומיתתו: לא ב) משנה וכן לענין הטובה מרים המתינה יוסף זכה לקבור משה: לו ד) מרובה מדה טובה (שם) ויקם מלך חדש. כל פ״סוקי תחלת פ׳ שמות (שם) כלומר אתה מבקש אלא ליטול שכר מעלה אכי. לכן אחלק לו ברבים: מ ב סוף הפרק כל העושה מצוה א׳ מטיבין לו משנה וגמ׳. שכר מצות בהאי עלמא ליכא: קדושין כג ב) אין לך כל מצוה שאין לך מתן שכרה: (ג) נקוניא חופר שיחין אפשר דבר שנתעסק בו אותו צדיק. הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים

הצדיקים שאומ' הקב"ה ותרין קמא פה ס ג) כיון שנתנ' רשות למשחית לחבל אינו מבחין ולא עוד אלא שמתחיל מן הצדיקים. פו סא א) מאן קאכיל עולמיה ברבה בר אבוה תעניא פט עב א) לא נגזרה גזירה על שבטו של לוי יאיר בן מנשה כל"ו איש (בתרא פא נג ב) והזונות רחצו למרק ב' הזיונות. סנהדרין פד קו ג) אשר קלס מלך בבל עשאם כקלין' פיא קב ב פרעה שסירך בעצמו נפרע הקב"ה בעצמו שנחרי' ובשנחר' הרגוש יען כי מאס בעם קכא ג) תעשה על יגלח ה' בתער השכירה שגלחו קכג א) שפלש הקב"ה לבלאדן שכר ד' פסיעות ומעשה בחו"רך עתי' הקב"ה ליתן לכל צדי' מלא צומסו עתיד לכל צדיק ש"י עולמו' מדה טובה מרוב' בשש שנותן כח ברשעים לקבל פורענותן כך נותן פיא קבח ב) א"ה אם מקיימין אין מקבלין שכר היום לעשותן ולא היום לקבל שכרן (עז פק קמט ג קכ) ע"כ אפקיד עליכם אוהבו נפרע ממנו מעט מעט (קכא א) במצותיו ולא בשכר מצותיו (קנה ד) אשרי צדיקים שמגיע אליהם בעה"ז כמעש' הרשעים בעה"ב מתקיף אוקמיתו משכת' איעתריתו פורתא (הוריות פג קס ב)

שלום ופשרה וצבא

כל היודע בחבירו שרגיל ליתן לו שלום יקדים לו ברכו' פק כב) מי בה"ב שיודע לעשות פשרה בין ב' צדיקי' בין חזקיהו לישעיהו הבי' ייסורין על חזקיהו וא"ל לישעיהו לך ובקר את החולה (מז: רב ספרא בתר צלותי' א"ה הבי' יר"ת שתשים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה ובין (פב נט) הכניא ר' יוסי בן כפר ובן בנו של זכריה בן קבוטל התחיל הוא מטמא והם מטהרים. פט קלא) ורדפהו בקשה במקומו ורדפהו צמקו אחר נאמ' רדיפה רדיפה ירוש' דפא' נא א) כי חזינן תרי טרחינן ועבדינן להו שלמא (תענית פג נג) מפני מה מערבין בחצרות מפני דרכי שלום מעשה באשה אח' מתוך כך עשו שלום הה"ד דרכיה דרכי נועם ירוש' עירובין ו)

חב מעשה אשה שנדרה נדר על בבא בן בוטא ושבר לשלום אשה עם בעלה נדרים פט כג ג) הנהו בי תרי דאיגרי בהו איקלע ר"מ עד דעבד להו שלמ' שמעי

דקאמר גיטין פה כו א) אין לך מלחמה שנוצחת שאין בה מורעו של עכו"ם (שם כט א) כהן קורא אח' משום דרכי שלום מערבין בבי' שן משום דרכי שלום מפרנסין עניי גויים פד לא ב) לא מצא הקב"ה כלי מחזי' ברכ' אלא השלום שנאמ' ה' עוז לעמו יתן (עוקצין סוף כל סוף ב"י לאו)

שם ושם טוב ושמות

רות שרותה לה"בה ומנ"ל דשמא גרים דכתיב לכו חזו ברכו' פק כט) כל הקורא לאברהם אברם לשרה שרי לא מעתה ליעקב (סוף פק) אשרי אדם שעמלו וגדל בשם טוב ונפטר (פב כט) עובדא בחד ארכון דשמיה אלכסנדרוס ומה מי ששמו כשם כינגל ירו' דהרוא' טו דשא דרך שם דרך גנ וכמה שמות דברים שבת פק מג העה"ב נכתב ונקרא ביוד ה"א רבא למדרשים לעלם כתיב לעלם לא כמו שאני נכתב אני נקרא (פסחים פג יז) ועשיתי לך כשם הגדולים זה שאו' מגן דוד ואגדלה שמך זה שאו' פיג קח) כי שם ה' כשעה שאני מזכיר שמו של הקב"ה אתם הבו זבר צדיקו של עולם לברכה יומא פו כט שם רשעים ירקב תעלה רקבובית על שמותם מאי היא דלא מסקינן בשמייהו לג מעשה בדואג שם לד פעמי' מזכיר כ"ג את השם בו ביום פד לט מאי הגדול שגדלו בשם המפורש פז נז ר"מ הוה דייק בשמא ר"י לא ומעשה בכידור פח סב מקרעי' גזר שכוי השם יר"ה פק יא התקינו שיהו מזכירין ש"ש אפילו בשטרות ובששמעו חכמים ביטלו יט בשעה שכרה דוד שיתין קפי תהומא אמר מי איכא דידע אי שרי למיכתב שם אשפא נשא אחיתופל ק"ו א"ל שרי סוכה פה סב אלא קראתי לחבירי בחכינתו תענית פק טז על שמו נקראו בן יאיר שהאיר ששבתיה יהודיה שמות מרע"ה שמות אסתר הדסה מגילה פק טו שמות יקדשים עלו מבבל אף שמות המלאכים עלו מבבל : ירו דר"ה נא חב"ן עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העול' ועד סופו אשריך שזכית לשם ועדיין לא הגעת לרועה בקר יבמות פק ב ב השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו נדרים פק ית א ידאי שמים שיראים להזכיר השם

השם לבטלה ב ידעה באותו צדיק דלא מפיק שם שמי' לבטלה (סוטה דף לה ג) שמשון על שמו של הק"בה נקרא שנא' כי שמש ד' שם בן ד' חכמים מוסרי' אותו לתלמידיהם פעם בשבוע לא כשאני נכתב אני נקרא שם בן י"ב היו מוסרים אותו לכל אדם אר"ש פעם אח' עליתי ושמעתי שהבריע שם שם של מ"ב ובל שיודעו והזהיר בו (דף כז א) האי גלא דמטבע ומשוין לה באלומא דחק ק' עליה אהיה יה ה' צבאות אמן סלה (בתרא פה דף ד) שם עולם אתן לו זה ספר דניאל שנקרא על שמו (סנהדרין פ"א קכ ד) ינא חזקיה שיש לו ח' שמות ויפרע משנחרי' שיש לו ח' שמות (קכא ג) אמר אבישי שם אוקמיה לדוד בין שמיא לארעא (קכב ב) בן דוד מה שמו שילה ינון חנינא מנחם (קנו ב) כשברה דוד שתין אינא דידע אי שרי למכתב שם נשא אחיתופל ק"ו בין איש לאשתו שמו ימחה על המים כתב שם אחספא ושדא בתהומא (מכות דף קמב ב) כל שמות האמורים באברהם קדש בלוט בנבות יגבעת בנימין כל שלמה כל מלכייא בדניאל שבועו' (דף קמו ב) היה הוגה השם באותיותיו והיבי עביד והתנן (ע"ז דף קנד ד) לא אמרה משמיה איקפד אגור' בא הליך שפתיו דובבות ככומר של ענבים (בכורו' דף קפ א) אין גליליי שאתם כותבים המושל עם משה בגט המושל מלמעלה והשם למטה (ידים דף קנד)

שמחה ובריהו תא ושחוק ומשתה ועיין ערך דאגה

חזייה דקא בדח טובא א"ל וגילו ברעדה א"ל תפילי' מנחנא אביי בכל עצב יהיה מותר א"ל תפלי' מנחנא (ברכות דף עב) אין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות ולא מתוך שחוק ולא מתוך שמח' של מצוה (שם חזנהו לרבנן דקא בדחי טוב' אייתי כסא דמוקר' ותבר אייתי כסא דזוגיתא אסור לאדם שימלא שחוק פיו בע"הז אמרו על ר"ל שמימיו לא מלא פיו מכי שמעה ועג שמקי' ונוגי' לב מאי היא (שבת דף יב) שחוק שמשחק הק"בה עם הצדיקים (שם יד) שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה שנא' וכן לשלום וכן לדבר הלכ' פסחי' (דף כו) גם שבת דף ב) מי שלא ראה שמחת בית השואבה לו לא לט מ) לא הכל לאורה ולא הבל לשמחה (תענית לא פק) והיה כאשר שש וכו' חדי הב"ה במפלתן של רשעי' מעשה ידי טובעי' בים ואתם אומרים שירה (מגילה דף ט) אין מערבין שמחה בשמחה מ"ל דכתיב ויעש שלמה את החג (מק דף א) :

הב שחוקית בר קפרא לר' בן אל' עשה אתני' נדרי' דף כב ג בלילא מ"ל דאם הרשה התנ' כפ' השר העטרה (גיטין דף כה ג) ימלי בבת ש' כרכי' בחזרתו היה שמח אביתינו אכלו מלוחי' (קדושין דף נה ג) אין שחוק לפני הק"בה אלא אותו היום בלבד (ע"ז דף קנ א) עוד שם ב ליכא שחוק לפני הב"ה משחרב ב"ה (ג)

שמיטה ושביעית

שביעית המחזיר חוב בשביעית יאמר לו משמט אני המחזיר רוח חכמים נוחה הימנו שביעית משנה ב כהן וקרים כהן וזמר מ"ש כהן דחשידי אשביעית (סנהדרין דף קב ג) הגיע יום י"ב ולא נגאלה התקין הלל (ערכין דף קמב ד) בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית סוף שמוב' (שם) :

שמעה נתקשבת ושמועה ובשורה

בפורא אמרי מאן דא"ל דדמך ר' אבן קטלינן ליה אודיק לון בר קפרא א"ל מנוקי ואראלים היו תופסים בלוחות ידו' דבלאים כד רב כשנא חלש א"ל בת נפשיה א"ל אתון קאמריתו מוני' דבה הוא כסיל (פסחים דף ו) מנין לשומע כשונה שנ' (סוכה דף יב) בלי מלא מחזיק ריקן אינו מחזיק שנ' והיה אם שמע תשמעו ד"א אם תשמעו בישן (דף שו) :

חב כל שאו' דבר שמועה מפיו (יבמות ב"ט) שאם ישמ' אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעו באליה שאזן גבוית תסלם בתובות דף יא)

שמירה ועיין ערך הגנה

א' צריכין שימור חתן וכלה ואבל וי"א אף ח"ח ברכות פט קו) עשה אדם מצוה א' נותנין לו מלאך אח' ולמה כדי לשומרו מן המזיקין שנ' למה מן הימין רבנא שבת דף מא) ליל שמורים המשומר מן המזיקים (פי' מי) אייתו לי נטורי קרתא ומייתו ואי דין ספרי ומתניי' ירוש'

(ירושלמי דחגיגה פ״א)

אב רבנן לא נריכי נטירותא · ומה קול מגין: בתרא פה ע״ג א) ניפוקא נקיט נור׳ קמי פפיורא· וה׳ הולך לפניהם· נזוזתא עבדיו מבפני׳ והוא משמרן מבחוץ פנ׳ ע״ז פק קנ״ג ב) וגם מנחות פג קמ״ג)

שנאה ואיבה

בעון שנאת חנם מריבה רבה : שבת פב ע״ג) מעיד יחידי מותר לשנאתו דכתיב שונאך אילית יש׳ : פסחים פי נ״ס ד) ג׳ שונאים זה את זה וי״א זונות ות״ח שבבבל : שם) מקדש שני הרב בעון שנאת חנם ששקולה כנגד ע׳ ג״ע : יומא פק נ״ב ד) שנאת המן ואחשורוש לישראל לבעל התל ובעל החרין : פק י״ט)

חב אקמצא ובר קמצא חריב ירושלם : גטין פה נ״ז א) כיון שכעסה אדם רש מלמטה נעשה מלמעלה : סנהדרין פיא ק״ח) שנאה מקלקלת השורה: קל״ג ד) לא תשנא את אחיך לא יכנו׳ השנאה שבלב : ערכין פג קפ״ב א)

שנוי
וחילוף שווי ושיקול

לעולם אל ישנה אדם בנו מבין הבנים: שבת פק ד) ד׳ דברים מקרעים· נדקה נעקה שנוי השם שנוי מעשה : ר״ה פק א) העתקת התורה יונית מע״ב זקנים לתלמי המלך וי״ג דברים ששנו לו : מגילה פק ט) וכי כוש שמו והלא שאול שמו ולמה מה כושי משונה בעורו · כיוצא בדבר על אודות האשה הכושית כיוצא בדבר עבד מלך הכושי והלא נדקי׳ שמו · כיוצא בדבר הלא כבני כשיים : מק פד ה)

שופר
וקרן ותקיעה ורוח

כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר״ה עד · דפתיב כי חק לישר׳ : ביצה פב) בתשרי נברא העולם·בר״ה נפקדה שר׳ בר״ת: ר״ה פק ב. ר״ה כל באי עול׳ עוברין לפניו כבני מרון:(ד) דין התבואה (פ) אמרו לפניו מלכיו׳ זכרונות ושופרות ובמה בשופר : (ז) כל שנה שרשה בתחלתה מתעשר בסופה (ח) ג׳ ספרים נפתחי׳ בר״ה:(ט) י׳ ימים שבין י׳ ימי תשובה שבין:(טו) כבני מרון הכא תרגי׳ : (יו) מנין שאו׳ אבות ומלכיות זכרונות ושופרו׳ כנגד

בר״ה אין או׳ הלל מ״ט א״ר אבהו: פד ל) כלהון נדונין בר״ה וגזר דין מתחתם·יחיד נדון כל שעה המלך ונבור בכל יום הק״בה דן את ישר׳ ביום והעכו״ם בלילה: ירוש׳ דר״ה נא) ואין הב״ה רואה את הנולד אין דן אלא בשעה שעומד באשר הוא : שם נב׳ א׳ז: כאותה זו לובשי׳ לבנים ושמחים בר״ה : בנוהג השלטון אומר הכל ה״בה אינו כן אלא אמרו ב״ד היום ר״ה · כי חק לישראל הוא אלה מועדי ה׳ אשר: כד כי מי גוי גדול ר״ה וי״ה·מכאן ואילך אשר תקראו אותם : שם

חב מאן דבעי למידעי אי מסיק לי׳ שתא אי לא יהא אדם רגיל למחוי ברים שמא קרא רוביא: הוריות פג קכ״ד וקס״א)

שקר
וכזב וכרזות והכחשה

שמא יטעו אנטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא והיינו דאמ׳ מר למד לשונך לומ׳ איני יודע שמא תתבדה ותאחז : ברכות פק ב) נוח כגען את בניו שלא ידברו אמת : פסחים פי נ״ב) כי היכי דמשקרי הכי משקרי מטרייהו : תענית פק ל)

חב כי גדל חייא ברי׳ אפיך · אתא לא קעביד הכי לתדו לשונם דבר שקר : יבמות פה ה א) מותר לשנות מפני השלום שאף הק״בה שינה : שם ו א) בהכי תלת מילי שבידי רבנן דמשנו בדבוריהו: מציעא פק כ״ד ח) כל המחליף דבורו כאלו עע״ז : סנהדרין פיא קי״ט ב מריש הות אמינא ליכא קושטא בעלמא רב טבות דאי יהבי ליה כל מללי עלמא· ההוא אתרא קושטא שמיה : יתבא דביתהו שקא שבנתא: פיא קפד ג) רוחו של נבות נא ממחילתי דובר שקרי׳ לא יכון: קל ד) ב׳ כתות אין מקבלין פני · כת שקרים : קלא ב)

שריפה

ותחת כבודו יקד כיקוד אש · שריפת נשמה וגוף קיים : פ״ו ע״ב) מצות הנשרפין מ״ל אתי׳ שריפה שריפה מעדת קרח מה להלן שריפה נשמה וגוף קיים מבני אהרן : סנהדרין פז קי״ג)

תורה ותושיה
ועיין ערך מ״ת

לוחות האבן אלו י׳ הדברות ותורה זו מקרא והמצוה זו משנה

משנה : ברכות פק ז) כל העוסק בתורה ייסורין בדלין
הימנו: שם) אדם מוכ' לחבירו חפץ מוכר פנ' אבל הב"ה
אינו כן נתן תורה ליש' ושמח (שם) מנין לב' שעוסקין
בתור' ששכינה עמה' שנאמ' · ומנין אפי' א' תרי מכתבן
מלייהו · דדין נמי היינו תורה (יג) לעת מצא זו תורה :
(לו) מעשה ר"ע כשגזרו שלא לעסוק בתורה ומשל שועל
ודגים כי היא חייך : פט קד) ללמדך שחביבה תורה של
לומדיה כיום שנתנה בו תורה · פט קלג) אינו שוה לדבר
א' מן התורה כל חפציך לא ישוו בה · וכל חפציך : ירוש'
דפאה ב) אפכרה גומר כפה בעון בטול תורה · כפ"ס
יוכיחו עכו"ם : בבת פב כג) למה נמשלו ד"ת לנגיד
פט כד) בשעה שעה משה למרום אמרו מ"ה מה לילוד
אשה בינינו א"ל לקבל תורה בא א"ל חמדה גנוזה : כה)
כל בית שנשמעין בו ד"ת בליל' אינו נחרב שנא' : עירובין
פב ה) נמשלו בל העולם א' משלשת שפים ומאתי' בתורה
שם ו) אכאך ת"ח שעוסקין בתורה מתוך הדחקי הגפן
אלו בעלי מקרא: שם ו) המהלך ואין עמו לויה יעסו'
בתורה חש בראשו בגרונו · ולכל בשרו מרפא : פה ב)
שתה באתי בטלת ת"ת גדול ת"ת מהקרבת תמידין : פו ל
רב ששת קדא כפתי לך קראי · אפי והא חוקות שמים וארץ
בי עביד אנים אדעתא דנפשיה : פסחים פו כג ב) כ"ו
גגד כ"ו דורות בלי תורה : פי לד) היכן קורין בו בעזרה
יומא פז כו) זה ארון מונח ועומד זכה זר לא זכה זרה:
שם כ) זכה סם חיים לא זכה מות · נרופה משחקתו או
למיתה נורפת לחיים (כח) באמנה להעיד בלומדיה :
שם) בית עלי בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל בתורה
וג"ח · ת"ר השמחה א' · הלבו ועסקו בתורה וחיו : ר"ה פק
יד) כל העוסק בתורה לשמה נעשית לו סם חיים וכל ·
תענית פק יג) אין הגשמים נעצרים אלא בעון בטול
תורה בהיר הוא (יו) עכני דאמרי כשדי מקרא בעמון
ומואב א"ל כשהחזיר הק"בה התורה על כל אומה ויש'
קבלוה ואתון שבקיתו ותבדו : פג סח) שבטלין ת"ת
לשמוע ועבוד' עדיפא שת"ת והא כתיב ויה בהיו יהושע
מגילה פק ד) עגלות שהיה לישר' בימי המן שלא עסקו
בתורה: (ט גדול ת"ת מהגלת בפסוק דמעקרא קחשיב
למרדכי בתר ד' ולבסוף בתר ה' (כה) גדול ת"ת מבנין
ב"ה גדול ת"ת מכבוד אב ואם לפה במנו שכועיו של
ישמעאל (כו) בב' וב"ה אבשבת במנחה קורין ג' כשגר

מי' וכמה פסוקים ושאר י"ש : בט) מצורע מהו בק"ת
מה להלן באימה מכאן אמרי רבנן : מק פג ג) ג
הק"בה בוכה בכל יום על שאפשר לעסוק בתורה ואינו
ועל שא"א לו' : חגיגה ו) כד בי רב כל העוסק אפי'
יום א' לשנה : שם) מעוו' לא יוכל לתקון זה ת"ח הפורש
מן התירה עליו הכתוב או' כצפור נודדת : פק י) כי כמ
כפש' דאמר לא מידן לדיינו' משום דעסק בתור' · בתו של
אחר א"ל ר' זכור תורתו ול תזכו' מעשיו בכה ר"למתגנין
בתורה כך הק"בה קאמר שמעתא מפומיהו דכלהו
רבנן ומר"מ לא קאמר : פב יב) ד"ת עניים במקומם
ונח יש' שוב אין טוב אלא תורה כל זמן יעקב נמוך : כו)
מצינו שויתר הק"בה על עז ג"ע וש"ד ולא ויתר על מאס'
של תורה : נש)
חב שמלא קשאו יש' לא נתנו להשלא חומשי תור' ויהושע
נדרים פג יק ד) כי דר מצוה קלה הכתוב שהמהלך
משל לא שהי' מהלך · ד"א עבירה מכב' מצוה ואין בעדנא
דלא עסיק בה : סוטה פב א ד) שמלא דרשוה דותג לא
כשמעון אחי עזריה: שם מח ב' ומשקם שם תם · משל לא'
שהכה את רבו והכית לורשייה בראתי יצ"הר בראתי לו
תבלין: קדושין פק נא ד) תלמוד גדול או מעשה גדול
גדול תלמוד שקדם אין תפלע דינו של אדם אלא על ד"ת ·
כד"ג גם סנהד' פק נה ב) היתה באניות סוחר :
מגיעא פו פח ב) על מה אבד' הארץ על עוזבם את תורתי
בז סט א) כל הבורח מד"ת אש אוכלתו · כל המרפה עצמו
מד"ת נופל בגיהנם : בתרא פה כה ב) קושיה שמעשה ·
שנתנ' כחמשי דברי של תהו : סנה' כב קג א) בשלש' עלש
ת"ע איום מסגדול גדול ת"ת מהקרב תמידי' : בו קח ב
כל העוסק בתור' לשמה משים שלום כאילו בנה היכל
מקרב את הגאולה · פיא קכז ב) כל המשחיר פניו בד"ת
בע"הז כל המרעי' עצמו : קפא א) רב"שש אסבעלי תקו'
הם יעזבו התור' שפוק בזמנו · ד' כל העוסק בתור' בלילה
בע"הז בדוס' ללילה היום מד"ת ועוסק: פק קנ ג) כדגי
הים כיון שפורשין מן התורה : שם) ישי' עצמו לד"ת
כשור לעול וכחמור למשאוי : קנב א כל העוס' בתור'
הק"בה עושה לו חפציו ולבסוף נקרא על שמו של' : קנס
ד' כתוב בתור' שכוי בבבלי' שולם בכתובי' כל העוסק
התורה נכסיו מצליחין : קנו ב כל המשחר התורה
בשמחו

נשמתו משתמרת א"ל שמסר צפור דרור לעבדו • מנחות פח קכג ג) אפי' לא למד אלא א' שחרית קיים מצות לא ימוש אפי' אלא ק"ש ערבית שחרית אסו' לאומרו בפני ע"ה יהושע שחביבים עליו ד"ת לא יהיו עליך חובה ואי אתה רשאי לפטור מהם פיא קסח ג) ובכ"מ מקטר אלו ת"ח שעוסקים בתורה למד תורה בטהר' מאי היא פיג קסט אלו ת"ח שעוסקים בתורה בלילה זאת התורה לעול' כל העוסק בתורה חטאת (סס) רפידים שרפו ידיהם מן התורה בכורות פק קעא ד) כל העוסק בתורה בליל' שכינה כנגדו (תמיד פו קפד ב) ת"ח מרבים שלו' (סס)

תחיית המתים

אליהו בשבועתו בטל מש"ל לאח' שגנב נרתקו ומנין שאין המתים חיים אלא בטללים • ירו' דברכו' פג יא) ר' ירמי' מפקד ויהבו מרי משאני אי אתי משיחא אנא עתד (ירו' דכלאים כד) עתידים צדיקים שיחיו את המתים מתנתי' ואני ארפא מכאן תשובה לאומ' אין ת"ה מן התורה פסקים פו לג)

חב מתים שבח"ל אינם חיים אלא ע"י גלגול כתובות פג יז ב) עמי ארצו' אינן חיים מנאתי' להם רפוא' מבנבצין ועולין שיעמדו בלבושיהם ק"ו מחטה (סס) מלמד שספר איוב בתחיית המתים • (בתרא פק עו ד) וישליכו האיש בקבר אלישע ויחי' סנהדרין פו קט ג. האו' אין ת"ה מן התורה תנא הוא כפר (פיא קיז א) מנין לת"ה מן התורה שנא' לאהרן הכהן לתת להם את ארץ כנען שאלו צדוקי' מנין א"ל מן הת"כ ולא קבלו ממנו שאלו רומיים מנין לת"ה ויודע א"ל תרוייהו ממקרא זה הנך שוכב עם אבותיך וקם (ב) א"ל קיסר א"ל ההוא מינא (גד) אני אמית ואחיה יכול מנין לת"ה מן התורה שנ' אז ישיר או יבנה אשרי יושבי קול צופיך יקי' רחובך ורבי' מישיני אדמת (קח ד) שאול ועוצר רחם מכאן תשובה לאו' אין ת"ה מן התור' צדיקי' אין חוזרין לעפרם עושה להם כנפים מתים שהחיה יחזקאל עמדו על והללו תפלין צו בני אדם שבספרו בת"ה (קיט ב) אפילו בשעה שהקדוש ברוך הוא מחיה נשמתן למגרים (לו ב) רח"בו שהחיה את המת עבד אנטונינוס (ע"ז פק קנג א)

ת"ח ובנאים ערך כבוד שמים

תענית וסיגוף

כל היושב בתענית בשבת קורעים לו גזר דינו של ע' שנה ואע"פכ ליתיב תעניתא לתעניתיה• ברכו' פה עו וגדול' תענית מן הצדקה רבא לא גזר תעניתא ביומא דעיבא (סס פא) א"ר כיון שרא' יושב בתענית ק"ל שנה ופיר' מן האשה עירובין פב ג) קרי להו צום וקרי להו ששון רבו מתענין שני ט' באב ר"ה פק יז) צום הרביעי זה י"ז בתמוז ונראו דברי מדבריו סס יח) כתיב במגל' תעני' יט) גזור גזרה וגזור דלא ליתיבו בתענית א"ל נקבליה עלוון אשר נתת לבך להבין ולהתענות (כג) כל היושב בתענית נקרא חוטא נקרא קדוש נקרא חסיד אין ת"ח רשאי ליישב בתענית• תענית פק לה) ר' גזר תעני' ולא אודעינהו הא לא קבליה עלן מאורתא כג סג) רב פפא גזר תעניתא ערך פנכא דדייסא (פה) אנשי משמר מתענין ד' תעניות בשבת בע"ש לא בא' בשבת (עד) כל תענית שאינה נעשית כתקנה עליה או' נמנה עלי בקול ירו' נט) חב ר' צדוק יתיב מ' שנין בתעניתא דלא ליחרוב ב"ה וגרוגרותיו ורפו' אותיו גיטין פה כו ג)

תפילין • ערך ציצית

תפלה ובקשה ותחנה ושמ"וע וש"צ

פע"א ונכנסתי לחורבה אח' להתפלל ובא אליהו ז"ל א"ל התפלל א"ל מפני מה לא התפלל' בדרך (ברכו' פק ב) על תפלתי שתהא לפני מטתי' לא יהא דבר חוצץ ביני לבין הקיר סס יא) יזהר אדם בתפלת המנחה אף בתפלת ערבית אף בתפלת שחרית יט מנין שהקב"ה מתפלל כג יהיו לרצון אמרי פי לימרו מעיקרא הואיל ואמרו דוד אחר י"ח פרשיות מג צ' הקיר ויתפלל המתפלל צרי' שיכוין את רגליו כל האוכל ושותה ואח"כ מתפלל ואותו השלכת כ בן אברכך בחיי זו ק"ש בשמך אשא כפי זו תפלה ולא עוד אלא שנוחל ב' עולמים פס סוף נג כל המתפלל ויוצא לדרך הקב"ה עושה לו חפציו פב נג תפלו' אבות תקנום אברהם תקן תפלת שחרית פס סו ובנגד תמידים תקנום סס למדנו ארחו' דעת לפני מי אתם מתפללים פד סח הני ז' דשבתא כנגד מי הני ט' דר"ה

כנגד מי · הני כ"ד דתענית"כנגד מי (ע) המתפלל צריך שיכוין לבו · ר"ע כשהיה מתפלל עם הצבור היה מקצר וכשהיה · ומוצאו בזוית אחרת : פה עא) כ"מה הלכתא מקראי דחנה לתפלה : שם · אסור לישב תוך ד' אמות של תפלה : עג) גדולה תפלה יותר ממ"ט · יותר מן הקרבנות · משחרב ב"ה ננעלו שערי תפלה : כל המאריך בתפלתו אינה חוזרת ריקם · מאריך ומעיין בה בא לידי כאב לב · מאי תקנתי' יעסוק בתורה · אם ראה שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל : פה פי) רא"בד שהיה מתפלל על החולי' ואו' · אם שגורה תפלתי · בורא ניב שפתים · מעשה וחלה בנו של ר"ג ושגר אצל רא"בד · לכו שכבר חלצתו חמה · טוב מעשה ברא"בד שהתפלל על בן ריב"ז · הוא דומה כעבד לפני המלך · פה עט · כל המבקש רחמי' על חבירו אינו צריך להזכי' שמו : נא · כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב מזכירין עונותיו של אדם עיון תפלה : פט קו) הצועק לשעב' ה"ז תפל' שוא · ולא תהני רחמי והא (קיז) וכפיו פרושו' השמי' כעין הדין ניקרים בכפי' הללו : ירוש' דברכו' פק ה) אם עשו ספקותיו של אדם תבונה מבושר לו שנשמעה תפלתו : פה יא) דמי פוזקי ומצלי אמ' הכין רבא שדי גלימא רב כהנא כי איכא צערא מזייה דקא מאריך א"ל מניחין חיי הע"הב · נגה לצלויי והוה קמהדר ר' ירמיה : שבת פק א יהא חלקי עם שמתפללין עם דמדומי חמה : פיו עט) לי דקימית עיון תפלה : שם מט) הבא בדרך אל יתפלל · במזוז לא מצלי בביתא דאית בי' שכרא דהרסנא : פו לד) למה נמשלה תפלתן של צדיקין לאילה כל זמן שמרבין בשמע' יומא פב כט) מעשה בכהן א' שהאריך בתפלתו שלא להבעית את יש' : פה מד למה נמשלה תפלתן של צדיקים לעתר : סוטה פק ב · יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין : ר"ה פק ו) שנתעטף הב"ה כש"ץ והראה למשה סדר תפלה א"ל ברית כרותה לי"ג מדות : (יג) ב' עולים למטה ולגרדום זה התפלל ונענה וזה שהתפלל תפלה שלמה נענה · יפה צעקה בין קודם ג"ד : (יד) איזו היא עבודה שבלב זו תפלה : תענית פק א) אם ראית רקיע שקיהה יתגברו ברחמים · (יא) אם ראית דור לכו אצל יודע לחנם · וירבה עליו בתפלה · ואם נענה והגיס יט) אין תפלתו של אדם נשמעת אא"כ משים נפשו בכפו ·

(כ) מ"ל דלא מצלי אחריתי (כג) תפלת חוני המעגל המתחטא לפני אביו תן לי אגוזים · דור אפל הארתו בתפלתך · מלטתו בתפלתך · פג כו) תפלת רבא על הגשמים ונשתכן : פג סה) מאי מהניא ליה צלותי' דכ"ג לגביה דרח"בד ותפלתו של כ"ג מה היתה (סו) שמעון הפקולי הסדיר י"ח ברכות לפני ר"ג מכאן שאו' אבות : מגילה פב כח) כל שאינו כשר כיהושע אל יפול על פניו ובלבד יחיד אבל על הצבור : ירו' דתענית כט) שאפכי לבם כמים ענני' ה' עננו : שם) אם סדרא תפלה לא יהיה לך צרי ענין לא תהא מיצר פיך (שם)

חב שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים : יבמות פה ה

ד המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כדי : פיז ט א משחרב ב"ה ננעלו שערי תפלת שערי דמעה לא : מנ עא פו סה ד) באו ונחזי' טוב' לאבותינו שהודיענו מקום תפלה : בתרא פב עט ג) אבימלך וכפין כענשו שלא בקשו רחמים על בני דורם : פה פח) מי שיש לו צער ילך אצל חכם ויבקש רחמים : פא נא ב) ארבי זו תפלה קשתי זו בקשה · נב ג) תחנונים ידבר רש זה משה אשו פנחס יהושע : סנהדרין פו קח א) יקדים אדם תפלה לצרה כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה · שיהו הכל מאמצין אותו · ג) דוד דומה לסוחר כותי שגיאות מי יבין · פיא קלה ד) הא מצלו מייתי והא כתיב · שהיה להם לבקש רחמים על בני דורם · ההוא גברא אכליה אריא ולא אשתעי אליהו בהדיה : מכות פק קמב א) בשכר שמשוועין לפני : פק קנ ד) לא ליצלי איניש צלותא דמוספין : ע"ז קנא ב)

תרגום מסורת וטעמים

תרגום של תורה אנקלוס הגר אמרו · ושל נביאי' יונתן ובאותה שעה נזדעזעה · מפורש זו תרגו' שום שכל הפסוקים ויבינו במקרא אלו פסוקי טעמים וא"ל אלו המסורת שכחום וחזרו · מגילה פק ב) יש נקראים ולא מתרגמין ויש : פג ג)

הב מפורש זה תרגום · כב"ל מקרא סופרי' עיטו' סופרים כתיבן ולא כתיבן קריין : נדרים פד יט ד) המתרגם פסוק כצורתו הז' בדאי : קדושין פב נד ד)

קשה הטיח דברים כלפי מעלה אליהו תשבי: ברכות פ"ז עז
חב את ה' הוא מגדף כאומר לחברו גרפת קערה וחסרת
כריתות פק) איזו בשערה חרף ובשערה השיבותו
נדה פי קפט א)

תשמיש המטה

כל היושן בקילעא שאיש ואשתו ישנים שם אפי' אשתו נדה:
עירובין פו לב) טבת קדם שהגוף נהנה מכגוף בקש
לטעום טעם בתולה טועם : מגילה פק יו)
חב שאלמלא יהודה קיים לא ביטל עונתו: כתובות פה
ב ב) ולא יסף עוד לדעתה לא פסק · סוטה פו לב ב
בת שבע ב"ג תפות : סנהדרין פב קא ד) אפי' בשעת
חליו של דוד י"ח עונות : פיא קלה ג) כל המקדש עצמו
בשעת תשמיש הויין לו בנים זכרים: שבועות פב קמה ד
ולאיסתכולי מי שרי אתיבי· שלא להסתכל באשה נאה אף
לא בזכור בשעה שנזקקין זה לזה · קרן זוי' הוא : ע"ז
פק קפג) אסור לאדם שישמש מטתו ביום ד' הק"בה
שונאן והמשמש מטתו בפני כל חי בפני עבדיהם ·
מקרקש בזוג כאלי לידבי : נדה פב קפו ד המקיז דם
והמשמש מטתו אסור לאדם שישמש מטתו ביום : קפו א)

תשובה

אל תהי כבשילי' שחוטאין ומביאין קרבן ואינם עושים
תשובה : ברכות פג כה) במקום שבעלי תשובה עומדים
אין צדיקים גמורים : פה ג אין לך גדול בב"ת כיאשיה
בדורו ולא בדורנו ומנו אבא בר ברדוניתא : שבת פה נג
שוב יום א' לפני מיתתך, בכל עת יהיו בגדיך לבנים שזימן
עבדו לסעודה : שבת פבג קה) ידו של הב"ה מתחת
החיות לקבל ב"ת מפני מה"ד : פסחים פי ס"א) מנקה
לשבים ולא לשאינם כפרה : יומא פק עב) גדולה תשובה
שמגעת עד כסא הכבוד שדומה שמביאה שמקרבת ·
זדונות שמארכת ימיו אדם מקניט חברו ה"ד בעל
תשובה עם עבירה לתשובה מוחלין לו עד תשובת

המוחלטין · עת האו' אחטא אין · פא אחטא ואשוב
תרי זימני · על כל עבירות בין עשה · שם אמרי' קנותנו
שכפרה על ילדותינו זו ב"ת אשרי מי שלא חטא · סוכה
פה לט) גדולה תשובה שמקרעת ג"ד של אדם בין קודם
ג"ד : ר"ה פק יד) נאים הגבר הוקם על שהקים עולה של
תשובה : מק פב ו) מה כלי זכוכית יש לו תקנה אף ת"ח
שסרח א"כ חוזר בך בכבר שמעתי מן מאחר · ונו' שערתי
בעקבי הסוס אף אתה חוזר כך · חגיגה פב יב ואל
יעלה עלה סכר תלמט' ישרוף לתשובה וגדר י"ג תעניות
אתא גובאי ואמר על הרע להטיב ודכון נחת מיטרא
תשובה של דמעות עשו רבי הונא חנופא כנח יון הקמס
אשר בכפיהם אם קרעתם לבבכם בתשובה מאריך רוחו
מרהיק רוגז הם באים ועושים תשובה : נט)
חב אפי' רשע כל ימיו ועשה תשובה אין מזכירין לו שום
רשע · קדושין פק נל ב) שעשה ישמעאל תשובה
בתרא פק עז ג) כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא
בתו"מט אם ישרים עושין תשובה נגאלין ויעמיד עליהם מלך
שגזרותיו קשות כהמן ומחזירן שובו בני שובו אלי · אם
תשוב ישראל סנה' פיא קכה ב) כל הנביאים לא נתנבאו אלא
לב"ת ופלינא במקום שב"ת עומדים · קכו ד הוי מנשה
אין לו חלק לע"ה מרפה ידיהם של ב"ת· ויחתר לו כמין
מחתרת ברקיע לקבלו בתשובה· קל ד · א"ל נביא ליש'
חזרו בתשובה באו יקלב ב שהלך להחזיר גחזי בתשובה
קלו ח) יורה חטאים בדרך אם לחטאים יורה ק"ו לצדיקים
מכות פק קמא ה) לא עשו יש' את העגל אלא ליתן פתחון
לב"ת · לא היה דוד ראוי לאותו מעשה הלך אבל יחיד
שעשה תשובה ואם יחטא נבור הגבר הוקם על שהקים
עולה של תשובה · ע"ז פק קנא ב) מעשה אליעזר
בן דורדיא · כשם שמה אינה קודמת לא דיין לב"ת
שמקבלין אותן דבייקנד ב) אשרי איש אשרי מי שעושה
תשובה בעודו איש שמתגבר על קנה ד) כי לא אחפוץ
במות כי אם בשובו · כאן בעושי תשובה :
(נדה פז קמו ב)

גם תמים באמרי שיחי ידי לא כבדה למסו׳ לך המעין לוח כל הראשי׳ והערכי׳ אשר באו בחבו׳ זה למען ימשך לך
מכנו כל התועלה אשר רמזתי לך בהקדמתו ואשוב להזכירך לעשות בקיאות בלוח זה כי הוא יתד שהכל תלוי בו
לשקל מעליך למצוא המאמר בנושא המיוחד ונעצו לו וחפץ ה׳ בידך יצלח :

לוח העורכים

טובה וכשרות ורעה דף יח א
טעות וטפשות עיין עם הארץ: טעם
וטעמי מנות וד"א סס
יגיעה וטירח וטרדה וטעינה סס
י"ט ומועדי' בכלל ליקוד, ולרבים סס ב
י"א ב ערך מחילה: יופי והידור וזיו
וקומה סס) יחס ומשפחה סס
יין וגפן וכוס שתייה ושכרות סס ג
יניקה ושדים וחלב: סס ד) יסודות
אר"מע וטבעיים סס) ייסורין סס ה
יצ"הט וי"הר: סס) ירא' ופחד סס ו
ירוש' ונחלה: דף יב א) ישרא' ושבחם
סס) יתום ואלמנה סס ב
כבוד גדולה ומעלה ובכורה ונשיאות
ופרנסות ומלכו' וירידה סס כבוד
חכמים תורה אב ואם חכם ורב וקבר'
וצבור' סס ג, כהונה ומתנותיה
ובגדיהם סס ו) כוונה ערך מחשבה
כוכבי' ומזלו ומאורו' ורקיע ותקופות
ועבור וחכמת תכונה דף יג א
כליו' ערך נדיבות: כסא הכבוד ערך
עלייה: כסף וזהב ערך אבני' טובות
כעס וזעם וחרון וקצף ואף ורוגז
והנלוים: סס כפוי טוב' ערך סרבנות
כשפי' ולחש וניחוש ומזיקי' וקטב
מרירי: סס כתובה ואגרות דף יג ג
לבוש ובגדים וכסות סס לידה
והריון ואמות' ומירוס ועקרו' סס ד
לימוד והסבר' וסברה וקמ"בר סס ה
ליצנות ולעג ושחוק יד ב לשון ול"ה
ודבה ורכוש והוצאת לעז ורבילות
ומלשינות וקטיגור סס
מום ותוכח' ומחלה ומרדות סס ד
מדות ערך דרך ארץ מה"ד ומה"ה
ערך רחמנות מדה ומשקל ושיעור
והעתקו' ומכ"ת (סס) שובע

וכרגא (סס) ה מזוזה ערך ציצית
מזונות ופרנסה ושובע ורעב סס
מחילה וסליחה וכפר ותרגו ויה"כ
(סס) ו מחשבה והרהור וכונת הלב
ולשמה דף טו א מחלוקת ותגרא
(סס) מילה וערלה (סס) ב מינו'
ואפיקורסות וס"ת שלהם סס ג
מיתה ופטירה ומגפה וגויעה סס ד
מלאכים ושמותם ופעולתם (סס ס
מלאכה ואומנות (סס) ו מנוחה
ויישוב' ודעת ומתון דף יו א מניך
ומספר וחשבון ובנין בה"מ ודיר' בית
ותבת נח (סס) מעות ערך עושר
מעשרות ותרומות ולקט שכח' ופאה
ומתנות לאביונים סס ב מעשה
ועשי' ומעשים טובים סס) מניאו'
ה' ערך אחדות מנו' ומשפטים וחקי'
ועבירות לאכ"ביס ונשים (סס) ג
מרכבה ופרדס סס ד משיח כנים
משיחה (סס) משא ומתן ועיבקא
וקנין ומכירה ושמירה (סה) ה
משיח ערך גאול' משכן ואורי' ותומ'
ולוחות ופרוכת וכרובים ותנור'
ושלחן ומזבח ושמיר (סס) מר'עה
פרק כבוא' משלי' ואמרי' ופי' וחידה
מתנה ודורון ושחד ומנחה והפקר
וחן יז ב מ"ת ומעמ' ה"ם והמקיחו
לחג שבועות ועות' (סס) ד
נאמנות (סס) נבואה ואספקלריא
ושבחי מר'עה (סס) ה נגעים
ערך טהרה נדוי וחרם ושמת' וא"ה
וקללת חכמי' ונזיפה (סס) ו נדרי'
ושבועות (סס) נוטריקון ור"ת
ואותיו' ורמזי' ולשון תמכבר דף יח א
נזקין (סס) נדיבות וכילות וחמדת
ממוני סס) נזירו' והפרש' והתבודדו'

לעיין: סס ב) נחמה סס) נטילה
ונטיל' ידים סס נטיע' וערל' אילן
ועני' ואלנו' ובכורי' ופירות סס
נס ופלא וקי"ס סס ג נסיון ועקידת
יצחק נכדיק' וקפוס סס ד) נקימה
ונטירה ומעביר על מדותיו דף יח ד
נשמה וגוף וקברן ופרידתן ונפש
ורוח'
סס
סבלנו' וארך אף ועלבון והלבנ' פנים
(סס ה) סדר וקדימה ואיחור ואורך
וקוצר סס) סוד וסתר וצניעות
וכסוי סס ו) סוטה ערך קנאה
סוכה וחג הסוכות וכל המתיחס לו
ומיני הלולב וקהלת סס) סוחר
וספר: סס) סקירה ערך משא ומתן
פי' ואות ולשון ורמז וקשת נענן סס
סכנה דף יט א) סמיכ' וסמיכות
סס סנה ור' מימית ב"ד סס
ספק וספק וקושי וסתירה סס ב
ס"ת ערך ציצית קרבנות ומילוי
ונבלה וקשיות עורף סס
עבודה ועבדות ושימוש ואליעזר עבד
אברהם סס) עומר ערך מ"ת
עונש ערך מוסר יע"ז ובפירה סס ב
עדות סס ד) עה"ז ועה"ב סס
עושר וממון ומטבע ועניות סס ה
עזר וסיוע סס ו) עין ועין הרע סס
עלייה וסולם והסרא' שביב וירידה
סס עם הארץ וטפשות ושוגג וטעות
ושמטו' ושבוש דף כ א) עמידה
וקימ' וישיבה סס ענוה ערך גאוה
ענה והמלכה סס ב עגלות ערך
זריזות ערבות וערובין וכלאים
ושעטנז סס ערבות סס
ערמה ותחבולה ועלילה סס
פורים ומרדכי ואסתר ואחשורוש
סס